RAGIP PAŞA
2464

تفصيل

N 62

لتوضيح القواعد الفقهية والاصولية فى اول المجلة
الاحكام العدلية

فى غروش
٦

﴿ تفصيل ﴾

{ لتوضيح القواعد الفقهية والاصولية فى اول المجلة الاحكام العدلية }

بو كره عينتاب قائممقاملغندن منفصل ارباب فضل وكمالدن سابقاً
براوشته مفتيسى سليمان حسبى افنديڭ مسائل فقهيه نڭ مأخذ ومرجعى
مثابه سنده بولنان ومجلهٔ احكام عدليه نڭ كتاب اولى
مقدمه سنده درج ايدلمش اولان قواعد فقهيه
واصوليه نڭ لايقيله نقاب حقايقنڭ
كشف وايضاحنه دائر جمع
وتأليف ايلديكى
اثر جليلدر

MİLLÎ EĞİTİM ...
RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİ
MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı: 2464
No 62
2832

اشبو كتابڭ طبع ونشرى حقنده معارف نظارت جليله سندن
ارزان بيوريلان امتياز اوزرينه برنجى دفعه اوله‌رق (مطبعهٔ
عثمانيده) طبع وتمثيل قلندى
فى ٢٠ محرم سنه ١٢٩٩ وفى ١ كانون اول سنه ٩٧

تفصیل

بسم الله الرحمن الرحیم

ثنای جمیل بی‌عدیل اول بی‌مثل و بی‌نظیر (لیس کمثله شیء وهو السمیع البصیر) حضرتلرینك بارگاه احدیت والوهیتنه احق واحری درکه (خلق الانسان علمه البیان) فرمودهٔ سبحانیسنجه نوع انسانی نطق و بیان وعقل وفکر عیان ایله ممتاز ومقاصد امور واحکامی فهم وافهام ودرك واذعان ایله سرافراز ایلدی

وصلوات زاکیات وتحیات وتسلیمات تاجدار رسالت ومشکات نبوت افندمز حضرتلرینه سزادرکه (الحمد لله الذی وفق رسول رسوله بما یرضی به رسوله) حدیث تحدیث نعمت ردیفیله طریق قیاس ومقایسه واجتهادی ارائه و بیان ایلدی وترضیهٔ متوالیات اول مجتمع الحرکات ال واصحابی حضراتنه روادرکه جمله‌سی کتاب وسنتدن استنباط احکامه سعی موفور و بذل مقدور ایلدی وقدر وشانلری (اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم) حدیث شریفیله

(اعلا)

اعلا واعلان ایلدی وهر برلری نجم اهتدا وسراج اقتدا ومصباح هویدا ایدوکی بلدیرلدی

بعد ذا بو فقیر پرتقصیر سابقاً پراوشته مفتیسی سلیمان حسنی اشبو اثر عاجزانه‌سنك سبب ترتیب وتألیفی بیاننه شو وجهله ابتدار ایدرکه مسائل فقهیه‌نك مأخذ ومرجعی مثابه‌سنده بولنان ومجلهٔ احکام عدلیه‌نك کتاب اولی مقدمه‌سنه درج ایدلمش اولان اصول فقهك نقاب حقایق وتحقیقنی کشف وایضاح ایدر برکتابك قلمه آلنمسنی ایلدکاری حسن ظنلرینه مبنی بعض اصدقا ویاران بو حقیردن التماس ایتمشلر حالبوکه قواعد واصول مذکوره مخرج لؤلؤ ومرجان بر دریای بیکران اولوب و بونلردن هر ایکی اصلك میانه‌سنده‌ده بر برزخ جسیم وحاجز عظیم اولمسی و (بینهما برزخ لا یبغیان) دیمکه شایان بولنمسی جهتیله بضاعهٔ مزجاة ایله زورق فکری اول سمته یورتمك وانك غواص وشناورلکیله درر غرر ینی اله چکورمك بزلر ایچون پك مشکل کورینور کیفیاتدن ایدیسه‌ده هم اصدقاء مومی الیهمك الحاح وابراملرینك اسعافی وهمده (اثر المرء عمره الثانی) مدلولنجه ابنای وطن ایچون اثر خیره نائلیت امنیه‌سیله توفیقات صمدانیه‌یه استناداً مقصوده شروع اولنمش وبوکره عینتاب قائممقاملغندن وقوعبولان انفصالمز زماننی مساء ونهار وبالعشی والابکار او یولده بذل واشاره حصر ایدلمشیدی فلله الحمد شو ایام میامن اقترانده پادشاه دین پرور وشهنشاه معارف گستر ظل ظلیل الهی (غازی عبد الحمید خان ثانی) افندمز حضرتلرینك

هرخصوصده شایان بیوریلان حسن نظر وعاطفت ملوکانه‌لری آثار جمیله‌سی جمله‌سندن اولمق اوزره نام همایونلرینه اوله‌رق کتاب مذکور رسیدهٔ ختام اولمسیله (تفصیل لتوضیح القواعد الفقهیة والاصولیة فی اول المجلة الاحکام العدلیة) نامیله بنام ایدلمشدر

١ (ماده) علم فقه مسائل شرعیهٔ عملیه‌یی بیلمکدر

فقه فانك کسری وقافك سکونیله اصلنده فهم یعنی اکلمق معناسنه‌در نتکم کسر قافله فقه الرجل دیرلر علم وفهم معناسنی ویررلر ایدی وضم قافله دخی فقه الرجل دیرلر رجل فقیه اولدی معناسنی ویررلر ایدی بعد زمان عرف ناسده لفظ فقیه علم فروعه اطلاق ایدلدیکه بر کیمسه بوعلمده ممارسه ومهارت کسبیله حفظ مقالات ایلدیکنده ونکاح وطلاق وبیع وشرا واجاره وهبه وسائر معاملاته دائر سوز سویلدیکنده عرف ناسده اول کیمسه‌یه فقیه دینلدی فقه شریف فائده‌سی اعم وعائده‌سی اتم برفن جلیل القدردرکه عوام وخواصك وذکور واناثك والی یوم التناد هرحالده هرکسك کندویه اشد احتیاجلری و (مالها وماعلیها) یی یعنی هر بر امور ومعاملاتده منافع ومضراتی فرق ودرك ایده‌بیلمك انجق کندوسنه وقوف واطلاع ایله حاصل اوله‌بیله‌جکی بدیداردر وانك علو شانته وقدر ومزیت ومنزلتنه وتحصیل واکتسابی امرنده ندرجه‌لرده اقدام واهتمام اولنمسی الزمیتنه الله تعالی حضرتلرینك (فلولا نفر من کل فرقة منهم طائفة لیتفقهوا فی الدین ولینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم لعلهم یحذرون) کلام منیفی برهان وافی وفم درر سعادت

(نبویه‌دن)

نبویه‌دن صدور ایدن (من یرد الله به خیراً یفقه فی الدین) حدیث شریفی دخی دلیل کافیدر

علم فقهه بر بحر بی پایان اولدیغندن ذکر اولنان آیت جلیله‌ده تفقهك تکلف صیغه‌سیله ورودی علم فقهك دفعة حصولی و پك قولای اوکره‌نلمسی ممکن اوله‌میوب آنجق (شیئاً فشیئاً) یعنی تراخی وتدریجله ومسئلة بعد مسئلة تعلم واکتسابه سعی وورزش ایله حاصل اوله‌بیله‌جکنه وفن مذکورك تحصیلی او یولده کلفت وزحمت وشدتی اختیار ایتمکه متوقف ایدوکنه اشارتدر

٢ (ماده) برایشدن مقصد نه‌ایسه حکم اکا کوره‌در

بوماده اصولیونك (الامور بمقاصدها) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدرکه هر برایش فاعلنك مقصدیله دائردر وفاعل مکلفی هرنه‌یی قصد ایتمش ایسه ترتب ایده‌جك حکم اکا کوره اجرا قلنور واول قاعده دخی مشهور ومتواتر (انما الاعمال بالنیات) حدیث شریفی مفادندن مستنبط اولوب حدیث مذکوره ثلث علم وربع علم دینلدیکی کبی بوقاعده‌یه دخی علم اصولك ثلثی وربعی و بلکیده نصفی دینسه سزا و بجادر و بوندنصکره بیان قلنه‌جق قواعد واصولك پك چوغنی بو اصلك حکمنه توفیق وتطبیق قابلدر و بوکا اصل الاصول دینمکده لایقدر آنجق نیتك معنای لغویسی قلبك برعملی قصدی ومعنای عرفیسی دخی حالاً ومآلاً دفع ضر یا جلب نفع غرض و مقصدینه موافق اوله‌رق بر فعلك ایجادی ویا ترکی جانبنه قلبك توجهی واول ایجاد وترکی قصداً

قورمقلغیدر زیرا نیتسز عمل باطل ومدخور ایدوکندن عاقل ومکلفدن
صدوری استبعاد اولنور ومجانین وصبیانه و(کالا نعام بل هم
اضل) قبیل وعدادندن بولنانلره عزو ونسبت اولنور بواصول
و بونك فروعی مسائل ایله ایسه معاملات عباد وعقوبات خلق
ونکاح وطلاق کبی مواده متدائر احکام اجرا واستنباط قلنه جغندن
بونده بیان اولنه جق اعمال واموردن فاعل مکلف وعاقلك عن قصد
میدانه قویه جغی ایجاد وترك اثرلری مراداولنور فقط قصد امر
قلبی وعزم باطنی اولوب اصل وحقیقتنه وقوف امکانسز اولمغین
(دلیل الشیٔ فی الامور الباطنة یقوم مقامه) مآلنجه امور باطنه دن
اولان شیئك مقامنه قائم اوله جق فعلی وقولی دلیل ظاهر یسیله حکم
اولنور وآنکله فاعل مکلفك مرادی نه ایدوکی بیلنمك لازم کلور
بنابرین محاکم شرعیه ونظامیه ده طرفینك تقریرلری النمسی ودوائر
جزائیه ده استنطاق اوراقی طوتلمسی ومصالح افلاسك تحقیق
وتسویه سی ضمننده تجارت محکمه لرندن مأمور ووکیللر تعیین
ایدلمسی ودها بونلر کبی یاپلمسی لازم کلان خصوصاتك ایجاباتنه محاکمجه
تشبث قلنمسی خصمینك قصد ومرادینی آکلامق وجانینك مقصدینی بیلمك
وافلاسنی خبرویرمش وادعاسنده بولنمش اولان کیمسه نك مفلس حقیقی
ویا تقصیراتلی ویا مفلس حیله کار اولدیغنی درك واذعان ایتمك
واکا کوره حکم وجزانك ترتیبی یولنه کیدلمك اوزره دلیل ظاهری
وامارہ سیله وقول وفعلنك تحریسیله مافی الضمیری وقصد درونی
اکلاشلمسی مقصدینه مبتنیدر

انسان مدنی الطبع اولوب سائر حیوانات کبی منفرداً یاشایه میوب
بسط بساط مدنیت ایله یکدیکره معاونت ومشارکته محتاج ایدوکندن
انلر اوزرینه ابناء جنسك معینی ویکدیکرینك مظاهر ومعاونی
اولمق ونوع وفردینك عرض وجانني ومالنی کندی عرض
ومالی وحرز جانی کبی جیب وجبنده وسینه وصدرنده وقایه
وحمایه سی التنده طوتمق واجب ولازمدر وهرکس بو بابده
(وتعاونوا علی البر) امر صریحی حکمیله مأمور وملزمدر بناء
علیه کشی صاحبی معلوم اولمامق اوزره یوله ویاخود دیکر محله
دوشمش برمالی کوردیکنده آنك التقاطنه وحفظیله وصاحبنه رد ایتمك
قصدیله یردن آلوب قالدیرمقلغنه شرعاً مأذوندر
وآنك بوفعلی اوزرینه حکم اباحه مترتبدر وبوصورتله آلنان شیٔ
آنك یدنده امانت اولوب صنع وتقصیری اولمقسزین آنك یدنده تلف
ویاضایع اولسه ضمان لازم کلمز زیرا (جواز الشرع ینافی الضمان)
قاعده سنجه جواز شرعی ضمانه منافیدر ومانعة الجمعدرکه برشیده
هم جواز شرعی بولنسون وهمده ضمان لازم کلسون وایکی صورت
دخی بردن مسئلهٔ واحده ده جمع اولنسون بواولمز اما کندوسنه
مال اولمق اوزره اخذ ایلدیکی صورتده ملتقط اوزرینه حکم حرمتك
ترتبیله غاصب اولور وشو حالده لقطه آنك یدنده تلف ویاضایع
اولسه کندوسنك صنع وتقصیری اولمسه بیله ضامن اولور زیرا
بوقصد ایله اخذه قبل شارع حقیقیدن مأذونیتی یوقدر بناء علیه
ضمانك وجود وثبوتی لازم کلمشدر شوقدر وارکه قصد امور

باطنه دن اولمغین ایکی صورتده دخی ملتقطك قصدینی و اباحه وحرمت جهتلرندن قنغیسنی قورمش اولدیغنی حقیقتیله اکلامق مشکل ایدوکندن آنفاً بیان قیلندیغی وجهله دلیل ظاهریسی آنك مقامنه قائم اولوب حکم اکا بنا قلنور شویله که ملتقط اول لقطه یی اخذ ایدرکن (من سمعتموه ینشد لقطة فدلوه علی) معناسنجه و (من وجد لقطة فلیشهد ذوا عدل) حدیث شریفی مؤداسنجه بن بونی بولدم صاحبنه رد ایتمك اوزره اخذ ایدییورم برآرایانی ایشدرسکز بکا خبر و یریکز ویا آنی بکا کوندریکز دیو اشهادی و یاخود حین اخذنده اشهاد ممکن اولمیوبده صکره دن تعریف واعلانی (وانما اللسان علی الفؤاد دلیلا) مفهومنجه صاحبنه رد ایتمك قصدیله اخذینه ظاهرده دلیل اولمغله قصد مقامنه قائم اولوب حکم اکا بنا قلنور صورت دیکر دخی عکساً بوکا تطبیق ایله معلوم اولور الحاصل نظر محاکمده هر بر اجراآت واحکام فاعلك فعلنه وقاصدك قصدینه استحصال قلنه جق وقوف واستطلاعات اوزرینه اجرا قلنور وفاعل وقاصد دخی فعل وقصدیله ذاتنده ملزم بولنور

مثلا ودیع کندوده امانت اولان اثوابی مودعك اذنی اولمیه رق برکره کیوب بعده ینه کیمك قصدیله اوزرندن چیقاردقدنصکره اول اثواب تلف ویا ضایع اولسه کندوسنك صنع وتقصیری اولمسه بیله ضامن اولور فقهاء عظام حضراتنك (المودع اذا لبس ثوب الودیعة یوماً فنزع ناویاً لبسه ثانیاً فتلف الثوب فی خلاله یضمن) اقوال و بیانلری اوزرینه بومسئله ده ودیعك امانت اولان اثوابی کیمسیله قیمتنه

(نقصان)

نقصان کاسه ویا کلیاً تلف اولسه (فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم) امر مشروعنجه نقصان قیمتی ویا جمیعسنی ضامن اولمسی لازم کاور ایدی آنجق اثواب مذکوره یی کیمش وکلیاً تلف ویا قیمتنه نقصان وخلل طاری اولمقسزین اوزرندن چیقارمش اولمسیله (فان زال التعدی زال الضمان) مفهومی اوزره خلاف وفاقه عودت ایدرك ودیعك ضماندن برائتی لازم کاور ایسه ده برکره کیوب بعده ینه کیمك قصدیله اوزرندن چیقارمش اولمسی تعدی وحکم خلافك دوام وبقاسنی قصد والتزام ایتمش واثواب مذکوره نك تلف وضیاعنه دکین مستمراً امتداد ایتدرمش بولنمسی جهتله صکره دن صنع وتقصیری اولمسه بیله ضامن اولمقلغی لازم کلمشدر وقصد مذکوری اولکی تقصیر وتعدیسنك زوالنه وخلافك وفاقه عودتنه مانع اولمشدر زیرا ینه کیمك قصدیله اوزرندن چیقارمسی تعدی وخلافده ثبات کوسترمش و وفاقه عودتنه میدان ویرمیوب برکره کییشیله تلف وضایع حصوله کلمش حکمنی حاصل ایلمشدر

وقصد مذکور ایسه مودعك طلب وادعاسی اوزره ودیعك اقراری ویا یمیندن نکولیله ثابت اوله جغی واضحاتدن بولنمشدر

وکذا برکیمسه یغمور صویی المق قصدیله برمحله برقاب قویدقده اول قاب ایچنده طوپلنان یاغمور صویی اول کمسه نك مالی اولور وکذلك صو برکدیرمك ایچون انشا اولنان حوض وصهریجده کی صو صاحبنك مالیدر اما برکیمسه نك بغیر قصد برمحله وضع ایتدیکی

قاب درونده بریکن یاغمور صوبی کندوسنك مالی اولماز بشقه برکیمسه آنی اخذ ایله استملاك ایده بیلور

وکذلك برکیمسه آغنی قورتمق ایچون برمحله سروبده اکا برآو طوتیلیو یرسه آنك مالی اولماز بریبانی حیوان برکیمسه‌نك باغچه‌سنده یوه یاپمغله ویمورطله مغله آنك مالی اولماز دیکر برکمسه آنك یمورطه‌لرینی یاخود یاوریلرینی اخذ ایدیویرسه باغچه صاحبی استردادایده‌مز فقط اول کمسه باغچه‌سنی یبانی حیوان کلوبده یمورطلامق ویاوریله‌مق ایچون تهیه ایتمش ایسه کلوب یمورطلایان ویاوریلیان حیوانلرك یمورطه‌لری کندوسنك اولور

تفصیلاتیله ذکر اولنان امثله وصوردن احرازك قصده مقرون بولنمسی لزومی حقیقتیله‌اکلاشلمشدر چونکه برایشدن مقصد نه‌ایسه حکم اکا کوره‌در

---

٣ (ماده) عقودده اعتبار معانی ومقاصده‌در الفاظ ومبانی‌یه دکلدر بوماده اصولیونك (العبرة فی التصرفات للمقاصد والمعانی لاللالفاظ والمبانی) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر اما ایمانده اعتبار الفاظه اولوب اغراض ومعانی‌یه اولمدیغی وبوبابده‌کی هزلك لغو وباطل عد اولندیغی (ثلث جدهن جد وهزلهن جد) حدیث شریفیله منصوصدر بناء علی ذلك بیع بالوفاده رهن حکمی جریان ایدر (فرهان مقبوضة) نص شریفیله مشروعیتی ثابت اولان رهن ایسه (حبس شیء بحق یمکن استیفاؤه منه کالدین) تعریفیله معرف اولوب برمالی اندن استیفاسی ممکن اولان برحق

(مقابلنده)

مقابلنده محبوس وموقوف قیلمقدن عبارت اولمسیله کرك بیع بالوفا وکرك بطریق الاستغلال بیوعك عقدنده متعاقدین بونلره هرنقدر بیع تسمیه ایدرلر ایسه‌ده حقیقتده بونلرك غرض ومقاصدی رهن واستیثاق بالدین یعنی دینی وثوق واعتماد اولنه‌جق واندن استیفاسی ممکن اوله‌جق برصورتده بولندیرمقدن عبارت اولوب وعقود وتصرفاتده ایسه اعتبار معانی ومقاصده اولمغین بیعین مذکورینده رهن حکمی جریان ایلمشدر (مثلا بیع بالوفا ایله صاتیلان مبیعی کرك بایع وکرك مشتری آخره صاته‌مز) وکذا راهن ومرتهندن بریسی دیکرینك رضاسی اولمدقچه رهنی آخره صاته‌مز بیع وفاده متبایعاندن بریسی فوت اولدقده حق فسخ وارثه انتقال ایدر وکذا راهن ومرتهنك وفاتیله رهن باطل اولمز رهنی حبس وتوقیف وتخلیص حقلری وارثلرینه انتقال ایدر (کذلك طرفیندن ویاحد طرفیندن ایجاب وقبوله دلالت ایدر الفاظ اصلا قاله آلنمیه‌رق مجرد تعاطی ایله بیع واجاره وهبه‌نك انعقادینه حکم اولنور) زیرا بیع ایجاب وقبولدن عبارت اولوب ایجاب وقبولدن مقصد اصلی ایسه تراضیٔ طرفیندر وبوتراضیٔ طرفینه دلالت ایدن مبادلهٔ فعلیه ایله دخی بیع منعقد اولور وبوکا بیع تعاطی دینلور مثلا بازارلقسز وایجاب وقبوله دلالت ایدر لاقیردیسز مشتری آقچه‌یی ویروب اتمکجی دخی اتمکی ویرسه بیع منعقد اولور چونکه عقودده اعتبار معانینك ظهورینه ومقاصدك حصولنه‌در بونده ایسه اتمکجینك قصدی آقچه‌یی قاپوب اتمکنی سورمك ایدی مشترینك

مرادی دخی یدنده‌کی آقچه‌یی ویروب اتمکی قاپمق ایدی تعاطی ومبادلهٔ فعلیه ایله ایکیسنکده معانی ومقاصدی حصول بولمش اولمسیله ایجاب وقبوله دلالت ایدر الفاظك قاله آلنمسنه حاجت ولزوم قالمامشدر (وکذا اجاره دخی تعاطی طریقیله منعقد اولور نتکم بازارلق اولمقسزین یولجی واپورینه وایسکله قایغنه وکیرا بارکیرینه بنمك کبی که اجرت معلوم ایسه اولقدر ودکل ایسه اجر مثلی اعطاسی لازمکلور) وکذاهبه دخی تعاطی ایله منعقد اولور وهبه‌ده قبض بعده قبول کبیدر بناء علیه واهبك ایجابی مثلا شومالی سکا هبه ایتدم دیمسی اوزرینه موهوب له قبول ایتدم ویاخود اتهاب ایلدم دیمکسزین مجلس هبه‌ده اول مالی قبض ایتسه هبه تمام اولور (وکذا اصیلك بری اولمسی شرطیله واقع اولان کفالتده حواله ومحیلك بری اولمامسی شرطیله منعقد اولان حواله‌ده حکم کفالت واجرت مقاوله اولنان وکالتده حکم اجاره اجرا قلنور) کفالت عقد وثیقه وغرامت شرعیه درکه دفع حاجت ایچون مشروع قیلنمشدر ومشروعیتنه (الزعیم غارم) حدیث شریفی (وانا به زعیم) آیت جلیله‌سی دلالت ایلمشدر ومکفول له حقینك استیفا واحیاسنه آنکله واصل اوله‌کلمشدر وکفالت (ضم ذمة الی ذمة فی المطالبة تعریفیله معرفه اولوب برشیئك مطالبه‌سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایتمکدر یعنی برکمسه ذمتنی دیکرك ذمتنه ضم ایدوب آنك حقنده لازم کلان مطالبه‌یی کندودخی درعهده والتزام ایلمکدر بناء علیه اصیل وکفیلك ایکیسیده مطلوب واحدك برمنوال (مشروح

مشروح متعهد وملتزمی بولندقلرندن طالب مطالبه‌ده مخیردر آله‌جغنی دیلرسه کفیلدن ودیلرسه اصیلدن مطالبه ایدروبرندن مطالبه‌سی دیکرندن مطالبه‌سنی اسقاط ایتمیوب برندن مطالبه ایتدکدنصکره دیکرندن ویاخود معاً ایکیسندن دخی مطالبه ایدر (فقط اصیلك برائتیله ویا ایفاء دین ایتمسیله کفیلك دخی برائتی لازم کلور زیرا دین اودانمش ومطالبه ایچون بقا ومحل قالمامشدر لکن کفیلك برائتیله اصیلك برائتی لازمکلمز زیرا دین اصیلك ذمتنده باقیدر (ومن علیه الدین) اودر کفیل اوزرنده ایسه ذاتاً دین اولمیوب فقط حق مطالبه واردر اوایسه صاحب دینك ابراسیله ساقط اولمشدر انجق کفالتده اصیلك بری اولمسی شرط قلنورایسه کفالت حواله‌یه منقلب اولور زیرا بوصورتده آنفاً تعریف وبیان اولندیغی وجهله تعریف کفالتك صدق وشمولی اولمیوب بلکه بونده دینك برذمتدن دیکر ذمته نقل وتحویلی معناسی بولندیغی اکلاشلمشدر وبومعنایی افاده ایدن عقده دخی حواله تسمیه اولنمشدر عقودده ایسه اعتبار معانی ومقاصده‌در الفاظ ومبانی‌یه دکلدر

حواله دخی عقد مشروعدر ومشروعیتی (من احیل علی ملی فلیتبع) حدیث شریفیله ثابتدر وبوحواله (نقل الدین من ذمة الی ذمة) تعریفیله معرفه اولوب دینی برذمتدن دیکر ذمته نقل ایتمکدر حوالهٔ صحیحه‌نك حکمی محیل بورجندن وکفیلی وار ایسه کفالتدن بری اولور زیرا برزمانده برشیئك ایکی محلده بقاسی محالدر ومحال علیهدن اول بورجی مطالبه ایتمك حقی محال لهه ثابت اولور آنجق

حواله‌ده محیلك عدم برائتی شرط قلنورایسه حواله کفالته منقلب اولور زیرا بوکا حواله‌نك تعریفنك صدق وشمولی اوله‌میوب بلکه برشیئك مطالبه سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایتمك معناسی مستفاد اولدیغی اکلاشلمشدر و بومعنایی ایما و بیان ایدن عقده‌دخی کفالت تسمیه قیلنمشدر عقودده اعتبار ایسه معانی ومقاصده‌در الفاظ ومبانی‌یه دکلدر بناء علیه برکمسه مدیونه سنده‌کی آلاجغمی سندخی ضامن اولمق اوزره فلانك اوزرینه حواله ایت دیسه اودخی اولوجهله حواله ایتسه طالب آلاجغنی هرقنغیسندن ایسترایسه آلور زیرا حکم کفالت بودر

وکالت اصطلاح فقهاده (اقامة الغیر مقام نفسه فی التصرف) تعریفیله معرفه اولوب یعنی برکیمسه ایشنی بشقه سنه تفویض ایتمك واول ایشده آنی کندو یرینه اقامه ایلمکدر هرعقدکه انسان آنی بنفسه عقد و ربط ایلمك جائزدر اول عقدی غیریسنه تفویض ایتمکده جائزدر

زیرا انسان بعضا بعض احوالی وموانعی اعتباریله ایشنه بنفسه مباشرتدن عاجز بولنمسی جهتله غیری توکیله مضطر ومحتاجدر (ولعل احدکم الحن بحجته من بعض) حدیث شریف مشهوریله مشروعیتی احتیاجات وحاجات ناسی دفعه مبتنیدر توکیلك رکنی ایجاب وقبولدر شویله‌که موکل شوخصوصه‌سنی وکیل ایتدم دیوبده وکیل دخی قبول ایتدم دیسه یاخود بوقولی مشعر بشقه برسوز سویلسه وکالت منعقد اولور کذلك وکیل برشی سویلیوب

اول خصوصك اجراسنه تشبث ایلسه دلالة وکالتی قبول ایتمش اولمغله تصرفی صحیح اولور و بونده حکم وکالت اجرا قلنور لکن اجرت مقاوله اولنان وکالتده حکم اجاره اجرا قلنور یعنی اکر وکالتده اجرت شرط ایدیلوبده وکیل دخی ایفای وکالت ایلر ایسه اجرته مستحق اولور واکر شرط ایدلمیوبده وکیل دخی اجرت ایله خذمت ایدر مقوله‌دن دکل ایسه متبرع اولوب اجرت ایسته‌یه‌مز

اجاره اصطلاح فقهاده (بیع منفعة معلومة باجر معلوم) تعریفیله معرفه‌در یعنی منفعت معلومه‌یی عوض معلوم مقابله سنده بیع ایتمك دیمکدر

بوکا بیع منافع دخی دینور زیرا معنای بیعك کندوسنده وجودی ثابتدر ومنفعت مقابله سنده بذل اعواض واقعدر اجاره احتیاجات ناس ایچون تجویز اولنمشدر چونکه فقیرك غنینك مالنه احتیاجی محقق اولدیغی کبی غنینك دخی فقیرك عملنه احتیاجی مطلقدر (والله الغنی وانتم الفقراء) مضمون جمیلی مصدقدر احتیاجات ناس ایسه عقودات شرعیه‌ده اصل واساس اولمسیله اول حاجاتك دفع وارتفاعی ایچون مشروع قیلنمشدر وجواز ومشروعیتنه (علی ان تأجرنی ثمانی حجج) آیت کریمه‌سی وامثالی دلیل واقع اولمشدر وکالت مبحوثه‌ده رکن وکالت الفاظیله ایفا ایدلمش و تماماً یرینه کتورلمش آنجق اجرت مقاوله‌سی وشرط محاوره‌سی جریان ایتمش وبیع منافع و بذل اعواض مقاصد ومعانیسی مقصود

متعاقدین ایدوکی معنا منفهم اولمسیله اجرت مقاوله اولنان وکالتده حکم اجاره اجرا قیلنمشدر چونکه عقودده اعتبار معانی ومقاصده در الفاظ ومبانی یه دکلدر

٤ (ماده) شك ایله یقین زائل اولمز

بو ماده اصولیونك (الیقین لایزول بالشك) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر شکی (هو التردد بین النقیضین لاترجیح لاحد هما علی الآخر عند الشاك) دیو تعریف ایتمشلردر که شك برشیئك وقوع و یا عدم وقوعنده طرفین سیان اوله رق ایدیلان ترددن عبارتدر یعنی نقیضین وضدین بیننده اویله بر تردد وتحیر که عند الشاك احد همانك آخر اوزرینه ترجیحی یوق زیرا ترجیح اولسه ایدی تعریف مذکور اوزره شك ایچون معنا ومحل قالمیوب طرفیندن بریسی مجزوم و یا ظن قوی وغالب ایله مظنون اولور ایدی اوحالده ایسه حکم یقینی حائز اوله جغی وزیرده بیان اولنه جق تعریف یقینك کندوسنه صدق وشمولی بولنه جغی بدیدار ایدی آنجق عند الشاك احد طرفینك آخر اوزرینه عدم مرجحیتی جهتیله شاکك نفسنده اضطراب وقلق وبی قرار اولمق حصولیله ذهننده متصور خصوصه صورت وقرار ویره میوب شك وشبهه ده ووادیء حیرتده مذبذب قالمش ومرة بعد اخری نقیضین حقنده ایدیله جك تصورلر یکدیکری منع ایتمش و بریسی آخرینی اولدخی او بریسنی اختیار وترجیحه میدان ویرمش اولمسیله (لاالی هؤلاء ولاالی هؤلاء) مضمونجه شکك عدم زوالی واستمرار وبقاسی دوام ایتمش

(وباب)

وباب ترجیح قپانمش قالمشدر و بیانیونك استعارهء مصرحهء تمثیلیه یی بیان صددنده ایراد ایلدکاری ومفتیء متردد فی الفتوی ده استعمال ایلدکاری (انی اراك تقدم رجلا وتؤخر اخری) مثالی مؤداسی دخی بوشك وتردد مزایاسنی افهام وافاده یه کافل برمثال قابل اولمشدر و بعضیلر دخی شك تعریف مذکور حکمنجه احد طرفین ایچون ترجیح اولنمیانه اطلاق اولندیغی کبی علمك مقابلی اولان جهل وعدم العلم اوزرینه دخی اطلاق قلندیغنی ادعا و بیان ومدعالرینی (وان الذین اختلفو فیه لفی شك منه) آیت جلیله سنك (مالهم به من علم الا اتباع الظن) قول شریفی ایله تأکید ایدلمسی واستثناء منقطع صورتنده کتورلمسیله اثبات ایتمشلردر واتباع ظن جنس علمدن دکلدر دیمشلردر

یقین شکك ضدی ومقابلیدر که احد طرفینك مجزوم و یا ظن غالب ایله مظنون اولمسندن عبارتدر بعضیلر یقینی (علم یحصل به اطمئنان النفس و یزول ارتیابها واضطرابها) دیو تعریف ایتمشلر یعنی یقین برعلمدر که کندوسیله نفسك اطمئنانی وسکونت وآرامی حاصل اولور وتب شك وتب ریب وکمانی وقلق واضطرابی زائل ومندفع اولور وکندیسنده صدق وسکینت رشحات بارده سی حصوله کلور ده کوکلده آرام بولور نتکم بعضیلری ده یقینی (علم یحصل به ثلج الصدور) ایله تعریف ایدوب بوکا برد الیقین نامنی ویرمشلردر و بونك اوزرینه حکم تغیر وتبدلك طاری اولمدیغنی سویلمشلردر یقین کرکسه عیانا یقین اولسون وکرکسه خبر ودلالت

جهتلريله يقين بولنسون وكركسه منطقيونك تعداد و بيان ايتدكلرى اوليات ومشاهدات ومجربات وحدسيات ومتواترات وقضاياقياساتها معهـا كبى انتاج يقين ايچون مقدمات يقينيه دن مركب يقينيـات وقياسات قبيلندن صايلسون كندوسيله هرصورتله اتقان وايقان واطمئنان حاصل اولور وصاحبى وهم وكماندن قورتيلور شك صاحبنى دائماوهم وكمان وترددهدوشره جكى ودرياى بى پايان حيرتده نه ايده جكنى شاشيرده جغى وضد ومقابلى بولنان يقين ايسـه اربابنى ساحل ثبات وسكينت وتمكينده تبدل وتغيردن محفوظ طوته جغى وايمان واتقان وايقان واطمئنان ايله مطمئن ومتيقن ايده جكى تفصيلات مبسوطه مفادندن اكلاشلمشدر يقين اصلدرشك اصل اوزرينه طارى اوله جق احوالدر يقين اصلى ثابت ومستقر صفات اصليه دندر وشك ايسه اصلى غيرثابت وهم وترددن وصفات عارضه دن عبارتدر صفات اصليه ده اصل اولان وجود اولديغى كبى صفات عارضه ده دخى اصل اولان عدمدر

عدم ايسه يوق و يوقلق ديمكدر يوق اولان برشيئك اصلا ثابت وسابق بولنان برشئ ايله مقاومت ايده ميه جكى ومدافعه ده بولنه ميه جغى دركاردر بنابرين شـك ايله يقين زائل اولمز قاعده سى مفهومى محققدر يعنى اصلى متيقن وثابت اولان برشيئك خلافنه دليل اولمدقجه مجردشك ايله اول شيئك زوالنه حكم اولنماز ديمكدر زيراعارض وطارى اولان شك اصلى ثابت وسابق بولنان يقينه قارشوطوره مز ويقينى ازاله ايده مز چونكه يقين مقابلى شكه ووجود مقابلى عدمه اعتبار يوقدر شك خاطره سى احتمال

(مجرد)

مجرد وتوهم محضدن عبـارتدر (فلا اعتبار بالتوهم) قاعده سى معلومدر الحاصل شك ايله يقين زائل اولماز بلكه يقين مثلى يقين ايله زائل اولور زيرا اصلى وثابت بولنـان برشـيئك خلافنه حجت ودليل ظهور ايديجك يقين حاصل اولور و بوده يقين اولك مثلى بريقين اولمش اولور يقين ايسه مثلى يقين ايله زائل اولور

اماشـك ايله يقين زائل اولماز بوقاعـده نك حكمى حل وحرمت وطهارت بحثنده نوجهله جريان ايدرايسه معاملات خلقده ودعاوئ حقوق عبادده ومواد تحقيقيه ده واستنطاق فذلكه لرنده دخى بويله جريان ايدر واولصورتله حكم و يرلمكلكى اقتضا ايدر مثلا بيعده اصل اولان طوع و رضـادر زيرا متبايعاندن ايجـاب وقبولك صدورى تحققنه مبنى مبايعه ده طوع و رضا محقق ومتيقن اولمسيله طوع و رضا اصل اولمشدر

اكراه ايسه خلاف اصل ومنافئ ظاهردر زيرا اكراه مشكوكدر بايع ومشتريدن هر بريسى طوع واكراهده اختلاف ايتسه لر يعنى بريسى ايجاب وقبولك بالطوع والرضا وقوعنى ديكرى دخى مكرهاً اولديغنى ادعا ايتمش اولسـه لر قول مدعئ طوعكدر زيرا طوع اصل وسابق ومتيقندر سابق ومتيقنك حكمى طارى اولان شك ايله مرفوع اولمز انجق كندى مثلى اولان متيقن لاحق ايله مرفوع وزائل اولور اما اكراه لاحق بينه ايله ثابت اوليجق طوع متيقن سابقك حكمى ثبوت و يقينده كندى مثلى اولان اكراه متيقن لاحقك حكميله زائل ومرتفع اولور بنـاء على ذلك بيعده طوع بينه سيـله اكراه

بینه‌سی جمع اولسه اکراه بینه‌سی اولی کوریلور بو حالده شك ایله یقین زائل اولماز اما یقین مثلی یقین ایله زائل اولور ایدوکی اکلاشیلور

مجلهٔ احکام عدلیه‌نك بیانی اوزره ابرا ایکی قسم اولوب بری ابرای اسقاط ودیکری ابرای استیفادر ابرای اسقاط بر کیمسه دیکر کیمسه‌ده اولان حقنك تمامنی اسقاط ویاخود بر مقدارنی حط وتنزیل ایله اوکمسه‌یی بری قیلمقدر کتاب صلحده موضوع بحث اولان ابراده بودر ابرای استیفا بر کیمسه دیکر کیمسه‌دن حقنی قبض واستیفا ایلمش اولدیغنی اعتراف ایتمکدن عبارت اوله‌رق برنوع اقراردر ابرای خاص برخانه یاخود برچفتلك ویاخود برجهتدن طولایی آله‌جق دعواسی کبی برخصوصه متعلق دعوادن بر کیمسه‌یی ابرا ایتمکدر ابرای عام کافهٔ دعاویدن بر کیمسه‌یی ابرا ایلمکدر بر کیمسه فلانی کافهٔ دعاویدن بری قیلدم یاخود آنده اصلا حقم یوقدر دیسه ابرای عام اولوب آرتق ابرادن مقدم اولان هیچ برحقنی دعوی ایده‌مز ودعوی ایتسه استماع اولنماز زیرا ابرای عام صحیح ایله ایدیلان ابرانك حکمی ماقبلنده‌کی جمیع حقوقه شمولی وجمله‌سنك محیط ومستوعبی اولمغین ابرادن مقدم اولان جمیع حقوقی ساقط اولور چونکه ابرای عام جمیع حقوقنی کندی اختیاریله ذمت خصمندن اسقاط دیمکدر بو جهتله حقوقی ساقط اولور و (الساقط لایعود) قاعده‌سنجه ساقط اولان شیئك بردها عودتی چاره وامکانسز قالور (من سعی فی نقض ماتم من جهته فسعیه مردود) قاعده‌سنجه آنك نقضنه سعی ایدر ایسه سعی مردود ودعواسی غیر مسموع بولنه‌جغی ومحاکمدن اولماز جوابی (آلنه‌جغی)

آلنه‌جغی بدیهیاتدندر بو بر کیمسه دیکر برکمسه‌نك ذمتنی ابرای عام ایله ابراسی ثابت ایکن تاریخ بیان ایتمدین او کیمسه‌دن برحق دعوی ایتمسنه مبتنیدر زیرا اول حق ابرادن مقدم اولوب ابرا ایله ساقط اولمق ویاخود ابرادن مؤخر اولوب حالا ذمتنده باقی قالمق احتماللری سیان اولدیغندن بووجه اوزره واقع اولان شك ایله یقیناً ثابت اولان ابرانك زوالنه حکم اولنماز زیرا شك ایله یقین زائل اولماز آنجق ابرانك مابعدینه شمولی اولمدیغندن (لایسمع الدعوی بعد الابراء العام الابحق حادث) قاعده‌سنجه ابرای عام ایله ساقط حقوقك خارجنده ابرادن مؤخر تاریخ بیانیله برحق دعوی ایتسه اوحالده دعواسی استماع اولنور زیرا ابرانك بوحق حادثه شمولی یوقدر زیرده محرر ۵ و ۶ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ نجی ماده‌لر هب بوقاعده‌دن استخراج اولنمشدر بناء علیه اصل قاعده‌ده معتبر وملحوظ اولان قیدلر بونلرده دخی معتبر وملحوظدر مثلا برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصلدر دیمك خلافنه دلیل اولمدیغی تقدیرده حالی اوزره قالمسی اصل وراجحدر دیمکدر یوخسه خلافنه دلیل اولدیغی صورتده دخی حالی اوزره قالمسی اصل وراجحدر دیمك دکلدر

۵ (ماده) برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصلدر

بوماده اصولیونك (الاصل ابقاء ما کان علی ما کان) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدرکه زمان ماضیده ثابت اولان برشیئك خلافنه علم ودلیل اولمدقجه بولندیغی حال اوزره قالمسی اصل وراجحدر دیمکدر بواصله استصحاب اطلاق اولنور استصحاب بدایةً واستحقاقاً

برشيئى اثباتده حجت اوله‌مز ايسه‌ده فى الاصل ثابت اولان برشيئى ابقاده حجت اوله‌بيلور

علم اصول فقهى (علم يبحث فيه عن احوال الادلة الاربعة من حيث ايصالها الى الاحكام الشرعية) ديو تعريف ايتمشلردركه احكام شرعيه‌يه ايصال جهتى ايله كندوسنده ادلهٔ اربعه‌نك احوالندن بحث اولنان وتفتيش وتفحص قلنان برعلمدر ديمك اولور ادلهٔ اربعه قرآن كريم احاديث شريفه اجماع امت قياسدن عبارتدركه برماده قرآن كريمده بولنماز ايسه احاديث شريفه‌يه مراجعت اولنور واكر اكا دائر برحديث دخى بولنمازسه اجماع ايله عمل اولنور واكر اول خصوصده اجماع واتفاق دخى بولنمازسه اول ماده‌يى صراحةً آيت ياخود حديث ايله ثابت اولمش اصوله قياس ايله ايديلان اجتهاد اوزرينه عمل اولنور اما تحرى وعرف وتعامل وقطع نزاع وتطييب قلوب ايچون قرعه وشهادت قلب وعموم بلوى وتحكيم حال واستصحاب مثللو ادله‌لر ايله عمل دخى ادلهٔ اربعه‌يه راجعدر الحاصل بونلر ادلهٔ اربعه‌يه راجع اولديغى كبى ادلهٔ ثلثه دخى كتاب اللهه راجعدر كتاب اللهك ايسه جميع احكام اوزرينه شمولى واردر زيرا احكامك كليسى وماكان ومايكوننيسى عباره واشارتيله و يا دلالت واقتضا جهتلريله كتاب اللهده واقع وثابتدر

نتكم (فنزلنا عليك الكتاب تبيانا لكل شئ) (ومافرطنا من شئ) (آيات)

آيات جليله‌لرك مضامين شريفه‌لرى حكم مدعايى مثبت ومصدقدر تحكيم حال يعنى حال حاضرى حكم قيلمق استصحاب قبيلندندر

استصحاب دخى عدمى مظنون اولميان برامر محققك بقاسيله حكم ايتمكدركه ابقاء ماكان على ماكان ديمك اولور

علماء اصوليونك بونوعه استصحاب تسميه‌لرى زمان ماضيده ثابت اولان برحكمى زمان حاله مصاحب ياخود حال حاضرى حكمه مصاحب قلملرندندر استصحاب ماده‌سى احكامنده امام شافعى ايله ائمهٔ حنفيه رحمة الله عليهم اجمعين حضراتى ميانده اختلاف وقوعه كلمشدر امام شافعى استصحاب دليل ملزم وحجت ملزمه‌در ديمش ايسه‌ده سادات حنفيه استصحاب يالكز حجت دافعه اولوب حجت ملزمه اولمديغنى بيان ايتمشلردر

علماء اصوليون فائدهٔ خلافك ظهور وكشف واستيضاح ايچون مسئلهٔ آتيه‌يى سرد واتيان ايلمشلردر شويله‌كه مشترك برملك خانه‌ده اولان حصه‌سنى صاحبى آخره بيع وشريكى شفعه طلبنه قيام ايتدكده مشترى شريك طالبك يدنده بولنان سهمى انكاره تصدى ايدوب (ليس لك فيه ملك وانما هو فى يدك بالاعارة) معناسنجه خانهٔ مذكورده سنك ملكك وحقك يوقدر آنجق بالاعاره يدكده بولنمشدر ديسه حنفيه عندنده قول مشترينكدر

شفيع طالب ايچون شفعه ثابته اولماز آنجق يدنده بولنان سهمك كندى ملكى اولديغنه بينه اقامه‌سيله ثابته اولور زيرا شفيع اصله متمسكدر ووضع يدى ظاهراً دليل ملك كورينه‌يور ايسه‌ده ظاهر

مجرد دفع ایچوندر الزام ایچون دکلدر امام شافعی مسئلهٔ مذکوره ده شفیع ایچون بغیر بینه شفعه ثابتدر زیرا استصحاب دفع والزامی صالحه حجت ملزمه در دیمشدر

بناء علی ذلك مفقودك یعنی غائب اولوب نره ده اولدیغی وحیات ومماتی معلوم اولمیان کیمسه نك حقیقةً ویاحکماً موتی تبین ایتمدکچه ورثه سی جائزکه وفات ایتمشدر دیو آنك برآدمه ایداع ایتمش اولدیغی مالنی ودیعدن اخذ واقتسامه قادر اولمازلر زیرا حکم مفقود مفقودك کندی ذاتنده ونفسی حقنده حی اولمقلغیدر موت ایسه محتملدر یقین ایله ثابت اولان برشیئك احتمال ایله زائل اولمیه جغی بدیهیاتدندر مادامکه غائبك حقیقةً ویاحکماً موتی تبین ایتمه مشدر حیاتی معلوم کبی طانیلورکه بین الورثة مالی تقسیم اولنمز واجاره سی فسخ اولنماز وایداع ایتمش اولدیغی مالی ودیعدن آلنه مز زیرا حفظده ودیعك یدی یدنیابت اولمغین ودیعه معناً غائبك حفظیله محفوظ دیمکدر فقط ودیعه طورمغله بوزیله جق شیلردن اولدیغی حالده حاکمك اذنیله صاتوب ثمنی نزدنده امانت اوله رق حفظ ایده بیلور اما صاتمیوبده طورمغله بوزلسه ضمان لازم کلمز

اما غیر حقنده یعنی غیره نسبتله مفقودك حکمی مفقودك میت اولمقلغیدرکه حال فقداننده اقاربندن وفات ایتمش برکیمسنه یه وارث اوله مز چونکه غیبوبتی اوانده حیاتده طانلمسی وصاغدر اعتبار اولنمسی مجرد استصحاب حال دلالتیله در استصحاب ایسه استحقاقده حجت اوله مز آنجق فی الاصل ثابت اولان برشیئ ابقاده حجت

(اوله)

اوله بیلور بوندن اصلا ثابت اولان شیئ ایسه مفقودك حین غیبوبتی قبیلنده حیاتده اولمسی ماده سی اولمغین برمنوال مشروح حقیقةً ویاحکماً موتی تبینه دکین اولحالك کوزه دلمسی و معتبر طوتلمسی لازمدر زیرا برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصلدر

بنا برین برآدم مفقود عنده دین ویا ودیعه دن ویاخود جهت شرکتدن شوقدر حقم واردر دیو دعوی ایلسه دعواسنه التفات اولنماز

زیرا دعوی خصم اوزرینه دکلنور ورثه ایسه آنجق بعد موت المورث خصم اوله بیلور حالبوکه مورث مفقودك هنوز موتی ظاهر اولمامشدر و بوصورت کتب فقهیه ده تصریح ایدلمشدر آنجق صاحب ولواجیه بحث مفقودده بوصراحتی عینیله بیاندنصکره (وان رأی القاضی سماع البینة وحکم بذلك نفذ حکمه لکونه مجتهدا فیه) دیه رك بونده قاضینك اجتهادینه مبنی بوبابده اولان دعوی و بینه نك استماعنه رأی ایدوب آنکله حکم ایتسه حکمی نافذدر دیو بیان ایلمشدر

بوقارودن بروتحکیم حال واستصحاب مسائلی احکامی تفصیلات وایضاحاتیله بیان ایدلمش وذکرآتی مواد دخی بونلرك فروعاتندن بولنمشدر

مثلا بردکرمانك مدت اجاره سی منقضی اولدقده مستأجر مدت اجاره اثناسنده صویك انقطاعی حسبیله اول مدتك اجرتدن حصه سنی تنزیل ایتمك ایسته یه رك موجر ایله بینلرنده اختلاف

واقع اولو بده بينه دخی اولمديغی تقديرده نظر اولنور اكر اختلافلری مدت انقطاعك مقدارنده ايسه مثلا مستأجر اون كون وموجر آنجق بش كون انقطاعنی دعوی ايتسه سوز مع اليمين مستأجركدر واكر اختلافلری اصل انقطاعده ايسه يعنی موجر صويك انقطاعنی كليا انكار ايتسه حال حاضر تحكيم اولنور يعنی حكم قلنور شويله كه صو وقت دعوی وخصومتده جاری ايسه سوز مع اليمين موجركدر واكر اول وقت منقطع ايسه سوز مع اليمين مستأجركدر زيرا برشيئك بولنديغی حال اوزره قالمسی اصلدر

وكذا بر كيمسه نك خانه سنه آقان صو يولی حقنده حادثدر ياخود قديمدر ديو اختلاف اولنوب صاحب خانه مسيلك حادث اولديغنی ادعا ايله دفعنی ايسته دكده وطرفينك بينه لری اولمديغی صورتده نظر اولنور

اكر وقت خصومتده اول مسيلدن صو جريان ايدر ياخود جريانی معلوم اولور ايسه حالی اوزره ابقا اولنور وسوز مع اليمين صاحب مسيلك اولور يعنی مسيلك حادث اولمديغنه يمين ايتديريلور واكر وقت خصومتده صو جريان ايتمز ويا آندن اوله جريانی معلوم اولمز ايسه سوز مع اليمين صاحب خانه نكدر چونكه برشيئك بولنديغی حال اوزره قالمسی اصلدر

---

٦ (ماده) قديم قدمی اوزره ترك اولنور

بو ماده اصوليونك (القديم يترك علی قدمه) قاعده سندن اخذ اولنمش

(وآندن)

وآندن مترجم بولنمشدر فقهاء عظام حضراتی قديمی (ان لا يحفظ اقرانه وراء هذا الوقت كيف كان) ديو تعريف ايتمشلر وقديم اكا ديمشلردركه اولنك نيجه اولديغنی بيلور كيمسنه اولميه مثلا الده موجود وقفيه سی اولميوبده واقفك شروطی دخی معلوم اولميان اوقاف قديمه ده تعامل قديم نه ايسه يعنی قديمدن برو نه يولده عمل اولنه كلمش ايسه انك اوزرينه ترك وابقا قلنور

بر واقف وقفيه سنده هر نه وجهله شرط ايتمش ايسه اكا اتباع واجبدر زيرا (شرط الواقف كنص الشارع) بيورلمشدركه كنديله عملك وجوبنده ومفهوم ودلالتده واقفك شرطی شارعك نصی حكمنده در تبديل وتغيير اولنمز وخلافيله عمل معتبر اولمز اما وقفيه سی موجود اولميان وواقفك شروطی بيلنه ميان اوقاف مشهوره وقديمه ده اوته دنبرو نه يولده عمل اولنه كلمش ايسه (ما كان قديما يترك علی قدمه وعلی حاله ولا يغير الا بحجة) مؤداسنجه ينه اول وجهله عمل اولنور وآنك اوزرينه ترك وابقا قلنور خلافنه حجت ودليل اولمدقجه بوزيله مز زيرا من القديم اولوجهله عمل اولنه كلمش بولنمسی اول عملك تا ابتدا يتندنبرو شرط واقفه موافقتله ايشلنمش واولوجهله تأسس ايتمش اولمسنه دلالت ايلديكی ظاهردر

مثلا بر وقفك قديمدن وقفيه سی اولميوب لكن قديمدن غله سنك نصفی وقفك بنا ايلديكی مدرسه نك مدرسنه وماعداسی متولی يه وسائر مرتزقه يه ويريله كلمش اولسه متولی اول مدرسه نك مدرسنه شرط واقف بووجه اوزرينه اولديغنی اثبات ايله والا غله نك نصفنی سكا

تماماً ویرمیوب نصفنك عشرینی نفسم ایچون الیقورم دیو عمل قدیمی تغییره قادر اوله‌مز زیرا برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصل اولور وقدیم قدمی اوزره ترك اولنور

حق شرب وسقی ومجرا نزاعنده انجق تعامل قدیمه اعتبار اولنور وحق مرورده دخی قدم معتبر طوتیلور مثلا برخانه نك یاغمور صولری ازقدیم قومشونك خانه‌سنه آققده اولدیغی حالده قومشوسی بوندنصکره آقتم دیو منع ایده‌مز وکذا برطریقده اولان خانه‌لرك طامله لری ازقدیم اول طریقه منصب واورادن آلت طرفده واقع برعرصه ایچندن جاری اوله کلورکن عرصه صاحبی عرصه‌سنده مسیل قدیمی سدایده‌مز سد ایدرسه محاکم طرفندن سدی رفع ایله وضع قدیمنه ارجاع اولنور وکذا برنهر مشترکده حصه‌دار اولان کیمسه دیکرلرك اذنی اولمدقچه آندن دیکر برنهر یعنی جدول و یاخرق آچه‌مز وقدیم نوبتنی تبدیل ایلیه‌مز وکذا نوبتنی اول نهردن حق شربی اولمیان دیکر اراضیسنه سوق ایده‌مز و بوشیلره دیکر حصه داران رضاویرسه‌لر بعده کندولری و یاخود وارثلری رجوع ایده بیلور زیرا (وللمبیح الرجوع عنها) قاعده‌سنجه مبیحك اباحه‌سندن رجوعه صلاحیتی واردر

اراضی قانوننامهٔ همایوننده تفصیلاتیله بیان قلنان قوری واورمان وطریق عام وپنایر وبازار وخرمن یرلری ومرعی وقشلاق و یایلاق مثللو من القدیم اهالی یه تخصیص وترك اولنمش اولان اراضیٔ متروکه یه وکذا برقریه وقصبه‌نك قدیمدن ممتاز ومعین اولوب

(بوز یلوب)

بوز یلوب بلورسز اولان حدود وسنورینه متعلق مسائل هب بواصوله مبتنیدرکه برشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصل اولور وقدیم قدمی اوزره ترك اولنور

---

٧ (ماده) ضرر قدیم اولمز

التنجی ماده حکمنجه قدیم اولان شی حالی اوزره ابقا اولنور خلافنه دلیل اولمدقچه تغییر اولنمز اماشرعه مخالف اولان قدیمه اعتبار یوقدر یعنی فی الاصل نامشروع اوله رق یاپلمش اولان شی قدیم اولسه‌ده اکا اعتبار اولنمیوب ضرر فاحشی وارایسه ازاله اولنور (ولافرق بین القدیم والحادث حیث کان الضرر بیناً) ولاعبرة للقدیم والحادث فی هذا و یؤمر بدفعه دیو محققین فقهاجانبندن بیان ایدلمش و (الضرر یزال) قاعده‌سی قواعد فقهیه‌دن بولنمشدر و (لاضرر ولاضرار) حدیث شریفی مقتضاسنجه هرشخص بنی نوعنه کرك ابتداء وکرك جزاء ایراث وایقاع ضرردن نهی ایدلمشدر بناء علیه طریق عام اوزرنده الچق چیقندیلر وشهنشینلر کبی ماره یه ضرر فاحش اولان شیلر قدیم اولسه بیله رفع ایتدیریلور وکذا برخانه چیرکابی ازقدیم طریق عامه جاری اوله کلسه وماره یه ضرری اولسه قدمنه اعتبار اولنمیوب ضرری دفع ایتدیریلور

طریق عامده هر براحادناس ایچون بنفسه اولسون وکرك حیوانیله بولنسون حق مرور اولدیغی کبی ماره یه ضرری اولان شیلرده دخی هرکسك مخاصمه یه و رفع ودفع ومنع ونزعه حقی واردر زیرا عابرسبیلی متأذی قیله‌جق نسنه‌لری بغیرحق طریق عامه آقتمق وآنده بولندیرمق انلره محض ظلمدر

واوحالاتدن توقی صربحاً عدلدر ظلم ایسه ایذائی مستلزم اولمغین
دفعی واجب وتقریر وابقاسی حرام ومنهی عنه‌در نتکم (ان الله
لایحب الظالمین) بیورلمشدر مقابلی بولنان عدل واجب الاتصاف
بولنمغین هرکس آنکله مأمور بولنمشدر چونکه (ان الله یأمر
بالعدل والاحسان) امرجلیلی وارد اولمشدر

٨ (ماده) برائت ذمت اصلدر

بناء علی ذلك برکیمسه برینك مالنی اتلاف ایدوب مقدارنده اختلاف
ایتسه‌لر سوز متلفك اولوب مال صاحبی ادعا ایتدیکی زیاده‌یی اثباته
محتاج اولور

بوماده اصولیونك (الاصل براءة الذمة) قاعده سندن اخذ اولنمش
واندن مترجم بولنمشدر برائت ذمت اصلدر زیرا ذمم ناس فی الاصل
عقوق وحقوقدن عاری و بری خلق اولنمشدر فقهاء عظام حضراتنك
(فاذا اختلف فی قیمة المتلف والمغصوب فالقول قول الغارم لان الاصل
البراءة عمازاد) دیو کتب فقهیه‌ده ایلدکاری تصریحات اوزره
صورت مذکوره‌ده ایدیلان زیاده دعواسندن ذمتنك برائتی اصل
اولمسی وزیاده‌یی منکر بولنمسی جهتیله قول مع الیمین مدعی علیه
دنیلان غارم ومتلفك اولدیغندن (البینة للمدعی والیمین علی من انکر)
حدیث شریفی مضمونجه مدعی ادعا ایلدیکی زیاده‌یی اثبات ایلمسی
لازم کلور زیرا (البینات شرعت لاثبات خلاف الظاهر والیمین لابقاء
الاصل) قاعده سنجه بینات خلاف ظاهری اثبات و یمین ایسه اصلی
ابقا ایچون مشروع قیلنمشدر بونده مدعی فی الاصل ثابت و راجح

(اولان)

اولان برائت ذمتك خلافنی ومدعی علیه ذمتنك زیاده ایله عدم شغلنی
ادعا ایتمسیله مدعی دلیل و اثباته محتاج اولمشدر مدعی دعوای
مشروحه سنی بالبینة اثبات ایلدیکی صورتده حاکم مدعی علیه اوزرینه
حکم ایلر و ایشده بیتر

زیرا مدعی ادعاسنی معارضه‌دن سالم حجت قویهٔ ملزمه ایله اثبات
ایتمش و موجبنجه حکم وقضاده لاحق اولمش اولور (فان اقر وانکر
فبرهن المدعی قضی علیه والاحلف بطلبه) معناسنجه اثبات ایده‌مدیکی
صورتده بریمین حقی قالمغله طالب اولور ایسه حاکم آنك طلبی اوزرینه
اصلی ابقا ایچون مدعی علیهه یمین تکلیف ایلر مدعی علیه یمین ایدرسه
یاخود مدعی یمین ویردیرمز ایسه حاکم مدعی‌یی مدعی علیهه معارضه‌دن
منع ایدر مدعی علیه یمیندن نکول ایدرسه حاکم نکولیله حکم ایدر و
نکولیله حکم ایتدکدنصکره یمین ایدرم دیسه آرتق التفات اولنماز
سائر دعاوی‌ده‌دخی جریان ایده‌جك احکام ومعامله بووجهله‌در واصل
مذکوره مبنی آنلرده‌ده سوز مع الیمین مدعی علیهکدر چونکه برائت
ذمت اصلدر

٩ (ماده) صفات عارضه‌ده اصل اولان عدمدر

بوماده اصولیونك (الاصل العدم فی الصفات العارضة) قاعده سندن
اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر صفة عارضه تجارت وکار
وعیب وعلل کبی اصل موصوفك وجودیله موجود اولمیوب
صکره‌دن عارض اولان حالتدن عبارتدر

مثلا شرکت ومضاربه‌ده کار اولوب اولمدیغنده اختلاف اولنسه

عدمی اصل اولدیغنه بناء سوز مضاربك اولوب صاحب سرمایه کار اولدیغنی اثباته محتاج اولور

مضاربه ضرب لفظنك مفاعله سیدر و بووزنك اثنین بیننده مشارکتی باهردر ضرب ایسه سیر فی الارض معناسنه‌در بنابرین (و اذا ضربتم فی الارض) کلام شریفی اذا سافرتم فی الارض ایله تفسیر ایدلمشدر فقهای عظام حضراتنك تصرفات و معاملاتدن بو نوعه مضاربه تسمیه ایتملری بوندن ظهور ایده‌جك ربح و فائده‌نك اکثریا سیر وسفر و مشی و اقدامله حصوله کله بیلمسنه مبنی و نص قرآنه موافقت حصولنه مبتنیدر چونکه (و آخرون یضربون فی الارض یبتغون من فضل الله) بیورلمش و مضاربه آیت وسنتله مشروع بولنمشدر

مضاربه‌یی (هی شرکة بمال من جانب و عمل من جانب) دیو تعریف ایتمشلردرکه مضاربه بر طرفدن سرمایه و دیکر طرفدن سعی و عمل اولمق اوزره بر نوع شرکت دیمکدر بونده رب المال مالی ایله ربحه مستحق اولدیغی کبی مضاربده عملی مقابله‌سنده ربحه مستحق اولور عمل ایسه عقد ایله متقوم بولندیغندن عقد مضاربه‌ده حاصل اوله‌جق ربحدن مشاعا مضارب ایچون نه مقدار شرط ایدلمش ایسه اکا کوره ربحدن حصه آله‌بیلور انجق مضاربه‌ده کار اولوب اولمدیغنده اختلاف اولنسه و مضارب کار بولنمدیغنی ورب المال کارك حصولنی ادعا ایتسه (القول قول الشریك والمضارب فی مقدار الربح والخسران مع یمینه) دیو کتب فقهیه‌ده تصریح ایدلدیکی اوزره صاحب سرمایه‌نك کارك وجودینی اثبات ایتمسی لازم کلور

(واصله)

و اصله متمسك بولنمسی جهتله قول مع یمینه مضاربك اولور زیرا ربح فی الاصل سرمایه‌نك وجودیله موجود اولمیوب صکره‌دن عارض اولور حالات وصفاتدندر صفات عارضه‌ده ایسه اصل اولان عدمدر

صفات اصلیه‌ده اصل اولان وجوددر

صفات اصلیه سلامت وصحت وحیات و بکارت و بعده طوع ورضا کبی اصل وموصوفك وجودیله موجود اولان حالات وکیفیاتدن عبارتدر مثلا نکاح لغتده ضم وجمع معناسنه‌در وشرعده ضم وجمع مخصوصدن عبارتدر اولدخی حل استمتاع ووطئدر زیرا زوجیندن هر بریسی حالت وطئده صاحب و رفیقنه و یکدیکرینه اجتماع وانضمام حاصل ایلرلر وشخص واحد کبی اولورلر و بونلر ذاتاً جهت جامعه‌یه محتاج بولنورلر و بونکاحدن طبعا مقصد عندالتوقان دفع حاجت وقضاء شهوت اولدیغی کبی شرعاً دخی مقصود اولان تولد وتناسل وتوالددر بنابرین (تناکحوا تکثروا) بیورلمشدر طرفیندن هر هانکیسنده قرن ورتق وجب وعنت وسائره مثللو بو مقصدی فاقد وفائت اولان حالاتك وجودی عیبدر ورفیق وصاحبی حقنده باعث تنافر وموروث غدر وضرردر وزوج ایسه ایقاع طلاقه صاحب ومالك بولنمسی جهتله نفسندن ضرر واقعی دفع ورفعه قادر اولدیغی کبی خصوصی بعض مسئله‌ده دفعا للضرر زوجه ایچون دخی تخییر واردر زیرا (ولهن مثل الذی علیهن بالمعروف) آیت

جلیله‌سی مفادی حکمنجه زوجه‌نك دخی زوج اوزرنده حقوق معروفه
ومشروعه‌سی بولندیغی ثابت و باهردر
کتب فقهیه‌ده و باب عنینده (واجل سنة لو عنینا او خصیا فان وطیٔ
والا بانت بالتفریق ان طلبت) دیو تصریح ایلدیکی اوزره بر خاتونك
زوجم فلان کیمسنه رجلیتی کامل اولمق اوزره بوندن مقدم مهر مؤجل
تسمیه‌سیله بنی تزوج ایتمش و طرفندن مانع و مزاحم وقوع بولمقسزین مدت
مزبوره‌دنبرو میانه‌مزده نیجه کره خلوت صحیحه و انقیاد و مطاوعت
حقیقیه و صمیمیه بولنمش ایکن هنوز بکا واصل اوله‌مامش اولمسیله
مرقوم عنین اولوب وصوله مکنت و قدرتی اولمدیغندن و حالا بن بکر
بولندیغمدن اقتضاء شرعیسنی استدعا ایلرم دیو حضور حاکمده زوجی
علیهنده و مواجهه‌سنده اقامهٔ دعوا ایلدکده و کلمات مشروحه‌سیده
زوجی جانبندن تمامیله تصدیق ایلدکده عدم وصول و امتناعك علت
معترضه‌دن حصوله کلمش اولمسی و یا اصلی بولنمسی احتماللرینه مبنی
بو حالك استکشاف و استبیانیچون فرض و تعیینی لازم کلمش اولان مدت
معرفه و معینه فقهاء عظام حضراتی طرفندن بر سنهٔ کامله تقدیر ایدلمش
بولنمسیله زوج مزبور یوم خصومتدن بر سنه تمامنه دکین تأجیل اولنور
زیرا مرض اغلب حالده برودت و حرارت و رطوبت علتلرندن
حصوله کلور   و سنه‌نك ایسه فصول اربعه‌یی اشتمالی جهتله فصول
اربعهٔ مذکوره‌دن بریسی طبعنه موافق کلمسی و مزاج و طبعنك کسب
اعتدال ایده‌بیلمسیله مبتلاسی بولندیغی مرض و عرضك زوالی
واوار القده ایشنی کوره بیلمسی امید اولنور

اکر مدت مذکوره بلامانع مرور ایدرده زوجهٔ مزبوره‌یه ینه عدم وصول
واصابتی ظاهر اولور ایسه عدم قدرت و مکنت و عجزك اصلی اولمسی
وعارض قبیلندن بولنمامسی تبین ایدوب (فامساك بمعروف او تسریح
باحسان) مضمونیجه بو بابده امساك بالمعروفه محل قالمامش و تسریح
بالاحسان واجب اولمش اولمسیله زوجهٔ مزبوره زوج مذکوری
اختیار ایله فرقت بینلرنده تخییر اولنور
اکر فرقتی اختیار ایدرده زوج مزبور مزبوره‌یی تطلیقدن اباو امتناع
ایلرسه حاکم زوجان مزبورانك بینلرینی بینونتله تفریق ایدر   آنجق
(لو ادعی الوطیٔ وانکرت وقلن بکر خیرت وان قلن ثیب فالقول قوله
لکونه منکرا استحقاق الفرقة علیه والاصل السلامة من العنة) دیو
فقهانك حکم و بیانلری اوزره زوج مزبور مدت مرقومه ایچنده
زوجهٔ مزبوره‌یی وطیٔ و ایصال و اصابتنی ادعا ایدوب زوجهٔ مزبوره
انکار ایلرسه قوابله و نسوانه ارائه ایدیلور   نسوان مزبوره‌نك حالا
بکر اولدیغنی خبر ویررلر ایسه زوجهٔ مزبوره‌یه زوج مزبوری
اختیار ایله فرقت بینلرنده مخیر طوتیلور   اکر نسوان زوجهٔ مزبوره‌نك
هنوز ثیب بولندیغنی اخبار ایلر ایسه قول یمینیله زوج مزبورکدر
زیرا کندی اوزرینه تفریقك استحقاقنی منکردر   ورجلده عنتدن
سلامت اصلدر   و صفات اصلیه‌ده اصل اولان وجوددر
وکذا بایع و مشتری‌دن هر بریسی طوع و اکراهده اختلاف ایتسه‌لر
قول مدعیٔ طوعکدر   وکذا مفقودك حقیقة و یا حکماً موتی تبین
ایتمدکجه مالی ورثه‌سی بیننده تقسیم اولنه‌مز و مودعی یدنده‌کی مالی النه‌مز

وشايد وفات ايتمشدر دیو حكم اولنمز چونكه صفات اصليه ده اصل اولان وجوددر خلافی اثبات وثبوته محتاجدر

١٠ (ماده) برزمانده ثابت اولان شيئك خلافنه دليل اولمدقجه بقاسيله حكم اولنور

بو ماده اصوليونك (ماثبت بزمان يحكم ببقائه مالم يوجد المزيل) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

بناء على ذلك برزمانده برشيئ بر كيمسه نك ملكى اولديغى ثابت اولسه ملكيتى ازاله ايدر برحال اولمدقجه ملكيتك بقاسيله حكم اولنور

مثلا بر كيمسه تركه دن شوقدر غروش اله جق دعوى ايتدكده شاهدلر اكر متوفانك اول كيمسه يه اوقدر دينى اولديغنه شهادت ايتسه لر كفايت ايدر وفاتنه قدر ذمتنده دينى ايدى ديو تصريحه حاجت يوقدر دين يرينه عين ادعا اولنديغى صورتده يعنى اول كيمسه متوفانك يدنده كندوسنك برمال معينى اولديغنى دعوى ايتدكده دخى حال بومنوال اوزره در شاهدلرك بو وجهله جر وتصريحلرى وذكر وتركارى مساويدر

بو ماده دخى استصحاب ايله عمل قبيلندندر استصحاب ايسه فى الاصل ثابت اولان برشيئى ابقاده حجت اوله بيلور صورت مذكوره ده مادامكه متوفانك اول كيمسه يه اولمقدار دينى اولديغى شاهدلرك شهادتلريله بركره ثابت اولمشدر بحكم الاستصحاب مبلغ مذكور متوفانك الى الوفات ذمتنده باقى دينى ديمك اولور جر وتصريحه حاجت كوتورمز يوقدر خلافنه وحياتنده رد ودفع وايفاسنه بينه

(بو)

بولنمدقجه بولنديغى حال اوزره قالور چونكه برزمانده ثابت اولان شيئك خلافنه دليل اولمدقجه بقاسيله حكم اولنور

١١ (ماده) برامر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتى اصلدر

بو ماده اصوليونك (الاصل اضافة الحادث الى اقرب اوقاته) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

يعنى حادث اولان برشيئك سبب وزمان وقوعنده اختلاف اولنسه زمان بعيده نسبتى اثبات اولنمدقجه حاله اقرب اولان زمانه نسبت اولنور بناء على ذلك متوفادن صادر اولان اقرارك سبب وزمان وقوعنده اختلاف اولنسه اول سبب ويا اقرارك زمان بعيده يعنى متوفانك حال صحتنه نسبتى اثبات اولنمدقجه حاله اقرب اولان مرض موتى زمانه نسبت اولنور

فقهاء عظام حضراتى اقرارى (هو اخبار عن ثبوت حق للغير على نفسه) ديو تعريف ايتمشلردركه بر كيمسه ديكر كيمسه نك كندو ذمتنده اولان حقنى خبر ويرمكدن عبارتدر اول كيمسه يه مقر واول كيمسه يه مقرله واول حقه دخى مقربه دينلور

فتاواى بزازيه وقاضيخانده مرض موت (ويعتبر فى كونها صاحبة فراش العجز عن المصالح الداخلة وفى حقه العجز عن المصالح الخارجة ان مات بعد ذلك بسنة فهو بمنزلة الصحيح وان مات قبل سنة فهو بمنزلة المريض) ديو بيان وتوضيح قلنمش

وآنقرويك ايضاحاتنده دخى (حد مرض الموت تكلموا فيه والمختار للفتوى انه اذا كان الغالب منه الموت كان مرض الموت سواء كان صاحب فراش اولم يكن) ديو مختار ومفتى بهى بيان ايدلمشدر

يعنى مرض موت اول خسته لكدركه اكثريا آنده اولوم قورقوسى وهلاك خاطره سى اولديغى حالده خسته ذكوردن ايسه خانه سى خارجنده واناثدن ايسه خانه سى داخلنده اولان مصالحنى كورمكدن عاجز اولوب بو حال اوزره برسنه مرور ايتمدن وفات ايليه كرك صاحب فراش اولسون وكرك اولمسون واكر مريضك مرضى ممتد اولوبده دائما برحال اوزره برسنه كچرايسه اول مريضك مرضى مشتد وحالى متغير اولمدقجه صحيح حكمنده اولوب تصرفاتى صحيحك تصرفاتى كبيدر اما مرضى مشتد وحالى متغير اولوبده برسنه كچمدن وفات ايدرسه وقت تغيردن اعتباراً وفاتنه دك اولان حالى مرض موت عد اولنور و بو اقرار مقرك يا حال صحتنده اولور ويا خسته لغنده ومرض موتنده وقوع بولور انسان مالنك وحق خالصنك حسبما يختار متصرفى بولنمسى جهتله كندوسنك صحتى حالنده اولان اقرارى كرك ورثه دن بريسى ايچون اولسون وكركسه اجنبى ايچون بولنسون هروجهله صحيح اوله جغى باهر ايسه ده مرض موتنده كى اقرارى فقهاء عظام حضراتنك (وان اقر لاجنبى صح وان احاط بماله) ديو ايلدكلرى تصريحات اوزرينه انجق اجنبى وورثه نك غيرى حقنده معتبر طوتيلور ومريضك جميع مالنى محيط ومستوعب بولنور ايسه ده صحيحدر دينلور اما مريضك مرض موتنده ورثه سندن بريسى ايچون حادث اولان وصيت واقرارى بقيه ورثه سى طرفندن تصديق اولنمقسزين باطل اولور زيرا مريضك مالنه مرض موتنده ورثه نك حقى تعلق ايتمش اولمسيله وارثلردن بعضيلرينى تخصيصده باقيلرينك حقنى ابطال تهمتى واردر بوايسه ممنوعدر نتكم حديث شريفده (لاوصية للوارث ولااقرارله بالدين) وارد اولمشدر

بنابرين بركيمسه برمالى ورثه سندن برينه هبه ايدوبده وفات ايتدكده ديكر ورثه آنى مرض موتنده هبه ايتمش اولديغنى وموهوب له دخى حال صحتنده هبه ايتمش ايدوكنى ادعا ايتدكده امر حادث اولان هبه نك زمان بعيده يعنى متوفانك حال صحتنه نسبتى اثبات اولنمدقجه حاله اقرب اولان مرض موتى زمانه نسبت اولنور ومرض موتنده هبه ايتمشدر دنيلور و بو بابده صاحب قاضيخانك (فالقول قول من يدعى الهبة فى المرض) ديو ايلديكى بيان اوزرينه سوزهبه نك مرض موتنده وقوعنى ادعا ايدن ديكر ورثه نكدر زيرا بر امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتى اصلدر

وكذا اشباه ونظائرك (ومنها ادعت ان زوجها ابانها فى المرض وصار فاراً فترث وقالت الورثة ابانها فى الصحة فلا ترث كان القول قولها فترث) ديو ايلديكى تصريح اوزره متوفانك زوجهٔ مطلقه سى متوفا زوجم بنى مرض موتنده ايكن تطليق ايتمشيدى بناء عليه تركه سندن حصهٔ ارثيه مى ايسترم ديو دعوى وورثه متوفاسنى حال صحتنده تطليق ايتمشيدى اوجهتله سن متوفايه وارث دكلسين ديو دعوى ايتدكلرنده امر حادث اولان طلاقك زمان بعيده يعنى متوفانك حال صحتنه نسبتى ثابت اولمدقجه حاله اقرب اولان مرض موتى زمانه نسبت اولنور ومرض موتنده تطليق ايتمشدر دنيلور وسوز مرض موتنده تطليقى

ادعا ایدن زوجهٔ مطلقه نك اولور زیرا امر حادث اقرب اوقاتنه مضاف قلنور

وکذا قاضیخانك (رجل قال لامرأة زوجك منی ابوك وانت صغیرة وقالت بل زوجنی وانا کبیرة لم ارض کان القول قولها والبینة بینة الزوج) دیو صراحت مبسوطه سی اوزره بر کیمسه بر بالغه خاتوندن بابانك صغرکده سنی شو قدر اقچه مهر تسمیه سیله بکا تزویج ایتمشیدی دیو دعوی ایدوب بالغهٔ مزبوره دخی بابام سکا بنی بالغه ایکن تزویج ایدوب بن عقده راضیه اولمامش ایدم دیو دعوی ایدوب طرفینك بینه لری اولمسه قول بالغهٔ مزبوره نکدر زیرا تزویج امر حادثدر مادامکه مزبوره نك حال صغرینه نسبتی ثابت اولمامشدر حالك اقرب اوقاتی بولنان بلوغی زماننه نسبت اولنور و بالغه ایکن عقد ایتمشدر دنیلور چونکه بر امر حادثك اقرب اوقاتنه اضافتی اصل اولور

---

۱۲ (ماده) کلامده اصل اولان معنای حقیقیدر بوماده اصولیونك (الاصل فی الکلام الحقیقة) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر تنقیح حامدیه نك درر واشباهدن نقلا (وقف علی ولده اواوصی لولد زید لایدخل ولدولده ان کان له ولد لصلبه فان لم یکن له ولد لصلبه استحقه ولد الابن لان اسم الولد حقیقة فی ولد الصلب اوالبطن للانثی والافالولد مفرداً وجمعا حقیقة فی الصلبی) دیو بیانی اوزره بر کیمسه وفاتندنصکره ثلث مالم فلان کیمسه نك اولادینه ویریله دیو وصیت ایدوب مصراعلی ایصائه وفات ایتدکده او کیمسه نك اولادی

وار ایکن احفادینه واولادی اولادینه نسنه ویرلمز زیرا ولد لفظنك کرك مفرد اولسون وکرك جمع بولنسون ذکور ایچون ولد صلبیده واناث ایچون ولدبطنیده استعمالی حقیقیدر بر کلامك ایسه حقیقت معناسنه حملی ممکن اولوب متعذر بولنمدقجه معنای مجازی یه حملی اولیامز وحقیقت ایله مجاز بر یرده جمع ایدیله مز بنابرین موصینك اولاد اولادینك موصینك کندی اولادینه ثلث مذکورده مشارکته حق وقدرتلری یوقدر

وکذا واقف وقفنك غله سنی آنجق اولادینه شرط ایلسه واقفك اولاد بناتنك غلهٔ مذکوره ده اولاد واقفه مشارکته حق وصلاحیتلری یوقدر زیرا کلامده اصل وراجح اولان واعتبارده مقدم بولنان معنای حقیقیدر

آنجق علماء اصولك (اعمال الکلام اولی من اهماله متی امکن) قاعده سنه بناء واشباه ونظائر صاحبنك (ومنها لو وقف علی اولاده ولیس له الا اولاد اولاد حمل علیهم صونا للفظ عن الاهمال عملا بالمجاز) دیو واقع اولان بیاننه ابتناء مسائل مبسوطه ده واقف وموصینك صلبی واوز اولادی بولنمدیغی تقدیرده (اذاتعذرالحقیقة یصارالی المجاز) قاعده سی حکمنجه اولاد لفظنك بوصورتلرده ذکر اولنان معنای حقیقیسنه حملی متعذر وامکانسز بولنمغله لفظ مذکوری اهمالدن ومعناسز براقیلمقدن محفوظ وسالم طوتمق ایچون مجازه کیدلمك وقرینه نك تعیین ومقامك اختیار ایلدیکی معنای مجازی ایله عمل ایدلمك لازم کلمکین لفظ مذکورك موصی وواقفك اولادی اولادینه واولاد

بناتنه حمل اولنه جغی وعملا بالمجاز اورایه صرف ایدیله جکی جهتله موصی وواقفك اولاد اولادینك واولاد بناتنك برمنوال مشروح ثلث مذکور ایله غلهٔ مذکوره یه مستحق اوله جقلری محققدر دنیلور چونکه کلامك اعمالی اهمالندن اولی کوریلور ومعنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

۱۳ (ماده) تصریح مقابله سنده دلالته اعتبار یوقدر

بوماده اصولیونك (لاعبرة للدلالة فی مقابلة التصریح) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر یعنی دلالت ایله تصریح تعارض ایتدکده دلالته اعتبار یوقدر زیرا دلالت تصریحه قیاس ونسبتله ضعیفه در ضعیف ایسه قوی مقابله سنده ساقط و بی اعتباردر وتقریر دیکر ایله (الصریح یفوت الدلالة فی مقابله) دینمشدرکه صریح مقابله سنده کی دلالتی ابطال وازاله ایلدکندن تصریح قارشوسنده دلالته اعتبار یوقدر

وصاحب مجامعك (والاصل فی الکلام هو التصریح) دیوایلدیکی بیانی اوزره افادهٔ مرام ایچون سوق اولنان کلامده اصل وراجح اولان واعتبارده مقدم بولنان تصریحدر

علم لغتجه صریح اشکار وواضح وآچیق و بدیدار اولان نسنه یه دینور بناء علیه کمال ظهور ووضوحنه وابنیهٔ سائره اوزرینه ارتفاعنه مبنی قصره دخی صرح تسمیه قلنمش و (یاهامان ابن لی صرحا) نظم جلیلی مفادی بومدعایی مثبت بولنمشدر

اما اصطلاح اصولیونده صریح (فاظهر المعنی المراد به ظهوراً بیناً (تاماً)

تاماً استعمالا) دیو تعریف ایدلمشدرکه کثرت استعمالی واستعمالده غلبه سی جهتله مراد ومقصود اولان معنا ظهوری بین تام ایله ظاهر و باهر ووواضح و آشکار اوله رق کندوسیله میدانه چیقان برسوزدر منوال مشروح اوزره بیان اولنان صریح وتصریحك حکمی ایسه بلا توقف ولا تراخی موجبنك ثبوتیدر بنابرین تصریح مقابله سنده دلالته اعتبار یوقدر

اما دلالتك موجبیله عمل اولندقدنصکره تصریحك حکمی قالمز درر صاحبنك (لان الدلالة تعمل عمل الصریح) دیو اتیان وسرد و بیان ایلدیکی دلیلی اوزره بدایة صراحت بولنمدیغی یرده دلالت صراحت کبی عمل ایدر و صریحك حکمنی اخذ ایدر وبردها کرك رد وکرك تصدیق جهتلریله تصریحه حاجت کوریلمز بناء علی ذلك دلالتك موجبیله عمل اولندقدن صکره تصریحك حکمی قالمز زیرا تصریحی صرفه محل بولنمز

مثلا صاحب قاضیخانك (اذا باع الرجل مال الغیر یتوقف البیع علی اجازة المالك) دیو بیانی اوزره بر کیمسه بر کیمسه دن اذنسز اول کیمسه نك برمالنی آخره بیع ایلسه بیع مذکور او کیمسه نك اذن واجازتنه موقوفاً منعقد اولور

کنز الدقایقك (ومن باع ملك غیره للمالك ان یفسخه او یجیزه) دیو بیانی موجبنجه فضولی بیع اولنان مالك مالکی اول بیعی فسخ و یا اجازه یه مالکدر دیلرسه فسخ ایدر واسترسه اجازه ایله بیعك تقریر وامضا وابقاسنه مساعده ایدر بیع موقوف عندالاجازه حکمی افاده

ایدر آنجق شرائطی موجود اولدیغی حالده اجازت صراحت
جهتیله اوله‌جغی کبی دلالت طریقیله‌ده اولور نتکم بیع فضولیده
مال صاحبی بیع ایشتدکدنصکره ثمن مبیعی فضولیدن طلب ایتمسیله
دلالة بیعی مجیز اولمش اولور

جامع الفصولینك (قبض الثمن اجازة وکذا طلبه) دیو واقع اولان
تصریح و بیانی اوزره قبض ثمن اجازه اولدیغی کبی طلب ثمن دخی
اجازه دیمك ایدوکندن صورت مذکوره‌ده ثمن مبیعی فضولیدن
طلبی بیع مذکوری تقریر وابقا ایتمش ودلالة مجیز اولمش دیمکدر
اجازت لاحقه وکالت سابقه حکمنده در

مال صاحبی ابتدا بووجه اوزره ثمن مبیعی طلب ایدوبده موجبیله
حکم اولندقدنصکره بن بو بیعه راضی دکلم مالمی ایسترم دیو صراحة
ردینه اعتبار اولنمز چونکه دلالتك موجبیله عمل اولندقدنصکره
تصریحك حکمی قالمز

دلالة اذنده صراحة اذن کبیدر فقط صراحة نهی وار ایسه دلالته
اعتبار اولنمز جناب حقك (لاتدخلوا بیوتاً غیر بیوتکم حتی تستأ
نسوا وتسلموا علی اهلها) نظم جلیلی حکمنجه هرکس بلا اذن
ولا اجازة غیرك خانه‌سنه دخولدن ممنوعدر (وان قیل لکم ارجعوا
فارجعوا) حکم شریفی منطوقنجه دخی صاحب خانه‌دن اولنان
استیذان اوزرینه دخوله مساعده اولنمیوبده کیروکیدك دنیلورسه
رجوع ایتمك وکیرو دونمك ایله ونزد ابوابده وقوف والحاحدن توقی
ومجانبتله هرکس مأموردر

(اما)

اما اذن واجازتله ویا مدعو صورتله بر کیمسه بر کیمسه‌نك خانه‌سنه
کیردیکنده اول کیمسه صاحب خانه‌نك مسافری دیمك اولوب خانه
صاحبی ایسه (اکرموا ضیفکم) حدیث شریفی مزایای عالیسنجه
مسافرینه اکرام ایله مأموردر و مسافر دخی مادامکه منوال
مشروح اوزره قبول اولنمشدر بعض خصوصاتده امتیازی حائز
بولنمشدر

بناء علی ذلك بر کیمسه برینك اذنیله خانه‌سنه داخل اولدقده میدانده
طوران قدح ایله صو ایچمکه دلالة مأذوندر وصو ایچرایکن قضارا
یدندن قدح دوشوبده قیرلسه ضمان لازم کلمز زیرا دلالة اذن صراحة
اذن کبیدر وجواز شرعی ضمانه منافیدر

فقط صاحب خانه اول قدحه طوقنمه دیو نهی ایتمشیکن النه آلوبده
دوشه‌رك قیرلسه ضامن اولور چونکه تصریح مقابله‌سنده دلالته
اعتبار یوقدر

وکذا منافع الدقائقك (فان ادعی اثنان شراء فرس من اخر ولم
یبینا تاریخ شرائهما یحکم الفرس لذی الید لان الید دلت علی سبق
الشراء فان اشهد الخارج ان شرائه قبل شراء صاحب الید یحکم الفرس
للخارج لان سبق الشراء فی الاول بدلالة الید وفی الثانی بشهادة الشهود
وبالتصریح منه فیرجح ای الثانی فیحکم للخارج بصریح منه) دیو ایلدیکی
ایضاحات اوزره ایکی کیمسه‌دن هر بری بر حیوان حقنده تاریخ بیان
ایتمیه‌رك یاخود مساوی تاریخ بیانیله شخص واحددن صاتون آلنمه مالی
اولدیغنی دعوی ایتدکلری تقدیرده اول حیوان انلردن برینك یدنده

ایسـه انك بینه‌سی ترجیح اولنور زیرا اول حیوان انك یدنده اولمغله انك سبق شراسنه دلالت ایدر اما خارج تاریخ اسبق ایله شرا دعوی ایدوبده مدعاسنی اثبات ایتدیکی تقدیرده اول حیوان خارجه حکم اولنور چونکه صریح مقابله‌سنده دلالته اعتبار یوقدر

١٤ (ماده) مورد نصده اجتهاده مساغ یوقدر

بو ماده اصولیونك (لامساغ للاجتهاد فی مورد النص) قاعده‌سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر

ظاهر ونص و مفسر و محکم بحثلری مفصل بر بحث اولوب تعریفات وتوضیحاتی تفصیلاتیله کتب اصولده بیان ایدلمشـدر بونلردن هر برلری حکمی ایجاب ایدر و قطع و یقینی اثبات ایدر آنجق بونلرك هر بریسنك قطعیتی تفاوتی عندالتعارض ظاهر اولور و اوحالده نص ظاهر اوزرینه و مفسر دخی ایکیسـنك اوزرینه و محکم ایسه کلیسی اوزرینه تقدیم قلنور زیرا اوضح و اقوی ایله عمل اولی واحری کوریلور نص دلیل و ظهور و هرشیئك منتهاسی و غایه‌سی معنالرینه کلور و مجلس عروسه و کردك وزفاف خانه‌لرینه منصه دیمسی کندوسنه اتصال ایدن فضل تکلف ونوع مباشرتله مجالس سـائره اوزرینه زیاده ظهور و کمال وضوحنه مبتنیدر

نص لفظی عربك (نصصت الدابة) قولندن مأخوذدر دنیلمشدر که خصوص اوزره قصد و عزم ایله دابه سـیر معتادی فوقنده سـوق (ایدیلوب

ایدیلوب یوریدلدکنده نصصت الدابة دینور و عادتندن زیاده آتی دورتوب سوردی و یورتدی دیمك اولور

و کذا مقصود اولان معنـالك حالا زیاده ظهور ووضوحی ایچون عن قصد متکلمك مقصود جهتنه سـوق ایلدیکی کلامه دخی اصولیون بطریق التشبیه نص تسمیه ایتمشلردر نصده زیادهٔ وضوح و انکشاف ظاهرك فوقنده‌در زیرا ظاهرده مراد اولان معنـانك انکشافی نفس صیغه‌سی و اهل لسانك سماعی جهتلریله‌در نصده ایسه مفهوم ظاهر اوزرینه مقصود اصلی اولان معنای زائده دلالت ایدر سباقی وسیاقی قرینهٔ نطقیه ضم ایدلمش اولمسیله زیاده وضوح ایله برابر ظاهردن اکلاشلیـان بعض معنا دخی نصـدن منفهم اولور و اصطلاح اصولیونده نص (فاازداد وضوحا علی الظاهر بمعنی من المتکلم هوسوق الکلام له) دیو تعریف ایدلمشدر

نص عندالفقهاء اجماع ایله قیاسك مقابله‌سنده استعمال اولندیغی کبی مطلق لفظ اوزرینه‌ده اطلاق اولنور زیرا قول حاله نسبتله زیادهٔ وضوحی مشتملدر و بعض کره‌ده مخصـوص اوله‌رق لفظ قرأن وحدیث اوزرینـه اطلاق اولنور زیرا قرأن وحدیثك اکثریسی منصوصدر وقرأن کریم و حدیث شریفده بولنوب معناسنده اصلا شبهه اولمیان کلام و دلیل و حجت و برهانه نص دینور ظاهر و نصك حکمی کندولریله واضح و منکشف اولان شیئله عملك وجوبیدر (منه آیات محکمات) بیان منیفی اوزره بونلرك دلالتلری قطعیه و عباره‌لری محکمه‌در وقطع و یقینی مفیددرلر نتکم (النص

قاطع والنص والظاهر كلا هما محكم) دينمشدر حقوق عبادده نصاب شهادت ايكى ار ياخود بر ار ايله ايكى خاتوندن عبارتدر بو ايسه جناب حقك و استشهدوا شهيدين من رجالكم فان لم يكونا رجلين فرجل وامرأتان) قول شريفى ونص جليلى حكميله مثبت و عبارهٔ نص ايله مستدلدر فقهای عظام حضراتنك (فانه تعالى لما اوجب على الجميع مراعات العدد لزم منه نفى قبول شهادة الفرد) ديو واقع اولان تفسير و تشريحلرى اوزره مادامكه جناب حق حقوق عباده متعلق شهادت حقنده مراعات عددى جميع خلق اوزرينه واجب قلمشدر بوندن شهادت فردك قبولنك نفيى لازم كلمشدر

قود و قصاص مثللولرده شهادتك نصابى ايكى اركك وجوديدر درر و غررك (ولايقبل فيها شهادة النساء لما فيها من شبهة البدلية) ديو وارد اولان بيانى اوزره بونلرده شبههٔ بدليتدن ناشى نسوانك شهادتى مقبول دكلدر اما ولادت وبكارت وعيوب نسا كبى رجالك اطلاعى ممكن اولميان يرلرده امرأهٔ واحدهنك شهادتى مقبولدر حديث شريفده (شهادة النساء جائزة فيما لايستطيع الرجال النظر اليه) ديو وارد اولمشدر ومجلهٔ احكام عدليهنك بيك التيوزسكسان بشنجى مادهسى فقرهٔ اخيرهسنده فقط ارككلرك اطلاعى ممكن اولميان يرلرده يالكز خاتونلرك مال حقنده شهادتلرى قبول اولنور ديو تصريح ايدلمشدر تفصيلات مبسوطه ايله نصك تعريف وحكمى و قطع و يقينى افاده ايلديكى اكلاشلمش اولمسيله مورد نصده اجتهاده محل قالمديغى

(ومساغ)

و مساغ اولمديغى مستبان اولمشدر و علماء اصول (لان حجة القياس والاجتهاد مشروط بعدم النص فى الفروع) ديو بيان ايلمشلردركه اجتهاد و قياسك صحتى فرعده نصك عدميله مشروطدر نصك بولنديغى محلده آرتق اجتهاد وقياسه مساغ وجواز يوقدر بنابرين ظاهر و نص قاطع اولهرق آيت جليله ايله حقوق عبادده نصاب شهادتك ايكى ار ياخود بر رجل ايله ايكى خاتوندن عبارت اولديغى و مسئلهٔ مذكوره بو وجهله منصوص عليه بولنديغى حالده ادعا اولنان بر ماده ايچون اكر فلان كيمسه يالكز كلوب شهادت ايدرسه انك شهادتى ايكى كشينك شهادتى يرينه كچر وحكم وقضايه يالكز آنك شهادتى كفايت ايدر دينهمز چونكه بو ماده منصوص صدر مورد نصده ايسه اجتهاده مساغ يوقدر

---

١٥ (ماده) على خلاف القياس ثابت اولان شئ سائره مقيس عليه اولماز

بو ماده اصوليونك (ماثبت على غير القياس فغيره لايقاس عليه) قاعدهسندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر

مثلا سلم واجاره واستصناع معاملاتى خلاف قياس اوزره واقع و ثابتدر زيرا حديث شريفده (لاتبع ماليس عندك) ديو وارد اولمشدركه انسان عندنده اولميان شيئ بيعدن نهى اولنمشدر بناء عليه معدومى بيع باطلدر و مبيعك موجود اولمسى ومال متقوم بولنمسى بيعك شرائطندندر بونلرك هر برنده ايسه عقد معدوم اوزرينه يعنى حين عقدده موجود اولميان شئ اوزرينه واقع اولديغندن مقتضاى قياس بونلرك عدم

جوازی ایدی لکن سلم واجاره معامله لری نص ایله واستصناع معامله سی دخی تعامل واجماع ایله وهر بری احتیاج اوزرینه علی خلاف القیاس استحساناً تجویز اولنمشدر

سلمده قیاسك ترکی کتاب وسنت واجماع ایله واقعدرکه نظم جلیلده (اذا تبایعتم بدین الی اجل مسمی فاکتبوه) وارد اولمشدر وابن عباس رضی الله تعالی عنه حضرتلری (اشهد ان الله تعالی اجاز السلم وانزل فیه اطول آیة فی کتابه) دیوب بو آیت کریمه یی اوقومشدر وسنتله ثبوتی ایسه (من اراد منکم ان یسلم فلیسلم فی کیل معلوم ووزن معلوم الی اجل معلوم) حدیث شریفنك ورودینه مبتنیدرکه عندنده موجود اولمیان نسنه یی بطریق السلم بیعه انسانه رخصت ویرلمشدر واجماع دخی بونك اوزرینه‌در سلمك مشروعیتی ناسك رأس ماله احتیاجنه مبنیدرکه اغلب حالده عقد سلم ایدن مسلم فیه یعنی مبیع ملکنده اولمیاندر زیرا مبیع ملکنده اولسه ایدی مبیعی اوفد ثمن ایله بیع ایدردی وسلمه محتاج اولمزایدی بناء علی ذلك سلمه بیع المفالیس دخی دینمشدر

اجاره معامله سی دخی ناسك احتیاجنه مبنی خلاف قیاس اوزره استحساناً تجویز اولنمشدر چونکه فقیر غنینك مالنه وغنی دخی فقیرك عملنه محتاجدر حاجت ناس ایسه عقود شرعیه ده اصل اولمغین احتیاجك رفع وارتفاعیچون مشروع قلنمشدر مشروعیتی (علی ان تأجرنی ثمانی حجج) آیت جلیله سی (واعطوا الاجیر اجرته قبل ان یجف عرقه) حدیث شریفیله ثابتدر واجماعده بونك اوزرینه (واقعدر)

واقعدر وکذا استصناع معامله سیده ناسده کوریلان احتیاج وجمیع بلادده جاری اولان عرف وتعامل اوزرینه علی خلاف القیاس استحساناً تجویز اولنمشدر وبونك اوزرینه اجماع دخی منعقد اولمشدر سلم واجاره واستصناع معاملاتنك خلاف قیاس اوزره وقوع وثبوتی تفصیلات مبسوطه دن منفهم اولمشدر وعلی خلاف القیاس ثابت اولان شیئك سائره مقیس علیه اولمدیغی قواعد کلیه دن بولنمشدر زیرا اصولیون قیاسك شرطنی (فان لایکون حکم الاصل مخصوصاً به بنص او اجماع) دیو بیان ایتمشلردرکه قیاسك شرطی اصلك یعنی مقیس علیهك حکمی نص آخر سببیله یاخود اول اصله اختصاصی اوزرینه دلالت ایدر اجماع سببیله اول اصله مخصوص اولمامقدر

بونلرده ایسه کرك نص وکرك اجماع ایله مقیس علیهك حکمی نص واجماع ایله ینه کندینه مخصوصدر وکتب اصولده (النص علی خلاف القیاس یقتصر علی مورده) دیو تصریح ایدلمشدرکه خلاف قیاس اوزره وارد اولان نص موردینه مقصوردر اول نص ایله تعلیل صحیح دکلدر وغیره سرایت وتعدیه سی یوقدر وتنکیر ایجاب کلییی رفع معناسنده (لیس کل ما فیه معنی الشیء حکمه حکم ذلك الشیء) دینمشدرکه ایجاب للبعض وسلب عن البعضی مفیددر

پس سلم واجاره واستصناع معاملاتنده تجویز قلنان شیء بونلره قیاساً بونلرك ماعداسنده ده جائز اولمق لازم کلمز چونکه بونلرده معدومی بیع نص وتعامل واجماع ایله علی خلاف القیاس ثابت اولمش واستحساناً

تجویز قلنمشدر علی خلاف القیاس ثابت اولان شیٔ ایسه سائره مقیس علیه اولماز

---

١٦ (ماده) اجتهاد ایله اجتهاد نقض اولنمز

بوماده اصولیونك (الاجتهاد لاینقض بالاجتهاد) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

کتب اصولده تفصیلاتیله بیان وتوضیح وعیان ایدلدیکی اوزره ادلهٔ شرعیه دردر قرآن کریم احادیث شریفه اجماع امت قیاس درکه برماده قرآن کریمده بولنمزسه احادیث شریفه‌یه مراجعت اولنور واکر اکا دائر برحدیث شریف دخی بولنمازایسه اجماع ایله عمل اولنور واکر اول خصوصده اجماع واتفاق دخی بولنمزسه اول ماده‌یی صراحة آیت یاخود حدیث ایله ثابت اولمش اصوله قیاس ایله مجتهدلر اجتهاد ایدوب اولوجهله عمل اولنور

اجتهاد لغتده برایشك اجراسی حقنده بذل جهد وصرف مقدور ایتمك دیمکدر

اصطلاح اصولیونده (استفراغ الوسع لتحصیل ظن بحکم شرعی فرعی عن دلیله) دیو تعریف ایدلمش (وحکمه غلبة الظن) دیو اجتهادك حکم واثریده بیان قلنمشدرکه ادله‌سندن احکام شرعیه‌یی استنباطه ملکه سی حاصل اولان ذاتك حکم شرعی فرعی‌یه اصابت حکمده ظن غالبی وغالب رأیی دلیل شرعیسندن تحصیل واکتساب ایچون تمام طاقتنی ووسع کایسنی بذل وصرف ایلمسندن عبارتدر

فقهای عظام حضراتنك فالمجتهد یخطی و یصیب فالحق واحد (عندالله

عندالله) دیو تصریح و بیانلری و بو بابده واقع اولان اجماعلری اوزره اجتهاد خطایی محتمل اولوب تغیر وتبدلی جائز اولدیغی کبی مجتهدك اجتهادندن رجوعیده جائزدر بومسئله برمجتهددن ایکی زمانده ایکی قولك متنافی ومتعارض اوله‌رق صدور وظهورینه مبتنیدر چونکه حق واحد در تعددی قابل دکلدر انسان کندی وسعی مقداریله مأمور ومکلفدر انساندن خطا ونسیانك صدوری مسلمدر مجتهدین ایسه عندالله ثابت ومعلوم اولان حقه اصابتله مکلف دکلدرلر بلکه اول حقه اصابته اجتهاد و بذل مقدور ایله مأمور ومکلفدرلر بنابرین انلر اجتهادلرنده مصیبدرلر بعضا حقه وصولده هرنقدر خطا ظهور ایدرایسه ده واستنباط ایلدکاری مسائل شرعیه‌نك بعضیسنده خطا ایتمش اولسه‌لر بیله کنهکار اولمیوب بلکه اجتهادلری سببیله مثابدرلر

فقهانك (فلا ینقض مجتهد حکم نفسه اذا تبدل اجتهاده کحکم غیره) دیو واقع اولان تصریحات وایضاحاتی اوزره برمجتهدك اجتهادی مجتهدیندن غیرك حکمنی نقض ایتمدیکی کبی اول مجتهد اجتهادینك تبدل وتغیرنده اولکی اجتهادیله حکم ایتدیکی برشیٔ اجتهاد ثانیسیله نقض ایتمز آنجق ثانیا واقع رأی واجتهادی اوزره مستقبلده ظهور ایده‌جك حادثه حقنده حکم ایده‌جکنی صاحب اشباه (ومنها لوحکم الحاکم بشیٔ ثم تغیر اجتهاده لاینقض الاول ویحکم فی المستقبل بمارأه ثانیا) دیو موضحاً بیان ایتمشدر

کتاب قضاده (واذا رفع الی القاضی حکم قاض آخر فی امر اختلف

فيه الصدر الاول امضاه ان لم تخالف الكتاب والسنة المشهورة او الاجماع)
ديو بيان قلنديغى وجامع الصغيرده (وما اختلف فيه الفقهاء فقضى به
القاضى ثم جاء قاض آخر يرى غير ذلك امضاه) ديو عيان ايلديكى وجهله
مسائل اجتهاديه‌دن اختلاف اولنان برمسئله ده ايلديكى اجتهاد
اوزرينه برقاضينك حكمى ديكر برقاضى يه كوتورلسه وانكده
رأى واجتهادى انك خلافنه اولسه قاضىء اولك حكم واقعى
كتاب وسنت واجماعه مخالف دكلسه اول حكم معروضى امضا
وقبول ايدر

كتب معتبراتده (والاصل ان القضاء متى لاقى محلا مجتهداً ينفذ
ولا يرده غيره لان الاجتهاد الثانى كاجتهاد الاول والاول ترجح
بالسبق لاتصال القضاء به) ديو ايديلان ايضاح اوزره محل مجتهده
ملاقى اولمش واجتهاده متصادف دوشمش برحكمده اصل وراجح
اولان واعتبارده مقدم بولنان اول حكمك انفاذ وتنفيذيدر
غيرك اجتهادى حكم سابق وواقعى رد ونقض ايتمز زيرا اجتهاد
ثانيده اجتهاد اول كبيدر حالبوكه اجتهاد اول حكم وقضانك
لحوق واتصاليله بالسبق ترجيح اولنمشدر برمنوال مشروح اجتهاد
اول اجتهاد ثانيدن اقوى اولمسيله (فلا ينقض بماهو دونه) مفادى
حكمنجه كندوسنك مادونيله نقض اولنه ميه جغى باهر ومع مافيه
اجتهاد ثانى حكمك عدم استقرارنى مؤدى اوله جغى وبونده ايسه
مشقت شديده‌نك حصوله كله جكى بديداردر بناء على ذلك مسائل
اجتهاديه‌دن برنده حاكم شافعيدن صادر اولان برحكمى حاكم حنفى

(نقض)

نقض ايتمز   چونكه اجتهاد ايله اجتهاد نقض اولنمز

١٧ (ماده) مشقت تيسيرى جلب ايدر

بو ماده اصوليونك (المشقة تجلب التيسير) قاعده سندن اخذ اولنمش
واندن مترجم بولنمشدر صعوبت سبب تسهيل اولور وطارلق
وقتنده وسعت كوسترلمك لازم كلور

امر دين وشرع مبين عسر وصعوبته مبنى دكلدر يسر وسهولته
مبتنيدر جناب حقك (وما جعل عليكم فى الدين من حرج) و
(يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر) آيات متوارده سى ونبى
ذيشاننك (لاحرج فى الدين) و(احب الدين الى الله تعالى الحنيفية
السمحة السهله) احاديث شريفه سى امر دينده عسر وصعوبتك
ودينده حرجك انتفاسنى ناطق حكم قاطعدر الله تعالى حضرتلرى
امر دينده كوچلك قيلمامش وقوللرينه كرك عبادات وكرك
معاملاتجه احتياجات ومضايقه وضرورتلرينك اندفاعى ضمننده
بونجه رخص وتخفيفات وپك چوق وسعتلر احسان ايلمش وبوجهتله
امور عبادك تسهيلاتى ايچون طارلق وقتنده وسعت وفسحت
كوسترلمسى لزومنى ارائه واراده بيورمشدر چونكه مشقت تيسيرى
جلب ايدر وطارلق وقتنده وسعت كوسترلمك ايجاب ايدر

اجاره واعاره وقرض ووكالت وايداع وشركت ومضاربه ومساقات
ومزارعه وحواله ورهن وصلح وابراء كبى احكام فقهيه نك پك
چوغى وغالب ابوابى بو اصله متفرعدر الحاصل مسائل فقهيه نك
كرك امر آخرته متعلق احكام عبادات ومحرماتنده وكرك امر دنيايه

تعلق ایدن مناکحات ومعاملات وعقوباتی احکامنده احسان بیوریلان مساعده ومأذونیت جملة بواصله راجعدر چونکه فقهای عظام حضراتنك (یتخرج علی هذه القاعدة جمیع رخص الشرع وتخفیفاته) دیو واقع اولان ایضاحات و بیانلری اوزره آنلرك معاملۀ شرعیه ده کوسترمش اولدقلری رخص وتخفیفات هب بوقاعده دن استخراج اولنمشدر آنجق فقهانك (المشقة والحرج انما یعتبر فی موضع لانص فیه واما مع النص بخلافه فلا) دیو صادر اولان تصریحلری اوزره قاعدۀ مذکوره مطلق اولمیوب حقنده نص اولمیان مواده جاری اولور امامنصوص علیه اولان موادده مشقت تیسیری جلب ایده مز حکم نص هر نه ایسه انك یرینه کتورلمسی ایجاب ایدر

انسان مدنی الطبع اولوب باشلی باشنه یشایه میه جغی جهتله امور ومعاملاتنده غیریدن استعانه واعانه یه محتاج بولندیغی کبی غیرك ملکیله ده انتفاعه محتاجدر وکذا مدیونی ذمتنده کی حقنی صاغلم واسلم بر صورتده ربط ایده بیلمکه محتاج بولندیغی کبی حقنی مدیونك غیریدنده استیفایه محتاجدر وکذا حق ومطلوبنك کاملا اخذینه موفق اوله مدیغی تقدیرده دخی دینك بعضیسنی ویا کلیسنی اسقاط یداقتدارنده بولنمسنده ده محتاجدر زیرا هرکسك انتفاعی کندی مالنه ومالملکنه واستیفای حقوقی ممن علیه الدینه واندن کاملا اخذ ایتمسنه وتعاطئ اموری وتمشیت خصوصی دخی کندی نفسنه مخصوص ومنحصر اولیدی واولوجهله مکلف بولنه ایدی مصالح واموری

(مشکلات)

مشکلات عظیمه یه دوچار اوله جغی وحقیله احتیاجاتنی دفع ایده میه جکی بدیدار ایدی بناء علی ذلك اشبو مشکلات واحتیاجاتك دفعی ضمننده اجاره واعاره وقرض طریقیله غیرك مالیله انتفاعك ووکالت وایداع و شرکت ومضاربه ومزارعه ومساقاة وحواله جهتلریله ده غیریدن استعانه واستیفانك وکذا رهن وکفیل ایله توثیق علی الدینك وصلح وابرا ایله ده دینك بعض ویا کلیسنی اسقاطك اباحه ومشروعیتیله خلقك امور وخصوصلری تسهیل وتیسیر ودائرۀ معاملاتی توسیع ایدلمشدر وسلم وبیع بالوفا وعموما صبیان ومجانین حقلرنده کی امتیازات ورخص وتخفیفات دخی بو حکم واساسه مستند بولنمشدر

جناب حقك (ذلك تخفیف من ربکم ورحمة) افادۀ سبحانیه سی حکمنجه قصاصده دخی مقتولك وارثی وولی دمی ایچون تخفیف وتیسیر وتسهیل وتوسیع واردر زیرا (کتب علیکم القصاص فی القتلی) (فمن عفی له من اخیه شیء فاتباع بالمعروف) مضمون عالیسنجه ولی الدم اولان وارث قصاص ودیت وعفو بینلرنده مخیر قلنمشدر یعنی (ومن قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً) نظم جلیلی منطوقنجه ولی الدم بولنه جق ذاتك مقصدی تشفئ صدر ایسه قصاص وترفه ایسه دیتی ومکرمت وفضل واحسان ایسه عفوی آرزو وطلب وترجیحی کندی اختیارینه براغلمشدر وکذا (یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر) واذا ضربتم فی الارض فلیس علیکم جناح ان تقصروا من الصلوة) کلام الهیسی حکم

وبيانجه سفر ومرض حاللرنده مسافر ومريضك افطارينه ومسافرينك قصر صلوة ايلمسنه و(فمن اضطر فى مخمصة الاية) مؤداسنجه دخى بر محلده ميته‌دن بشقه يه جك بوله‌ميوب ده آچلقدن هلاكى خوف اولنان آدمه اكل ميته‌يه مساعده واردر زيرا بونلرده مشقت واردر مشقت ايسه تيسيرى جلب ايدر و طارلق وقتنده وسعت كوسترلمك ايجاب ايدر

١٨ (ماده) برايش ضيق اولدقده متسع اولور

بوماده ماده سابقه‌ده ذكر اولنان قاعده‌نك فروعاتندندر واصوليونك (الامر اذا ضاق اتسع) قاعده‌سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدركه برايشده طارلق كورلدكده وسعت كوستريلور نتكيم جناب حقك نظم جليلنده (وان كان ذوعسرة فنظرة الى ميسرة) وارد اولمشدر وغريم ومديونك اداى دیننده عسرى تبين وتحقق ايتدكده آنده‌كى حكمك مديونك يسار وسهولتنه وآسانلق وقتنه انظار وامهالدن عبارت ايدوكى بيان بيورلمشدر مثلا كفيل مليسى اولميان مديونك عسرى تحقق ايتدكده وقت يسرنده ادا ايتمك ودفعة اداى دينه عدم اقتدارى تبين ايتدكده دخى مقسطاً تأديه ايتمك اوزره وسعت كوستريلور وبو صورتله مديون عاجزك امورينك تيسير وتسهيلى چاره‌سنه باقيلور چونكه برايش ضيق اولدقده متسع اولور وطارلق كورلدكده وسعت كوسترلمك لازم كلور

١٩ (ماده) ضرر ومقابله بالضرر يوقدر

(بوماده)

بوماده (لاضرر ولاضرار) حديث شريفندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر وحديث مذكور ايسه (لايضر الرجل اخاه ابتداء ولاجزاءً) ديو تفسير ايدلمشدركه شرعده بداية ضرر جائز اولمديغى كبى مقابلة وجزاء دخى ضرر جائز دكلدر

اصوليونك (الضرر يزال) و (الضرر لايزال بالضرر) قاعده‌لرى حكمنجه ضررك ازاله‌سى لازم وواجبدر آنجق ضرر ضرر ايله ازاله اولنماز چونكه ضرر ومقابله بالضرر يوقدر

فقهاى عظام حضراتنك (فالمغصوب منه لايجوز له الغصب والمسروق منه لايجوز له السرقة وكذا مقطوع الطريق لايقطع ونحوها) ديو واقع اولان ايضاحات وبيانلرى اوزره مغصوب منهك بالمقابله غاصبك مالنى غصبه ومسروق منهك دخى سارقنك مالنى سرقته وكذا مقطوع الطريقك دخى يولنى اوران كيمسه‌نك يولنى اورمغه ويابشقه برصورتله آنلره ضرر ايتمكه ابتدار وجسارتلرى جائز اولماز زيرا ظلم حرام قطعيدر هيچ بروجهله تغير ايتمز ووجهاً من الوجوه ظلم مباح اوله‌مز ومظلوميتى ظلمك اباحه‌سنى افاده ايتمز واصوليونك (المظلوم لايظلم غيره) قاعده‌لرى حكمنجه بر كيمسه مظلوم اولمغله آخره ظلم ايتمكه صلاحيتى اوله‌مز

مثلا برى ديكرك مالينى اتلاف ايتمكله اودخى بالمقابله انك مالنى اتلاف ايتسه ايكيسى دخى ضامن اولديغى كبى برقبيله‌دن برى ديكر قبيله‌دن برشخصك مالنى اتلاف ايتمكله اودخى اولكى قبيله‌دن ديكر برينك

مالینی اتلاف ایلسه هر بری تلف ایتدیکی مالی ضامن اولور وایکیسنکده تأدیبی ومجازات کورمه‌لری لازم کلور

چونکه طباع بشریه وشهوات نفسانیه قضاء شهوت واقتصاص خصومت ونهب وضرب مثللو حالات ایله ایقاع جور وظلمه مائلدر خصوصیله قوینک ضعیف وعالینک سافل علیهنده وهلةً بوکبی آرزو کشلکلری واردر بناءً علیه اقویا میل نفسانیلری اقتضاسنجه ضعفا حقنده قوه‌ده ظهور ایدن جور واذانک فعلا ایقاع وابرازینه میدان بولسه‌لر بوندن پک چوق فسادک ساحهٔ ظهورده باش کوستره‌جکی ومقصد اصلی اولان خلقک راحت وامنیتلرینک انسلابنی نتیجه ویره‌جکی بدیدار اولمغین ملحوظ اولان فسادک حسم وزجری وامر تمدنک بومنوال اوزره پایدار ایدلمسی ایچون حدود وتحذیر وتعزیر وزواجر وعقوباتک اقامه‌سی لازم کلمشدر زیرا جناب حقک (ولکم فی القصاص حیوة) نظم بلیغ ومعجز نمودی مفاد جلیلی ایجابنجه حیات قصاصده اولدیغی کبی عباداللهک دوام حضور وآسایش وارامشی دخی ارباب جرایم وفسادک وحدود مشروعه‌لرینی تجاوز ایتمش بولنانلرک جزاء سزالرینی حقیله کورملرینه وابسته بولنمشدر

تفصیلات مبسوطه‌دن مستبان اولدیغی وجهله بر کیمسه دیکرندن کورمش اولدیغی ضررینی حکومته مراجعتله ازاله ایتدیرمسی لازم کلور بویله ایکن بده مادامکه اول کیمسه بنم خانه‌مک دیوارینی (ییقمشدر)

ییقمشدر بنده آنک خانه‌سی دیوارنی ییقرم ویاخانه‌سنی یقارم یوللو برصورتله اکاضرر ایتمکه قیامی مشروع دکلدر چونکه ضرر ومقابله بالضرر یوقدر

---

٢٠ (ماده) ضرر ازاله اولنور

بوماده اصولیونک (الضرر یزال) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر مجلهٔ احکام عدلیه کتاب شرکتنک باب ثالثنده حیطان وجیرانه متعلق مسائلده منع ودفعی وستره اتخاذی لازم کلدیکی تفصیلات وایضاحاتیله بیان قلنان مواد وکذا کتاب الاجاراتی فصل ثالثنده وکتاب الغصبده مادهٔ مخصوصه‌لرنده تفرعاتیله کوستریلان ضمان متلفات دخی هپ بوقاعده‌یه متفرعدر

صاحب اشباهک (ویبتنی علی هذه القاعدة کثیر من ابواب الفقه فمن ذلک الرد بالعیب وجمیع انواع الخیارات والشفعة وضمان المتلفات والجبر علی القسمة بشرطه ونصب الائمة والقضاة) دیو واقع اولان ایضاحاتی اوزره عیب ایله رد وانواع خیارات وشفعه وضمان متلفات وشرطیله قسمت ویامهایاته جبر وائمه وقضاة نصبی کبی پک چوق احکام شرعیه دخی بوقاعده‌یه مبتنی وآندن استخراج اولنمشدر

مثلا بیع مطلق ایله صاتیلان برمالک عیب قدیمی تبین ایتدکده مشتری مخیردر دیلرسه ثمن مسما ایله قبول ایلر زیرا بیع مطلق مبیعک عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایدر فقهانک (فلمن وجدفی مشریه عیبارده اواخذه بکل الثمن) دیو واقع اولان بیانلری اوزره مبیع

عيبدن سالم اولمديغى تقديرده مشترى مبيعى مجموع ثمنيله اخذو عيبيله رد بيننده مخيردر وكندو سيچون حق رد واردر واكر مشترينك ردايتمكلكه حق اولمسه ايدى راضى اولمديغى برحال ايله مبيعك قبولى لزوميله متضرر اولمسى لازم كلور ايدى مشترينك بوصورتله متضرر اولمسنه شرعاً مساغ اولمديغى جهتله مبيع رد اولنور

شفعه (هى تملك العقار على مشتريه بما قام عليه جبرا) ديو تعريف ايدلمشدركه برملك مشترايى مشتري‌يه هرقاچه مال اولور ايسه اولمقدار ايله تملك ايتمكدر شفعه‌نك سببلرى شركت و ياخود جواريتله اتصالدر حديث شريفده (الشفعة لشريك لم يقاسم) و (جار الدار احق بالدار) وارد اولمشدر كتب فقهيه‌ده (وتجب للخليط فى نفس المبيع ثم للخليط فى حق المبيع ثم للجار الملاصق) ديو بيان اولنان ترتيب اوزره حق شفعه اولا نفس مبيعده مشارك اولان كيمسه‌نك ثانيا حق مبيعده خليط اولانك ثالثا جار ملاصقكدر

منوال مشروح اوزره بيان اولنان شفعه‌نك ثبوت ومشروعيتى ايسه ايقاد نار واثارهٔ غبار واعلاء جدار وعلى الدوام سوء الفت وعدم انسيت كبى حالات ملحوظه‌دن طولايى جارسؤدن لاحق اوله جق ضررك دفع وازاله سنه مبتنيدر فقهانك (و يملك بالاخذ بالتراضى او بقضاء القاضى) ديو ايلدكلرى تصريحاته مبنى مشترينك بالتراضى تسليميله ياخود شرائطيله ايديلان دعوى اوزرينه حاكمك حكميله شفيع اولان كيمسه مشفوعه مالك اولور چونكه ضرر ازاله اولنور

(قسمت)

قسمت (هى جمع نصيب شايع فى معين) ديو تعريف ايدلمشدركه قسمت نصيب شايعى مكان معينده جمع ايتمك يعنى حصهٔ شايعه‌يى كيل ووزن وذراع كبى برمقياس ايله تعيين و يكديكردن تمييز وافرازدن عبارتدر

قسمتك مشروعيتى كتاب وسنتله ثابتدر نتكم جناب حقك نظم جليلنده ونبئهم ان الماء قسمة بينهم) بيورلمشدر وعهد سعادتده موارث وسائره‌ده قسمت اجرا ايدلمش واجماع دخى بووجهله منعقد اولمشدر صاحب دررك (وسببها طلب الشركاء اواحدهم الانتفاع بحصته وشرطها عدم فوت المنفعة) ديو ايلديكى بيانى اوزره سبب قسمت جميع شركانك ياخود آنلردن بريسنك حصه‌سيله انتفاعى طلب ايلمسيدر زيرا آنلردن طلب بولنمينجق قسمت صحيح اولماز قسمتك شرطى دخى قابل قسمت بولنان مال مشتركدن مقصود اولان منفعتك قسمت ايله فوت اولمامسيدر

مجلهٔ احكام عدليه‌نك كتاب شركتى باب ثانيسى فصل اولنده توضيح قلنديغى اوزره قسمت ايكى وجهله اولور شويله‌كه يا اعيان مشتركه يعنى متعدد ومشترك شيلر قسملره بولنه‌رك هرفرنده شايع اولان حصه‌لر برقسمنده جمع ايدلمش اولور اوچ كشى بيننده مشترك اولان اوتوز قيونى اونراونر اوچه تقسيم كبى بوكا قسمت جمع دنيلور ياخود برعين مشترك تقسيم اولنوبده هرجزئنده شايع اولان حصه‌لر برقسمنده تعين ايدر برعرصه‌نك ايكى‌يه تقسيمى كبى بوكا قسمت تفريق وقسمت فرد دنيلور

کتب فقهیه‌ده (وتشتمل علی الافراز والمبادلة والافراز اغلب فی المثلیات والمبادلة اغلب فی غیرها) دیو بیان ایدلدیکی اوزره قسمت افراز ومبادله‌یی مشتملدر یعنی قسمت برجهتله افراز و برجهتله مبادله‌در افرازده شریك عین حقنی ومبادله‌ده حقنك عوض و بدلنی آخذدر مثلا ایکی کیمسه بیننده مناصفة مشترك اولان برکیله بغدایك هرحبه سنده هر برینك نصف حصه‌سی اولدیغی حالده مجموعی قسمت جمع قبیلندن اوله‌رق ایکی قسمه تقسیم ایله برقسمی برینه ودیکر قسمی دیکرینه و یرلدکده هر بری کندوسنك نصف حصه‌سنی افراز ونصف دیکرینی آخرك نصف حصه‌سیله مبادله ایتمش اولور کذلك ایکی کشی بیننده مناصفة مشترك اولان برعرصه‌نك هر جزئنده هر برینك نصف حصه‌سی اولدیغی حالده قسمت تفریق ایله ایکی‌یه تقسیم اولنه‌رق هربرینه بر قسمی و یرلدکده هر بری کندو نصف حصه‌سنی افراز ونصف دیکرینی آخرك نصف حصه‌سیله مبادله ایتمش اولور

مثلیاتده افراز جهتی راجحدر بناء علیه مثلیات مشترکه‌ده متشارك اولنلردن هر بری دیکرینك غیابنده وانك اذنی اولمقسزین کندو حصه‌سنی اخذ ایده‌بیلور فقط غائبك حصه‌سی کندوسنه تسلیم اولنمدقجه قسمت تمام اولماز وقبل التسلیم غائبك حصه‌سی تلف اولسه مشارکنك قبض ایتمش اولدیغی حصه بینلرنده مشترك اولور

قیمیاتده مبادله جهتی راجحدر مبادله ایسه تراضی یاخود حکم (قاضی)

قاضی ایله اوله‌بیلور بناء علیه مثلیاتدن اولمیان اعیان مشترکه‌ده متشارك اولانلردن بری آخرك غیابنده وآنك اذنی اولمقسزین کندو حصه‌سنی اخذ ایده‌مز

بیان اولنان قسمت جمع ایله قسمت تفریقدن هر بری ایکی نوعه تقسیم اولنور نوع اول قسمت رضا ونوع ثانی قسمت قضادر قسمت رضا متقاسمینك یعنی ملك مشترك صاحبلرینك رضالریله اجرا اولنان قسمتدرکه بالتراضی بینلرنده تقسیم ایدرلر یاخود جمله‌سنك رضالریله حاکم تقسیم ایلر قسمت قضا مقسوم له اولنلردن یعنی ملك مشترك صاحبلرندن بعضیسنك طلبی اوزرینه قاضینك جبراً وحکماً تقسیمیدر قسمت رضاده متقاسمیندن هر برینك رضاسی شرط قلندیغی کبی قسمت قضاده دخی حصه دارلرك بریسی طرفندن اولسون طلب مشروطدر

صاحب دررك (وان کانت اجناساً مختلفة لایجبر القاضی علی قسمتها لتعذر المبادلة باعتبار فحش التفاوت فی المقاصد ولو تو افقوا جاز لان الحق لهم) دیو ایلدیکی تصریح وبیانی اوزره مختلف الجنس اولان اعیان مشترکه‌ده کرك مثلیاتدن اولسون وکرك قیمیاتدن بولنسون قسمت قضا جاری اولماز وقسمت اوزره قاضی جبر ایده‌مز زیرا مقاصدده‌کی تفاوت فاحش اعتباریله مبادله متعذردر یعنی شرکادن بعضیسنك طلبی اوزرینه اجناس مختلفه‌دن بولنان اعیان مشترکه‌یی حاکم جبراً قسمت جمع ایله تقسیم ایده‌مز اما شرکانك موافقت ورضالری حاصل اولدیغی حالده حق کندولرینکدر (وهم اعرف

بشانهم) معناسنجه آنلر کندو ایشلرینی وحال وشانلرینی کندولری
زیاده بلدکاری جهتله قسمت رضا جائز اولور

کنز الدقایق صاحبنك (ویجبر فی متحد الجنس عند طلب الشرکاء)
دیو ایلدیکی توضیح وبیانی اوزره ابل و بقر وغنم و برمقدار بغدای کبی
جنسلری متحد بولنان اعیان مشترکه ده کرك مثلیاتدن اولسون وکرك قیمیاتدن
بولنسون قسمت قضا جاری اولدیغی وقاضینك اجباره ولایتی بولندیغی
جهتله مشارکلردن بری قسمت ایستیوب ده دیکرلری امتناع ایلسه لر واقع
اولان طلب اوزرینه دیکر شرکا قسمتله جبر اولنور ومالیت
ومنفعت جهتلریله اعیان مشترکهٔ مذکوره نك تقسیمنده معادله نك
امکاننه مبنی حکام طرفندن حکما تقسیم ایدیلور زیرا بعض
شرکانك امتناعی شریك دیکر حقنده جور وضرردر ضرر ایسه
ازاله اولنور وهرکس حصه سنه اصابت ایدنه مستقلا مالك اولور

مهایئه لغتده نوبتلشمك دیمکدر اصطلاح شرعده قسمت منافعدن
عبارتدر مهایئه منفعتی جنسیله مبادله دیمك اولدیغندن قیاس عدم
جوازینی اقتضا ایدر ایسه ده استحساناً قیاس ترك اولنمش ومهایئه
اجماع ایله تجویز قلنمشدر وجناب حقك (لها شرب ولکم شرب
یوم معلوم) قول شریفنك بالمهایئه قسمت منافعك جوازینه دلیل
ایدوکی (وهذا هو المهایاة) دیه رك مفسرین کرام وفقهای عظام
حضراتی طرفندن بیان ایدلمشدر

چونکه اعیان انتفاع ایچون خلق اولنمش وانتفاعه مالکلر مستحق
بولنمش اولمسیله ملك مشترك اولدیغنده انتفاعك دخی مشترك اولمسی

(لازم)

لازم کلور آنجق محل عیناً قسمتی قابل اوله میه جق وعلی الاشتراك
برزمانده انتفاعه چاره وامکان بولنه میه جق برحال وشانده بولندیغی
صورتده بالضرور مهایئه یه محتاج اولنور ومهایئه ده جبر قاضیده
جاری اولور لکن قسمت ممکن اولان یرده قسمت استکمال منفعت
مهایئه دن اقوی کوریلور زیرا قسمتده منافع زمان واحده ده
جمع اولور وهرکس حصهٔ مصیبه سنده وقتیله انتفاع ایده بیلور
مهایئه ده ایسه نوبت وتعاقبله ظهوره کلور بنابرین قابل قسمت
اولان برمال مشترك صاحبلرندن بری قسمت ودیکری مهایئه ایسته سه لر
قسمت ادعاسی قبول اولنور وهیچ بریسی قسمت طلبنده اولمدیغی
حالده بری مهایئه ایستیوب ده دیکری امتناع ایلسه مهایئه یه جبر اولنور
اماقابل قسمت اولمیان برعین مشترك صاحبلرندن بری مهایئه ایستیوب ده
دیکری امتناع ایلسه مطلقا مهایئه یه جبر اولنور زیرا بعض
شرکانك امتناعی شریك دیکر حقنده جور وضرردر ضرر ایسه
ازاله اولنور ومناوبه ومهایئه لری آنجق بعد الخصومه جاری
ومعتبر طوتیلور

ائمه امامك جمعی اولوب امام ایسه برمنطوق (انی جاعلك للناس اماماً)
ناسك متبوع ومقتداسی وامور دینیه ودنیویه لرنده ناس اوزره ریاست
عامه سی بولنان ذات عالیقدر دیمکدر نتکم نجم الملة والدین
عمر النسفینك عقائد متننده (لابدلهم من امام) کلامنده امام لفظی
شارح محقق علامهٔ تفتازانی علیه رحمة الباری (وهو الذی له الریاسة
العامة فی الامور الدینیة) والدنیاویه دیو تعریف وبیان وتفسیر وعیان ایلمش

وقضاة وولاة ومجتهد مثللولر تعريف مذكورك خارجنده قالمشلردر
زيرا قضاة وولات امام طرفندن منصوبدرلر وریاستلری
خصوصيدر مجتهد ايسه شرح مواقفك (ويخرج المجتهد اذلايجب
اتباعه على الامة كافة بل على من قلده خاصة) ديو بياني اوزره
يالكز كندويه تقليد ايدن اوزرينه اتباع واجب اولور كافهٔ امت
اوزرينه اتباع واجب اولماز

عين الملك نام كتابده (واعظم خلاف بين الامة خلاف الامامة
اذماسل سيف فى الاسلام على قاعدة دينية مثل ماسل على الامامة
فى كل زمان) ديو بين الامة پك بيوك خلافك امامت مسئله سنده
وقوع بولديغى وصدر اسلامده اصول دينيه اوزره مسئلهٔ مذكوره
حقنده سل سيف اولنوب اوغراشلديغى كبى بشقه برشيده هيچ
برزمانده بويله اوغراشش اولمديغى بيان ايدلمشدر وكتب كلاميده ده
وبعض تاريخ كتابلرنده بومبحثده هرطرفدن اتيان اولنان ادله وبراهين
وبالمقابله ايديلان ردوتزييف تحقيقات وتفصيلاتيله مبيندر

شرح مواقف صاحبنك (واختلف القائلون بوجوبه فى طريق
معرفته كما اشار اليه بقوله نصب الامام عندنا واجب سمعاً) ديو
بياني اوزره جمهور معتزله ايله زيديه طائفه‌لری نصب امامك
وجوبنده اهل سنت ايله همدست وفاق اولوب وجوب عقلى ايله
وجوبنه ذاهب اوله‌رق ادلهٔ عقليه ايله اثباته چالشمشلر ايسه‌ده
كتوردكلرى دليللرى اهل سنت طرفندن جرح اولنه‌رق دليل عقلى
ايله ثبوتى حليهٔ صحتدن عاطل اولديغى ميدانه قونمشدر

(اهل)

اهل سنت قتنده نصب امامك وجوبى اجماع امت ايله يعنى كبار
صحابه وتابعين رضوان الله عليهم اجمعين حضراتنك اتفاقلريله ثابتدر
واجماع قطعى ايسه احكام شرعيه يه دلالتده سند قوى اولمغله نصب
امامت سادات اهل سنت عندنده دليل شرعئ سمعى ايله ثابت
اولمش اولور وبو دليل سمعى ايله وجوبده ايكى وجهه مبتنى
بولنور وجه اول اولدركه زمانك خليفه وامامدن خالى اولمه‌سنك
امتناعى اوزره صدر اولده اصحاب كزينك اجماع واتفاقلرى متواتردر
زيرا سلطان تاجدار رسالت رونق طراز اريكهٔ نبوت عليه افضل
التسليم والتحيت افندمز حضرتلرينك روح پرفتوحلرى سرادقات
لاهوته شهپر كشاى عزم اولدقده اول نور اقدسك دفن جسد
مقدسلرى ايله صندوقهٔ زمينى تشريف ايتمزدن مقدم صحابهٔ كرام
رضى الله عنهم اجمعين حضراتى امامك نصب وتعيينى خصوصيله
مشغول اولديلر ونصب امامى جمله‌سى اهم مهماتدن بيلوب
حضرت رسول اللهك دفنى اوزره تقديم ايتديلر وصدر اسلام
وعهد تابعيندن الى يومنا هذا هرعصرده وهربر امامك وفاتنده بويله
ايتديلر الحاصل ناس بوسنت متبوعه‌يه مراعاتى هيچ بروقتده ترك
واهمال ايله امرلرنده انفراد واستقلال داعيه سنده اولمديلر

وجه ثانى اولدركه امامك نصبيله ضرر مظنون دفع ايديلور زيرا
اجماع ايله دفعه قدرتلرى تعلق ايتدكده عباد اوزرينه ضرر مظنونك
دفعى واجب اولور شرح مواقفك (فى نصب الامام دفع مضرة
لايتصور اعظم منها) ديو ايلديكى بياني اوزره نصب امامده فوق

مایتصور مضرات عظیمه وجسیمه یی دفع واردر چونکه ناسك
امنیت ورفاهیتی وودیعهٔ الهیه اولان فقرا و برایانك ظلم وعدو اندن
واطالهٔ دست عناد اعادیدن محافظه وصیانت وحمایتلری ایچون
در بندلر سدی وجیوش تجهیزی ومتلصصه ومتغلبه نك قهر وتدمیری
و بین العباد خصوصات ومنازعات واقعه نك فصل وحسمی کبی پك
چوق واجباتك برینه کتورلمسی امامك وجودینه متوقف بولنور
بنابرین اکر امامك عدم وجودی فرض اولنسه واجبات مذکوره نك
حکمی ایفا ایدیله مامش اولور و بو حال اوزره ناسك وجه ارضده
امن وسلامتله انتعاش وتعیشلری متعذر اولوب امامك فرض اولنان
وجودسزلکی ضرری موجب اوله جغندن نصب امامله ضررك
دفعی و (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم) نص جلیلی
حکمنه تمسك وامتثال ایدلمسی لازم کلور چونکه ضرر ازاله اولنور
قضاة قاضینك جمعیدر ولاة والینك جمعی اولدیغی کبی قضا حکم
وحاکملك معنالرینه کلور قاضی وحاکم لفظلری الفاظ مترادفه دن
اولوب ایکیسیده برمعنایه درلر حاکم بین الناس وقوع بولان دعوی
ومخاصمه یی احکام مشروعه سنه توفیقا فصل وحسم ایچون طرف
سلطانیدن نصب وتعیین بیوریلان ذاتدر
فقهای عظام حضراتی حکامك اوصافنی (ولا ینبغی ان یکون القاضی
فظاً غلیظاً جباراً عنیداً الخ) دیو بیان بیورمشلر وقاضینك بدخوی
وجبار وعنود اولمقلغنك وقلبی قاسی وغلیظ بولنمقلغنلك لایق
اولمدیغنی سویلشلردر

ومجلهٔ احکام عدلیه دن کتاب قضاده دخی حاکم حکیم فهیم مستقیم
وامین مکین متین اولملیدر حاکم مسائل فقهیه یه واصول محاکمه یه
واقف ودعاویٔ واقعه یی انلره تطبیقا فصل وحسمه مقتدر اولملیدر
حاکمك تمییز تامه مقتدر اولمسی لازمدر دیو مواد مخصوصه ایله بیان
ایدلمشدر اشباه ونظائر صاحبی (القضاء یجوز تخصیصه وتقییده
بالزمان والمکان واستثناء بعض الخصوصات) دیو قضانك زمان
ومکان ایله و بعض خصوصاتك استثناسیله تقید وتخصص ایدر
اولدیغنی تصریح ایتمشدر
مثلا برسنه مدت ایله حکمه مأمور اولان حاکم انجق اوسنه ایچنده
حکم ایدر اول سنه حلولندن اول و یا مرورندن صکره حکم ایده مز
وکذا معین برقضاده حکم ایتمك اوزره نصب اولنان حاکم اول قضانك
هر محلنده حکم ایدر اما دیکر قضاده حکم ایده مز و بر محکمهٔ
معینه ده حکم ایتمك اوزره نصب اولنان حاکم آنجق اول محکمه ده حکم
ایدوب دیکر محلده حکم ایده مز وکذلك مصلحت عامه ملاحظهٔ
عادله سنه بناء فلان خصوصه متعلق دعوی استماع اولنمیه دیو امر
سلطانی صادر اولسه حاکم اول دعوایی استماع وحکم ایده مز
وکذا اولاتك دخی وظیفهٔ موکوله وامور سیاسیه لرینی ایفالرنجه مکان ایله
بعض خصوصاتك استثناسیله تقید وتخصصلری واردر الحاصل ولاة
وقضاة طرف سلطانیدن نصب وتعیین قلنمشلردر و برمنوال
مشروح تقید وتخصصلری جائزدر و بونلر ایچون ریاست عامه
یوقدر بونلرك ریاست وحکومتلری خصوصیدر آنجق بونلرکده

ولایات والویه وقضاهاده بولنمری واجبدر بولنماملری ضرری موجب اوله‌جغندن طرف سلطانیدن بونلرك بولندیرلملریله ضررك دفعی لازم کلور چونکه ضرر ازاله اولنور

وبوندنصکره بیان اولنه‌جق ٢١ و ٢٢ و ٢٥ و ٢٦ و ٢٧ و ٢٨ و ٢٩ و ٣٠ و ٣١ نجی ماده‌لر هب بوقاعده‌نك متفرعاتندندر

٢١ (ماده) ضرورتلر ممنوع اولان شیلری مباح قیلر

بو ماده اصولیونك (الضرورات تبیح المحظورات) قاعده‌سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدرکه ضرورت وقتنده ممنوع اولان شیلره مباح نظریله باقلمسی وفقهای عظام حضراتنك (ان مواقع الضرورات مستثنات من قواعد الشرع) دیو مواقع ضروریه‌نك قواعد شرعیه‌دن مستثنا برحالده بولندیغنی سرد و بیان ایلمش اولملری جهتله بو یله یرلرده بوماده‌نك حکمنك کوزه‌دلمسی اقتضا ایدر

اون یدنجی ماده‌نك تفصیلنده کشیدهٔ سلك سطور قلنان آیات الهیه و احادیث نبویه دینده خرجك انتفاسنی ناطق حکم قاطعدر جناب حق عبادنك هر جهتجه احتیاجات وضرورتلرینك اندفاعی ضمننده بونجه رخص وتخفیفات و پك چوق وسعت وفسحتلر احسان ایتمشدر

ازان جمله (حرمت علیکم المیتة الخ) آیت جلیله‌سنده محرمات سائره ایله اکل میته‌نك حرمت وممنوعیتی بیان ایدلمش ومحرماتك ذکر و بیانه متصل (فمن اضطر فی مخمصة) کلام شریف حکمت ردیفی حکمیله

(دخی)

دخی مضطر حقنده محرماتك اکل وتناولنه رخصت ربانیه ومساعدهٔ صمدانیه بخش اولمش (اضطرار بوکالمق دیمکدر مخمصه وزناً ومعناً مسغبه کبی آچلق معناسنه‌در) یعنی برمحلده میته‌دن بشقه یه‌جك بوله میوبده آچلقدن بوکالوب فوت وهلاکی و یاامبادیسنك ظهور ووقوعی خوف اولنان آدمه حفظ حیاتیچون اکل میته‌یه مأذونیت و یرلمش و ضرورت وقتنده ممنوع اولان شیلره مباح نظریله بقلمسی لزومی کوسترلمشدر

صاحب اشباه (واباحة النظر للطبیب حتی للعورة والسوئتین واکل المیتة ومال الغیر مع ضمان البدل اذا اضطر) دیو طبیبك مریض ومریضه‌نك موضع مرضنه ومحل عورت وسوئت عد اولنور اعضاسنه نظرینك ومضطر وعاجز قالمش وآچلقدن تلف اولمه درجه‌سنه کلمش اولان کیمسه‌نك بعده بدلنی ضامن اولمق اوزره بلا اذن غیرك مالنی تناولنك اباحه‌لرینی دفع ضرورته مبتنی ایدوکنی بیان ایتمشدر زیرا بومثللولر حقنده ممنوعیتك بقاسنده مشقت واردر مشقت ایسه تیسیری جلب ایدر ضرورتلرده ممنوع اولان شیلری مباح قیلر

٢٢ (ماده) ضرورتلر کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور

بوماده اصولیونك (ما ابیح للضرورة یتقدر بقدرها) قاعده‌سندن اخذ وآندن مترجم بولنمشدرکه ضرورتك اندفاعیچون مباح قلنان شی ضرورتك کندی مقدارنجه تقدیر اولنور

مثلا چیتدن معمول برحائطك ارالغندن قومشونك مقر نسوان اولان محلی کورینور اولسه اول ارالقلری سدایتمك اوزره حائطك

صاحبی امر اولنور اما ییقو بده دیوار یاپمق اوزره جبر اولنماز جامع الفتاوانك (لایجبر الابی علی العمارة غیران الحاکم یأمره باتخاذ السترة) دیو واقع اولان بیانی اوزره ایکی خانه بیننده کی دیوار منهدم اولوبده برنده دیکرینك مقر نسوان اولان محلی کورینور اولدیغی جهتله برینك صاحبی مشترکا دیواری بنا ایتمك ایستدیکی حالده دیکرینك صاحبی امتناع ایلسه بنایه جبر اولنماز فقط تخته دن یاخود سائر نسنه دن بالاشتراك بینلرنده بر ستره اتخاذ ایتملری ایچون حاکم طرفندن جبر اولنور زیرا ضرر بقدر الامکان دفع اولنور ضرورتلرده کندو مقدارلرنجه تقدیر اولنور

منافع الدقایقك وصاحب اشباهك (فالمضطر لا یأکل من المیتة الاقدر سدالرمق والطبیب انما ینظر من العورة بقدرالحاجة) دیوایلدکلری تصریحات اوزره و یکرمی برنجی ماده ده بیان قلندیغی وجهله مضطر قلان وآچلقدن بوکالان کیمسه میته دن آنجق سدرمق مقدار وحیاتنی حفظ ایده جك قدر اکل ایده بیلور وطبیب دخی محل عورت وسوئه آنجق حاجت مقداری بقه بیلور چونکه ضرورتلر کندی مقدارلرنجه تقدیر اولنور

---

٢٣ (ماده) برعذر ایچون جائز اولان شی اولعذرك زوالیله باطل اولور بوماده اصولیونك (ماجاز لعذر بطل بزواله) قاعده سندن اخذ اولنمش و اندن مترجم بولنمشدر حجروفك حجره متعلق بعض مسائل بومادهنك تفصیل وایضاحنه کافل وممثل لهه توفیق وتطبیقه

(قابل)

قابل برمثال اوله بیله جکی جهتله مسائل مزبورهنك بومقامده بسط وتمهیدی بجا وسزا عدایدلمشدر

حجر لغتده منع معناسنه در عقله دخی حجر تسمیه قلنمشدر وجه تسمیه سی عقل صاحبنی ارتکاب قبایحدن وناهموار کار وحرکاتدن منع ایتمسنه مبتنیدر نتکم (هل فی ذلك قسم لذی حجر) آیت جلیله سنده کی حجر لفظی ای لذی عقل دیو تفسیر ایدلمشدر

اصطلاح فقهاده حجر (منع عن التصرف قولا لافعلا) دیو تعریف ایدلمشدرکه حجر برشخص مخصوصی یالکز تصرف قولیسندن منعدر زیرا صاحب دررك (خاصه بالذکر لان الحجر لایتحقق فی افعال الجوارح آه) دیو ایلدیکی ایضاحاتی اوزره حجر افعال جوارحده تحقق ایتمز چونکه تصرف قولی آنجق شرعك اعتبار ایلدیکی برامردر اثری خارجده موجود دکلدر بیع وشرا و بونلرك امثالی کبی اما جوارحدن صدور ایدن تصرف فعلی بونك خلاف وعکسنه درکه اثری وجود خارجی ایله موجوددر قتل واتلاف مال کبی دررو غررك (وان اتلفوا ای المحجورون سواء عقلو اولا شیئاً ضمنوا لما انه لاحجر فی افعال الجوارح) دیو ایلدیکی توضیح و بیانی اوزره محجورینك بیع وشرا کبی تصرفات قولیه سی معتبر اولماز ایسه ده ایستر ایشك انجام وعاقبتنی تعقل ایتسون استرسه ایتمسون کندو فعللرندن نشئت ایدن ضرر و زیانی همان ضامن اولورلر زیرا افعال جوارحده حجر یوقدر مثلا برچوجق غیر ممیز اولسه بیله برینك مالنی اتلاف ایتدکده ضمان لازم کلور

بعد الحجر اول شخصه محجور دینور حجرك مقابلی اذن و محجور مقابلی مأذوندر اذن حجری فك ایتمك وحق منعی اسقاط ایلمكدركه اذن و یریلان شخصه مأذون دنیلور بعضیلر دخی حجری (هو منع نفاذ تصرف قولی) دیو تعریف ایتمشلردركه حجر تصرف قولینك نفاذینی منعدن عبارتدر.

صغر وجنون وعته كبیلر حجرك اسباب موجبه سیدرلر و صغیر و مجنون و معتوه ذاتنده محجور درلر بنا برین صغیر غیر ممیزك ولیسی اذن و یرسه بیله آنك تصرفات قولیه سی اصلا صحیح اولماز و صغیر ممیزك قبول هبه وهدیه كبی حقنده نفع محض اولان تصرفی ولیسنك اذن واجازتی اولمسه بیله معتبردر

وآخره برشی هبه ایتمك كبی حقنده ضرر محض اولان تصرفی ولیسنك اذن واجازتی اولسه ده معتبر اولماز اما ذاتاً نفع ایله ضرر بیننده دائر اولان عقودی ولیسنك اجازتنه موقوفا منعقد اولور مثلا بر صغیر ممیز بلا اذن برمال صاتسه ولو كه دكرندن زیاده ثمن ایله صاتمش اولسه بیله بیعك نفاذی ولیسنك اجازتنه موقوفدر زیرا عقد بیع ذاتاً نفع ایله ضرر بیننده متردد اولان عقوددندر صاحب دررك (فان كان غیر ممیز كان عدیم العقل و ان كان ممیزاً ففعله ناقص فالضرر محتمل واذا اذن له الولی صح تصرفه لترجح جانب المصلحة) دیو واقع اولان ایضاح و بیانی اوزره اكر صغیر صغیر غیر ممیز ایسه عقلی یوقدر واكر ممیز ایسه فعلی ناقصدر وتصرفاتنده ضرر محتملدر

(واما)

واما ولیسنك اذنی واجازتی لاحق اولیجق اذن ولی صغیر ممیزك اهلیتنه دلالت ایلدیكندن مصلحت جهتنك ترجح ورجحانیچون صبی ممیزك تصرفی صحیح اولور

جناب حقك (وابتلوا الیتامی حتی اذا بلغوا النكاح فان آنستم منهم رشداً فادفعوا الیهم اموالهم) نظم جلیلی حكمنجه صغیر ممیزی تجربه ایچون مالنك برمقدارینی ولیسی كندوسنه تسلیم ایله اخذ واعطایه اذن و یره بیلور وآنده عقل ورشدك اثرینی كورردە رشدینی درك و اذعان ایدر ایسه اموالنی دخی كندوسنه دفع وتسلیم ایده بیلور چونكه برعذر ایچون جائز اولان شیء اولعذرك زوالیله باطل اولور

مجنون ایكی قسمدر بری مجنون مطبقدركه جنونی جمیع اوقاتی مستوعب اولان كیمسه در دیكری مجنون غیر مطبقدركه كاه مجنون اولوب كاه افاقت بولان كیمسه در مجنون مطبق صغیر غیر ممیز حكمنده در مجنون غیر مطبقك حال افاقتنده اولان تصرفاتی عاقلك تصرفی كبیدر فقها صفت معتوهی (قلیل الفهم مختلط الكلام فاسد التدبیر) دیو بیان ایتمشلر و مختل الشعور اولوب فهمی قلیل وسوزی مشوش وتدبیری فاسد اولان كیمسه یه معتوه دیمشلر معتوه اولان كیمسه صغیر ممیز حكمنده در

كتب فقهیه ده (و عندهما یحجر علی السفیه ولا یدفع الیه ماله مالم یؤنس رشده ولا یصح تصرفه فیه) دیو تصریح ایدلدیكی اوزره امامین حضراتی عندنده سفیه اولان كیمسه حاكم طرفندن حجر اولنور

رشدی وکسب صلاح ایتدیکی اکلاشلمدقجه مالی کندوسنه ویرلمز
ومالنده تصرفی صحیح اولماز عرف فقهاده سفیه مالنی بیهوده یره
صرف ایله ومصارفنده تبذیر و اسراف ایله اضاعه واتلاف ایدن
کیمسه یه اطلاق اولندیغی کبی مقابلی بولنان رشید دخی مالنی محافظه
خصوصنده تقید ایدرك سفه وتبذیردن توقی ایدن کیمسه یه دینور
سفیه محجور معاملاتده صغیر ممیز کبیدر فقط سفیهك ولیسی آنجق
حاکمدر انك اوزرنده اب وجد و وصیلرینك حق ولایتی یوقدر
سفیهك بعد الحجر معاملاتجه تصرفات قولیه سی صحیح اولمازایسه ده
قبل الحجر تصرفاتی سائرلرینك تصرفاتی کبیدر سفیه محجورك
آخره دین اقراری مطلقا صحیح اولماز یعنی کرك وقت حجرده موجود
وکرك بعدالحجر حادث اولان اموالی حقنده اقرارینك تأثیری اولماز
صاحب دررك (واذاطلب غرماء المفلس الحجر علیه حجره القاضی
ومنعه من البیع والاقرار) دیو ایلدیکی توضیح و بیانی اوزره مدیون
مفلس یعنی دیونی مالنه مساوی یاخوداز یداولوبده غرماسی تجارتله
مالنك ضایع اولمسندن و یاخود مالنی قاچرمه سندن و یاآخر اوزرینه
یکورمه سندن خوف ایله حاکمه مراجعت ایدرك مالنده تصرفدن
و یاخود آخره بورج اقرارندن حجراولنمسنی طلب ایتدکارنده حاکم
اول کمسه یی حجرایدر واصول اوزره اموالنی صاتوب اثماننی
بین الغرماء تقسیم ایلر وکذامدیونك قدرتی وارایکن دینك اداسندن
مماطله ایلدیکی نزدحاکمده ظاهر اولوبده دائنلری مالی صاتیله رق
(دینك)

دینك تأدیه سنی حاکمدن طلب ایتدکلرنده حاکم انی حجرایدروکندوسی
مالنی صاتوبده دینی ایفادن امتناع ایتدیکی تقدیرده حاکم انك مالنی
اصول وترتیبی اوزره صاتوب دینی تأدیه ایلر
حجرك مشروعیتی (لاضرر ولاضرار) حدیث شریفی واصولیونك
(الضرر یزال) (الضرر الخاص یتحمل لدفع ضرر عام)
قاعده لری حکمنجه ملحوظ اولان ضررك دفع وازاله سنه مبتنیدر
زیرا محجورینك تصرفات قولیه لرینك معتبر طوتلمسی خصوص
و یاعموم ایچون ضرری داعی اوله جغی واضحدر صاحب اشباهك
(ومنهاجوازالحجر علی السفیه عندهماوعلیه الفتوی لدفع ضرر العام)
ومنهابیع مال (المدیون المحبوس عندهماالقضاءدینه دفعاًللضرر عن الغرماء
وهوالمعتمد) دیوایلدیکی بیانی اوزره سفیهك محجوریتی ضرر عامك
دفعنه ومدیونك محجوریتی دخی غرمادن ضررك دفعی مقصدینه
مبتنی ایدوکی منفهم اولمشدر
آنجق صغیرك بلوغی ورشیداولدیغی تحقق ایتدکده اموالی کندوسنه
و یریلوب مأذون قلندیغی کبی مجنون دخی افاقت بولدیغنده ومعتوهدن
دخی عته زائل اولوب بیعك سالب وشرانك جالب ملك اولدیغنی
تعقل ایدوب اکلادیغنده وسفیه دخی کسب صلاح ایتدکنده ومدیون
مقتدر دخی دینی ایفا ایلدیکنده حاکم طرفندن محجوریتلری فك ومنع
اولنور وکندولر یچون ولایت ثابت قلنور چونکه برعذر ایچون
جائز اولان شی اول عذرك زوالیله باطل اولور

٢٤ (ماده) مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر

بوماده اصولیونك (اذازال المانع عادالممنوع) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر منافع الدقایقك (فاذا حدث عیب فی یدالمشتری یمنع الرد ای رد المشتری واذازال ذلك العیب الحادث بنفسه او بالمعالجة جازرده بالعیب القدیم) دیو ایلدیکی بیانی اوزره برحیوان اشترا اولنوبده مشتری عندنده خسته اولدقدنصکره عیب قدیمی میدانه چیقسه مشتری انی بایعه رد ایده میوب نقصان ثمن آلور فقط اول خسته لق زائل اولسه مشتری عیب قدیمی ایله اول حیوانی بایعه رد ایدر چونکه مانع زائل اولدقده ممنوع عودت ایدر فقهانك (التناقض یمنع الدعوی) (والتناقض یمنع دعوی الملك لاالحریة والطلاق والنسب) دیو کتب فقهیه ده بیان ایلدکاری اوزره تناقض دعوانك صحتنی منع ایدر

وتناقض ملکیت دعواسنه مانع اولور حریت وطلاق ونسب دعوالرینه مانع اولماز مدعینك کندی دعواسنه مناقض ودعواسنك بطلانی موجب سویلمش اولدیغی سوزه تناقض دینور وبوتناقض قولینك اجتماع وتوفیق صورت امکانده اولمیه رق وجوداً وعدماً مدعینك قولینی بیننده کی منافات ذاتیه دن عبارت بولنور

نتکم برکیمسه برمالی استشرا ایدوبده یعنی صاتون آلمق ایستیوبده بعده اول مال قبل الاستشرا کندوسنك ملکی ایدوکنی دعوی ایتسه وکذا برکیمسه فلان کیمسنه ده هیچ برحقم یوقدر دیدکدن صکره اول کیمسنه دن برشی دعوا ایتسه وکذا برکیمسه برخاتونه نفسکی باکه تزویج ایله دیوب خاتون دخی امتناع ایتدکدنصکره قبل الاستنکاح سن نفسکی باکه

(تزویج)

تزویج ایتمشیدك دیو اول خاتوندن دعوی ایتسه مسموع اولماز زیرا جامع الفصولین وتاتارخانیه وبزازیه نك (استباعة المدعی اقرار بانه ملك ذی الید) (واذاقال لادعوی لی قبل فلان ثم ادعی علیه شیأ لاتسمع دعواه (وطلب نکاح الحرة مانع من دعوی نکاحها) دیو بیان ایلدکاری اوزره اولکی صورتده اول کیمسه اول مالی صاتون آلمغه چالشمسیله اول مال ذی الیدك ملکی اولدیغنی اقرار ایتمش اولمغله بعده اول مال قبل الاستشرا کندوسنك ملکی ایدوکنی دعوی ایتمسی تناقضدر چونکه بودعواسنك بطلانی موجب کندوسندن برسوز سبقت ایتمشدرکه اول سوز اول مال ذی الیدك ملکی اولدیغنی اقراریدر بوایسه تناقضدر تناقض ایسه ملکیت دعواسنه مانعدر ایکنجی واوچنجی صورتلر دخی بومسئله یه توفیق وتطبیق ایله منفهم اوله جغی واضحدر صاحب اشباه وحامدیه ودررك (التناقض غیر مقبول الافیما کان محل الخفاء) والتناقض فی محل الخفاء عفو (والتناقض فیما فی طریقه خفاء لایمنع صحة الدعوی) دیو واقع اولان بیانلری اوزره تناقض غیر مقبولدر ودعوانك صحتنه مانعدر انجق محل خفا اولوبده مدعینك معذرتی ظاهر اولور ایسه تناقض معفو اولور

نتکم برکیمسه برخانه یی استیجار ایتدکدنصکره وقتیله اول خانه کندوسنه پدرندن ارثاً انتقال ایلمش ایدوکنه واقف اولوبده موجردن ادعا ایلسه دعواسی استماع اولنور زیرا بومثللو لر محل خفادر ومدعینکده معذرتی ظاهردر محل خفاده ایسه تناقض معفو ایدوکندن دعوانك صحتنه مانع دکلدر حریت وطلاق ونسب

دعوالری دخی بو قبیلدندر خفایه مبنی آنلرده ده تناقض معفودر
جامع الفصولینك (اماالتناقض انمایمنع الدعوی ان لم یوفق اولم یمکن
توفیقه) دیوایلدیکی بیانی اوزره تناقض دعوانك صحتنه مانعدر
اکرمدعی متناقض بولنان ایکی کلامنی توفیق ایتمز و یاخود توفیق ممکن
اولمازایسه امامتناقض کورینان ایکی کلامك توفیقی ممکن اولوبده
مدعی دخی توفیق ایدرسه تناقض مرتفع اولور نتکم بر کیمسه
برخانه ده مستأجر اولدیغنی اقرار ایتمش ایکن بوخانه بنمدردیو دعوا
ایتسه استماع اولنماز امامستأجرایدم صکره صاحبندن صاتون آلدم
دیو توفیق ایلسه دعواسی استماع اولنور
طحطاوینك (التناقض یرتفع بتصدیق الخصم و بقول المتناقض
ترکت الدعوی الاول وادعی بکذاو بتکذیب الحاکم ایضا) دیو بیانی
اوزره خصمك تصدیقیله تناقض مرتفع اولور نتکم بر کیمسه جهت
قرضدن اولەرق دیکر کیمسنه دن شوقدر غروش الەجق دعوا
ایتدکدنصکره مبلغ مزبورك جهت کفالتدن اولدیغنی دعوی
ایدوبده مدعی علیه دخی بونی تصدیق ایلسه تناقض مرتفع اولور
وکذا حاکمك تکذیبیله دخی تناقض مرتفع اولور نتکم بر کیمسه
دیکر کیمسنه نك یدنده اولان مالی بنمدر دیو دعوا ایدوب مدعی دخی
اول مال فلانك ایدی بن آندن صاتون آلدم دیو انکار ایتمکله مدعی
اقامهٔ بینه ایدوبده حکم اولنسه محکوم علیه اول مالك ثمنیله بایعه
رجوع ایدر واکرچه ابتدا اول مال بایعك ایدوکنی اقرار ایتمسیله
صکره کی رجوعی بیننده تناقض وارایسه ده حاکمك حکمیله بو اقراری
تکذیب اولندیغندن تناقض مرتفعدر

(اشبو)

اشبو بیان قلنان ایکی مسئله ده دعوانك استماعنه مانع تناقض
کورینیور ایسه ده اولکنده خصمك تصدیقیله ایکنجیده دخی
حاکمك تکذیبیله مرتفع اولمش اولمغله ممنوع اولان دعوی رجعت ایدر
ومدعینك دعواسنه باقلمق ایجاب ایدر چونکه مانع زائل اولدقده
ممنوع عودت ایدر
(وان عدتم عدنا (نظم جلیلی مفادی دخی بومدعانك صدقنه شهادت ایدر

٢٥ (ماده) برضرر کندومثلیله ازاله اولنمز
بوماده اصولیونك (الضرر لایزال بمثله) قاعده سندن اخذ اولنمش
واندن مترجم بولنمشدرکه (الضرر لایزال بالضرر بل یزال بلاضرر)
قاعده سی حکمنجه ضرر ضرر ایله یعنی کندومثلیله ازاله اولنماز بلکه
بلاضرر ازاله اولنور
یاخود کندودن اخف برضرر ایله وامکانی قدر یله ازاله اولنور
صاحب اشباه ومنافع الدقایقك (ومن فروعها عدم وجوب العمارة
علی الشریك) فلایلزم تعمیر الشریك فلوعمر احدهما لایرجع علی الشریك
الآخر) دیو بیانلری ویکرمنجی ماده نك تفصیلنده دخی بعض تفرعاتیله توضیح
ایدلدیکی اوزره بر کیمسه قابل قسمت اولان ملك مشترکی تعمیر ایتمك استیوبده
مشارکی امتناع ایتمشیکن خودبخود تعمیر ایلسه متبرع اولور ومشارکنه
حصه سیله رجوعی امکانسز قالور واکر اول کیمسه مشارکنك
بووجهله امتناعی اوزرینه حاکمه مراجعت ایتسه شریکی آنجق ملك
مشترکی تقسیم ایله جبر اولنور تعمیر ایله جبر اولنماز چونکه
برضرر کندومثلیله ازاله اولنماز
وکذا جامع الفتاوانك (حایط بینهما ولاحدهما بنات وعورات لایجبر

على العمارة قال الفقيه لابدمن سترة بينهما فى هذا الزمان وقال القاضى الامام فخر الدين لايجبر الابى على العمارة غير ان الحاكم يأمره باتخاذ السترة) ديو ايلديكى توضيح و بيانى اوزره ايكى خانه بيننده كى ديوار منهدم اولوبده برندن ديكرينك مقرنسوان اولان محلى كورينور اولديغى جهتله برينك صاحبى مشتركا ديوارى بنا ايتمك ايستديكى حالده ديكرينك صاحبى امتناع ايتمسيله حاكمه مراجعت اولنسه فقط تخته وسائر نسنه دن بالاشتراك بينلرنده برستره اتخاذ ايتملرى ايچون حاكم طرفندن جبر اولنور اما بنايه جبر اولنماز چونكه بر ضرر كندو مثليله ازاله اولنماز

---

٢٦ (ماده) ضرر عامى دفع ايچون ضرر خاص اختيار اولنور

بو ماده اصوليونك (الضرر الخاص يتحمل لدفع ضرر عام) قاعده سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر منافع الدقايقك واشباه ونظائرك (ومن فروعها وجوب نقض حائط مملوك مائل الى طريق العامة على مالكها دفعاً للضرر العام ومنها التسعير عند تعدى ارباب الطعام فى بيعه بغبن فاحش آه) ديو واقع اولان بيانلرى اوزره طريق عامه ميل ايدوب يقلمسى مظنون اولان ديوارى هدم ايتمك اوزره صاحبنه امر ايتمك و ارباب طعام واصنافك غبن فاحش ايله خلقه بيع وتعديلرى وقوعنده ارزاقه نرخ تعيين ايتمك ومكارئ مفلس و طبيب جاهلى منع ايتمك و يكرمى اوچنجى ماده نك تفصيلنده دخى بيان قلنديغى اوزره سفيه اولان وغرمانك طلبيله دخى مديون بولنان كمسنه لرى حجر ايتمك مسائلى هب بو قاعده يه رجوع ايدر و بو اصلدن تفرع ايدر

(ذكر)

ذكر اولنان مسائلك جمله سنده اجرا ايديله جك اولان احكام ضرر عامك دفعيچون ضرر خاصك اختيار ايدلمسى مقصدينه مبتنى بولنور چونكه ضرر عامى دفع ايچون ضرر خاص اختيار اولنور

---

٢٧ (ماده) ضرر اشد ضرر اخف ايله ازاله اولنور

بو ماده اصوليونك (الضرر الاشد يزال بالاخف) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر ملتقى الابحرك (ومن بنى فى ارض غيره اوغرس امر بالقلع والرد) ديو بيانى اوزره مغصوب ارض اولوبده غاصب آنك اوزرينه ابنيه انشا ياخود اشجار غرس ايتسه بونلرى قلع ايله ارضى رد ايتمك اوزره غاصبه امر اولنور زيرا ارض حقيقة غصب اولنماز مالكنك حقى كما كان انده باقيدر آنجق غاصب اول ارضى مشغول قيلمش اولمغله قلع وتفريغيله امر اولنور كنز الدقايقك (وان نقصت للارض بالقلع ضمن له البناء والغرس مقلوعا و يكون له) ديو ايلديكى بيانى اوزره اكر ابنيه يا اشجارك قلعى ارضه مضر ايسه مغصوب منه انلرك مستحق القلع اوله رق قيمتلرينى اعطا ايله انلرى ضبط ايده بيلور فقط صاحب اشباهك (فان كانت قيمة الارض اكثر قلعا وردت والاضمن له قيمتها) ديو ايلديكى تصريح و بيانى اوزره ابنيه يا اشجارك قيمتلرى ارضك قيمتندن زياده اولوبده سبب شرعى زعميله انشا ياخود غرس اولنمش ايسه اوحالده ابنيه ياخود اشجارك صاحبى ارضك قيمتنى اعطا ايله ارضى تملك ايده بيلور اكرچه قيمتنى اعطا ايله اولور ايسه ده ابنيه و يا اشجار صاحبنك

ارضی تملك ایتمسی وارضك صاحب ومالکی یدندن آلنمش اولمسی مالکی حقنده غدر وضرر کبی کورینه یورایسه‌ده منوال مشروح اوزره انشاو یاخود غرس ایدلمش بولنان ابنیه و یااشجارك قیمتلری ارضك قیمتندن زیاده بولنمش اولملری جهتله عدم تملکی صورتی بالنسبه حقنده ضرر اشدی داعی اوله‌جغندن ابنیه و یااشجارك صاحبی ارضك قیمتنی و یره‌رك اول ارضه مالك اولور چونکه ضرر اشد ضرر اخف ایله ازاله اولنور وصورت دیکردخی بوکاتوفیق وتطبیق ایله معلوم اولور

٢٨ (ماده) ایکی فساد تعارض ایتدکده اخفنی ارتکاب ایله اعظمنك چاره‌سنه باقیلور

بوماده اصولیونك (اذاتعارض مفسدتان روعی اقلهما ضرراً بارتکاب اخفهما) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

صاحب اشباهك (الاصل فی هذا ان من ابتلی ببلیتین وهمامتساویتان یأخذ بایهماشاء وان اختلفا یختاراهونهما) دیو بیانی اوزره بومثللو مسائلده اصل واساس اتخاذ قلنان قاعده بر کیمسه ضرر وفسادده بربرینه متوازی ومتساوی ایکی بلیه‌یه دوچار ومبتلا اولسه ایکیسندن دیلدیکنی ارتکاب وقبول ایلر واکر اول بلایا ومصائب مفسدت ومضرتجه یکدیکرینه متخالف بولنسه انلرك اك اهوننی انتخاب واختیار ایلر

جامع الفصولینك (حرق ثوبه بامر غیره ضمن المحرق لاالامر والذی ضمن بالامر السلطان) دیو واقع اولان بیانی اوزره برمحله‌ده (حریق)

حریق وقوع بولمغله بر کیمسه برخانه‌یی صاحبنك اذنی اولمقسزین یقوبده اوراده حریق منقطع اولدقده اکر امر ولی الامر ایله یقمش ایسه ضمان لازم کلمز

زیرا خانه صاحبی حقنده خانه‌سنك یقلمسی غدر وضرر ایدوکی اکلاشیله یورایسه‌ده یقلمدیغی صورتده دخی قارشوسنده‌کی حریقك محله‌نك ایلروسنده وجهت سائره‌ده کوستره‌جکی تأثیراتی وایراث ایده‌جکی مضراتی بالنسبه اهون قاله‌جغی جهتله متخالف ایکی ضررك ناچار اهوننی اختیار اولنور چونکه ایکی فساد تعارض ایتدکده اخفی ارتکاب ایله اعظمنك چاره‌سنه باقیلور وولی‌الامرك امری ایسه امور عامه‌یه متعلق حکم ومصلحته مبتنی بولندیغی درك اولنور

٢٩ (ماده) اهون شرین اختیار اولنور

بوماده یکرمی سکزنجی ماده ایله مقید اولوب ماده مذکوره‌نك ایسه اصولیونك (اذاتعارض مفسدتان روعی اقلهماضرراً بارتکاب اخفهما) قاعده‌سندن اخذ اولندیغی وآندن مترجم بولندیغی بیان ایدلمشدر

ضمانات فضیلیه‌نك غصب عقارده (لونزل جبل بما علیه من الحدیقة علی حدیقة اخری لآخر فی اسفل الجبل یضمن صاحب اکثرها قیمة الاخری ویتملکها علی صاحبها جبراً) دیوایلدیکی توضیح وبیان اوزره برطاغ اوزرنده‌کی باغچه ایله برابر الت طرفنده‌کی دیکر برباغچه اوزرینه یقلوب دوشمك کبی برو جهله من غیر قصد بر کیمسه‌نك

ملکی یدندن چیقسه قیمتجه اقلی اکثره تابع اولور یعنی قیمتی اکثر
اولانك صاحبی قیمتی اقل اولانی ضامن اولەرق بری تملك ایدر
مثلا طاغ ییقلرندن مقدم اوست طرفندەکی باغچەنك قیمتی بشیوز وآلت
طرفندەکی باغچەنك قیمتی بیك غروش اولسه ایکنجیسنك صاحبی
بشیوز غروش اولکیسنك صاحبنه اعطا ایله اوراسنی ضبط
وتملك ایدر

وکذا فتاوای بزازیەنك (الدجاجة اذا ابتلعت لؤلؤة غیره او یقطین
رجل انعقد فی جرة آخر اورأس ثورتدلی فی جب غیره ولا یمکن
الفصل الابکسر احدهما ینظر الی قیمتهما ایهما اکثر فیملکه صاحب
الاکثر وتضمن القیمة لصاحب الاقل) دیو کوستردیکی تصریحات
وتوضیحاتی اوزره بر کیمسەنك اللدکی انجوسی دوشوبده دیکرك
طاوغی آنی یوتسه ویاخود باغچەسندەکی قباق اغاجنك براوجی
دیکرینك دستیسی ایچنده کیروب منعقد اولسه ویا بر کیمسەنك
اوکوزی باشینی دیکرینك کوپی ایچنه صارقسه وبونلرك یکدیکرندن
فصل وتفریقی دخی صورت امکانده اولەمیوب آنجق ایکیسندن
برینك قطع وکسرینه متوقف کورنسه بوحالده ایکیسنك قیمتلرینه
نظر اولنور هرهانکیسنك قیمتی اکثر ایسه قیمتی اکثر اولانك صاحبی
قیمتی اقل بولنانك صاحبنه قیمت اقلی ضامن اولەرق اول نسنەیی
تملك ایدر نتکم یوتیلان انجونك قیمتی اللی غروش اولوبده طاوغك
قیمتی بش غروش اولسه انجو صاحبی بش غروش ویروب اول طاوغی
آلور وقباق ایله دستینك واوکوز ایله کوپك معاملاتی دخی بوصورتە
(توفیقاً)

توفیقاً اجرا قلنور چونکه اهون شرین اختیار اولنور

۳۰ (ماده) دفع مفاسد جلب منافعدن اولادر

بوماده اصولیونك (درء المفاسد اولی من جلب المصالح) قاعدەسندن
اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر منافع الدقایقك (فاذا تعارض
مفسدة ومصلحة قدم دفع المفسدة) دیو واقع اولان تشریح وبیانی
اوزره برشیده مفسدت ومضرت ایله مصلحت ومنفعت تعارض
ایتدکده مفسدت ومضرتك دفعی تقدیم اولنور ومفسدتك رفع
وازالەسی جلب منافعدن اولی کوریلور

فتاوای خیر الدینك (یبقی القدیم علی قدمه اذا الاصل ابقاء ماکان
علی ماکان) دیو واقع اولان بیانی اوزره قدیم قدمی اوزره ترك
اولنور وبرشیئك بولندیغی حال اوزره قالمسی اصل وراجح اولور
واعتبارده مقدم بولنور بنابرین بر کیمسەنك قدیمی پنجرەلرندن
دیکر کیمسەنك محدث خانەسنك مقرنسوان اولان محلی کورینور
اولسه محدث خانه صاحبی مضرتنی کندو دفع ایتمك لازم کلور
عتیق خانه صاحبندن ادعایه صلاحیتی یوقدر

وکذا اسکیدن خرمن یری اولان برمحلك قربنده بری خانه احداث
ایتدکده خرمنك توزی خانەم اوزرینه کلیور دیو خرمان صاحبنه
بوراده خرمن دوکمه دیمکه صلاحیتی یوقدر وکذا برمنزلك قدیمی
یعنی عتیق پنجرەلرندن قومشوسنك عرصۀ خالیەسی کورینورکن
منزل محترق اولدقده اولا قومشوسی اول عرصەده خانه احداث
ایتدکدنصکره اول منزل صاحبی وضع قدیمی اوزره بنا ایدرك

آچدیغی پنجره لردن اول محدث خانه نك مقرنسوان اولان محلی کورینور اولسه بومضرتی خانه صاحبی کندو دفع ایتمك لازم کلور صاحب منزله نظارتکی کس دیو جبر ایتمکه حق وصلاحیتی یوقدر

اولکی صورتده محدث خانه صاحبی عتیق خانه صاحبندن ادعایه قیامی وسعی واهتمامیله دفعی کندو اوزرینه لازم کلان مضرتنی عتیق خانه صاحبنه کوردیرهرك بوصورتله جلب منافعنه چالشمش وچباله مش اوله جغی بدیدار در انجق قدیم قدمی اوزره ترك اولنه جغی جهتله بر منوال مشروح محدث خانه صاحبنك واقع اوله جق ادعاسی عتیق خانه صاحبنی محضا مفسدت و مضرته دوچار ایتمك وکندو منفعتنی انك مضرتنده ارامقدن عبارت بولنه جغندن و بوکا بروجهله مساغ اولمدیغندن عتیق خانه صاحبندن قطعا ادعایه صلاحیتی یوقدر چونکه دفع مفاسد جلب منافعدن اولیدر و دیکر صورتلردخی بوکا توفیقا اکلاشلمش بولنه جغی هویدادر

٣١ (ماده) ضرر بقدر الامکان ازاله اولنور

بوماده اصولیونك (الضرر مدفوع بقدر الامکان) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

ففهای عظام حضراتی غصبی (هو ازالة الید المحقة باثبات ید المبطلة) دیو تعریف ایتمشلردر که غصب برمالده یدمبطله یی اثبات ایله یدمحقه یی کدرمك دیمکدر بوایسه بر کیمسه نك اذنی اولمقسزین مالنی اخذو ضبط (ایتمکدن

ایتمکدن عبارت اولوب اول اخذ ایدن کیمسه یه غاصب واول ماله مغصوب وصاحبنه مغصوب منه دینلور

غصبك حرمتی کتاب وسنتله ثابتدر نتکم جناب حقك نظم جلیلنده (ولاتأکلوا اموالکم بینکم بالباطل) دیو بیورمش وحدیث شریف نبویده (من غصب شبراً من ارض طوقه الله تعالی من سبع ارضین) دیو وارد اولمشدر

کنز الدقایقك (و یجب رد عینه فی مکان غصبه او مثله ان هلك وهو مثلی وان انصرم المثل فقیمته یوم الخصومة وما لا مثل له فقیمته یوم غصبه) دیو ایلدیکی ایضاحاتی اوزره مال مغصوب عینا قائم وموجود ایسه تفاوت اماکن ایله مالك قیمتجه فرق وتفاوتی اوله جغندن مکان غصبده صاحبنه رد وتسلیمی غاصب اوزرینه واجبدر تارد ایتمدکجه وجوب رد ساقط اولماز نتکم حدیث شریفده (علی الید ما اخذت حتی ترده) دیو وارد اولمشدر زیرا بو وجهله آخرك مالنی آلمق ومالکنی ملکنك ثمرات وانتفاعندن دور ایتمك محضا ظلمدر ظلمك ایسه دفعی واجب وابقا وتقریری قطعیا حرام اولدیغندن مغصوبی مغصوب منهه رد وتسلیم ایله ظلم وضرری دفع ایتمك غاصب اوزرینه واجبدر نتکم (لا یحل لاحدکم ان یأخذ مال اخیه لاعباً ولا جاداً وان اخذه فلیرده) دیو نطق کهربار رسول اللهدن صدور ایتمشدر

واکر مال مغصوب عیناً موجود اولمیوبده غاصب یدنده هلاك وتلف اولمش ومکیلات وموزونات مثللو مثلیاتدن بولنمش برنسنه ایسه مثل مثلنك صورت ومعنا جهتلرنجه معادل واعدلی بولنه جغندن (فاعتدوا

عليه بمثل ما اعتدى عليكم) نظم جليلى حكم منيفنجه غاصب اوزرينه مغصوبك مثلنى تسليم لازمدر

اكر مثلنك انصرام وانقطاعى واياديءناسدن كسلمش بولنمسى جهتله غاصب مغصوبك مثلنى تسليمه مقتدر اوله مز ايسه حضرت امامه كوره مغصوبك يوم خصومت و يوم قضاده كى قيمتنى مغصوب منهه ويرمسى لازم كاور

واكر مغصوب مستهلك ثياب و دواب مثللو عدديات متفاوته‌دن اولور ايسه جنسيتجه حقه مراعات متعذر اوله‌جغى وجنسندن مثليله تضمينى امكانسز بولنه جغى جهتله يالكز ماليت وقيمتجه سنه رعايت قلنور وغاصب اوزرينه آنجق يوم غصبده اولان قيمتنى ضامن اولمق واولصورتله ضررينى كيدرمك لازم كلور

چونكه ضرر بقدر الامكان ازاله اولنور

وكذا جامع الفتاوانك (لايجبر الابى على العمارة غيران الحاكم يأمره باتخاذ السترة) ديو واقع اولان بيانى اوزره بر كيمسه نك خانه سنده احداث ايلديكى پنجره‌سندن ياخود مجدداً انشا ايلديكى بناسنك پنجره‌سندن جار ملاصقنك ياخود زقاق اشورى خانه‌سى اولان بر كيمسه نك مقرنسوان اولان محلى كورينور اولسه بهرحال پنجره‌سنى سداتمك اوزره اول كمسنه‌يه جبر اولنه‌ماز

امانسوان كورنميه‌جك صورتده ديوار ياخود تخته‌دن پرده يا په‌رق ضررك دفع ورفعيله امر اولنور

وكذا قاضيخانك (ولو رخوة يتعدى ضرره فله منعه) ديو بيان ايلديكى (اوزره)

اوزره بر كيمسه نك صوقيوسى قربنده قومشوسى بر كنيف ياكاريز ياپوبده اول قيونك صوينى افساد ايلسه ضررى دفع ايتديريلور و بر وجهله دفع ضررى قابل اولمازايسه او كنيف ياكاريز قپاتديريلور زيرا ضرر بقدر الامكان ازاله اولنور

---

٣٢ (ماده) حاجت عمومى اولسون خصوصى اولسون ضرورت منزله سنه تنزيل اولنور

بو ماده اصوليونك (الحاجة تنزل منزلة الضرورة عامة كانت او خاصة) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر

حاجت تخفيفله احتياج معناسنه در جمعى حاجات وحوايج كلور نتكم عجزه ومضطرين طرفلرندن ياقاضى الحاجات ديو جناب حقدن نياز واستمداد اولنور و بعض نسنه‌لره دخى خلقك حوايج ضروريه سنددر ديو سويلنور جناب حقك (و لا يجدون فى صدورهم حاجة مما اوتوا) نظم جليلنده حاجت لفظى (اى شيئا محتاجاً اليه) ديو تفسير ايدلمشدر (قال الراغب الحاجة الى الشئ الفقر اليه مع محبته) يعنى راغبك بيانه كوره شيئه حاجت اول شيئه محبتله برابر احتياجدر

صاحب اشباهك (ومنها الافتاء بصحة بيع الوفاء حين كثر الدين على اهل بخارى وهكذا بمصر وقد سموه بيع الامانة) ديو ايلديكى بيانى اوزره بيع بالوفانك جواز وصحتنه ويريلان فتوا بو قبيلدندر كه بخارى وهكذا مصر اهاليسى اوزرنده بورج چوغالدقده كوريلان احتياج اوزرينه بيع بالوفا معامله‌سى تجويز اولندى وصحت

وجواز ينه فتوا و يرلدى و بو صورتله خلقك احتياجات وضروراتى
دفع ايدلدى و بوكا بيع الامانت تسميه ايدلدى

وكذا امامت واذان وتعليم فقه وقرآن كبى طاعت اوزرينه استيجار
واجرت ايله حمامه دخول معامله‌لرينك تجويزى بو قبيلدندر

زيرا فقهانك (والاصل ان كل قاعدة يختص بها المسلمون فالاستيجار
عليها باطل) ديو ايلدكلرى بيانلرى اوزره طاعت اوزرينه
استيجار باطلدر

وصاحب اشباهك (ومنها جواز الاستصناع للحاجة ودخول الحمام
مع جهالة مكثه فيها وما يستعمله من مائها) ديو ايلديكى بيانى اوزره
حمام مسئله‌سنده مستأجرك حمامده مكثى ونه‌مقدار صو استعمال ايده‌جكى
مجهول اولديغندن اجاره فاسددر آنجق امامت واذان وتعليم فقه
وقرآن كبى طاعت اوزرينه استيجارك جوازى ناسده كوريلان
احتياج وضرورته مبنى خلاف قياس اوزره استحسانا تجويز اولنمش
وصحت وجوازينه فتوا و يرلمش وكنز الدقائق صاحبى (والفتوى
اليوم على جواز الاستيجار لتعليم القرأن) ديو ايضاح ايلمش وحمام
مسئله‌سى دخى بو قبيلدن بولنمشدر

وكذا اون بشنجى ماده‌نك تفصيلنده بيان ايلديكى اوزره اجاره
وسلم واستصناع معاملاتندن هر برى خلقك احتياج وضرورتلرينه
وضيق ومشقته كرفتار اولملرينه مبنى على خلاف القياس استحساناً
تجويز اولنمشدر

زيرا (الامر اذا ضاق اتسع) ديو اصوليونك بيان ايلديكى قاعده‌نك

(مفادى)

مفادى حكمنجه برايش ضيق اولدقده متسع اولور وطارلق وقتنده
وسعت كوستريلور ومشقت جالب تيسير اولور وحاجت عمومى
اولسون خصوصى اولسون ضرورت منزله‌سنه تنزيل اولنور وممنوع
اولان شيلره ضرورت وقتنده مباح نظريله بقيلور

٣٣ (ماده) اضطرار غيرك حقنى ابطال ايتمز

بو قاعده اصوليونك (الاضطرار لا يبطل حق غيره) قاعده‌سندن
اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر (اضطرار بوكالمق معناسنه‌در
يكرمى برنجى ماده‌نك تفصيلنده (فمن اضطر فى مخمصة) كلام شريف
حكمت رديفى مفاد جليلى حكميله برمحلده اكل ميته‌دن بشقه يه‌جك
بوله‌ميوبده آجلقدن بوكالوب فوت وهلاك ويا مباديسنك ظهور
ووقوعندن خوف اولنان آدمه حفظ حياتى ايچون اكل ميته‌يه دفع
ضرورته مبنى مأذونيت ويرلمش اولديغى بيان قلنديغى مثللو صاحب
اشباهك (واكل الميتة ومال الغير مع ضمان البدل اذا اضطر) ديو بيانى
اوزره مضطر وعاجز قالمش وآجلقدن تلف اولمق درجه‌سنه كلمش اولان
كيمسه‌نك بعده بدلنى ضامن اولمق اوزره بلا اذن غيرك مالنى تناولنك
اباحه‌سى دفع ضرورته مبتنى ايدوكى دخى بيان ايدلمشيدى بنا برين برآدم
آج قالوبده برينك بلا اذن اتمكنى يسه بعده قيمتنى و يرمسى لازم كلور
اكرچه بركيمسه‌نك عوارض سماويه‌دن بولنان مجاعه وآجلغه
دوچار اولمسى ومضطر قالمسى جهتله دفع ضرورت وسدرمق ايچون
غيرك مالنى تناوله برمنوال مشروح مساعدهٔ شرعيه وار ايسه‌ده
غيرك حقى اوزرينه كچمش بولنه‌جغى وحقوق عباد ايسه عفو

واستحلال واحلالك ويا قيمت و بدلنى تأديه نك غيريله ساقط اوله‌ميه جغى جهتله عفو واستحلال واحلال اوله مديغى صورتده حال اضطرارده يمش بولنديغى اتمكك قيمت وبدلنى ويرمسى ايجاب ايدر وبن مضطر قالمش واوحال ايله اكل وتناول ايتمش اولماملەضمانى وقيمتنك تأديه‌سى اوزريمه لازم كلمز ديه‌رك بدلنك ايفاسنده مخالفت وممانعت كوستره‌مز چونكه اضطرار غيرك حقنى ابطال ايتمز

٣٤ (ماده) آلمسى ممنوع اولان شيئك ويرمسى دخى ممنوعدر

بوماده اصوليونك (ماحرم اخذه حرم اعطاؤه) قاعده‌سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر صاحب اشباهك بوماده حقنده بيان ايلديكى مثاللردن بريسى دخى رشوة مادهٔ ممنوعه‌سى اولمشدر رشوة كسر وضمله معروفدركه كندو مرامنى حاصل ايتمك ايچون حاكم مقوله‌سنه وياغيريسنه ويريلان اقچه وعطيه‌دن عبارتدر نتكم مصباح صاحبى (الرشوة مايعطيه الشخص للحاكم اوغيره ليحكم له) ديو تعريف ايلمشدر رشوتك حرمت وممنوعيتى كتاب وسنتله ثابتدر نتكم (ولاتأكلوا اموالكم بينكم بالباطل وتدلوا بها الى الحكام لتأكلوا فريقا من اموال الناس بالباطل) آيت جليله‌سنده كى باطل واثم لفظلرى غصب ونهب وسرقت ويمين كاذبه وقمار ورشوة كبى اكتساب خبيثه ايله تفسير ايدلمشدر

وكذا (ان كثيرا من الاحبار والرهبان ليأكلون اموال الناس بالباطل) نظم جليلى دخى يأخذونها بطريق الرشوة ديو تشريح قلنمشدر (واحاديث)

واحاديث نبويه‌ده دخى (لعن الله الراشى والمرتشى فى الحكم) (لعن الله الراشى والمرتشى والرايش الذى يمشى بينهما) ديو وارد اولمشدر وراشى رشوتى ويرن مرتشى دخى رشوتى آلان رايش ايسه بونلرك آره‌لرنده توسط ايدوب آزو چوغله پازارلق ايدن كيمسه دن عبارت بولنديغى اكلاشلمشدر

حديث شريف حكمت رديفك حكم عاليسنجه رشوتك حرمت وممنوعيتى ورشوتى ويرن وآلانك وتوسط ايده‌نك دخى قبل حقدن لعنته دوچار اوله‌جغى وممنوعيت وحرمت آلانه نيجه ايسه ويرن حقنده دخى طبق وعينيله اويله اولديغى مستبان اولمشدر چونكه آلمسى ممنوع اولان شيئك ويرمسى دخى ممنوعدر

٣٥ (ماده) ايشلنمسى ممنوع اولان شيئك استنمسى دخى ممنوعدر

بوماده اصوليونك (ماحرم فعله حرم طلبه) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدركه برشيئك ايشلنمسى حرام اولديغى كبى اول شيئك وجوده كتورلمسنى غيريدن استمك وميدانه كتورتمك دخى حرامدر مثلا ظلم كبيكه دفع وازاله‌سى واجب وتقرير وابقاسى قطعيا حرامدر وحرمتى هيچ بروجهله تغير ايتمز ووجهاً من الوجوه ظلم مباح اوله ماز

وجناب حقك نظم جليلنده (والله لايحب الظالمين) بيورلديغى ومحبتى نفى بغضدن كنايه ايدوكى اكلاشلمش اولديغى كبى حديث شريفده دخى (اياكم والظلم) ديو وارد اولوب هركسه ظلمدن حذر ايله امر اولنمش وظلمك حرمت وممنوعيتى بيان قلنمش (ولاتعاونوا

على الاثم والعدوان) كلام شريفى حكم منيفيله‌ده كرك جلب منافع ايچون اولسون و كرك اخذ ثار و تشفئ صدر ايچون بولنسون معاصى وظلمه مظاهرت ومعاونتدن ناس منع اولنمشدر

و بر كيمسه‌نك بالذات ظلم ايتمسى نيجه حرام ايسه بالواسطه آخره ظلم ايتديرمسى دخى اومرل كزده بولنمشدر

چونكه ايشلنمسى ممنوع اولان شيئك استنمسى دخى ممنوعدر

---

٣٦ (ماده) عادت محكمه‌در

بو ماده اصوليونك (العادة محكمة) قاعده‌سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر يعنى حكم شرعى بى اثبات ايچون عرف وعادت حكم قلنور كرك عام اولسون و كرك خاص اولسون وقاعدهٔ مذكوره نكده اصلا واساساً ابتنا واستنادى (مارأه المؤمنون حسناً فهو عندالله حسن) حديث شريفى اولمشدر كه جمله‌نك خوش كورديكى شى عندالله‌ده خوشدر اشباه ومنافع الدقايق صاحبلرى (اعلم ان اعتبار العرف والعادة مرجوع اليه فى الفقه فى كثير من المسائل حتى جعلوا ذلك اصلا وقالوا فى الاصول تترك الحقيقة بدلالة الاستعمال والعادة) ديه‌رك فقهك پك چوق مسائلنده عرف وعادت اعتبارينك مرجوع اليه اولديغنى ولدى الحاجة عرف وعادته مراجعتك لزومنى تنبيها بيان واصوليون بو ماده‌يى اساس طوته‌رق استعمال وعادتك دلالتيله معناى حقيقينك ترك اولنور ايدوكنى كتب اصولده سلك تقرير وسمط تحريره آلمش اولدقلرينى تصريح ايلمشلردر

(فقهاى)

فقهاى عظام حضراتى عادتى (مااستمر الناس عليه وعاوده مرة بعد اخرى) ايله وعرفى دخى (مااشتهر بشهادة العقول وتلقته الطبايع السليمة بالقبول) ديو تعريف ايتمشلر يعنى برشيده عادتك ثبوتى اول شيئك مرة بعد اخرى يعنى چوق كره تكرريله وناسك اول شى اوزرينه دوام واستمرارلريله حاصل اولديغنى وعرف دخى شهادات عقول ايله شهرت بولوب طبايع سليمه‌نك تلقى بالقبول ايلدكلرى شيلردن عبارت بولنديغنى بيان ايلمشلر وعرفى ايكى قسمه تقسيم ايله اكر متعارف اولان شيلرك تعامل وتعارفى جميع بلادده ايسه اكا عرف عام واكر هر بلده‌ده اولميوب ده يالكز برقوم معين و ياخود بر بلده‌و يا برقريه اهاليسنه مخصوص ايسه اكا عرف خاص اطلاق ايتمشلردر

صاحب مجامع ودر المختارك (العرف انما يكون حجة اذالم يخالف نص الفقهاء) (ومالم ينص عليه حمل على العرف) ديو بيانلرى اوزره حقنده نص اولميان خصوصلرده بالاتفاق عرف وعادت حجت اولور وحكم قلنور اما صاحب اشباهك (وانما العرف غير معتبر فى المنصوص عليه) ديو واقع اولان بيانى اوزره حقنده نص وارد اولان ومنصوص عليه بولنان خصوصلرده امامين حضرتلرينه وامام يوسفدن برروايته كوره عرف ايله نص تعارض ايتدكده نص معتبر طوتيلور زيرا نص قاطع وعرفدن اقوادر

اقوى كندودن دون اولان ايله ترك اولنماز وامام يوسفدن ديكر روايت تفصيل اوزره‌در شويله كه اكر نصك ورودى عرف وعادته مبتنى ايسه اعتبار عرف وعادته‌در دكل ايسه اعتبار نصه‌در

صاحب دررك (البر والشعير والتمر والملح كيلي والذهب والفضة وزنى لايغيران بعرف) ديو واقع اولان بيانى اوزره بو التى نسنه‌نك يعنى بغداى وارپه وخرمانك اخذ واعطالرى كيلا والتون وكموشك اخذ واعطالرى وزنا اولمسى حقنده احاديث شريفه وارد اولمغله امامين حضرتلرينه وامام ابى يوسفدن برروايته كوره بونلرك معاملاتى عرف ايله تغير ايتمز هرحالده نصه اعتبار اولنور وخلاف نص اوله‌رق ناسك تعاملنه اعتبار يوقدر

مجمع الانهرك (وعن الثانى ان يعتبر العرف على خلاف المنصوص عليه ايضاً لان النص على ذلك بمكان العرف وقد تبدل فيتبدل حكمه) ودرالمختار وطحطاوينك دخى (وعن الثانى اعتبار العرف مطلقا ولو ورد الشرع بخلافه لان النص من الشارع انما ورد بالكيل اوالوزن بجريان العادة به فى زمانه فاذا تبدلت العادة يؤخذ بها) ديو بيانلرى اوزره امام ابى يوسفدن ديكر روايته كوره اشياء اربعه يعنى بغداى وارپه وطوز وخورمانك اخذ واعطالرى كيلا وآلتون ايله كموشك معاملاتى وزناً اولمسى حقنده وارد اولان نص اول وقتده عصر سعادتده ناسك عرف وعادتى اويله اولمسنه مبنيدر زمانك تغيريله احكامك دخى تغيرى غير منكر بولنمسى جهتله بوكى عرف وعادته مبتنى اولان نصك حكمى دخى اعصارك وعرف وعادتك تبدليله تبدل ايدر وعرف وعادتك معتبر طوتلمسى و بالمراجعه آنكله عمل اولنمسى اقتضا ايدر

بعض محققين امام ابى يوسفدن ايكنجى روايته تقويت ويره‌رك

(انى)

انى ترجيح ايتمش واشباه صاحبى دخى (وقواه فى فتح القدير) ديه‌رك امام ابى يوسف قولنه فتح القديرده تقويت ويرلديكنى بيان ايلمشدر

واليوم ناسك طوز وخورمايى وزناً والتون ايله كموشى عدداً آلوب ويرملرى آنجق مشار اليهك ايكنجى روايتنه توافق ايده بيلمشدر

دررصاحبنك (بخلاف ماعداها اى ماعدا الاشياء الستة فان مالم ينص عليه فهو محمول على عادات الناس) ديو بيانى اوزره ذكر اولنان بو التى نسنه‌نك ماعداسنده كيلى ووزنى اولملرى حقنده نص ورود ايتمامش اولمغله بونلرك معاملاتى ناسك عرف وعادتنه محمولدر

مثلا زيتون وصابون واوزم كبى شيلرك اخذ واعطالرى كيلاً ياوزناً اولمسى حقنده نص اولمديغى جهتله بونلرك معاملاتنده لدى الحاجة بالاتفاق عرف ناسه مراجعت اولنمق ايجاب ايدر

عرف عام ايله حكم عام ثابت اولور وآنكله نص تخصيص قلنور

اصحاب اصول اصطلاحاتنده تخصيص (قصر العام على بعض متناوله بكلام مستقل موصول) ديو تعريف ايتمشلردركه تخصيصك كلام مستقل موصول سببيله عامى بعض متناولى اوزرينه حصر وقصردن عبارت بولنديغنى بيان ايلمشلردر فقهانك (العام اما باق على عمومه واما ان يخصص عنه فالعام فى الباقى قطعى) ديو بيانلرى اوزره عام ياعمومى اوزره باقى قالور وياعمومدن تخصيص قلنور

و بعد التخصيص باقيلرده عامك حكمى ينه قطعى اولور

اصول كتابلرنده امثله وتفصيلاتى بيان ايلديكى اوزره استثنا وشرط

وصفت مثللولر ایله عام تخصیص قلندیغی کبی (وقد یخصص العام
بحسب التعامل) دیو عرف قولی وتعامل جهتلریله ده عامك تخصیص
قلندیغی تصریح ایدلمشدر

مثلا اون بشنجی ماده‌نك تفصیلنده دخی کوسترلدیکی وجهله (لا تبع
ما لیس عندك) دیو حدیث نبوی وارد اولمشدر وانسان عندنده
اولمیان شیئ بیعدن نهی اولنمشدر بناء علیه معدومی بیع باطلدر
دینمشدر وبوایسه نص عام ایله ثابت بر حکم شرعیدر آنجق
ناسده کوریلان احتیاج وجمیع بلادده واقع وجاری اولان عرف
وتعامل اوزرینه استصناع معامله‌سی علی خلاف القیاس استحساناً
تجویز قلنوب وبونك اوزرینه اجماع دخی منعقد اولوب استصناع
وامثالنك ماعداده نص مذکور ایله عمل اولنور وعامك حکمی
ماعداده ینه قطعی اولور

مقدمه‌سیله بسط وتمهید اولنان اشبو مثال وتفصیل وبیاندن عرف
عام ایله حکم عامك ثبوتی وآنکله نصك نوجهله تعیین وتخصیص
قلنمش بولندیغی عیان وواضح اولور

اصولیونك (الحکم العام لایثبت بالعرف الخاص) دیو واقع اولان
بیانی اوزره عرف خاص ایله حکم عام ثابت اولماز آنجق عرف
خاص ایله متعارف اولان نسنه‌لری کندولره عرف وعادت اتخاذ ایدن
کسنه‌لره مخصوص اوله‌رق حکم ثابت اولور

مثلا مجلهٔ احکام عدلیه‌نك یوزسکسان سکزنجی ماده‌سی حکمنجه
عرف وعادت بلده‌ده جاری اولان شرطله بیع صحیح وشرط معتبر اولور

(بناء)

بناء علی ذلك کورکی قپلامق شرطیله صاتمق متعارف اولان بلده
اهالیسندن بری شرط مذکور ایله اول بلده ده برینه کورك صاتسه
بایعك شرط مذکوره رعایت ایتمسی لازم کلور فقط شرط مذکور ایله
بیع متعارف اولمیان بلده ده برکیمسه شرط مذکور ایله کورك صاتدیغی
حالده شرط مفسد بیع فاسد اولور

(العادة المطردة تنزل منزلة الشرط) قاعدهٔ کلیه‌سی مفادنجه
معاملاتده عادت مطرده شرط منزله‌سنه تنزیل اولنور وعرفاً
معروف اولان شی شرط ایله مشروط حکمنده طوتیلور نتکم
مجلهٔ احکام عدلیه‌نك ایکیوز اللی برنجی ماده‌سی حکمنجه بیع مطلق
پشین اولمق اوزره منعقد اولور فقط بیع مطلق برمدت معلومه ایله
موقت ومقسط اولمق اوزره عرف وعادت اولان یرلرده اول مدته
مصروف اولور

مثلا پشین یا ویره‌سی لاقیردیسی اولمقسزین چارسودن برشی آلسه
آقچه‌سنی پشین ویرمسی لازم کلور فقط آی باشنده ثمنك تمامی یاخود
برمقدار معینی آلنمق عادت بلده ایسه اول عادته رعایت اولنمق
لازم کلور

مجلهٔ احکام عدلیه‌نك مواد مخصوصه سنده بیان قلنان زیرده محرر
مواد هپ بوقاعده‌یه متفرعدر

اوچیوز اللی اوچنجی ماده بغدای وامثالی حبوبات طوپراقلی
چیقدیغی تقدیرده عادةً قلیل عد اولنور ایسه بیع صحیح ولازم اولور
واکر بین الناس عیب عد اولنور درجه‌ده ایسه مشتری مخیر اولور

اوچیوز اللی دردنجی ماده یمورطه وجوز مقوله سی شیلرك بعضیسی فنا وچورك چیقسه یوزده اوچ کبی عرفا وعادةً استکثار اولنمیه جق درجه سی معفو اولور واکر قصورلی چیقان یوزده اون کبی چوق اولورسه معفو اولمیوب مشتری جمله مبیعی بایعه ردایله تماماً ثمنی کیرو الور

درت یوزطقسان بشنجی ماده بر کیمسه بر کون اشلمك اوزره براجیر طوتدیغی صورتده طلوع شمدن عصره قدر یاخود غروب شمسه قدر ایشلمك خصوصنده عرف بلده نه ایسه اکا کوره عمل اولنور

بشیوز اللی بشنجی ماده یوکك مقداری بیان یاخود اشارتله تعیین ایدلمیه رك حیوان استکرا اولندقده مقداری عرف وعادته محمول اولور آلتیوز یکرمی ایکنجی ماده کفیلك ایجابی یعنی الفاظ کفالت عرف وعادتده تعهد والتزامه دلالت ایدن سوزلردر مثلا کفیل اولدم ویاخود کفیلم ویاضامنم دیسه کفالت منعقد اولور

سکز یوز یکرمی طقوزنجی ماده مجوهرات کبی اشیای نفیسه دن اولان عاریتی معیرك کندوسنه تسلیم ایتمك لازمدر اما سائر عاریتی عرف وعادتده تسلیم اولنسان محله کتورمك ویامعیرك خدمتکارینه ویرمك ردوتسلیمدر مثلا عاریت حیوانی معیرك آخورینه کتورمك یاخود سائسنه ویرمك تسلیمدر

بیك درتیوز اون بشنجی ماده مضاربهٔ مطلقه ده مال مضاربه یی مضارب کندو مالیله قارشدیرمغه ومضاربه یه ویرمکه مجرد عقد مضاربه ایله مأذون اولماز فقط مضاربلرك مال مضاربه یی کندی

(مالری)

مالری ایله قارشدیرملری عادت اولان بلده ده ایسه مضاربهٔ مطلقه ده مضارب اکا دخی مأذون اولور

منوال مشروح اوزره بسط وبیان قلنان موادك جمله سی عرف وعادته مبتنیدر ولدی الحاجة عرف وعادته مراجعتله تعاملرینك کوزه دلمسی واوله صورتله ده معامله لرینك اجرا ایدلمسی لازمدر چونکه عادت محکمدر

٣٧ (ماده) ناسك استعمالی بر حجتدر که آنکله عمل واجب اولور بوماده اصولیونك (استعمال الناس حجة یجب العمل بها) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن ترجمه ایدلمشدر وبوماده اوتوز التنجی ماده نك مأل ومفادیله متحد بولنمشدر

کتب اصولده (اذاتعارض العرف والشرع قدم عرف الاستعمال) دیو بیان ایدلمشدرکه عرف ایله شرع تعارض ایتدکده عرف استعمال تقدیم اولنور وعرف راجح طوتیلور مثلا بر کیمسه فراش وبساط اوزره اوطورمام یاخود سراجدن استضائه ایتمم دیو یمین ایلسه ارض اوزره اوطورمقله ویاشمسدن استضائه ایله حانث اولماز هرنه قدر جناب حقك نظم جلیلنده (جعل لکم الارض بساطاً) وجعل الشمس سراجا) دیو ارضه بساط وشمسه سراج تسمیه قلنمش ایسه ده زیرا عرف ناسده شمسه سراج وارضه بساط اطلاقی یوقدر وحالفك قصد وغرضی ناسك استعمالنده متعارف اولاندر حالفك بو یمینی قصد وغرضیله مقید بولنور وبرایشدن مقصد نه ایسه حکم اکا کوره اولور ناسك استعمالیده بر حجتدرکه آنکله عمل واجب اولور مجلهٔ احکام عدلیه نك اوچیوز سکسان سکزنجی

ماده سی حکمنجه بر کیمسه اهل صنایعدن برینه بکا شوقدر غروشه شویله برشی یاپ دیوب اودخی قبول ایتسه استصناع منعقد اولور مثلا مشتری پابوشجی یه ایاغنی کوستره‌رك فلان نوع سختیاندن شوقدر غروشه بکا بر چفت پابوش یاپ دیوب اودخی قبول ایتسه یاخود مرنقوز ایله طول وعرضنی وسائر اوصاف لازمه سنی بیان ایده‌رك بر قایق یاخود بر کمی یاپمق اوزره بازارلق ایتسه استصناع منعقد اولور

وکذالك طول وحجمی وسائر اوصاف لازمه سی بیان اولنه‌رق هر بری شوقدر غروشه اولمق اوزره برقابر یقه‌جی ایله شوقدر ایکنه‌لی توفنك یاپمق اوزره بازارلق اولنسه استصناع منعقد اولور ذکر اولنان اشبو موادك اساسی ناسك استعمالنه وعرف وعادتنه مستند اولور ناسك استعمالی ایسه بر حجتدر که آنکله عمل واجب اولور

---

٣٨ (ماده) عادةً ممتنع اولان حقیقةً ممتنع کبیدر

بو ماده اصولیونك (الممتنع عادة کالممتنع حقیقة) قولندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر منافع الدقایق صاحبی بو ماده‌یی تشریحده (ولهذا لزم علی المقر ما اقر به للمقر له لان اقراره للغیر کاذباً ممتنع عادة) دیو بسط مقال ایلمشدر که عادة ممتنع اولان حقیقة ممتنع حکمنده اولمغین برماده‌ده مقر اقراریله الزام اولنور ومقر اوزرینه اقرار ایلدیکی نسنه‌یی مقرلهه ویرمسی لازم کاور

زیرا مقرك غیر ایچون کاذباً اقراری عادة ممتنعدر وعادة ممتنع اولان حقیقة ممتنع کبیدر

(صدر)

صدر الشریعه صاحبنك (ومن المسائل الکثیر الوقوع انه لو اقر ثم ادعی انه کاذب فی الاقرار فعند ابی حنیفة ومحمد لا یلتفت الی قوله) دیو بیانی اوزره پك چوق وقوعبولان مسائلدندر که بر کیمسه بر نسنه‌یی اقرار ایتدکدنصکره اول اقرارنده کاذب اولدیغنی ادعا ایلسه امام اعظم وامام محمد حضراتی عندلرنده قولنه التفات اولنماز

مثلا بر کیمسه دیکر بر کیمسنه‌دن فلان جهتدن ذمتکده شوقدر غروش آلاجغم واردر حتی اقرار دخی ایتمش ایدك دیو دعوی ایتدکده اولدخی جوابنده بن انی کاذباً اقرار ایتمشیدم دیسه امامین حضرتلرینه کوره مقرك کاذباً اقرار ایتمشیدم سوزینه التفات اولنمیه‌رق مقر بهی مقرلهه تسلیمی ایله امر اولنور وقیاس اولانده بودر زیرا اقرار حجت قاصره‌در واقرار بینه کبی حجت ملزمه‌در وبلکیده آندن اولیدر زیرا اقرارده کذبك احتمالی ابعد وعادةً ممتنعدر عادة ممتنع اولان شیئ حقیقة ممتنع کبیدر

امانه صدر الشریعه وزیلعیدن نقلا دررغررده (اقر بدین ثم قال کنت کاذباً فی اقراری حلف المقر له انه ای المقر لم یکن کاذباً فیه عند ابی یوسف وعلیه الفتوی) دیه‌رك بر کیمسه دیکر بر کیمسنه‌یه دینی اولدیغنی اقرار ایتدکدنصکره وقوع بولان اقرارنده کاذب اولدیغنی ادعا ایتسه امام ابی یوسف حضرتلری عندنده مقر اقرارنده کاذب دکل ایدوکنه مقرله تحلیف اولنور استحسان اولنان بودر فتوی دخی بونك اوزرینه‌در دیو بیان ایدلمش ووجه استحسانی دخی ناس بیننده عادت اویله جریان ایتمکده درکه استدانه مراد ایتدکارنده

مالی آلمزدن اول سند یازوب و یررلر صکره مالی اخذ ایدرلر بنابرین مقرك بو صورتله واقع اولان اقراری وهله صحیح بورجی ایدوکنه دلیل اولەمیه جغندن منوال مشروح اوزره مقرله تحلیف اولنور زیرا احوال ناسك تغیری وخداع وخیاناتك كثرتی جهتله مقرله تحلیف اولنمقسزین اقرار اولنان نسنه‌یی مقرلهه تسلیم ایله مقره امر اولنسه مقر متضرر اولور

مدعی‌یه ایسه یمین ضرر ویرمز اکر ادعاسنده حقلی وصادق ایسه یمینه میل ورغبت ایدردیو تشریح وعیان ایدلمشدر

مثلا بر کیمسه فلاندن شوقدر غروش استقراض ایتدم دیو سندو یردم ایسه‌ده هنوز مبلغ مذکوری آندن آلمدم دیسه آنك بو اقرارنده کاذب اولمدیغنه مقرله تحلیف اولنور

۳۹ (ماده) زمانك تغیری ایله احکامك تغیری انکار اولنه‌مز بو ماده اصولیونك (لاینکر تغیر الاحکام بتغیر الازمان) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر یعنی اختلاف قرون واعصار ایله مصالح وحوایج عباد وعرف وعادات واوضاع واطوار وآثار خلق تبدل ایتدکده بونلرك اوزرینه مترتب ومبتنی بولنان فروعك احکامنك دخی تبدلی انکار اولنه‌مز

زیرا برعصرده نافع ومصلح کورینان برشی دیکر برزمانده مضر ومفسد کورینور ویا غیر نافع بولنور جناب حقك (ماننسخ من آیة او ننسها نأت بخیر منها او مثلها) نظم جلیلی مفاد عالیسنده اکر بعض مصالح ومقتضای حکمت وقتله آیتدن بعضیسنی ازاله ویاخود

(تأخیر)

تأخیر ایدرایسك عباد ایچون نفع وثوابده آندن خیرلوسنی یاخود آنك مثلنی کتوریرز بیورلمشدر

بو آیت جلیله‌نك تفسیرنده قاضی بیضاوی حضرتلری (لان الاحکام شرعت والایات نزلت لمصالح العباد وتکمیل نفوسهم فضلا من الله ورحمة وذلك یختلف باختلاف الاعصار والاشخاص کاسباب المعاش فان النافع فی عصر قد یضر فی غیره) دیو احکامك مشروعیتی وآیات الهیه‌نك نزولی محضا عبادك اکمال مصالحی وتکمیل نفوسلری ایچون طرف باریدن فضل ورحمت اولدیغنی و بوایسه اسباب معاش یعنی مأکولات ومشروبات وادویه‌دن مصالح بدن مثللو اعصار واشخاصك اختلافیله مختلف بولندیغنی و برعصرده نافع اولان برشیئك اولعصرك غیریده مضر ایدوکنی تصریح وتوضیح ایتمش و بعض محققین دخی بو بابده (ان الاحکام تختلف باختلاف العنوان) قاعده‌سنی بسط ومقاله آله‌رق عنوان واوصافك اختلافی ایله احکامکده دکیشور ایدوکنی بیان ایلمشدر

قواعد اصولدندرکه (الامر اذا ضاق اتسع واذا اتسع ضاق) یعنی برایشده طارلق کورلدکده وسعت کوستریلور ووسعت کورلدکده دخی طارلق کوستریلور وامور عامه ایچون منفعت ومصلحت وضرردن توقی ومجانبت قنغی جهتله بولنو رایسه اول جهت کوزه‌دیلور اصولیوندن بعضیلری بوایکی قاعده‌نك بینی (کل ماتجاوز عن حده انعکس الی ضده) کلامیله جمع ایلمشدرکه برشی حدنی تجاوز ایتدکده ضدینه منعکس اولور و بوقاعده‌نك حکمی زیرده بیان اولنه‌جق مثاللرده وفقهای متأخرین جانبندن بونلرکبی

بك چوق يرلرده كوستريلان مساعدات وتوسيعات ونحو يزاتده دخى كوزه دلمش بولنديغى اكلاشيلور

مثلا در المختارك (ورؤية ظاهر ثوب مطوى) وقال زفر لابد من نشره كله وهو المختار (وداخل الدار) وقال زفر لابد من رؤية داخل البيوت وهو الصحيح وعليه الفتوى وهذا اختلاف زمان لا برهان) ديو واقع اولان بيانى اوزره قدماى فقها عندنده اشترا اولنه جق بوكلمش ودورلمش ثوبك ظاهرينى رؤيت وآله جغى خانه نك داخلنى كورمك كفايت ايدر

آنجق متأخريندن امام زفره كوره بوكلمش ودورلمش ثوبك نشريله هرطرفنى كورمك وخانه نك دخى هراوطه سنى رؤيت ايتمك لازمدر صحيح اولانده بودر وفتوا دخى بونك اوزرينه در بوايسه عن دليل براختلاف اولميوب بلكه عصر وزمانك دكشمسيله ظهوره كلمش براختلاف زمانيدركه كرك انشاآت وكرك خياطت حقنده عرف وعادتك اختلافندن نشئت ايتمشدركه طحطاوينك (والاصح ان هذا بناء على عادتهم فى الكوفة او بغداد فان دورهم لم تكن متفاوتة الا فى الكبر والصغر وكونها جديدة اولا) ديو بيانى اوزره بوحال اولزمانده كوفه و بغداد مثللو يرلرده خلقك عادتنه مبتنى ايديكه خانه ومنزللرينك بيوكلك وكوچكلك وجديد واسكيلكندن بشقه فرق وتفاوتى اولميوب هراوطه سى برطرز اوزره ياپيله كلمش ايدوكندن داخل دارى و براوطه سنى كورمك كفايت ايدر ايمش ومؤخراً خانه لرك اوطه لرى هر برى برر درلو ياپلسى وخصوصيله صورت

(مختلفه ده)

مختلفه ده شتويه وصيفيه وعلويه وسفليه ومرافق ومطابخ وسطوح وسائره ياپديرلمسى عادت ايدلديكندن هر اوطه سنى و بلكه يده هرجهتنى كورمك لازم كلمشدر

خياطت دخى بوقبيلدن بولنمشدركه ثوبك ده ايچى وطشى نسق واحد اوزره ياپلز اولمشدر وبونلر حقنده برمنوال مشروح امام زفر قوليله حكم وعمل اختيار اولنمش اولمغله انك خارجنه چيقيله مز چونكه زمانك تغيريله احكامك تغيرى انكار اولنه مز

وكذا طحطاوى ودر المختارك (ومنافع الغصب غير مضمونة الا فى ثلث فيجب اجر المثل وقفا او مال يتيم او معداً للاستغلال الا اذا سكن بتأويل ملك او عقد) ديو بيانلرى اوزره غاصبه منافع مغصوبى ضمان لازم كلمز يعنى بركيمسه برمالى صاحبنك اذنى اولمقسزين استعمال ايتمش اولسه غصب قبيلندن اوله رق منافعنى اوده مك لازم كلمز زيرا بونده كى منافع غاصبك فعل وكسبيله حادث اولمشدر وكسبده كاسب ايچوندر وغصب دخى يدعاديه ومبطله اثباتيله يدمالكى ازاله دن عبارتدر منافع غصبده ايسه بوحال تصور اولنمز زيرا منافع اعراضدر اعراضك ايسه ايكى زمانده بقاسى اولمز آنجق متأخرين فقها ناسك مال وقفله اموال ايتامى اكل و بلعه زياده حرص پيدا ايلمش اولدقلرينى حس ومشاهده ايتملريله كرك سكنى وكرك استغلال ايچون اولسون وقف خانه نك ومال ايتامك تلف وضياعدن صيانت وحمايه سيچون بو ايكى صورتده واحد شركادن بريسنك ساكن اولمسى وياخود مرتهنك ساكن اولمسى كبى تأويل

عقد بولنمقسزين معد للاستغلال اولان يعنى غله وكيراسنى آلمق ايچون بنا و اشترا قلنان خانه ده دخى منافع غصبك ضمانيله افتا بيورمشلردر

وكذا صاحب اشباهك (ولم يوجب ابو حنيفة تزكية الشهود حملا لحال المسلمين على الصلاح) ديو واقع اولان بيانى و (خير القرون قرنى ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم ثم يفشو الكذب) حديث شريفنك مفاد عاليسى اوزره قرونك خيرلوسى بنم بولنديغم زماندر صكره اصحابك صكره تابعينك بولنديغى زماندر صكره كذب ودروغ فاش وظاهر اولور ديو بيورلمشدر امام اعظم وهمام اقدم حضرتلرى تابعين زمانه ايرشمش اولملرى و زمان عاليلرى نص حديث ناطق اولديغى اوزره اوچنجى درجه ده خير القروندن بولنمسى جهتله ناسده صلاح مشاهده بيورمش وناسك حالنى صلاح وفلاحه حمل ايلمش اولملريله خصم طعن ايتمديكى حالده شهودك تزكيه لرينه لزوم كورميه رك ظاهر عدالتلرينه بناء حكمى تجويز بيورمشلردر ودرر وغرر وطحطاوينك (وعندهما يسئل فى الكل سراً وعلناً وبه يفتى) ديو واقع اولان بيانلرى اوزره امامين حضرتلرينك زمانلرى حديث مذكورده (ثم يفشوا الكذب) مضمون حكمت مشحونيله بيان بيوريلان زمانكه قرن رابعدر اوزمانه متصادف بولنملرى وناسك فساده ميللرينى حس ايتملريله كرك خصم طعن ايتسون وكركسه ايتمسون شهودك ظاهر عدالتلرينه بناء قضاتى حكمدن منع ايتديلر وسراً وعلناً شهودك تزكيه لرى لزومنى بيان بيورديلر

زيرا حكم وقضا حجت اوزرينه مبتنيدر حجت ايسه عادل اولان كيمسه لرك شهادتلريدر بنابرين عادل اولدقلرى بلنمك اوزره تعديل وتزكيه لرى لازمدر الى يومنا هذا تعامل واجرا بونك اوزرينه در واليوم ناسك اول وقتدن دها زياده فساده ميللرى باهر اولمغين مجلهٔ احكام عدليه ده دخى امامين قوللرى اختيار اولنمشدر ومفتى به اولانده بودر

---

٤٠ (ماده) عادتك دلالتيله معناى حقيقى ترك اولنور

بوماده اصوليونك (الحقيقة تترك بدلالة العادة) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر اوتوز التنجى ماده نك تفصيلنده دخى فقهك پك چوق مسائلنده عرف وعادت اعتبارينك مرجوع اليه اولديغى ولدى الحاجة عرف وعادته مراجعتك لزومنى واستعمال وعادتك دلالتيله معناى حقيقينك ترك اولنور ايدوكنى اصوليون كتب اصولده يازمش اولدقلرى بيان ايدلمشيدى

منافع الدقايق صاحبى بوقاعده يى توضيح ايچون (فلو حلف لا يأكل لحماً لا يحنث بأكل لحم الادمى لان التعامل والعادة لا يقع عليه لان لحمها لا يوكل عادة هذا عندهما) ديو برمثال كتورمشدركه بر كيمسه بن ات يمه م ديو يمين ايتسه امامين حضراتى عندنده اول كيمسه انسان اتنى يمكله حانث اولماز زيرا تعامل وعرف وعادت بونك اوزرينه واقع اولمز چونكه انسان اتى عادة يينماز ديو بيان ايلمشدر

علماء اصول مجازك صحتنك شرائطنى ومعناى حقيقى يى اراده دن صارف

قرينهٔ مانعه‌نك لزومنی وقرينهٔ مانعه‌يی تعداد صره‌سنده عرف وعادتك دخی قرينهٔ مانعه‌دن بولنديغنی بيان ايتمشلر

مثلا بر كيمسه بن فلان كيمسه‌نك خانه‌سنه اياغمی قومه‌م ديسه عرف وعادت بو كلامك مطلقا يعنی حافی ومنعل وراجل وراكب حالفك اول كيمسه‌نك خانه‌سنه دخولی اوزرينه حملنی اقتضا ايدر

جزء اولان قدمی ذكر وكل اولان مطلقا دخولی اراده ايله ديمشلردر بو صورتله معنای حقيقيجه مجرد داره وضع قدمك عادةً مهجور بولنديغی اكلاشيلور چونكه عادتك دلالتيله معنای حقيقی ترك اولنور

كنز وملتقی ودرر صاحبلری مسائل شتی ومتفرقه‌يی ذيل و بيانده (ما يبطل بالشرط الفاسد ولا يصح تعليقه بالشرط) ديو شرط فاسد ايله باطل و شرطه تعليقی صحيح اولميان اون درت نسنه‌يی تعداد وتوضيحلری صره‌ده اقرارك دخی شرطه تعليقنك صحيح اولمديغنی و شرطه تعليق قلنان اقرارك باطل ايدوكنی بيان بيورمشلردر

ومجلهٔ احكام عدليه‌نك بيك بشيوزسكسان دردنجی ماده‌سنده دخی شرطه تعليق اولنان اقرار باطلدر فقط عرف ناسده حلول اجله صالح اولان بر زمانه تعليق اولنور ايسه دين مؤجلی اقراره حمل اولنور

مثلا بر كيمسه ديكر بركمسنه‌يه بن فلان محله وارر ايسه‌م ياخود فلان مصلحتی درعهده ايدرسم سكا شوقدر غروش ديغدر ديسه اشبو اقراری باطل اولوب مبلغ مزبورك تأديه‌سی لازم كلمز

اما فلان آيك ابتداسی ياخود روز قاسم كلورسه سكا شوقدر غروش (ديغدر)

ديغدر ديسه دين مؤجلی اقراره حمل اولنور واولوقتك حلولنده مبلغ مزبورك تأديه‌سی لازم كلور ديو تصريح ايدلمشدر

كرچه اقرارك شرطه تعليقی باطلدر اما فلان آيك ابتداسی وروز قاسم وروز خضر كلورسه كبی عرف ناسده اجل وميعادك حلول ودخولنه صالح بولنان زمانلره اقرار تعليق ايدلمش بولنديغی حالده عرف وعادت دلالتيله مؤجلی اقراره حمل اولنور ومقرك مقرلهه مؤجل دينی وارايمشده انی اقرار ايلمش اولديغی اكلاشيلور چونكه عادتك دلالتيله معنای حقيقی ترك اولنور

---

٤١ (ماده) عادت آنجق مطرد ياخود غالب اولدقده معتبر اولور

بو ماده اصوليونك (انما تعتبر العادة اذا اطردت او غلبت) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر كنز الدقايقك (ومطلقة علی النقد الغالب) ديو بيانی اوزره ثمنك يالكز قدر ومقداری ذكر اولنوب جنس وصفتی اكلمه‌رق مطلق ثمن اوزرينه بازارلق اولندقده عقد بلده‌نك رواجده نقد غالبی اوزرينه واقع اولور زيرا بين الناس متعارف اولان بلده‌نك رواجده غالب اولان نقدی ايله معامله‌در وعرف ايله تعيين ايسه نص ايله تعيين كبی اولديغندن مطلق ثمن تسميه‌سی اول بلده‌نك رواجده غالب اولان نقدی اوزرينه مصروف اولور چونكه عرف وعادت انجق مطرد ويا غالب اولدقده معتبر اولور

---

٤٢ (ماده) اعتبار غالب شايعه‌در نادره دكلدر

بوماده اصوليونك (العبرة للغالب الشايع لا للنادر) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

كتب فقهيه‌ده (وعندهما يحجر على السفيه) ديو بيان قلنديغى اوزره سفيه اولان يعنى مالنى بيهوده يره صرف ايله ومصارفنده تبذير واسرافله اضاعه واتلاف ايدن كيمسه امامين حضرتلرينه كوره حاكم طرفندن حجر اولنو كسب صلاح ايتدكجه حجرى فك اولنماز واموالى كندوسنه ويرلمز

اما امام اعظم حضرتلرينه كوره منافع الدقائق صاحبنك (يمنع مال من بلغ سفيها الى ان يبلغ سن الرشد وهو خمس عشرون سنة وهو لا ينفك عن ذلك السن الا نادراً والنادر كالمعدوم ويدفع اليه المال بعد البلوغ الى هذا السن اونس من الرشد اولم يونس) ديو بيانى اوزره برچوجق سفيه وغير رشيد اوله‌رق بالغ اولور ايسه رشدى تحقق ايتديكى تقديرده امام اعظم حضرتلرينه كوره سن رشد اولان يكرمى بش ياشنه وارنجه سنه دكين اموالى واصيسى طرفندن كندوسنه ويرلمز اماسن مذكوره ايرشدكدن صكره كركسه كندوسندن رشد وصلاح حس اولنسون كركسه اولنمسون آرتق اموالى كندوسنه ويريلور زيرا رشد غالبا اول سنده اولور واكثر اوزره آندن انفكاكى غيرمتصور بولنور نادراً منفك اولور ايسه‌ده نادر معدوم كبيدر اعتبار ايسه غالب شايعه‌در نادره دكلدر

كنز الدقائق صاحبى سن بلوغك مبدأ ومنتهاسنى وبلوغك ظهور ايده‌جك آثار واماره‌سنى فصل مخصوصنده تفصيليله

(توضيح)

توضيح وبيانده ديركه (وادنى المدة فى حقه اثنتان عشرة سنة وفى حقها تسع سنين) يعنى بلوغك ادناى مدتى ومبدئى اركك حقنده تام اون ايكى وقز حقنده دخى تام طقوز ياشدر اركككك بلوغنه اختلام واحبال ايله (يعنى كبه ايلمك ايله (وقزك بلوغنه دخى اختلام وحبل ايله) يعنى كبه اولمق ايله حكم اولنور واكر بو آثار وعلامات ظهور ايتمز ايسه امام اعظم حضرتلرينك عندنده اركككك اون سكز وقزك دخى اون يدى ياشنى تمام ايلمسيله بلوغلرينه حكم اولنور يعنى هرنقدر كندولرنده آثار بلوغ ظاهر اولمامش ايسه‌ده مادامكه منتهاى سن بلوغه وارمشدر حكماً بالغ عد اولنور امامين حضرتلرينه كوره ايكيسنكده اون بش ياشنى تمام ايلمسيله عادت غالبه‌يه مبنى بلوغلرينه حكم اولنور

ومجلهٔ احكام عدليه‌ده دخى امامين قولى اختيار اولنمشدر زيرا بومثللو آثار وعلاماتك شومدت ايچنده ظهورى غالب وتخلفى نادردر اعتبار ايسه غالب شايعه‌در نادره دكلدر

---

٤٣ (ماده) عرفاً معروف اولان شى شرط قلنمش كبيدر

بوماده اصوليونك (المعروف كالمشروط) (المعروف عرفا كالمشروط شرعا) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر فقها اجاره‌يى (هى بيع منفعة معلومة باجر معلوم) ديو تعريف ايتمشلردركه اجاره منفعت معلومه‌يى عوض معلوم مقابله‌سنده بيع ايتمك ديمكدر صاحب غررك (ويعلم النفع ببيان المدة كالسكنى والذراعة مدة كذا او بيان العمل او الاشارة لنقل هذا الى ثمه) ديو بيانى اوزره اجاره‌ده

منفعت مدت اجاره‌نك بیانیله یعنی خانه ودكاكین مثللولرده نقدرمدت
ساكن اوله جغی واراضیده نقدر وقت زراعت ایده جكی
ونه اكیله جكی ویا مستأجر هرنه دیلرسه اكمك اوزره تعمیم
ایدلمسی وارباب صنعتك استیجارنده دخی عملك بیانیله یعنی
نه یاپاجغی ونصل یاپاجغی تعیینیله واشیانقلنده دخی اشارتله یعنی
شو یوكی فلان محله نقل ایده‌جك سین دیه‌رك نقل اولنه‌جق محلك
بیلدیرلمسیله منفعت معلوم اولور كرك بونلرك تعیین و بیانی وكرك
اجرتك معلوم اولمسی اجاره‌نك صحتی شرائطندندر زیرا منافع
واجرت معلوم اولمیجق اجاره‌نك صحتی یوقدر تكم حدیث
شریفده (من استأجر اجیراً فلیعلمه اجره) وارد اولمش و بر كیمسه
اجیری استیجار ایده جكنده اجر واجرتك كندوسنه بیلدیرلمسیله
امر اولنمشدر فقهانك (وتثبت الحكم فی المنفعة دلالة لان
الاشتراط لقطع المنازعة والمنفعة یشاركها فی هذا المعنی ولان
جهالتهما مفضیة الی المنازعة فشرط اعلامهما قطعاً للنزاع) دیو
ایلدكلری توضیحات اوزره حدیث شریفك حكمی دلالة منفعتده
دخی ثابت اولور زیرا بیان اولنان اشتراط منازعه‌نك قطعنه
مبتنیدر منفعت ایسه شومعناده اجرته مشاركدر
ومنافع واجرتك جهالتی ایسه منازعه‌یه مفضی اولمغین قطعاً للنزاع
منافع واجرتك اعلامی شرط قلنمشدر
اجاره‌نك شرائط وانعقادی بولنوبده شرائط صحتدن بریسی بولنمسه
فاسد اولور قاضیخانك (واذا فسدت الاجارة وعمل واتم العمل
(كان

كان له اجر مثله) دیو بیانی اوزره اجاره فاسد اولدقده وعمل دخی
وجوده كلوب ایش بتدكده عقد صحیحه رجوع ایتمسیله آجر ایچون
اجر مثل لازم كلور
اجارهٔ فاسده‌یی بیانده غررك (تفسد بالشرط المفسد للبیع والشیوع
الاصلی الا من شریكه وجهالة المسمی وعدم التسمیة فان فسدت بهما وجب
اجر المثل بالغاً ما بلغ والا ان لم یزد علی المسمی و ینقص عنه) دیو اجاره بیعی
مفسد اولان شرط ایله وحصهٔ شایعه‌یی شریكنك غیری‌یه ایجار ایله
ومسمانك جهالتیله یعنی اجرت و بدل منفعتك بلاتعیین برثوب
و یابرحیوان و یاسائره كبی غیر معین برنسنه قلنمسیله واجرتك عدم
تسمیه‌سیله یعنی شوقدر غروشه سكا ایجار ایتدم دیو بدل منفعتك ذكر
اولنمامسیله اجاره فاسد اولور
واكر مسمانك جهالتی واجرتك عدم تسمیه‌سیله اجاره فاسد اولور ایسه
واستیفای منفعتده حصوله كلور ایسه بالغاً مابلغ اجرمثل لازم كلور
زیرا ائمهٔ حنفیه عندنده منافع ایچون نفسنده قیمت یوقدر انجق عقدایله
تقوم ایدر نفسنده عقد ایله تقوم ایتمدیكی وقتده عقدده تقویم
اولنه‌جق نسنه‌یه رجوع لازم كلور الحاصل مسما مجهول اولدقده
یاخود تسمیه بولنمدیغنده مرجع منتفی اولور وموجب اصلی
واجب اولور موجب اصلی ایسه بالغاً مابلغت قیمتك وجوبیدر
واكر بیان اولنان بوایكی صورتك غیری ایله یعنی شرط مفسد
وشیوع ایله اجاره فاسد اولور ایسه مسمایی تجاوز ایتمامك اوزره
اجرمثل لازم كلور اكر اجرمثل مسمادن زیاده ایسه زیاده‌سی لازم كلمز

زيرا موجر ومستأجر حقلرينك اسقاطنه راضى اولمشلردر كه حين عقدده مسمايى اقل تسميه ايتمشلردر واكر اجل مثل مسمادن ناقص اولور ايسه مسمانك مقدارى لازم كلمز تسميه نك فسادينه مبنى اجرمثل مسمادن تنقيص ايديلور

اما بعض خصوصلرده تسميه نك عدم وجودى يعنى اجرت و بدل منفعتك ذكر اولنمديغى اكلاشيلور ايسه ده اومثللرده خلقك عرف و عادتنه مبنى صريحاً اجرت شرط قلنمش ومقاوله ايدلمش كبيدر

صاحب اشباه (ومن هذا القبيل نزول الخان ودخول الحمام والدلال) ديو خانه نزول وحمامه دخول ودلالك بو قبيلدن بولنديغنى بيان ايلر يعنى خانه نزولده وحمامه دخولده ودلاله صاتمق ايچون مال ويرلدكده صراحتله اجرت ذكر اولنميوب سكوت ايدلديكى كوريله يور ايسه ده بونلرده وكرك بونلر كبى عرفاً معروف اولان خصوصلرده اجرت و بدل منفعت عرفاً بيان ايدلمش كبيدر چونكه عرفاً معروف اولان شى شرط قلنمش كبيدر

وكذا بر كيمسه قاش طوقومق صنعتنى كندوسنه اوكرتمك اوزره چوجغنى جلاهه ويرسه و بونلردن هيچ بريسى اوزرينه اجرت شرط ايدلمسه چوجق صنعت مذكوره يى اوكرندكده چوجغك اوسته سى باباسندن باباسى دخى اوسته سندن اجرت طلب ايتدكده بو عملده اول بلده نك عرفنه نظر اولنور اكر عرف بلده اوسته نك لهنه شهادت ايدر ايسه چوجغك باباسى اوزرينه اول عملده اجر مثل ايله

(حكم)

حكم اولنور واكر عرف چوجغك باباسى لهنه و اوسته سنك عليهنه شهادت ايدرسه اوسته سى اوزرينه اجر مثل ايله حكم اولنور اكرچه بو مثالده طرفين ايچون هر نقدر شرط قلنمامش ايسه ده اجرت مذكوره هر جهتله عرفا ذكر اولنمش كبيدر چونكه عرفا معروف اولان شى شرط قلنمش كبيدر

٤٤ (ماده) بين التجار معروف اولان شى بينلرنده شرط قلنمش كبيدر

بو ماده اصوليونك (المعروف كالمشروط) قاعده سندن اخذ اولنمشدر صاحب اشباهك (لو باع التاجر فى السوق شيئاً بثمن ولم يصرحا بحلول ولا تأجيل وكان المتعارف فيما بينهم ان البائع يأخذ كل جمعة قدراً معلوماً انصرف اليه بلا بيان) ديو بيانى اوزره بر تاجر پشين و ياويره سى لاقرديسنى تصريح ايتمكسزين چارشوده ثمن معلومه ايله بر شى صاتسه و بايعك آى و يا هفته باشنده بونك ثمنندن بر مقدارينى آلمسى بين التجار متعارف اولسه بلا بيان بيع مذكور متعارف اولان زمانه صرف اولنور و اول عرف وعادته رعايت اولنمق ده لازم كلور

وكذا درر وملتقى وكنز صاحبنك (والوكيل بالبيع يجوز بيعه بما قل او كثر ويجوز بيعه بالنسيئة) ديو بيانلرى اوزره على الاطلاق بيعه وكيل اولان كيمسه موكلنك مالنى ازه چوغه يعنى مناسب كورديكى بها ايله و پشين اقچه ايله صاته بيلديكى كبى اول مال حقنده بين التجار معروف اولان مدت ايله و يره سى يه ده صاته بيلور چونكه بين التجار معروف اولان شى بينلرنده شرط قلنمش كبيدر

٤٥ (ماده) عرف ايله تعيين نص ايله تعيين كبيدر

كنز الدقايق صاحبنك (وان اطلق له ان ينتفع اى نوع فى اى وقت شاء) ديو بيانى اوزره اعارهٔ مطلقه ده يعنى معيرك اعاره يى زمان و مكان و بر نوع انتفاع ايله تقييد ايتمديكى صورتده عاريتى مستعير ديله ديكى زمان و مكانده ديله ديكى وجهله استعمال ايده بيلور فقط عرف و عادت ايله تقييد ايدر مثلا بر كيمسه باركيرينى اولو جهله مطلق اوله رق اعاره ايتدكده مستعير اكا ديله ديكى وقت بينرو ديله ديكى محله كيدر فقط عادت اوزره ايكى ساعتده كيديله جك محله بر ساعتده كيده مز

كذلك مطلق اوله رق اعاره اولنان بر خان اوطه سنده مستعير ديلرسه ساكن اولور وديلرسه امتعه وضع ايدر فقط عرف و عادتك خلافى اوله رق ايچنده تيمورجيلك ايده مز

كرچه بونلر اعارهٔ مطلقه ايله اعاره ايدلمش ايسه لرده اعارهٔ مطلقه نك عرف و عادت ايله تقييد و تعيينى جهتله بونلرده وكرك بونلر كبيلرده مستعير طرفندن عرف و عادتك خلافنه برايش ياپيلاميه جغى آشكاردر

چونكه عرف ايله تعيين نص ايله تعيين كبيدر وعرفاً معروف اولان شيئ شرط قلنمش كبيدر

اوتوزيدنجى ماده دن بورايه كلنجه سنه دكين بيان اولنان مواد اوتوزالتنجى ماده ده ذكر اولنان قاعده نك تفرعاتندندر

٤٦ (ماده) مانع و مقتضى تعارض ايتدكده مانع تقديم اولنور

بو ماده اصوليونك (اذا تعارض المانع والمقتضى فانه يقدم المانع) قاعده سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر

(فقها)

فقها رهنى (هو حبس شيئ بحق يمكن استيفاؤه منه) ديو تعريف ايتمشلردركه رهن برمالى آندن استيفاسى ممكن اولان برحق مقابلنده محبوس و موقوف قيلمقدر و اول ماله مرهون دينلديكى كبى رهن دخى دينلور رهنى ويرن كيمسه يه راهن و آلان كمسه يه دخى مرتهن دينور

كنز الدقايق صاحبنك (ويوقف بيع الراهن على اجازة مرتهنه اوقضاء دينه) ديو بيانى اوزره رهنه مرتهنك حقى تعلق ايتمش بولنمسى جهتله راهنك رهنى صاتمسى مرتهنك اجازتنه ياخود مرتهنه اولان بورجنى قضا وايفاسنه موقوفدر راهن مرتهنك اذنسز مرهونى بشقه سنه بيع ايلسه مرتهن حقنده نافذ دكلدر

اكر مرتهن طرفندن اجازت ويريلور ايسه بيع مذكور جائز و نافذ اولور زيرا توقيف مرتهنك حقنك صيانت و محافظه سى ايچون ايدى مرتهن ايسه كندوسى حقنك سقوط و انتقالنه رضا كوسترمش اولمسيله مانع زائل اوله رق ممنوع عودت ايتمش بولنور

بنابرين بيعده جائز و نافذ اولور وفقهانك (فان اجاز صار ثمنه رهنا مكانه) ديو بيانلرى اوزره بو صورتده مال مذكور رهنيتدن چيقه رق بورج حالى اوزره قالور و مرتهنك حقى بدلنه انتقال ايدوب مبيعك ثمنى مبيع مقامنده رهن اولور

زيرا مرتهنك برمنوال مشروح بيان اولنان رضاسى حقنك انتقالنه در رأساً سقوطنه دكلدر

وكذا راهن مرتهنه اولان بورجنى ايفا ايلرسه ينه بيع جائز و نافذ اولور

زيرا بيعك نفوذينه عارض اولان مانع كه مالك برحق مقابلنده مرتهن يدنده توثيق دين ايچون محبوس بولنمقلغى ايدى دين ايسه تأديه ايدلمش اولمسيله مرتهنك حق تعلقى زائل اوله‌رق ينه مانع كيدوب ممنوع رجوع ايتمش بولنور ومقتضى دخى محلنده اهلندن وعاقلدن صدور ايدن تصرفدر موجود اولمغله بو بابده واقع اولان بيع ينه جائز ونافذ اولور

درر وغرر صاحبنك (واذابقى موقوفا صبر المشترى الى فكه اورفع الامر الى القاضى ليفسخ) ديو بيانى اوزره اكرمرتهن اجازت ويرميو بده مرتهن حقنده بيع موقوف قالورسه مشترى و بايعه نظرله بيع ينه نافذ اولور شوقدر واركه مشترى مخير اولوب ديلرسه رهنك فكنه قدر بكلرو ديلرسه ولايت فسخ قاضى يه تفويض ايدلمش امور دن بولنمغين راهنك تسليمدن عجزينه حكم ايله بيعى فسخ ايتديرمك اوزره حاكمه مراجعت ايلر

تفصيلات مبسوطه‌ده مانحن فيهمزه برمثال بيع مذكورك نفاذى راهنك بورجنى ايفاسنه و يامرتهنك اجازتنه موقوف اولوب بوصورتدن بريسى بولنميجق بيع مذكورك مرتهن حقنده غيرنافذ بولنمسى ماده‌سيدر زيرا اول مال راهنك ملكى اولمق بيعك فى الحال نفوذينى مقتضى واول ماله مرتهنك حق تعلق ايتمك بيعك فى الحال نفوذينه مانع اولمغله مانع ومقتضى تعارض ايتمش اولور مانع ومقتضى تعارض ايتدكده ايسه مانع تقديم اولنور

(وكذا)

وكذا ملتقى الابحرك (صح خيار الشرط لكل من العاقدين ولهما معاً) ديو بيانى اوزره بايع ومشترى و ياخود ايكيسى مدت معلومه ايچنده بيعى فسخ ايتمك ياخود اجازت ايله انفاذ ايتمك خصوصنده مخير اولمق اوزره بيعده شرط قيلمق صحيح وجائز اولمغين بايع ومشترى ايكيسى بردن مخير اولدقلرى صورتده آنلردن برى مجيز اولوب ديكرى فسخ ايلسه بيع منفسخ اولنور زيرا اجازت همان بيعك نفاذينى مقتضى فسخ ايسه اوحالده نفوذينه مانع بولنمغله مانع ومقتضى تعارض ايتمش اولور مانع ومقتضى تعارض ايتدكده ايسه مانع تقديم اولنور بنابرين فسخ معتبر طوتيلور

وكذا (المرأمتصرف فى خالص ملكه) قاعده‌سى حكمنجه هركس ملكنده وحق خالصنده كيف مايشاء تصرف ايدر انجق بشقه‌سنك حقى تعلق ايدرسه مالكى ملكنده استقلال اوزره تصرفدن منع ايدر كنز الدقايق وتنقيح حامدينك (لايتدذو سفل فيه ولاينقب كوةً بلارضاء ذى العلو) وليس لذى العلو ان يبنى بناءً يضر بالسفل يقيناً) ديو بيانلرى اوزره فوقانيسى برينك وتحتانيسى ديكرك ملكى اولان ابنيه‌ده فوقانى صاحبنك تحتانيده حق قرارى وتحتانى صاحبنك فوقانيده حق سقفى يعنى كونشدن و ياغموردن تستر وتحفظ حقى اولمغله بريسى ديكرك اذنى اولمدقچه اكا مضر اوله‌بيله جك برشى يپامز وكندى بناسنى يقه‌مز

وكذا صاحب بزازيه‌نك (وان جرح اثنان وعدله عشرة فالجرح اولى) ديو بيانى اوزره مزكيلردن بعضيسى شاهدلرى جرح و بعضيسى

تعديل ايلسه جرح طرفی مرجح طوتیله‌رق حاكم آنلرك شهادتيله حكم ايده‌مز بونلرده دخی مانع و مقتضی‌نك تعارض ايتمش بولنديغی اكلاشيلور ومانع ومقتضی تعارض ايتدكده ايسه مانع تقديم اولنور

٤٧ (ماده) وجودده برشيئه تابع اولان حكمده دخی اكا تابع اولور

بوماده اصوليونك (التابع تابع) التابع لايفرد بالحكم) قاعده‌سندن اخذاولنمش واندن مترجم بولنمشدر منافع الدقايق واشباه صاحبی بوقاعده‌يی توضيح و بيانده (ومن فروعها الحمل يدخل فی بيع الام تبعاً ولايفرد بالبيع والهبة فلا يجوز بيعه بدون الام وكذا لايجوز هبته ومنها الشرب والطريق يدخلان فی بيع الارض ولايفردان بالبيع علی الاظهر) ديو حملك بيع امده تبعاً دخولنی و بيع وهبه‌ده حملك ايرو طوتلمديغنی يعنی بدون الام حملك بيعی وكذا هبه‌سی جائز اولمديغنی بوقاعده‌نك فروعاتندن عد ايتمشلر واظهر روايت اوزره شرب وطريقك دخی بيع ارضده داخل بولندقلرينی و بيعده كندولر ايچون بشقه‌چه برحكم اولمديغنی بيان ايلمشلردر

مثلا بر كبه حيوانك قرنده‌كی ياوريسی وجودده اناسنه تابع بولنمسی جهتله حكمده دخی اكاتابع بولنور وكبه حيوان صاتلدقده قرنده‌كی ياوريسی دخی تبعا صاتلمش اولور بيع وهبه‌ده حمل ايچون ايروجه حكم ومعامله يوقدر بناء عليه قرنده حملك بدون الام صاتلمسی جائز اولماديغی كبی هبه‌سی دخی جائز دكلدر يعنی بر كبه اينك ويا بر قصراغك طوغه‌جق ياوريسنی هبه صحيح دكلدر چونكه موهوبك

(وقت)

وقت هبه‌ده موجود اولمسی هبه‌نك شرائطندندر بونك ايسه حقيقة ومنفرداً وجودی يوقدر

فقهاء عظام حضراتنك بومبحثده واقع بيانلری اوزره بر كيمسه بركبه حيوانی حملنی استثنا ايدرك بريسنه هبه ايتسه هبه صحيح واستثنا باطل اولور زيرا استثنا عقدك تأثير واثری بولنان برمحلده عمل ايدر واوراده استثنانك حكمی جريان ايدر هبه‌نك ايسه حملده قصداً تأثيری يوقدر زيرا بطنده اولان مستقلا مالدن عد اولنمديغی وحقيقة وجودی معلوم اولمديغی جهتله استثنا باطل اولوب هبه كنديسيله برابر تبعاً حملنده صحيح اولور چونكه وجودده برشيئه تابع اولان حكمده دخی اكا تابع اولور

وارضك بيعنده دخی اول ارضه تابع بولنان حق شرب وطريقدن هربريسی مبيعدن آيرلميوب من غير ذكر ولاتصريح بيعده تبعاداخل اولورلر ويالكز اوله‌رق صاتيله‌مزلر زيرا وجودده ارضه تابع واكا مضاف بولنملری جهتله حكمده دخی اكا تابع اولورلر

وكذا ملتقی الابحرك (يدخل البناء والمفاتيح فی بيع الدار بلا ذكر) وكذا الشجر فی بيع الارض بلا ذكر) ديو بيانی اوزره بنانك ارض ايله وغلق متصلك دخی باب دار ايله اتصال وقرارلری بولنمسی جهتله خانه بيعنده بنا و مفاتيح من غير ذكر بيعده داخل اولدقلری كبی ارضی بيعده دخی اول ارضده غرس اولنان وموضوع ومستقر بولنان اشجار ذكر وتصريحسز تبعاً بيعده داخل اولورلر وارض صاتلدقده انلر دخی تبعاً صاتلمش اولورلر

٤٨ (ماده) تابع اولان شيئه آيروجه حكم ويريلەمز

بو ماده قرق يدنجى ماده نك وآنده بيان ايديلان قاعده نك حكميله مقيد دركه بر ارضك بيعنده اول ارضه تابع بولنان حق شرب وطريقك بشقەجه بيع اولنەمیەجغى وكذا بركبه حيوانك قرنده كى ياور يسنك آيريجه صاتيلەمیەجغى كبى منفرداً آنى هبه ايتمك جائز اولەمیەجغى مادۀ مذكوره نك تفصيلنده بيان ايدلمشيدى

آنجق (وتصح الوصية للحمل بان يقول اوصيت لحمل فلانة كذا درهماً ان ولد الحمل لاقل من ستة اشهر من وقتها اى وقت الوصية) ديو درر وغرر ومجمع الانهرك كوستردكلرى تصريحات اوزره بر كيمسه وفاتندن صكره ثلث مالمدن فلان خاتونك قرنده كى اولان حملنه شوقدر غروش ويريله ديو وصيت ايلسه حمل ايچون منوال مشروح اوزره ايديلان وصيت صحيح وثابت اولور زيرا وصيت اخت ميراثدر چونكه وصيت من جهة استخلافدركه موصى له موصى به يعنى وصيت ايتمش اولان كيمسه يه ارث كبى بعض مالنده خلف اولور

نتكم (الورثة خلفاء الميت) ديمش وورثه ميتك خلفا وقائمقاملرى بولنديغى بيان ايدلمش جنينك ايسه ارثده خليفه اولمقلغى صحيح اولديغى كبى وصيتده دخى خليفه اولمسى صحيح اولور بو صورتجه وصيت مذكوره بعد الانفصال ولد ايچون اولمش بولنور

اما فقهانك (ولابد للوصية من القبول) ديو بيانلرى اوزره ايصا تمليكدن عبارت اولمغين وصيتده قبول شرطدر حاله وصيتده ايسه

(قبول)

قبول بولنه ميور ديلنسه وصيت من جهة هبة ومن جهة ميراثه مشابهدر هبه يه مشابه بولنديغى جهتله ممكن اولديغى زمانده قبول شرط قلينور وميراثه بكزه ديكى صورتله ده امكانسز بولنديغى اوانده عملا بالشبهين قبول ساقط اولور جوابى ويريلور ايدوكى بعض شراح محققين طرفندن تصريح ايدلمشدر الحاصل حمل ايچون منفرداً وصيت صحيح اولديغى كبى حملى استثنا ايدرك حاملنه وصيت دخى صحيح اولور زيرا عقد ايله افرادى يعنى عقدده يالكزجه وآيروجه طوتلمى صحيح اولان شيئك استثناسى دخى صحيح اولور اما عقدده مستقل طوتلمى صحيح اوليان شيئك استثناسيده صحيح اولماز حملك ايسه وصيتده افرادى صحيح اولمسيله استثناسى دخى صحيح بولنمشدر بناء على ذلك حمل ايچون وصيت ايتمش اولان كيمسه وفات ايتدكده موصى له اولان يعنى كندوسنه وصيت ايدلمش بولنان حمل حين وصيتده اول خاتونك قرننده موجود ايسه وصيت مذكوره حكمنجه وصيت ايديلان مبلغه مستحق اولور وحملك حين وصيتده موجود اولمسى وقت وصيتدن اعتبارا التى آيدن اقلده دنيايه كلمسيله معلوم اولور

وصيتك غيريده كرك بيع وكرك هبه مثللورده حمل ايچون منفرد ومستقلا معامله ايديلەمز چونكه تابع اولان شيئه ايروجه حكم ويريلەمز

٤٩ (ماده) برشيئه مالك اولان كيمسه انك ضرورياتندن اولان شيئه دخى مالك اولور

بوماده اصولیونك (من ملك شیئاً ملك ماهو من ضروراته) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر منافع الدقایق صاحبی بوقاعده یی توضیحده (فلذا یدخل فی بیع الدار العلو والكنیف) دیو برخانه یی بیعده اوخانه نك ضروریاتندن بولنان علونك ومشا وابدستخانه سنك بیعده داخل اولدیغنی بیان ایلمشدر ومذكور خانه نك مطبخ وكیلاری وصوقویوسی ونردبانی وطریق عامه ویاخود چیقماز زقاغه متصل اولان طریقی وحق شربی هب بوقبیلدن بولنمشدركه ذكر اولنان خانه یی اشترا ایدن بونلری دخی اشترا ایتمش بولنور چونكه برشیئه مالك اولان انك ضروریاتدن اولان شیئه دخی مالك اولور وكذا بركایدی اشترا ایدن اول كایدك اناختارینه ویوك باركیرینی وبرآتی صاتون آلان دخی آنلرك بولارینه ده مالك اولور

٥٠ (ماده) اصل ساقط اولدقده فرع دخی ساقط اولور

بوماده اصولیونك (یسقط الفرع بسقوط الاصل) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر وبوقاعده یی توضیح ضمننده (فاذا برئ الاصیل برئ الكفیل دون عكسه) دیو اصیلك برائتی كفیلك برائتنی موجب اولور اما كفیلك برائتندن اصیلك برائتی لازم كلمیه جكنی مثال ایراد ایتمشلردر

فقها كفالتی (هی ضم ذمة الی ذمة فی المطالبة) دیو تعریف ایتمشلردركه كفالت برشیئك مطالبه سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایلكدر یعنی بر كیمسه ذاتنی دیكرك ذاتنه ضم ایدوب انك حقنده لازم كلان (مطالبه یی

مطالبه یی كندو درعهده والتزام ایلكدر بناء علیه اصیل وكفیلك ایكیسیده مطلوب واحدك برمنوال مشروح متعهد وملتزمی بولندقلرندن طالب مطالبه ده مخیردر آلاجغنی دیلرسه كفیلندن ودیلرسه اصیلدن مطالبه ایدر وبرندن مطالبه سی دیكرندن مطالبه سنی اسقاط ایتمیوب برندن مطالبه ایتدكدنصكره دیكرندن ویاخود معاً ایكیسندن دخی مطالبه ایدر

ومثال مذكورك مفاد وحكمندن مستبان اولدیغی وجهله اصیلك برائتیله كفیلك دخی برائتی لازم كلور لكن كفیلك برائتیله اصیلك برائتی لازم كلمز زیرا دین اصیلك ذمتنده باقیدر فن علیه الدین اودر كفیل اوزرنده ایسه ذاتاً دین اولمیوب یالكز حق مطالبه واردر اول حق ایسه طالب وصاحب دینك ابراسیله ساقط اولمش بولنور

فرعك سقوطیله اصل ساقط اولماز اما اصل ساقط اولدقده فرع دخی ساقط اولور

٥١ (ماده) ساقط اولان شیٔ عودت ایتمز یعنی كیدن كلمز

بوماده اصولیونك (الساقط لایعود) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

فقها وصیتی (تملیك مضاف الی مابعد الموت) دیو وصیتك بعد الموته یعنی مالكیتك وقت زوالنه مضاف ومشروع ومستحب برتملیك وتبرعدن عبارت بولندیغنی تعریف وبیان ایلمشلردر مجمع الانهرك (ولاتصح الوصیة بمازاد علی الثلث الا باجازة الورثة)

ديو بيانى اوزره وصيت موصينك آنجق ثلث مالندن معتبر اولور ثلث مالى اوزرينه اولان زياده ده وصيت صحيح اولماز انجق موصينك وفاتندن صكره ورثهٔ كبارك اجازتلريله صحيح ومعتبر اولور صاحب دررك بومبحثى (لان الامتناع لحقهم وهم اسقطوه فليس لهم ان يرجعوا عنه لان الساقط لايعود) ديو توضيح و بيانى اوزره ثلث مالى اوزرينه زائده وصيتك عدم صحت وجوازى موصينك اموالى متروكه سنه ورثه نك حق تعلق ايتمش اولمسنه مبتنى ايدى ورثه ايسه حقلرينى اجازتله اسقاط ايتمش اولملريله آنلر ايچون آندن رجوع جائز اولماز زيرا ساقط اولان شى عودت ايتمز

فقها صلحى دخى (هو عقد يرفع النزاع وهو جائز باقرار وسكوت وانكار) ديو صلحك بين الخصوم تشاجر وتنازعى دفع رفع ايدر و (والصلح خير) نظم جليلى مضمون حكمت مشحونى مفادعاليسنجه ايجاب وقبول ايله انعقاد ايدر برعقد شرعى اولديغنى ومدعى عليهك اقرار وسكوت وانكارى اوزرينه جوازينى تعريف و بيان ايتمشلردر صاحب بزازيه ومجمع الفتاوانك (بعد تمام الصلح بينهما بالتراضى ليس لواحد منهما ان يرجع عنه) ديو بيانلرى اوزره صلح داين ومديون بيننده بالتراضى اصوليله تمام اولدقدن صكره طرفين ايچون صلحدن رجوع جائز اولماز

مثلا بر كيمسه آخر كيمسه نه ذمتنده كى آلاجغنك برمقدارى اوزرينه صلح اولسه آلاجغنك بعضيسنى استيفا ايله باقيسندن اول كيمسنه يى ابرا واسقاط ايتمش اولور ارتق اول صلحى نقض وفسخى صحيح اولماز

(وكذا)

وكذا مجلهٔ احكام عدليه نك بيك ايكيوز يكرمى يدنجى ماده سى حكمنجه برينك عرصه سندن برممر معينده حق مرورى اولان كيمسنه نك اذنيله صاحب عرصه اول ممر اوزرينه بنا احداث ايلسه اول كيمسنه نك حق مرورى ساقط اولوب صاحب عرصه ايله آرتق مخاصمه يه حقى قالمز چونكه ساقط اولان شى عودت ايتمز

---

٥٢ (ماده) برشى باطل اولدقده انك ضمننده كى شى دخى باطل اولور

بوماده اصوليونك (اذابطل الشئ بطل مافى ضمنه) قاعده سندن اخذ اولنمش واول قاعده دخى اصوليونك (اذابطل المتضمن بالكسر بطل المتضمن) قوللرينك معناسى بولنمشدر

منافع الدقايق واشباهده بوقاعده يى (فلوقال بعتك دمى بالف درهم مثلافقتله وجب القصاص فاذا بطل العقد بطل مافى ضمنه وهو الاذن) مثاليله توضيح ايتمشلردركه بر كيمسه ديكر كيمسنه يه بن قانمى سكا شوقدر التونه صاتدم ديوب اول كيمسنه دخى آنى بو وجه اوزره قتل ايلسه قاتله قصاص لازم كلور زيرا بيع مذكور باطل اولمغله انك ضمننده كندويى قتله اولان اذنى دخى باطل اولور چونكه شرعده بيع (مبادلة مال بمال) تعريفيله معروفدركه بيع مالى ماله دكشمكدن عبارتدر مال ايسه (مايحرز ويدخر لوقت الحاجة) تعريفى حكمنجه طبع انسانى مائل اولوبده وقت حاجت ايچون ادخار اولنه بيلان شيدر انسان ايسه جناب حقك (ولقد كرمنا بنى آدم) نظم جليلى مقتضاسنجه هر بر مخلوقاتدن معزز ومكرم يرادلمش وهيچ بر اجزاسنك بيله بيعله مهان ومبتذل طوتلمسنه جواز

ويرلمامش وانسانك قانی مالدن معدود بولنمامش و بين الناس مال اولميان شیٔ صاتمق ياخود انكله برمال صاتون المه‌نك بطلانی باهراتدن بولنمسيله بيع مذكور باطل اولمغين انك ضمننده كندويی قتله اولان اذنی دخی باطل اولور چونكه برشی باطل اولدقده انك ضمننده‌كی شی دخی باطل اولور بنابرين قاتله قصاص لازم كلور

وكذا بر كيمسه‌نك زوجه‌سيله بينلرنده بولنان نكاحلری حالی او زره قائم وثابت بولنديغی حالده يكيدن تسميهٔ مهرايله نكاحی تجديد ايلسه‌لر عقد ثانيده‌كی مهرلازم كلمز زيرا اولكی نكاحك كما كان ثبوتی جهتله نكاح ثانينك صحتی اوله‌ميوب لغوو باطل اولديغی كبی انلرك ضمننده تسميه قلنان مهردخی باطل اولور چونكه برشی باطل اولدقده انلرك ضمننده‌كی شی دخی باطل اولور

وكذا مجلهٔ احكام عدليه‌نك بيك بشيوز التمش التنجی ماده‌سی حكمنجه بر كيمسه مال صاتوب وثمننی قبض ايدوبده مبيعه متعلق كافهٔ دعاويدن مشتری‌يی ابرا ايتديكی كبی مشتری دخی انی ثمن مذكوره متعلق كافهٔ دعاويدن ابرا ايتمش وبو وجهله بينلرنده سندتعاطی ايدلمش ايكن مبيع بالاستحقاق ضبط اولنسه ابرانك تأثيری اوله‌ميوب مشتری ويرمش اولديغی ثمنی بايعدن استرداد ايلر

چونكه بلااذن ولاولاية غيرك مالنی تصرف ايتمك وغيرك مالنی آخره بيع ايتمك باطل اولديغی كبی انك ضمننده بايع ومشترينك برمنوال مشروح يكديكری ابرالری وسند تعاطيلری جملة لغوو باطل اولور بنابرين مشتری ويرمش اولديغی ثمنی بايعدن استرداد ايده‌بيلور

---

٥٣ (ماده) اصلك ايفاسی قابل اولمديغی حالده بدلی ايفا اولنور

(بوماده)

بوماده اصوليونك (اذابطل الاصل يصار الی البدل) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر منافع الدقايق صاحبی بوقاعده‌يی ايضاح ايچون (فاذا آجر رجلا داراً شهراً فالهلال اصل فيه فلوكان العقد فی اثناء الشهر يتعذر اعتبار الهلال فيصار الی البدل ای الايام) ديو برمثال ايراد ايلمشدركه بر كيمسه بر كيمسنه‌يه برخانه‌يی مشاهرة يعنی آيلق ايله ايجار ايلسه بوصورتله منعقد اولان اجاره‌ده شهراصلدر لكن عقد اثناء شهرده واقع اولوبده اصلك ايفاسی يعنی شهرك وهلال اعتباری متعذر وغيرقابل بولنورسه بدلنه كيديلور يعنی شهرك بدلی اولان ايام اعتبار اولنور

فقهاء عظام حضراتی (الاجل تنوعت بالاوقات) ديو مدت وآجالك اوقاتله تنوعنی بيان ايتمشلر وبوكا (يسئلونك عن الاهلة قل هی مواقيت للناس) آيت جليله‌سنی دليل كتورمشلردركه جناب فخرالرسلدن اهله‌دن يعنی قمرك تبدل وتجددندن اولنان سؤاله هی مواقيت للناس ديو جواب ويرمكله طرف سبحانيدن امراولنمش ووعدهٔ ديون وعقود وسلم واثمان مباعات ومدت اجارات وعدت نسا و بونلرك غيری كبی عبادك معاملات وامور ومصالحی وامور مفروضه مواسمی بيلنمك ايچون اهله‌نك اوقاته علامت اولديغنی بيلديرلمشدر

كنز الدقايقده (وابتداء المدة وقت العقد وان كان حين يهل يعتبر للاهلة والافالايام) ديو مدت اجاره‌نك ابتداسی وقت عقدن اعتبار ايدلديكی يعنی وقت عقد آيك ابتداسی اولورايسه سنه‌نك جمله آيلرنده

اهله وشهور واکر آیك برازی کچمش وعقد اثناء شهره تصادف ایتمش بولنورسه ایام اعتبار اولنور دیو بیان ایدلمشدر

ومحققین شراح طرفندن دخی (لان الاهلة اصل فی الشهور دون الایام لان الایام بدل عن الاهلة) دیو اهله نك شهورده اصل اولدیغی وایام ایسه اهله دن بدل بولندیغی واصالت اعتباری متعذر وایفاسی غیرقابل بولندیغنده بدلنه کیدیلور ایدوکی توضیح ایدلمشدر و (صوموا الرؤیته فان غم هلال فاکملوا شعبان ثلثین یوما) حدیث شریفی دخی اصالت ایفاسی قابل اولمدیغی تقدیرده بدلی ایفاقلنور ایدوکنه شاهد عادل واقوی دلیل بولنمشدر وهلالك رؤیتیله واکرهوا مغموم بولنوب ده رؤیت هلال ممکن اوله مز ایسه شعباندن اوتوز کونك بالتعداد اکمالیله صیامه امر اولنمشدر

بنابرین آیك ابتداسنده ایکن اجاره کرك برآیلق اولسون وکرك زیاده اولسون شهریه اوله رق مقاوله اولنور ایسه ایلق اولمق اوزره منعقد اولور زیرا مشاهرة منعقد اولان اجاره ده شهر اصلدر و بوصورتده آی اوتوز کوندن ناقص اولسه دخی تمام آیلق اعطاسی لازم کلور

اما آیك برازی کچمشیکن برآیلق اولمق اوزره مقاوله اولندیغی صورتده بوندن اهله اعتباری غیرقابل بولندیغندن برآی تمام اوتوز کون اعتبار اوله رق اهله نك بدلی اولان ایام ایفا اولنور چونکه اصالت ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنور

وکذا فقهانك (و یجب رد عینه فی مکان غصبه ومثله ان هلك وهو (مثلی)

مثلی ومالا مثل له فقیمته یوم غصبه) دیو بیانلری اوزره مال مغصوب عیناً موجود ایسه قیمتك اماکن ایله متفاوت بولنمسی جهتله غاصبك مال مغصوبی مکان غصبده صاحبنه رد و تسلیمی لازم و واجب اولور ومال مغصوب هلاك اولمش ومثلیاتدن بولنمش ایسه برشی مثلنك صورت ومعنی جهتلریله امثل واعدلی بولنه جغندن مثلنی و یرمسی لازم کلور نکم جناب حقك (فمن اعتدی علیکم فاعتدو علیه بمثل ما اعتدی علیکم) نظم جلیلی بی مثل وعدیلی مفاد عالیسی بو مدعایی مثبت وناطق بولنور واکر مال مغصوبك هلاکی جهتله عیننك ردی ومثلیاتدن اولمیوب ده ثیاب ودواب مثللی قیمیاتدن بولندیغی صورتله ده مثلنی و یرمسی امکانسز بولنور ایسه جنسیت ومثلیتجه حقه مراعات متعذر اولمغله بقدر الامکان ضررك دفعی ایچون یالکز مالیتجه سنه رعایت اولنه رق مال مغصوبك بدلی اولمق اوزره مغصوبك یوم غصبده اولان قیمتنی مغصوب منه یعنی صاحبنه و یرمه سنك لزومیله غاصبه حکم اولنور چونکه اصالت ایفاسی قابل اولمدیغی حالده بدلی ایفا اولنور

٥٤ (ماده) بالذات تجویز اولنمیان شی بالتبع تجویز اولنه بیلور

مثلا صاحب اشباهك (شرا کر برعیناً وامر المشتری البایع بقبضه للمشتری لم یصح ولو دفعه الیه غرارة وامره ان یکیله فیها صح اذ البایع لایصلح وکیلا عن المشتری فی القبض قصداً و یصلح ضمناً وحکماً لاجل الغرارة) دیو توضیح و بیانی اوزره مشتری مبیعی قبض ایچون بایعی توکیل ایتسه جائز اولماز اما اشترا ایلدیکی ذخیره یی اولچوب

قويمق ايچون بايعه چوالى ويروب اودخى ذخيره يى چواله وضع ايتسه
ضمناً وتبعاً قبض بولنور

بوماده قرق سكزنجى ماده مثللو قرق يدنجى ماده نك وآنده بيان ايديلان
(التابع تابع) (التابع لايفرد بالحكم) قاعده سنك حكميله مقيددر كه وجودده
برشيئه تابع اولان حكمده دخى اكا تابع اولور وتابع اولان شيئه
آيروجه حكم ويريلمز اما بالذات تجويز اولنميان شى بالتبع
تجويز اولنه بيلور يعنى تابع اولان شيئه مخصوص ومستقل
اوله رق حكم ويرلمك تجويز اولنه مز ايسه ده بالتبع تجويز اولنه بيلور
منافع الدقايق صاحبى حقوقك آيروجه صاتلمسنك عدم جوازنى
(بيع الحقوق لايجوز بالانفراد) قاعده سيله بيان ايلمش وابن نجيم
دخى حقوقى مجرده دن اعتياضك يعنى حقوق مجرده مقابله سنده عوض
وبدل آلنمنك جائز اولمديغنى (الحقوق المجردة لايجوز الاعتياض عنها)
ديه رك سائر امثاله سيله برابر حق شفعه يى دخى برمثال ايراد ايلمش
وشفيع حق شفعه سندن مشترى ايله برمال مقابله سنده صلح اولسه
صلحك باطل اولديغنى ومشترى بدل صلحى شفيعه ويرديكى مبالغى
استرداد ايده بيلور ايدوكنى تصريح ايلمشدر

حق شرب وحق مسيل وحق مرور دخى حقوق مجرده دن بولنمغين بالذات
بونلرى بيع جائز اولماز ايسه ده ارضه تبعا يعنى ارضله برلكده
بونلريده بيع اجماع واتفاق رواياتله جائز اولور چونكه بالذات
تجويز اولنميان شى بالتبع تجويز اولنه بيلور

قرق يدنجى ماده نك تفصيلنده دخى بيان ايدلديكى اوزره حمل ايچون
(آيروجه)

آيروجه حكم ومعامله اولمديغى و بدون الام حملك بيع وهبه سى جائز
اولمديغى كبى حملك بالذات رهن ايدلمسى دخى جائز اولماز

آنجق مرهونه كبه بولنوبده ابن نجيمك (فاذا ولدت المرهونة كان
رهناً معها) ديو بيانى اوزره مرهونه مرتهن نزدنده ياوريله سه
ياوريسى كنديسيله برابر مرهون اولور زيرا مرهونه نك برمنوال
مشروح ظهوره كلان نماسى كندوسنه تابع اولمسى ورهن ايسه
حق متأكد ولازم بولنمسى جهتله رهنك حكمى بالتبع اكه دخى سرايت
ايلمش اولور چونكه بالذات تجويز اولنميان شى بالتبع تجويز
اولنه بيلور

٥٥ (ماده) ابتدا تجويز اولنميان شى بقاء تجويز اولنه بيلور

٥٦ (ماده) بقا ابتدادن اسهلدر

بوماده اصوليونك (البقاء اسهل من الابتداء) قاعده سندن اخذ اولنمش
وآندن مترجم بولنمشدر وبوماده ماده سابقه نك اصليدر يعنى
ابتدا تجويز اولنميان شى بقاء تجويز اولنور زيرا بقا ابتدادن
اسهلدر وكتب اصولده (يفتقر فى الدوام مالا يفتقر فى الابتداء
ويفتقر فى الابتداء مالا يفتقر فى البقاء) قواعدى تعاكس طريقيله
مذكور ومحرر بولنمشدر

وكتب فقهيه ده (وتصح الهبة بالايجاب وقبول وتتم الهبة بالقبض
الكامل) ولاتصح هبة مشاع يحتمل القسمة) ديو تصريح ايدلديكه
هبه ايجاب وقبول ايله صحيح ومنعقد وقبض كامل ايله تمام اولور

ایدوکی وقابل قسمت بولنان حصهٔ شایعه‌لر هبه صحیح اولمدیغی بیان قلنمشدر

زیرا هبه ده قبضك لزومی نص ایله ثابتدر نتکم حدیث شریفده (لاتجوز الهبة الامقبوضة) وارد اولمش وجوازی دکل ملکی نفی معناسنجه یعنی موهوب له قبضسز موهوب به مالك اوله‌میه‌جغی بیان بیورلمشدر

مشاعده ایسه قبض کامل دیکر حصه‌لرك ضمنه متوقف دیکر حصه‌لر دخی غیرموهوب بولنمسیله حصهٔ شایعه ده قبض کامل بولنه‌میه‌جغی مستبان اولمشدر اما قابل قسمت بولنمیان حصهٔ شایعه ده هبه‌نك جوازی ضرورة قبض قاصر ایله اکتفا اولنمسنه مبتنیدر آنجق منافع الدقایقك (فالشیوع فی الهبة یمنع فی البدایة لافی النهایة کاستحقاق النصف فی الموهوب) دیو بیانی اوزره قبض کامل منتفی اوله‌جغی جهتله هبه‌نك تمامیتنه مانع اولان شیوع بدایتده‌کی یعنی عقده مقارن بولنان وحین عقدده موجود اولان شیوعدر یوخسه نهایتده‌کی یعنی بعدالعقد عارض وطاری اولان شیوع دکلدر زیرا شیوع طاری هبه‌یی مفسد دکلدر بنابرین حصهٔ شایعه‌یی هبه صحیح دکلدر اما برمال موهوبك برحصهٔ شایعنه برمستحق چیقوبده ضبط ایتسه هبه باطل اولمیوب حصهٔ باقیه موهوب لهك مالی اولور چونکه بقا ابتدادن اسهلدر وابتدا تجویز اولنمیان شی بقا تجویز اولنه‌بیلور

وکذا مجمع البحرینك (ولاتصح اجارة المشاع الامن الشریك) دیو (بیانی)

بیانی اوزره حصهٔ شایعه‌یی حصه دارلرینك غیری‌یه ایجار صحیح دکلدر زیرا مأجوری ایجار مأجورك عینیله انتفاع ایچوندر بو انتفاع ایسه مشاعد غیر متصوردر چونکه تسلیمی ممکن دکلدر ولکن مثالده بیان قلندیغی وجهله اجاره نکده صحتنه مانع اولان واجاره‌یی مفسد بولنان شیوعده شیوع اصلیدر صکره‌دن ظهور ایدن شیوع دکلدر

زیرا شیوع طاری عقد اجاره‌یی افساد ایتمز

بنابرین حصهٔ شایعه‌یی حصه دارلرینك غیری‌یه ایجار صحیح اولماز امابر کیمسه خانه‌سنی برینه ایجار وتسلیم ایتدکدنصکره نصف حصه‌سی برمستحق طرفندن ضبط اولنسه باقی حصهٔ شایعه حقنده اجاره باقی قالور چونکه بقا ابتدادن اسهلدر وابتدا تجویز اولنمیان شی بقاء تجویز اولنه‌بیلور

---

٥٧ (ماده) تبرع قبض ایله تمام اولور

بوماده اصولیونك (التبرع لایتم الابالقبض) قاعده‌سندن اخذاولنمش وآندن مترجم بولنمشدر مثلا برآدم برینه هبه ایتسه قبل القبض هبه تمام اولماز وقبض بولنمقسزین موهوب له دخی موهوب به مالك اوله‌ماز

هبه عقد مشروعدر نتکم حدیث شریفده (تهادوا تحابو) وارد اولمشدرکه بر بریکزایله هدیه‌لشکزوسو یشکزبیورلمشدر مادهٔ سابقه‌نك تفصیلنده دخی ذکر وبیان قلندیغی اوزره هبه ایجاب وقبول ایله صحیح ومنعقد اولور وقبض کامل ایله تمام اولور زیرا هبه ده

قبضك لزومی نص ايله ثابتدر بنابرين موهوب له قبضسز موهوبه مالك اوله میه جغی باهردر

قواعد اصوليه دندر (لايملك احد اثبات ملك لغيره بلا اختياره) دينمشدر كه هيچ بر كيمسه بر كيمسه ايچون رضا واختياری اولمقسزين ملك اثباتنه مالك دكلدر بناء على ذلك بر كيمسه بر كيمسه يه برشی هبه و يا تصدق ايتسه اول هبه وتصدق موهوب لهك اختياری وعقار ومنقولاتده ممكن ومناسب اولان قبضيله تمام اولور مثلا موهوب دار اولسه موهوب لهك اولدار موهوبه نك مفتاحنی اخذ ايلمسی قبض اولور اما بر كيدلی صندق ايچنده بولنان اثواب يالكز هبه اولنوب اناختاری و يرلمسه وموهوب له اول صنديغی اخذ ايدوب قالديرمش اولسه بووجهله اخذورفعی قبض اولماز وهبه ده تمام اولماز

جامع الفصولينك (هبة المريض تبطل بموته قبل التسليم اذا لهبة فی المرضه ولوكانت وصية حتی تعتبر من الثلث لكنهـا هبة حقيقة فلابدمن القبض ولم يوجد) ديو بيانی اوزره مريض مرضی موتنده هبه ايلديكی نسنه يی موهوب له تسليم ايتمكسزين وفات ايلسه هبه باطل اولور زيرا مرض موتندكی هبه هرنقدر واهبك ثلث مالندن معتبر طوتيلور بروصيت ايسه ده حقيقتده هبه اولمغين وهبه نك تماميتی دخی موهوب لهك قبضنه متوقف بولنمغين و بونده ايسه قبض بولنمامش اولمغله هبهٔ مذكوره باطل اولور

مجمع البحرينك (و هبة شیٔ فی يد الموهوب له تتم بلاتجديد قبض) (ديو بيانی)

ديو بيانی اوزره موهوب لهه ذاتاً يدنده بولنان برشیٔ هبه قبض جديدسز تمـام اولور زيرا شرط هبه دن بولنـان قبض تحقق ايتمش اولور

وكتب فقهيه ده (وهبة الاب لطفله تتم بالعقد) ديو تصريح قلنديغی اوزره بر كيمسه نك كندی صغير اوغلنه هبه سی مجرد عقد ايله تمـام اولور زيرا موهوب صغيرك باباسی وولیسی قبضنده بولنمغـين هبه يی قبض ايتمش ديمك اولور وكذا برطفله آخر كيمسـنه برشی هبه ايتدكده وليسنك و ياخود مربيسنك قبضيله هبه تمام اولور وكذا برصبی مميزه برشی هبه اولندقده وليسی اولسه بيله كندوسنك قبضيله هبه تمـام اولور زيرا صبی مميز حقنده نفع محضی اولان شيده عقل بالغه ملحق بولنور اماقبل القبض واهب ياخود موهوب له فوت اولسه هبه باطل اولور چونكه تبرع قبض ايله تمام

٥٨ (ماده) تبعه اوزرينه تصرف مصلحته منوطدر

بوقاعده اصوليونك (تصرف الامام علی الرعيـة منوط بمصلحته) قاعده سندن اخذ اولنمسی وآندن مترجم بولنمشدر

يكرمنجی ماده نك تفصيلنده دخی بيـان قلنديغی وجهله جناب حقك (انی جاعلك للناس اماماً) قول شريفی منطوق منيفی اوزره ناسك امامی ناسـك متبوع ومقتداسی وامور دينيـه ودنيو يه لرنده ناس اوزرينه رياست وولايت ونظارت عامه سی اولمسی جهتله امورعامه يه متدائر خصوصاتده تبعه اوزرينه تصرفلری مصلحته منوطدر

الله تعالی حضرتلرينك (ومن قتل مظلوماً فقدجعلنا لوليه سلطاناً)

نظم جليلنده بر كيمسه مظلوماً بلاموجب قتل اولنسه بزاول مقتولك وفاتندنصكره وليسى اولان وارثنه قاتل ايچون قوت وتسلط قيلارز يعنى اجراى قصاصه ويااخذ ديته قدرت ومكنت ويررز بيورلمش اولمسيله مقتولك ورثه سى وولى دمى بولنانلرك قصاص ويا ديت طلبنه حقلرى ثابتدر امامقتولك ورثه ووليسى بولنمديغى تقديرده مقتولك وليسى امام المسلمين حضرتلريدر

بنابرين صاحب دررك (قتل رجل عمداً رجلاً لاولى له للامام قتله والصلح لان السلطان ولى من لاولى له) ديو بيان اوزره ظاهرده وارث معروف اولميوبده تركه سى بيت الماله عائد اولان وولايتى امام المسلمينه راجع بولنان برمقتولك قاتل وجانيسى حقنده مصلحت عامه ملاحظهٔ عادله سنه مبنى قاتلك قصاصاً قتلى ويا قاتلك رضاسيله قاتلدن بيت المال ايچون ديت اخذ اولنمسى صورتلرندن هرهانكيسنه فرمان بيوررلر ايسه صحيح اولور چونكه تبعه اوزرينه تصرف مصلحته منوطدر

٩٥ (ماده) ولايت خاصه ولايت عامه دن اقوادر

مثلا متوليىٔ وقفك ولايتى قاضينك ولايتندن اقوادر وصى وولينك ولايتلرى دخى بويله در

بوماده اصوليونك (الولاية الخاصة اولى من الولاية العامة) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر ولايت غيرك اوزرينه تصرفى نافذ اولمقدر

مادهٔ سابقه نك تفصيلنده دخى بيان قلنديغى وجهله دولتك امور عامه يه متعلق تبعه سى اوزرينه اولان ولايتى ولايت عامه اولوب تبعه (اوزرينه)

اوزرينه تصرفلرى مصلحته منوط اولديغى كبى قضاة وحكام دخى طرف دولتدن نصب وتعيين قلنمش نائبلر بولنملرى جهتله بونلرك دخى ايتام ومجانين ومعتوه كبى نفسلرينه واموروخصوصاتنه نظردن عاجز اولانلر حقلرنده وتركات واوقاف وسائر بونلرك امثاللرنده ولايتلرى ولايت عامه در بنابرين خصوصات مبحوثه ده بونلرك ده تصرفلرى مصلحته منوطدر

كتب فقهيه ده ومجلهٔ احكام عدليه ده دخى درجاتيله تصريح ايلديكى اوزره صغيرك وليسى اولا باباسى ثانياً باباسى فوت اولمش ايسه وصى مختارى يعنى باباسنك حال حياتنده اختيار ونصب ايتمش اولديغى وصى ثالثاً وصى مختار دخى وفات ايدرسه آنى حال حياتنده نصب ايلديكى وصى رابعاً جد صحيحى يعنى صغيرك باباسنك باباسى ياخود باباسنك باباسنك باباسى خامساً اشبو جدك حال حياتنده اختيار ونصب ايلمش اولديغى وصى سادساً اول وصينك نصب ايلديكى وصى سابعاً حاكم ياخود وصى منصوبى يعنى حاكمك نصب ايلديكى وصيدر حاكمدن ماعدا بيان اولنان ولى ووصينك ولايتلرى جمله ولايت خاصه در

صاحب قنيه نك (لايملك القاضى التصرف فى مال اليتيم مع وجود وصيه) ديو بيانى اوزره بريتيمك وصيسى موجود ايكن حاكم اول يتيمك مالنه تصرفه مالك دكلدر وتصرف ايتمش اولسه دخى تصرفى غيرنافذدر

چونكه حاكمك ولايتى ولايت عامه‌در وصينك ولايتى ولايت خاصه‌در ولايت خاصه ايسه ولايت عامه‌دن اقوادر

وكذا صاحب اشباهك بوماده‌يى توضيحده (ولهذا ان القاضى لايزوج اليتيم واليتيمة الاعند عدم ولى لهما فى النكاح) ديو بيانى اوزره يتيم ويتيمه‌نك نكاحده وليلرى وار ايكن حاكم آنلرى تزويج ايده‌مز

زيرا حاكمك ولايتى ولايت عامه‌در ولينك ولايتى ولايت خاصه‌در ولايت خاصه ايسه ولايت عامه‌دن اقوادر

وكذا كتب فقهيه‌ده (لايملك القاضى التصرف فى الوقف مع وجود ناظره) ديو تصريح ايدلديكى اوزره بر وقفك متولى وياناظرى موجود ايكن حاكم اول وقفده تصرفه مالك دكلدر وتصرف ايتمش اولسه دخى تصرفى غيرنافذدر چونكه ولايت خاصه ولايت عامه‌دن اقوادر

آنجق بحر رائقك (ان عزل القاضى للخائن واجب عليه) ديو بيانى اوزره كرك وصى وكرك متولينك خيانتلرى ثابت اولسه آنلرى عزل حاكم اوزرينه واجب اولمسيله ولايت عامه‌سى اولمسى جهتيله انلرى عزل ايدوب يرلرينه امور وقف ووصايتى اداره‌يه مقتدر واطوارى مستقيم ديكرلرينى متولى ووصى نصبنه مقتدردر زيرا ماده‌ء سابقه حكمنجه ولايت عامه مصلحته منوطدر

٦٠ (ماده) كلامك اعمالى اهمالندن اولى در

بوماده اصوليونك (اعمال الكلام اولى من اهماله متى امكن الاان (لايمكن)

لايمكن) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدركه بر كلامك بر معنايه حملى ممكن اولدقچه اهمال اولنماملیدر يعنى معناسز براغلماملیدر

ايكنجى ماده‌نك تفصيلنده دخى بيان ايدلديكى اوزره نيتسز عملك عاقل ومكلفدن صدورى استبعاد اولنديغى وبومثللو عملك مجانين وصبيانه و (كالانعام بل هم اضل) قبيل وعدادندن بولنانلره عزو ونسبت قلنديغى كبى هيچ بر مقصده مبتنى بولنمقسزين عاقلدن بى معنى كلامك ظهور ووقوعى دخى بعيد كوريلور بنابرين آندن صادر اولان بر سوزك امكان درجه‌ده حقيقى و يا مجازى بر معنايه حملى ومهمل براغلماسى لازم كلور

عبدالوهاب شعرانى ميزان الكبرى نام كتابنده (واتفق الائمة على انه لو اوصى لبنى فلان لم يدخل الا الذكور ويكون بينهم بالسوية وعلى انه لو اوصى لولد فلان دخل الذكور والاناث ويكون بينهم بالسوية) ديو بر كيمسه وفاتمدنصكره ثلث مالم فلان كيمسه‌نك اوغللرينه و يريله ديو وصيت ايلسه وصيت مذكوره‌يه اول كيمسه‌نك آنجق اولاد ذكورى داخل اولور ووصيت اولنان مال آنلره متساوياً عائد اولور

اما فلان كيمسه‌نك اولادينه و يريله ديو وصيت ايلسه اسم ولدك مذكر ومؤنثه شمولى اولمسى جهتيله اول كيمسه‌نك ذكور واناثدن بولنان اولادى وصيت مذكوره‌يه داخل اولوب موصى به ينه

انلر بیننده علی السویه اولور ایدوکنی وائمه‌نك اتفاق واجتماعلری بونك اوزرینه بولندیغنی بیان ایلمشدر

ملتقی الابحرك وصیت بحثنده (ولایدخل اولاد الابن عند وجود اولاد الصلب ویدخلون عند عدمهم) دیو ایلدیکی ایضاحات اوزره صورت مذکوره ده اول کیمسه‌نك صلبی یعنی اوز اولادی وار ایکن فلانك اولادینه ویریله دیو ایدیلان وصیته اول کیمسه‌نك اولاد ابنی یعنی احفادی داخل اولماز زیرا کلیات ابی البقانك (اسم الولد حقیقة فی ولد الصلب واستعمال الابن والولد فی ابن الابن مجاز) دیو تصریح و بیانی اوزره ولد لفظنك کرك مفرد اولسون و کرك جمع بولنسون ذکر ایچون ولد صلبنده واناث ایچون ولد بطنیده استعمال حقیقی واحفادده استعمال مجازیدر بر کلامك ایسه حقیقت معناسنه حملی ممکن اولوب متعذر بولنمدقجه معنای مجازی‌یه حملی جائز دکلدر اما حین وصیتده اول کیمسه‌نك صلبی اولادی بولنمیوب آنجق اولادینك اولادی بولندیغی تقدیرده درالمختارك (فلو تعذرت الحقیقة صرف الی المجاز تحرزاً عن التعطیل) دیو ایلدیکی بیانی اوزره بو صورتده موصینك سوزینك معنای حقیقی‌یه حملی متعذر اولمغله تحرزاً عن التعطیل یعنی معناسز براغلمامق ایچون موصینك کلامی مجازه صرف اولنور و وصیت مذکوره احفاده ویریلور چونکه کلامك اعمالی اهمالندن اولی کوریلور

وکذا صاحب اشباهك (ومنها لو وقف علی اولاده ولیس له الا اولاد اولاد حمل علیهم صونا للفظ عن الاهمال عملا بالمجاز)

(دیو

بیانی اوزره بر واقف وقفنك غله‌سنی اولادینه شرط ایتسه وحین وقفده صلبی اولادی بولنمیوب آنجق اولادنك اولادی بولنسه واقفك لفظنی اهمالدن حفظ ایچون عملا بالمجاز واقفك کلامی اولاد اولادی اوزرینه حمل اولنور وغلهٔ مذکوره خاصة انلره ویریلور چونکه کلامك اعمالی اهمالندن اولا کوریلور

٦١ (ماده) معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

بو ماده اصولیونك (اذا تعذر الحقیقة یصار الی المجاز) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر علمای اصولك (الاصل فی الکلام الحقیقة) دیو بیانلری اوزره کلامده اصل وراجح اولان واعتبارده مقدم بولنان معنای حقیقیدر حقیقتك حکمی مطلقا معناسنك ثبوتی واصالتی وقرینه‌دن استغناسی جهتله مجاز اوزره رجحانیدر کتب اصولده (فاذا ثبت الحقیقة بالنص یخرج المجاز لامتناع الاجتماع بینهما) دیو توضیح قلندیغی اوزره معنای حقیقی نص ایله ثابت اولدقده مجاز ایچون حکم ومحل قالمز ومعنای حقیقی ایله معنای مجازی بر زمانده لفظ واحد ایله ارادهٔ واحده‌ده مجتمع اولمازلر یعنی لفظ واحد استعمال اولنسون واطلاق واحده معنای حقیقی ومجازی ایکیسی بردن مراد اولنسون بو اولماز زیرا معنا ایچون لفظ شخص ایچون لباس منزله‌سنده‌در مجاز ثوب مستعار حقیقت ثوب مملوك کبیدر ثوب واحدك حالت واحده‌ده ملك وعاریت طریقیله جمعاً استعمالی مستحیل اولدیغی کبی بر لفظکده حقیقت ومجاز جهتلریله بردن استعمالی محالدر وصاحب الضوء شرح منارده (والحق استحالة الاجتماع) دیه‌رك حقیقت ومجازك اجتماعلرینك استحاله‌سنی بیان ایلمش وحق

اولانده بو در دیمشدر مجاز حقیقتدن خلفدر یعنی حقیقت اصلدر مجاز اول حقیقتك فرعیدر بناءً معنای حقیقی متعذر اولمدقچه یاخود عادة و یا شرعاً مهجور و متروك بولنمدقچه معنای حقیقیدن مجازه انتقال اولنماز اما معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

مثلا (لا اكل من هذه الشجرة) مؤداسنجه بر کیمسه شو اغاجدن یمیه یم دیو یمین ایلسه اکل ایله اول اغاجك ثمره و میوه‌سی مراد اولنور زیرا معنای حقیقی اولان عین شجری اکل حساً متعذر و مهجوردر چونکه فقها اکلی (ایصال ما یحتمل المضغ بفیه الی الجوف) دیو تعریف ایتمشلردر که اکل اغزدن چینمکی محتمل و قابل اولان نسنه‌یی جوفه ایصالدن عبارتدر شجرك ایسه آغزده چینمسی و اول صورتله جوفه ایصالی متعذر و غیر قابل بولنمسی جهتله مجازه کیدلمسی لازم کلور و اکل ایله اول شجرك ثمر و میوه‌سی مراد اولنور چونکه معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

آنجق چینه نور و ینور طاقندن بولنان و قصب الحبیب اطلاق اولنان شکر قمیشی بو مثالده بیان قلنان احکامدن مستثنا طوتیلور و بونده معنای حقیقینك غیری متعذر بولنمسی جهتله وقوعبوله جق یمینده حالف عین شجرك اکایله حانث اولور

قرقنجی ماده‌نك تفصیلنده دخی بیان ایدلدیکی اوزره اصولیون مجازك صحتنك شرائطنی و معنای حقیقی‌یی اراده‌دن صارف قرینهٔ مانعه‌نك لزومنی و قرینهٔ مانعه‌یی تعداد صره‌سنده عرف و عادتك دخی قرینهٔ مانعه‌دن بولندیغنی بیان ایلمشلر مثلا بر کیمسه بن فلان کیمسه‌نك خانه‌سنه ایاغمی قومه‌م دیسه عرف و عادت بو کلامك مطلقا یعنی کرك

(اياق)

ایاق قابیله و کرك ایاق قابسز اولسون و کرکسه پیاده و کرکسه بنك بولنسون حالفك اول کیمسه‌نك خانه‌سنه دخول اوزرینه حملنی اقتضا ایدر جزء اولان قدمی ذکر و کل اولان مطلقا دخولی اراده ایله دیمشلردر بو صورتله معنای حقیقیجه مجرد داره وضع قدمك عادة مهجور بولندیغی جهتله مطلقا داره دخولی مراد اولنور چونکه معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

شارح اشباه حموی (ومثال المهجور شرعاً مالو وكله بالخصومة فانه ینصرف الی الجواب مجازاً فیتناول الانكار والاقرار) دیو معنای حقیقینك شرعاً مهجور بولندیغنه انی بر مثال کتورمشدر که بر کیمسه دیکر بر کیمسنه‌یی طرفندن آخر بر کیمسنه ایله خصومته وکیل ایلسه جناب حقك (ولا تنازعوا) نظم جلیلی منطوقنجه معنای حقیقی اولان خصومت منازعه‌دن عبارت اولوب منازعه ایسه منهی و حرام و شرعاً مهجور بولنه‌رق ردجوابه سبب اولمغله مجازه کیدلمك لازم کلور و مؤکلك بو کلامی کرك اقرار و کرك انکار جهتلریله ردجوابه توکیل حمل اولنور چونکه معنای حقیقی متعذر اولدقده مجازه کیدیلور

---

٦٢ (ماده) بر کلامك اعمالی ممکن اولمازایسه اهمال اولنور

بو ماده کچن التمشنجی ماده‌یه متفرعدر که کلامك اعمالی اهمالندن اولیدر و بر کلامك بر معنایه حملی ممکن اولدقچه اهمال اولنماملی یعنی معناسز براغلمامليدر اما کلامك حقیقی و یا مجازی بر معنایه حملی ممکن اولمازایسه اولحالده مهمل و بی معنا براغیلور علماء اصول (وقد یتعذران اذا كان الحكم ممتنعاً) دیو حکم ممتنع اولدقده حقیقت

ومجاز معنالرینك ایکیسنکده تعذرینی بیان ایتمشلردر زیرا کلامك وضعی افادهٔ مرام ایچوندر کلامده اصل اولان معنای حقیقی اولمغین اولا کلامك حقیقت معناسنه وموضوع لهنه حملی ممکن اولورایسه اورایه حمل ایتمکلکه چالیشیلور واکر معنانك موضوع لهنه حمل واثباتی متعذر اولورایسه معنای مجازی و یا کنوی جهتلرینه مراجعت اولنور اکرانلره دخی حملی متعذر اولورایسه بالضرور کلامك لغوو باطل و بی معنا اولدیغی اکلاشیلور

فتح القدیرك (ولوقال لامرآته هذه اختی اوابنتی اوامی ولها نسب معروف لم یفرق بینهما وان ثبت علی ذلك) دیو بیانی اوزره برکیمسه آخردن نسبی معروف اولان زوجه‌سی حقنده بو بنم قیز قرنداشمدر و یاخود قزمدرو یاخود انامدر دیسه مجرد بو یله دیمسیله زوجه‌سی کندوسنه حرام اولمازو بینلری تفریق اولنماز هرنقدر بو کلام اوزرینه ثبات کوسترر ایسه‌ده زیرا آنك زوجه‌سنك آخردن نسبی معروف بولنمسی انك بوسوزینی مکذبدر بنابرین انك بو کلامی لغوو باطل اولوب برمعنایه حملی ممکن اولمامغله بی معنا برا غیلور چونکه کلامك اعمالی ممکن اولمازایسه اهمال اولنور

تفصیلی کتب فقهیه‌ده بیان قلندیغی اوزره ظهار اصطلاح فقهاده (هوتشبیه المنکوحة بمحرمة علیه علی التأبید) دیو تعریف ایدلمشدرکه برکیمسه منکوحه‌سنی مؤبداً کندوسی اوزرینه حرام اولان برخاتونه بکزتمك دیمکدر

فقهانك (فلو قال لها انت علی کظهر امی حرم علیه وطؤها (وداوعیه)

ودواعیه حتی یکفر) دیو تصریحلری اوزره برکیمسه زوجه‌سنه سن بنم اوزریمه انامك ظهری کبیسین دیسه بویله دیمسیله طلاق واقع اولمیوب ظهار واقع اولور واول زوج اوزرینه کفارت ویرنجه‌سنه قدر اول زوجه‌نك وطئ ودواعیسی حرام اولور منوال مشروح اوزره مظاهر بولنان کیمسه (هن لباس لکم وانتم لباس لهن) نظم جلیل بی‌عدیلی مفادنجه اقصای غایهٔ حلده بولنان زوجه‌سنی (حرمت علیکم امهاتکم الخ) آیت جلیله‌سیله بیان بیوریلان وحرمتك درجهٔ قصواسنده بولنان اناسنه تشبیه ایله جنایت وقصور ایلمش اولمسیله جنایت مذکوره کفارت ایله مرتفع اولنجه‌سنه دکین شارع حقیقی حرمت استمتاع وتقربی مظاهرك ظاهر اولان جنایتنه جزا قیلمشدر

یوخسه زوجه مظاهره ایلدیکی زوجه‌سی انا اولماز تنکم جناب حقك نظم جلیلنده (الذین یظاهرون منکم من نسائهم ماهن امهاتهم ان امهاتهم الا اللائی ولدنهم وانهم لیقولون منکراً من القول وزوراً) وارد اولمشدر یعنی سزدن شونلرکه زوجه‌لرینه ظهار ایده‌لر اول زوجه‌لری انلرك هیچ بروجهله انالری دکلدر انلرك انالری انلری طوغراندر اول ظهار ایدن کیمسه‌لر مناسبتسز وکذب کلام سویلرلر بیورلمشدر

وزوجیت وامومتی یعنی زوجه لکی واناالغی الله تعالی حضرتلری برخاتونده جمع ایتمامشدر مظاهره نسبتله زوجه انا وانا دخی زوجه اوله‌میه‌جغندن نظم جلیلك ناطق اولدیغی اوزره مظاهر طرفندن سویلندیکی بیان اولنان سوز قول منکر وکلام زور اولمغله

لغو عد اولنور و بی معنا براغیلور چونکه برکلامك اعمالی ممکن اولمزایسه اهمال اولنور

وکذا متبنیك یعنی آخردن بریسنی اوغل ایدینان کیمسه نك بو بنم اوغلمدر دیمسی دخی بو قبیلدندر نتکم آیت جلیله ده (وماجعل ادعیائکم ابناءکم) وارد اولمشدرکه سزك اوغل ایتدیکز کیمسه لری الله تعالی حضرتلری حکم میراث وحرمت ونسبده حقیقة سزه اوغل قیلمدی یعنی الله تعالی حضرتلری دعوت وبنوتی بر کیمسه ده جمع ایتمدی زیرا دعوت عرض وبنوت نسبده اصلدر بنابرین شیٔ واحدده اجتماع ایتمازلر (ذلکم قولکم بافواهکم والله یقول الحق) کلام سبحانیسی مضمونجه بو ذکراولنانلر یعنی مظاهره یه مطلقه ودعی یه ابن یعنی اوغلنه بو بنم اوغلمدر دیمك سزك فقط لسانکز ایله قولکزدر الله تعالی حقی بیان ایدر بونك اعیانده حقیقتی یوقدر بنابرین ادعیایه ابن اطلاقی لغو عد اولنور ومهمل وبی معنا براغیلور چونکه برکلامك اعمالی ممکن اولماز ایسه اهمال اولنور

---

٦٣ (ماده) متجزی اولمیان برشیئك بعضیسنی ذکر ایتمك کلنی ذکر کبیدر

بو ماده اصولیونك (ذکر بعض مالایتجزی کذکر کله) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر منافع الدقایق صاحبی بو قاعده یی توضیح ایچون (ان طلق امراته نصف تطلیقه اوثلثها کانت تطلیقة واحدة)

مثالنی اتیان وایراد ایلمشدرکه بر کیمسه زوجه سنی نصف تطلیقه یاخود ثلث تطلیقه ایله تطلیق ایلسه طلاق تجزی یی غیر قابل بولندیغندن ومتجزی اولمیان برشیئك بعضیسنی ذکر ایتمك کلنی ذکر ایتمك کبی ایدوکندن زوج عاقلك بو کلامی لغو و بی معنا طوتلمدن حفظ ایچون طلاق واحده حمل اولنور وزوجهٔ مزبوره طلاق واحد ایله مطلقه اولور

(وکذا لامهر اقل من عشرة دراهم) حدیث شریفی مفاد عالیسنجه مهرك اقلی اون درهمدر اندن اقل مهر اولماز بنابرین اگر مهر اون درهم یاخود اندن دون فرض وتقدیر اولنسه وطیٔ و یا موتده زوجه ایچون اون درهم ویرلمك لازمدر چونکه متجزی اولمیان برشیئك بعضسنی ذکر کلنی ذکر کبیدر

اون یدنجی ماده نك تفصیلنده دخی اشارت قلندیغی وجهله (ومن قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً) نظم جلیلی منطوقنجه مظلوماً مقتولك وارثی وولی دمی بولنانلر ایچون استدکاری وجهله قصاص ویادیت طلبنه طرف الهیدن کندولرینه مکنت وقدرت ویرلمشدر و (فمن عفی له من اخیه شیٔ فاتباع بالمعروف) آیت جلیله سی مضمون عالیسنجه کندولری قصاصی اجرا ایتدیرمك ویادیت آلمق ویاعفو ایلمك بینلرنده مخیر قلنمشدر

بونلرك مقصدی تشفیٔ صدر ایسه قصاصی وترفه ایسه دیتی ومکرمت واحسان ایسه عفوی ارزو وطلب وترجیحی کندی اختیارلرینه براغلمشدر

منوال مشروع اوزره ورثه دن هر بریسنك حصه ونصیبلرنده تصرفلری حق خالصلرنده تصرف دیمك اوله جغندن انلرك كندی حقلرنده كیف مایشاء تصرفلری جائز اولمغله قصاصك استیفاسنه و یاعفوو صلح ایله قصاصی اسقاطه حق و صلاحیتلری دركاردر

آنجق ملتقى الابحر و مجمع الانهرك (و يسقط القصاص بموت القاتل و بعفو الاولياء و بصلحهم على مال و ان قل و بصلح بعضهم او عفوه) دیو توضیح و بیانلری اوزره قاتلك فوتیله استیفای قصاصه محل قالمامش اولمسی جهتله قصاص ساقط اولدیغی كبی وارثلرك جمله سنك قاتل قصاصدن عفوی و قاتل ایله بالتراضی جزئی دخی اولور ایسه برمقدار مال اوزرینه صلح اولملریله ده قصاص ساقط اولور

وكذا ورثه دن بعضیسی حصه ونصیبدن بالتراضی قاتل ایله قصاصدن برمقدار مال اوزرینه صلح اولماسی و یا مجاناً قاتلی قصاصدن عفو ایلمسیله ده قصاص كلیاً ساقط اولور وعفو ایتمیوب و صلح دخی اولمیانلرك بلاعوض حقلری ساقط اولمامق اوزره انلرك حقلری ماله یعنی دیته منقلب اولور بومثللو ورثه نك قصاصدن حقلرینك سقوطی سائر ورثه نك عفو و یاصلح ایله حقلرینك اسقاط ایلملرندن ناشی ضروری وقوع بولمشدر

زیرا قصاص تجزی یی قابل اولمدیغندن بعضك سقوطیله بالضرور كلك سقوطی لازم كلمشدر چونكه متجزی اولمیان برشیئك بعضنی ذكر كلنی ذكر كبیدر

كتب فقهیه ده (وتبطل الشفعة بتسليم الكل او البعض) دیو تصریح (ایدلدیكی)

ایدلدیكی اوزره شفیع عقار مشفوعك كلیسنی و یا بعضیسنی مشتری یه تسلیم ایله یعنی مبیع مشفوعك كلیسنك و یابعضیسنك طلب ودعواسندن فراغت كتورمسیله شفعه باطل اولور وشفیع حق شفعه سنی اسقاط ایلمش اولور منوال مشروح اوزره كلیسنی دعوادن فارغ اولمسیله حقنی اسقاط ایلمش اولمسی صریح وواضح ایسه ده مشفوعك برمقدارینك دعواسندن واز كچمش اولدیغی حالده ینه حق شفعه سنك كلیاً سقوطی كرك ثبوت وكرك سقوط جهتلریله حق شفعه نك تجزی یی غیر قابل بولنمسنه مبتنیدر بنابرین شفیع مشفوعك آنجق شو مقدارینك دعواسندن فارغ اولدم دیسه حق شفعه سی كلیاً ساقط اولور چونكه متجزی اولمیان برشیئك بعضیسنی ذكر ایتمك كلنی ذكر كبیدر

٦٤ (ماده) مطلق اطلاق اوزره جاری اولور اگر نصاً یا دلالةً تقیید دلیلی بولنماز ایسه

بوماده اصولیونك (المطلق انما يجرى على اطلاقه اذا لم يقم دليل التقييد نصاً او دلالةً) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر وصاحب توضیح دخی بوماده یی حكم المطلق (ان يجرى على اطلاقه كما ان المقيد على تقييده) كلامی مفادیله توضیح ایلمش ومقیدك حكمی تقییدی اوزره یعنی هرنیجه قیدا ولنمش ایسه اول قید اوزره جاری اولمق اولدیغی كبی حكم مطلق دخی اطلاقی اوزرینه جاری اولمقلغی ایدوكنی بیان ایلمشدر

مطلق قیددن بری وآزاده اولان وعمومی اولوب خاص اولمیاندر مقید بونك عكسی وخلافیدر

كنز الدقايق صاحبنك (وصح بيع الوكيل بماقل وكثر) ديو بيانى اوزره على الاطلاق بيعه وكيل اولان كيمسه‌نك موكلنك مالنى قليل وكثير ايله يعنى لايق ومناسب كورديكى از وچوق بها ايله صاتمسى صحيح اولور

زيرا نصاً يادلالةً تقييد دليلى بولنماز ايسه مطلق اطلاقى اوزره جارى اولور

اما تاتارخانيه‌نك (الوكيل بالبيع اذاخالف لايقع له بل يقع موقوفاً على اجازة المالك) ديو بيانى اوزره موكل اكر تعيين ثمن ايتمش يعنى شو قدر غروشه صات ديمش ايسه وكيل موكلك بو سوزينه مخالفت ايده‌مز واندن نقصان صاته‌مز صاتر ايسه بيعى آنجق مؤكلنك اجازتنه موقوفاً منعقد اولور زيرا مؤكل طرفندن تعيين ثمن ايدلمش وبوجهتله نصاً تقييد دليل بولنمش وحكم تقييده رعايت ايسه الزم حالاتدن اولمسيله بيع مذكورك انعقادى مؤكلنك اجازتنه موقوف اولور

بزازيه‌نك (الوكيل بشراء شئ بعينه اذاخالف يقع الملك له) ديو بيانى اوزره بعينه برشيئك شراسنه وكيل اولان كيمسه مؤكلنك امرينه مخالفت ايتسه شراسى مؤكل حقنده نافذ اولميوب كندو اوزرنده قالور مثلا مؤكل قوچ آل ديو بده وكيل ديشى قيون آلسه مؤكل حقنده نافذ اولميوب آلنان قيون وكيلك اولور چونكه نصاً مقيدك حكمى تقييد قلنديغى وجهله جارى اولور

وكذا بر كيمسه بربها موسمنده شالى جبه المسيچون برنى توكيل ايتسه او يازين قوللانلق اوزره جبه المسيچون توكيل ايتمش اولور موسم

(كچد)

كچدكدنصكره ياخود كله‌جك سنه‌نك بهارنده آلسه مؤكل حقنده نافذ اولميوب وكيلك الديغى جبه كندى اوزرنده قالور چونكه دلالة مقيدك حكمى تقييد قلنديغى وجهله جارى اولور

درر وغررك (الاصل فى الوكالة الخصوص وفى المضاربة العموم فان الباع الوكيل نساء فقال آمره امرتك بنقد وقال اطلقت صدق الآمر على كون التقييد اصلا فى الوكالة) ديو بيانلرى اوزره وكالتده اصل اولان واعتبارده راجح ومقدم بولنان خصوصدر ومضاربه‌ده عمومدر بناء على ذلك وكيل مؤكلنك مالنى ويره‌سى‌يه صاتدقده مؤكل نقد ايله بيعه امر ايتمش ايدم وكيل دخى سن اطلاق ايدوب بيعى برنسنه ايله تعيين وتقييد ايتمامشيدك ديسه وطرفينك بينه‌لرى اولماسه قول مع اليمين آمر ومؤكلكدر چونكه وكالتده اصل اولان تقييددر مؤكل ايسه بونده اصله مستمسكدر فقهانك (والقول لمن يتمسك بالاصل) قاعده‌لرنجه قولده اصله متمسك اولانكدر

كتب فقهيه‌ده (اعلم ان المضاربة نوعان مطلقة ومقيدة) ديو بيان ايدلديكى اوزره مضاربه ايكى نوع اولوب بريسى مضاربهٔ مطلقه وديكرى مضاربهٔ مقيده‌در درالمختارك (ويملك المضارب فى المطلقة البيع بنقد ونسيئة متعارفة والشراء والتوكيل بهما والسفر براً وبحراً والابضاع والايداع والرهن والارتهان والاجارة والاستيجار والاحتيال بالثمن) ديو بيانى اوزره مضاربهٔ مطلقه‌ده يعنى زمان ومكان وتجارتدن برنوع ايله وبايع ومشترى تعيينيله مقيد اولميان

مضاربه‌ده مضارب مال مضاربه‌یی كرك نقداً و كرك بين التجار عرف وعادت اولديغی مرتبه‌ده ويره‌سی‌يه صاتمغه ومال اشتراسنه وآخر كيمسنه‌يی بيع وشرايه توكيله و براً و بحراً مال مضاربه ايله آخر بلده‌يه كتمكه ومال مضاربه‌يی ابضاع وايداع ورهن وارتهانه واجاره واستيجاره وحواله قبولنه يعنی صاتديغی مالك ثمننی حوالةً قبوله مالك اولور الحاصل نضارب مجرد عقد مضاربه ايله مضاربه‌نك لوازم وتفرعاتندن اولان وتجارك صنايع وكارلرندن بولنان ايشلری ياپمغه مالك ومأذون اولور چونكه نصاً يادلالةً تقييد دليلی بولنماز ايسه مطلق اطلاقی اوزره جاری اولور

اماملتقی الابحرك (وان قيدت ببلد او سلعة اووقت اومعامل معين فليس له ان يتجاوز) ديو بيانی اوزره اكرمضارب رب المال طرفندن معين بر بلده ويا امتعه وياوقت ويامعامل معين ايله قيد اولنسه يعنی رب المال مضاربه استانبولده تجارت ايله آندن غيری محله كتميه ويازيت ياغی آل صات آندن غيری نسنه آلمه ويا يازكونلرنده بيع وشرا ايله قيش كونلرنده ايلمه ويافلان وفلان تاجرلردن غيری كيمسنه ايله معامله ايلمه ديسه مضارب ايچون ذكر اولنان قيود وشروطی تجاوز جائز دكلدر رب المالك قيد وشرطی نه ايسه مضاربك اكا رعايت ايتمسی لازمدر چونكه مقيدك حكمی تقييد قلنديغی وجهله جاری اولمقدر

كتاب مذكورك (فان تجاوز ضمن والربح له) ديو ايضاح وبيانی اوزره بومثللو امكنه وامتعه واوقات واشخاص ايله تقييد وتخصيصده (منافع)

منافع وفوائد اولمسی وتجارتك امكنه وامتعه واوقات واشخاصك اختلافيله مختلف بولنمسی جهتله مضارب اكر بيان اولنان قيدی تجاوز ايدر ومأذونيتنك خارجنه چيقار ايسه رب المالك امرينه مخالفتله غاصب اولور وبرشيئك نفعی ضمانی مقابله‌سنده اولمغين بوحالده ايتديكی آليش وبرشك كار وضرری كندوسنه عائد اولور ومال مضاربه تلف اولور ايسه ضامن اولور

آنفاً بيان ايدلديكی اوزره مضاربه‌ده عمومك اصل اولديغی جهتله وصاحب اشباهك (اختلف رب المال مع المضارب فی التقييد والاطلاق فالقول للمضارب) ديو ايضاح ايلديكی وجهله رب المال ايله مضارب بيننده تقييد واطلاقده اختلاف اولنسه قول مضاربكدر

مثلا بر كيمسه ديكر كيمسنه‌دن سفينه ايله تجارت ايتمك اوزره مضاربه طريقيله آلديغی اموال ايله اسكندريه‌يه سفرنده سفينه‌سنك غرقيله مبلغ مزبور تلف اولدقدنصكره رب المال بن مبلغ مذكوری سكا ازميره سفر ايتمك اوزره ويرمشيدم مضارب دخی سن اطلاق ايدوب نسنه تعيين ايتمامشيدك ديسه وطرفينك بينه‌لری اولماسه قول مع اليمين مضاربكدر چونكه مضاربه‌ده اصل اولان واعتبارده راجح ومقدم بولنان عمومدر مضارب ايسه بونده اصل متمسكدر (فالقول لمن يتمسك بالاصل) قاعده‌سی مفادنجه قولده اصله متمسك اولانكدر

كنز الدقايقك كتاب الاجاره‌ده (وان اطلق له ان يستأجر غيره) ديو بيانی اوزره مستأجر اجير وعامل ايچون عملی اطلاق ايلسه اجير

اول عملده کندودن غیریسنی قوللانه بیلور زیرا اجیر اوزرینه واجب ولازم اولان معقود علیهك احداثی ووجوده کتورلمسیدر بونك ایسه کرك بنفسه اولسون وکرك غیریدن استعانه ایله بولنسون سی ممکن اوله بیلور چونکه نصاً یادلالةً تقییددلیلی بولنمز ایسه مطلق اطلاق اوزره جاری اولور

مثلا برکیمسه درزی‌یه بالذات یاخود کندوك دیو تقیید ایتمکسزین شوقدر غروشه بوجبه‌یی دیك دیو بده مقاوله ایتدکده درزی انی قلفه‌سنه یاخود دیکر درزی‌یه دیکدیرسه اجر مسمایه مستحق اولور وبلا تعدجبه تلف اولسه ضامن اولمز اما کتاب مذکورده (ولا یستعمل غیره ان شرط عمله بنفسه) دیو بیانی اوزره مستأجر اول عملی اول اجیر وعاملك بالذات کندو نفسیله یاپلسنی شرط وتقیید ایلدکده اجیر اول عملده کندو یرنده بشقه‌سنی قوللانه‌مز زیرا معقود علیه محل معین اولان اجیر وصانعك بالذات کندی عملی بولنمسیله غیریسی انك مقامنه قائم اوله‌مز

مثلا برکیمسه برجبه‌یی شوقدر غروشه درزی‌یه کندو الیله دیکمك اوزره بازارلق ایتدکده درزی انی آخره دیکدیرمیوب کندوسی دیکمك لازم کلور وآخره دیکدیردیکی تقدیرده تلف اولسه ضامن اولور چونکه مقیدك حکمی تقیید قلندیغی وجهله جاری اولور

کنز الدقایقك کتاب العاریه‌ده (فلو قیدها بوقت او بمنفعة او بهما لایجاوز عما سواه) دیو بیانی اوزره اکر معیر اعاره ایلدیکی نسنه‌یی وقتله ویاانواع انتفاعاتدن برنوعله تقیید ایلسه یاخود نوع انتفاع و وقت ایله معاً تقیید ایلسه اول قید معتبر ایدوکندن مستعیر اولقیدك

(خارجنه)

خارجنه چیقامز واکا مخالفت ایده‌مز مثلا اوچ ساعت ویابر کون بنمك اوزره استعاره اولنان برحیوانه درت ساعت ویا ایکی کون بنیله‌مز وکذا بالذات کندی بنمك اوزره استعاره اولنان براته غیریسی بندیریله‌مز مستعیر قید مذکورك خلافی حالات وحرکاتده بولندقده اول حیوان تلف اولسه یاخود زبون اوله‌رق قیمتنه نقصان کلسه ضمانك لزومی محققدر چونکی مقیدك حکمی تقیید قلندیغی وجهله جاری اولمقدر ینه کتاب مذکورك (وان اطلق له ان ینتفع ای نوع فی ای وقت شاء) دیو بیانی اوزره یعنی معیر اعاره‌یی زمان ومکان و برنوع انتفاعله تقیید ایتمدیکی یعنی صورت مطلقه‌ده اعاره ایلدیکی تقدیرده عاریتله مستعیر دیلدیکی زمان ومکانده دیلدیکی وجهله انتفاع ایده‌بیلور چونکه نصاً یادلالةً تقیید دلیلی بولنماز ایسه مطلق اطلاقی اوزره جاری اولور فقط بوده عرف وعادتله تقیید ایدر مثلا برکیمسه بارکیرینی اولوجهله مطلق اوله‌رق اعاره ایتدکده مستعیر اکا دیلدیکی وقت بنر ودیلدیکی محله کیدر انجق عرف وعادت اوزره ایکی ساعتده کیدیله‌جك محله برساعتده کیده‌مز

---

٦٥ (ماده) حاضرده‌کی وصف لغو وغائبده‌کی وصف معتبردر

بوماده اصولیونك (الوصف فی الحاضر لغو وفی الغائب معتبر) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

صاحب قاموس و وانقولینك بیانلری اوزره واوك فتحی وصادك سکونیله وصف وعینك کسریله عدة وزننده صفة ایکیسیده برنسنه‌یی

صفتلق معناسنه‌درکه خلقاً وخلقاً برشیئك علایمنی تعداد و بیان ایلکدن عبارتدر وصفت بر کیمسه‌نك ذاتیله قائم اولان حالنه‌دخی دیرلر علم‌وسوادکبی وترکجه‌ده قیر و یاغز وقرمزی و صاری کبی

ومن‌غیر رؤیة برشی صاتمغه‌دخی بیع مواصفه دیرلر لغو لامك فتحی‌وغین‌معجمه‌نك سکونیله فائده‌سز سوزو کلام باطل معناسنه‌در اماجناب حقك (لایؤاخذکم‌الله باللغوفی‌ایمانکم) قول‌شریفنی تفسیرده مفسرین عظام حضراتی لغوی (الساقط الذی لایتعلق‌به حکم)دیو یعنی لغو حکمدن ساقط بولنان وکندوسنه اصلاحکم تعلق‌ایتمیان برسوزدردیو تفسیر و بیان ایلمشلردر

فقهابیعی (مبادلة مال بمال) ایله واجاره‌یی دخی (بیع منفعة معلومة بعوض معلوم) دیوتعریف ایتمشلردرکه بیع مالی ماله دکشمکدر اجاره‌دخی منفعت معلومه‌یی عوض معلوم مقابله‌سنده بیع ایتمك دیمکدر بیعده ثمنك معلوم اولمسی لازم‌اولدیغی کبی مبیعك دخی مشترینك معلومی اولمق لازمدر واجاره‌ده اجرتك معلوم اولمسی شرط اولدیغی کبی معقودعلیه بولنان منفعتك دخی معلوم اولمقلغی شرطدر زیرا بونلرك جهالتی تسلیم‌وتسلمه مانع‌منازعه‌یه مفضی اولمغین‌و بیع واجاره‌نك صحت وجوازینه‌مانع بولنمغین بوحال او زره واقع اولان عقدمقصوددن عاری اولور وفائده‌سز قالور بنابرین بونلرك منوال مشروح اوزره بیلنمسی ومعلوم‌اولمسی لازم‌کلور

و برشیئك معلومیتی اول‌شیٔ سائرندن تمییز وتفریق‌ایدر صورتده تسمیه‌وتوصیف ایله و یااول‌شی حاضرایسه اکااشارت‌ایله اولور

(حاضر)

حاضراولمیان ومیدانده بولنمیان شیئه اشارت‌ممکن اوله‌میه‌جغندن آنده یالکز تسمیه وتوصیف بولنور حاضرده ایسه هم اشارت وهمده‌تسمیه‌وتوصیف ایکیسیده بردن بولنه‌بیلور

برجنسدن اولان شیلرده اشارت‌ایله تسمیه بریرده جمع اولدقده صاحب هدایه‌نك (فتعتبر الاشارة لکونها ابلغ فی‌المقصود)دیو بیانی اوزره اشارت‌معتبراولور زیرا اشارت مقصوده دلالتده ابلغدر یعنی اشارت‌ایله‌حاصل‌اولان تعریف تسمیه وتوصیف‌ایله حاصل‌اولان تعریفدن‌ابلغدر زیرا اشارت برشی‌اوزرینه‌وضع یدایتمك یعنی ال‌قویمق منزله سنده درکه آنکله تمییز تام حاصلدر چونکه برشیئه اشارت اولنوبده اول‌اشارتله اول شیئك غیریسی مراد اولنمسی ممتنعدر واشارت حسیه تسمیه‌دن اقوادر زیرا تسمیه‌ده اشتراك عارض واردر واشارت حسیه بولندیغی یرده تسمیه لغودر نتکم مقتدی شوز یده اقتدا ایتدم دیسه وانك‌عمرو اولدیغی ظاهراولسه اقتداسی صحیح‌در چونکه‌حاضرده‌کی‌وصف لغووغائبده‌کی وصف‌معتبردر اماتسمیه‌لفظی استعمال قبیلندندرکه برلفظی‌اطلاق ایدوبده ماوضع‌لهك غیری‌یی اراده جائزدر

اما ایکی‌جنسدن اولان شیلرده امربونك عکسی وخلافنه‌در یعنی تسمیه‌وتوصیف‌ایله حاصل‌اولان تعریف اشارت‌ایله حاصل اولان تعریفدن ابلغدر صاحب هدایه (والتسمیة ابلغ فی‌التعریف من‌حیث انها تعرف الماهیةواشارة تعرف‌الذات)دیوتسمیه برشیئك ماهیتنی وکنه وحقیقتنی‌تعریف‌ایدر اولمسی اشارت‌ایسه برشیئك

آنجق اشارت حسیه ایله مشار الیه اولمسی صحیح اوله جق وجود خارجیسنی تعریف ایده جکی جهتله بو بابده تسمیه نك تعریفده ابلغ دیندیکنی بیان ایلمشدر وایکی جنسدن اولان شیلرده وخصوصیله مختلفی الجنس بولنانلرده تمییز تامك حصولی تسمیه وتوصیف ایله تعریفه متوقف کورنمشدر

صاحب هدایه وابن عابدینك بیانلری اوزره منطقیون جنسی (کلی مقول علی کثیرین مختلفین بالحقائق) دیو تعریف ایتمشلر ایسه ده فقها جنسی (المعقول علی کثیرین لایتفاوت الغرض منها فاحشاً) دیو تعریف ایتمش اولملریله هرنقدر منطقجه جنساً متحد ایسه لرده فقهجه بنی آدمدن ذکر وانثی یعنی ارکك ودیشی مقاصد واغراضده اولان تفاوته مبنی ایکی جنس اعتبار اولنمشدر

وحیواناتده دخی مقاصد واغراضده اولان تقاربه مبنی حیواناتك ارکك ودیشیسی برجنس اعتبار اولنمشدر

وحل ایله دبسك یعنی سرکه ایله پکمزك دخی اساس واصللری ذاتاً متحد ایسه ده مقصد ومنفعتجه بینلرنده فاحش تفاوت بولنمسیله بونلرده ایکی جنس اعتبار اولنمشدر

وبونلرك وبونلر کبیلرك هر بریسی حقنده کوستریلان مثاللری مشار الیهما کتابلرنده تفصیلاتیله شرح وبیان ایلمشلردر

ابن عابدینك (ان الاشارة مع التسمیة اذا اجتمعتا ففی مختلفی الجنس یتعلق العقد بالمسمی ویبطل لانعدامه وفی متحدی الجنس یتعلق بالمشار الیه وینعقد لوجوده ویتخیر لفوات الوصف) دیو خصوصی

(ومطلب)

ومطلب مخصوصیله ایضاح وبیان ایدلدیکی اوزره بیع ویا اجاره ونکاح وعمداً دمدن صلح ومال اوزرینه مخالعه مثللو عقوداتدن بریسنك بدلنك بریسنده ویا ایکیسنده بردن اشارت ایله تسمیه جمع اولدقده جنسی مختلف اولانلرده یعنی مشار الیه مسمانك جنسندن اولمیوب بشقه جنسدن بولنانلرده عقد مسمی یه تعلق ایدر ومسمی نك عدم وجودینه مبنی عقد باطل اولور

مثلا بر کیمسه شو یاقوت طاشی شوقدر بیك غروشه سکا صاتدم دیوب مشتری دخی قبول ایتدکدنصکره طاشك یاقوت اولمیوب سرچه اولدیغی ظاهر اولسه عقد باطل اولور چونکه مشار الیهك سرچه اولدیغی ومسماکه یاقوت طاشدر مشار الیه آنك جنسندن اولمیوب بشقه جنسدن بولندیغی ومسما دنیلان وعقد کندویه تعلق ایدن یاقوت طاش اولمدیغی اکلاشلمش اولمسی جهتله عقد باطل اولمشدر اما جنسی متحد اولانلرده یعنی مشار الیه مسمانك جنسندن بولنوب ده فقط وصفنده مختلف بولنانلرده عقد مشار الیه اوزرینه واقع اولور ومشار الیهك وجودینه مبنی عقدده منعقد اولور آنجق وصفك بولنمامسی جهتله مشتری مخیر اولور

یعنی مشتری دیلرسه بیعی فسخ ایدر ودیلرسه مجموع ثمن مسمی ایله بیعی قبول ایدر بوکا خیار وصف دیرلر مثلا فتح القدیرك (ولو باع یاقوتاً لیلاً علی انه یاقوت احمر فظهر اصفر صح البیع ویخیر) دیو بیانی اوزره بر کیمسه کیجه وقتنده بر کیمسنه یه شو قیرمزی یاقوت طاشی شوقدر بیك غروشه سکا صاتدم دیوب اولدخی قبول ایتدکدن صکره طاشك قیرمزی اولمیوب

صاری اولدیغی ظاهر اولسه عقد صحیح اولور ومشتری مخیر بولنور چونکه مشارالیه عد اولنان صاری یاقوتله مسما دنیلان قیرمزی یاقوتك برجنسدن اولدقلری و یالکز قرمزیلق وصاریلق وصفنده مختلف بولندقلری ومشار الیهك ده موجود بولندیغی جهتله عقد مشارالیهه یعنی صاری یاقوت اوزرینه واقع اولمش ووصف لغو یعنی قرمزیلق سوزی لغو وصاری یه اشارت معتبر طوتلمشدر چونکه حاضرده کی وصف لغو وغائبده کی وصف معتبردر

وکذا بایع مجلس بیعده حاضر اولان برقیرآتی صاته جق اولدقده شو یاغز آتی شوقدر بیك غروشه صاتدم دیسه ایجابی معتبر اولوب یاغز تعبیر لغو اولور چونکه حاضرده کی وصف لغو وغائبده کی وصف معتبر اولور

امامیدانده اولمیان برقیرآتی یاغز دیو صاتسه وصف معتبر اولمغله بیع منعقد اولمز زیرا میدانده اولمیان شیئه اشارت ممکن اولمادیغی جهتله غائب حقنده هرحالده تسمیه وتوصیف معتبردر

منافع الدقایق صاحبی بومادهیی توضیحده (قیل من فروعها لوکان لرجل ابنتان کبری اسمها عائشة وصغری اسمها فاطمة فقال لآخر زوجتك ابنتی الکبری فاطمة لاینعقد النکاح بل یبطل العدم وجود الصفة) دیو بومثالی بوقاعدهنك فروعاتندن دینیدیکنی بیان ایلمشدرکه برکیمسهنك ایکی قزی اولسه بیوك قزك اسمی عائشه وکوجکنکده اسمی فاطمه اولسه وآخردن برکمسنهیه بیوك قزم فاطمهیی سکا تزویج (ایتدم)

ایتدم دیسه نکاح منعقد اولماز بلکه بیان قلنان صفتك بولنمدیغی ایچون باطل اولور

زیرا کبری وصفی فاطمهده بولنمیوب فاطمه آنجق صغری صفتیله موصوفهدر وکبری صفتی غائبده کی عائشهنك صفتیدر غائبده ایسه وصف معتبر اولمغین واول صفت دخی فاطمهده بولنمامغین عقد منعقد اولمیوب قالمشدر چونکه حاضرده کی وصف لغو وغائبده کی وصف معتبردر

آنفاً ذکر اولنان بسط وتمهیدده اشارت حسیه تسمیهدن اقوادر زیرا تسمیهده اشتراك عارض واردر واشارت حسیه بولندیغی یرده تسمیه لغودر و برجنسدن اولان شیلرده اشارت ایله تسمیه بریرده جمع اولدقده اشارت معتبر اولور زیرا اشارت مقصودده دلالتده ابلغدر دیو بیان ایدلمشیدی درالمختارك (الا اذا کانت حاضرة واشار الیها فیصح) دیو بیانی اوزره صورت مذکورهده مزبوره فاطمه حاضره بولندیغی حالده ایشته بوبیوك قزم فاطمهیی سکا تزویج ایتدم دیسه نکاح منعقد اولور هرنقدر کبری وصفی فاطمهده بولنمیوب کبری صفتی عائشهنك صفتی وفاطمه آنجق صغری صفتیله موصوفه ایسهده حاضرده بولنمسیله نکاح منعقد اولمشدر چونکه حاضرده کی وصف لغو وغائبده کی وصف معتبردر

---

٦٦ (ماده) سؤال جوابده اعاده اولنمش عد اولنور

یعنی تصدیق اولنان برسؤالده نه دینلمش ایسه مجیب آنی سویلمش

حكمنده‌در بوماده اصوليونك (السؤال معاد في الجواب) قاعده‌سندن
اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

ملتقى الابحر صاحبى دعوايى (هى اخبار بحق له على غيره) ديو
تعريف ايتمشدر كه دعوى بر كيمسه‌نه اوزرنده اولان حقنى حضور
حاكمده اخبار وطلب ايتمك ديمكدر

اصطلاح فقهاده دعوى ايدن كيمسه‌يه مدعى وكندوسندن دعوى
اولنان مدعى عليه ديديكى كبى مدعينك دعوى ايلديكى شيئه‌ده
مدعى ومدعى به دخى دينلور

در المختارك (وشرطها مجلس القضاء وحضور خصمه ومعلومية
المدعى وكونها ملزمة وكون المدعى مما يحتمل الثبوت فدعوى ما يستحيل
وجوده باطلة) ديو بيانى اوزره دعوانك حكمى مدعى عليه اوزرينه
جوابك وجوبى اولمسى جهتله مجلس قاضينك غيريده مدعى عليه
اوزرينه جواب واجب اوله‌ميه جغندن دعوانك مجلس قضاده
اولمسى وخصمك حين دعواده حاضر بولنمسى دعوانك صحت
وجوازنده شرط اولديغى كبى ادعا اولنان شى مجهول اولورايسه
دعوى صحيح اوله‌ميه جغى جهتله مجلهٔ احكام عدليه‌نك اوندردنجى
كتابنده تفصيلاتيله بيان قيلنمش بولنديغى وجهله مدعى بهك تماميله
معلوميده شرطدر

وكذا دعوى بعد الثبوت برشى خصم اوزرينه ملزم اولماز ايسه
اول دعوا عبث اوله‌جغندن دعوانك ثبوتى تقديرنده مدعى عليهك
برشيئله محكوم وملزم اولمسيده شرطدر

(مثلا)

مثلا بر كيمسه ديكر كيمسه‌يه برشى اعاره ويا هبه ايتدكده ديكر
برشخص چيقوب بده بن انك متعلقاتندنم ويا قومشوسى‌يم بكا اعاره وبكا
هبه ايتسون ديو دعوا ايتسه صحيح اولماز

زيرا اصوليونك (المرء متصرف في خالص حقه) قاعده‌سى حكمنجه
كشى مالنك وحق خالصنك كيف مايشاء متصرفى بولنمسى جهتله
مالنى ديلديكنه اعاره وياهبه ايده بيله جكندن بوادعا ثابت اولديغى
تقديرده مدعا عليه حقنده هيچ برحكم ترتب ايتميه جكنه مبنى بوبابده
ايديلان دعوانك صحتى اوله‌مز

وكذا محال عقليده كذلك تيقنى جهتله عادة وعقلاً وجودى مستحيل
اولان برشئ دعوى باطل ايدوكندن مدعى بهك ثبوتى محتمل اولور
شيدن اولمسى دخى شرطدر

مثلا بر كيمسه كندوسندن سناً بيوك ياخود نسبى معروف اولان كيمسه
حقنده بو بنم اوغلمدر ديو ادعا ايتسه بونك عقلاً مستحيل بولنمسى
جهتله دعواسى صحيح دكلدر

وكذا فقر وفاقه وضنك معيشتله معروف اولان بر كيمسه آخر
بر كيمسه‌دن دفعة اقراض ايتدم ياخود بندن غصب ايلدى ديو كليتلى
برمالى ادعا ايتسه بونك عادة محال اولمسى جهتله دعواسى صحيح دكلدر

درالمختارك (ويسأل القاضى المدعى عليه بعد صحتها والالا) ديو
بيانى اوزره مدعى ومدعى عليه براى محاكمه حاكم حضورينه كلدكلرنده
حاكم اولا مدعى‌يه دعواسنى تقرير وياتصديق ايتديرر مدعى بالاده
بسط وبيان قلنان شرائطه موافق صورتده تصحيح دعوى وتبيين مدعا

ایده مدیکی حالده دعواسنه التفات اولنه میه جغی بو حالده مدعی
علیه اوزرینه سؤالده توجه ایده میه جکی جهتله ذکر اولنان شروطه
رعایتله اکا موافق ومطابق صورتده دعواسنی تصحیحه مجبوریتی
درکار ومنوال مشروح اوزره مدعی دعواسنی تصحیح ایتدکدنصکره
حاکم مدعی علیهه (خصمك ادعی علیك کذا فماذا تقول) مؤداسنجه
اشته خصمك ثمن مبیعدن اوله‌رق شوقدر عدد عین عثمانلی لیره‌سی
الاجق حقنی سندن طلب ایدیورسن نه‌دیرسن بو کیمسه‌نك ثمن مبیعدن
سنده اولقدر عین عثمانلی لیره‌سی آلاجغی وارمیدر دیو سؤال ایتدکده
مدعی علیه جوابنده اوت یاخود واردر دیسه مبلغ مدعابه مذکوری
اقرار ایتمش اولور ومدعاعلیهك بو بابده حاکمك سؤالنه جواباً اوت
یاخود واردر سوزی اشته مدعی بولنان وحضورکزده ثمن مبیعدن
اوله‌رق بندن شوقدر عدد عین عثمانلی لیره‌سی آلاجغی طلب ایدن
کیمسه‌یه بنم ثمن مبیعدن اولقدر عثمانلی لیره‌سی بورجم واردر تقدیرنده
اولور چونکه سؤالده جواب اعاده اولنمش عد اولنور
اصولیون نعم وبلی کلمه‌لرینك حرف ایجاب وکلمهٔ جواب اولدیغنی
بیان ذیلنده (نعم لتقریر ماسبق موجبا اومنفیا استفهاما اوخبراً لان
السؤال معادفی الجواب) دیو نعم کلمه‌سنك ماسبق کرك موجب وکرك
منفی اولسون وکرکسه‌ده استفهام ویا خبر بولنسون هرحالده نعم
ماسبقی تقریر واثبات ایچوندر زیرا نعم ایله جوابده سؤال معاددر
یعنی سؤال عینیله اعاده اولنمشدر دیمشلردر
صاحب بزازیه (لوقال شخص امرأة زید طالق ان دخل الدار فقال
(زید)

زید نعم کان زید حالفا لان الجواب یتضمن اعادة مافی السؤال) دیو
بو مدعایی شو وجهله برمثال ایرادیله توضیح ایلمشدرکه خارجدن بر آدم
اکر زید داره داخل اولور ایسه زوجه‌سی بوشدر دیدکندن زید
دخی بوکاجواباً نعم دیسه زید ایچون یمین واقع اولور زیرا جواب
سؤالده اولان شیئك اعاده‌سنی متضمن اولور
وبلی کلمه‌سنی دخی (هو لایجاب النفی استفهاما اوخبراً) دیو نفی کرك
استفهام وکرك خبرده واقع اولسون بلی کلمه‌سی نفی ایجاب واثبات
ایچون اولدیغنی و (الست بربکم قالوا بلی) نظم جلیلنده‌کی بلی کلمه‌سنك
(بلی انت ربنا) تقدیرنده بولندیغنی بیان ایلمشلردر
منافع الدقایق صاحبی فقهادن برجماعتدن نقل اولندیغنی تذکار ایله
(لوقال الیس لی علیك الف فقال بلی لزم الالف ولوقال نعم لم یلزم وفی
بعض الاحادیث وقع علی مایقتضی خلافه) دیو بیان ایله مثال ایراد
ایلمشدرکه اکر بر کیمسه آخر بر کیمسنه‌یه سنك اوزرکده بنم بیك
غروش آلاجغم یوقیدر دیدیکنده اولدخی جوابنده بلی دیسه اول کیمسنه
بیك غروش دینی اولدیغنی اقرار ایتمش اولور و مبلغ مذکوری
ویرمسی لازم کلور واکر بو جوابنده بلی یرنده نعم دیسه مبلغ مذکورك
ایفاسی لازم کلمز ایدوکنی وحالبوکه بعض احادیثده بونك خلافنی مقتضی
واقع اولمش بولندیغنی ایضاح ایلمشدر
کلیات ابی البقاء (وقد تستعمل نعم فی العرف مثل بلی ورجحه اهل الشرع
الایری انك اذاقلت نعم فی جواب من قال الیس لی علیك کذا درهما
حمل القاضی کلامك علی الاقرار والزمك اداء المقر به) دیو نعم کلمسی

بعضا عرفده بلی کلمه‌سی کبی نفیدنصکره ایجاب نفی ایچون استعمال
اولندیغنی واصحاب شرعك بونی ترجیح ایلدیکنی بیان ایلیه‌رك بر کیمسه
آخر بر کیمسه‌یه سنك ذمتنده فلان جهتدن بنم بیك غروش آلاجغم
یوقیدر دیدیکنده اولدخی جوابنده نعم دیسه قاضی انك کلامنی اقراره
حمل ایدر

ومقربهی مقرلهه ادا ایله انی الزام ایدر ایدوکنی درج صحیفهٔ سطور
ایلمشدر جواب سؤالده اولان شیئك اعاده‌سنی متضمن ایدوکندن
بو صورتده دخی سؤالك جوابده اعاده اولنمش عد اولنه‌جغی
آشکاردر

٦٧ (ماده) ساکته بر سوز اسناد اولنماز

یعنی سکوت ایدن کیمسه‌یه شوسوزی سویلش اولدی دینله‌مز
وبوماده اصولیونك (لاینسب الی ساکت قول) قاعده‌سندن اخذ
اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

درالمختار عاریتی (هی تملیك المنافع مجاناً) دیو تعریف ایتمشدرکه
عاریت مجاناً یعنی بلا بدل منفعتی تملیك اولنان مالدرکه بوکا معار
ومستعار دخی دینلور اصطلاح فقهاده اعاره عاریت ویرمکدر
واستعاره عاریت آلمقدرکه ویرن کیمسه‌یه معیر دینلدیکی کبی آلان کیمسه‌یه
دخی مستعیر دینلور تعریف مذکورده لفظ تملیکدن مستبان
اولدیغی اوزره ولو تعاطی مثللو فعلاً دخی اولور ایسه ده اعاره‌ده
ایجاب وقبول لازمدر واعاره ایجاب قبول وتعاطی ایله منعقددر
ابن عابدینك تاتارخانیه‌دن نقلاً (ان الاعارة لاتثبت بالسکوت)
(دیو)

دیو بیانی اوزره اعاره سکوت ایله ثابت اولماز ومعیرك سکوتی قبول
صایلمز چونکه ساکته برسوز اسناد اولنمز

بنابرین بر کیمسه برندن برشی عاریت ایستیوبده صاحبی سکوت ایلش
اولدیغی حالده اول شیئی آلسه غاصب اولور واکر اول شی تلف
اولور ایسه ضامن اولور زیرا حکم غصب بودر

درالمختار فضولی‌یی (من یتصرف فی حق غیره بغیر اذن شرعی) دیو
تعریف ایتمشدرکه فضولی بغیر اذن شرعی دیکر بر کیمسه‌نك حقنده
تصرف ایدر کیمسه‌در صاحب دررك (ووقف بیع مال الغیر علی
اجازته) دیو بیانی اوزره بر کیمسه فضولی اوله‌رق بر کیمسه‌نك مالنی
آخره بیع ایلسه مال صاحبنك اجازته موقوفاً بیع منعقد اولور وبیع
موقوف عند الاجازة حکمی افاده ایلدیکی جهتله شرائطی موجود
اولدیغی حالده مال صاحبی مجیز اولور ایسه بیع نافذ اولور زیرا
اذن واجازت توکیلدر واجازت لاحقه وکالت سابقه حکمنده‌در

اما صاحب اشباهك (ولو رأى المالك رجلا یبیع متاعه وهو حاضر
ساکت لایکون رضاً عندنا) دیو کوستردیکی ایضاحات اوزره بر کیمسه
دیکر بر کیمسه‌نك مالنی کندی حضورنده آخره برآدمه صاتسه
ومال صاحبیده سکوت ایتسه مجرد سکوت ایتمش اولمسیله اول
کیمسه‌یی بیعه توکیل ایتمش اولور دینله‌مز زیرا ساکته برسوز
اسناد اولنماز

وسکوت ایدن کیمسه‌یه شوسوزی سویلش اولدی دینله‌مز
وکذا (القاضی ولی من لاولی له) مفادنجه ولایتی آنجق حاکه منحصر

بولنان برچوجق و یا برمعتوه صاحب اشباهك (ولورأی القاضی الصبی او المعتوه یبیع و یشتری فسکت لایکون اذناً فی التجارة) دیو بیانی اوزره مالنی بیع ایدر ایکن حاکم کورو بده سکوت ایتسه حاکمك یالکز بو سکوتی اذن اوله میه جغندن منوال مشروح اوزره سکوت ایتمش اولمسیله ذکر اولنان صبی و یا معتوهه تجارته اذن و یرمش اولدی دنیله مز

وکذا طقوزنجی ماده نك تفصیلنده دخی تصریح ایدلدیکی وجامع الفصولینك (وکذا سکوت امرأة العنین لیس برضا ولو اقامت معه سنین) دیو بیان ایلدیکی اوزره عنینك (عنین) زوجه سیله جماعه مقتدر اولمیان و یاخود ثیب اورزه اقتداری اولو بده بکر ایله جماعه و اکا وصوله قدرت ومکنتی اولمیان آدمدر زوجه سنك سکوتی رضا دکلدر هر نقدر برقاچ سنه لر زوجیله بر یرده بولنمش اولسه بیله طلب تفریقه حقی یوقدر دنیله مز چونکه ساکته سوز اسناد اولنه مز وسکوت ایدن کیمسه یه شو سوزی سویلدی دنیله مز

ولکن اصولیونك (السکوت فی معرض الحاجة) بیان قاعده لری حکمنجه معرض حاجتده سکوت بیاندر یعنی سوز سویلیه جك یرده سکوت ایتمسی اقرار و بیاندر و بومثللو یرلرده سکوت نطق و ایضاح کبیدر

و بوقاعده (لاینسب الی ساکت قول) یعنی ساکته برسوز اسناد اولنماز قاعده سنك مستثنیاتی اولدیغنی ایما و بیاندر

کنز الدقایق صاحبی ایداعی (تسلیط الغیر علی حفظ ماله) ایله وودیعه یی

(دخی)

دخی (مایترك عند الامین) دیو تعریف ایتمشدر که ودیعه حفظ ایچون بر کیمسه یه ایداع اولنان یعنی امین کیمسنه نزدنده ترك اولنان مالدر ایداع دخی مالنك محافظه سنی دیکره احاله ایتمکدر که احاله ایدن کیمسه یه دالك کسریله مودع وقبول ایدن کیمسه یه و دیع ودالك فتحیله مستودع دنیلور

بو ایداع صراحة ایجاب وقبول ایله منعقد اولدیغی کبی دلالةً وفعلاً ایجاب وقبول ایله دخی منعقد اولور

ردالمختارك (لووضع ثوبه بین یدی رجل و لم یقل شیئا فهو ایداع) دیو بیانی اوزره بر کیمسه برثوبنی بردکانجنك یاننه براغوب کتسه واودخی کوروب سکوت ایتسه عقد ودیعه منعقد اولمش بولنور و اول مال اول دکان صاحبی نزدنده ودیعه اولور

اما مجمع البحرینك (امالو قال لم اقبله لم یضمن بالهلاك لان الدلالة لاتعارض بالصریح) دیو بیانی اوزره صورت مذکوره ده صاحب دکان اولثوبی کوردکنده قبول ایتم دیه رك رد ایتسه و اول ثوب صکره تلف اولسه ضمان لازم کلمز زیرا اونو نجی ماده نك تفصیلنده دخی توضیح ایدلدیکی اوزره دلالت تصریحه قیاس ونسبتله ضعیف اولمغین وضعیف ایسه اقوی مقابله سنده ساقط و بی اعتبار بولنمغین تصریح مقابلسنده دلالته اعتبار اولنماغله ایداع منعقد اولمش اولور اما اولکی صورتده دکانجی کوروب سکوت ایلمسی ورده قیام ایلمامسی دلالةً وفعلاً قبولنی مشعردر چونکه معرض حاجتده سکوت بیاندر

توکیلکده رکنی ایجاب وقبولدر جامع الفصولین وصاحب اشباهك

(سکوت الوکیل قبول و یرتد برده) دیو بیانی اوزره موکل شو خصوصه سنی وکیل ایتدم دیو بده وکیل دخی قبول ایتدم دیسه وکالت منعقد اولور وکیل برشی سویله‌میه‌رك سکوت ایدوب ده اول خصوصك اجراسنه تشبث ایلسه دلالةً وکالتی قبول ایتمش اولمغله تصرفی صحیحدر چونکه معرض حاجتده سکوت بیاندر

اما موکل وکیل ایتدم دیدکده وکیل اوله‌جق کیمسنه قبول ایتمم دیو رد ایتسه ایجابك حکمی قالمیه‌جغندن اندنصکره موکل بهك اجراسنه مباشرت ایلسه تصرفی صحیح اولماز

وکذا صاحب اشباهك (سکوت المقرله قبول و یرتد برده) دیو بیانی اوزره مقرلهکده سکوتی قبولدر مثلا بر کیمسه بنم فلان کیمسنه‌یه فلان جهتدن شو قدر غروش بورجم واردر دیو اقرار ایلدیکنده مقرله سکوت ایلسه بو اقرار مقرلهك قبولنه متوقف بولنمدیغندن بو بابده مقرلهك سکوتی قبول عد اولنور ومقرك مقرلهه اولمقدار غروشی ایفاسی لازم کلور

فقط مقرله اول مجلسده بو اقراری قبول ایتمم دیو رد ایلسه اقرار مذکورك حکمی قالمیوب مردود اولور ابرا ماده‌سنده دخی حکم ومعامله بو صورتله جاری اولور

وکذا صاحب اشباهك (سکوت البایع الذی له حق حبس المبیع حین رأی المشتری قبض المبیع اذن بقبضه) دیو بیانی اوزره پشیناً صاتشده مشتری ثمنی تأدیه ایدنجه‌یه دکین بایعك مبیعی حبس و توقیفه حق اولدیغی حالده مشتری تأدیهٔ ثمن ایتمکسزین مبیعی قبض (ایتدیکنی)

ایتدیکنی بایع کوروب ده سکوت ایلسه بایعك بو وجهله سکوتی مبیعی قبضه اذندر

و بو صورتله حق حبسنی اسقاط ایلمش اولمغله ثمنی قبض ایدنجه‌یه دك توقیف اوزره مبیعی استردادده حقی یوقدر

وکذا صاحب اشباهك (سکوت الموکل حین قال له الوکیل بشراء شیٔ معین انی ارید شرائه لنفسی فشراه کان له) دیو بیان اوزره برمعین شیئك شراسنه وکیل بولنان کمسنه اول شیئی کندی نفسی ایچون صاتون آله‌مز انجق موکل حاضر بولندیغی حالده او شیئی اشترا ایدر ایکن بن بونی کندی نفسم ایچون اشترا ایدیورم دیو بده موکل سکوت ایلسه موکلك بو سکوتی اذندر والنان شیده وکیل ایچوندر

وکذا صاحب اشباهك (احد شریکی العنان قال للاخر انما ارید ان اشتری هذه لنفسی خاصة فسکت الشریك لاتکون لهما) دیو بیانی اوزره شرکت عنان ایله شریکلردن بریسی تجارتلری جنسندن اولان برشیئی کندوسی ایچون اشترا ایده‌مز فقط دیکر شریکی حاضر اولدیغی حالده بن بو شیئی خاصة نفسم ایچون اشترا ایدیورم دیو بده شریکی سکوت ایتسه اشترا اولنان شی ایکیسی ایچون دکلدر یالکز مشترینکدر چونکه معرض حاجتده سکوت بیاندر

جامع الفصولین وعمادیه‌نك (سکوته عند بیع زوجته اوقریبه عقاراً اقرار بانه لیس له)دیو بیانلری اوزره برخاتون برمنزلی ملکی اولمق اوزره زوجی ویا بعض اقاربی حضورنده آخره بیع وتسلیم ایتدکده

مزبورلر بونی کوروبده بلاعذر سکوت ایلملری اول مزلده حقلری
اولمدیغنی اقراردر چونکه معرض حاجتده سکوت بیاندر

علمای اصول کتب اصولده بین الکتاب والسنة مباحث مشترکه‌دن
اولوب بش وجه اوزره بولنان باب بیانک دردنجیسی بیان ضرورت
اولدیغنی و بیان ضرورتک (نوع توضیح بمالم یوضع له) تعریفیله
معرف بولندیغنی تحریر ایتمشلردرکه بیان ضرورت توضیح ایچون
وضع اولنمیان برشیئله برنوع توضیح دیمکدر ونطقک مسکوت
عنه اوزرینه عرفاً دلالتنه مبنی منطوق حکمنده بولنان شیده بیان
ضرورتدندر

تنکم (وورثه ابواه فلامه الثلث) نظم جلیلنده متوفی‌یه یالکز اب ایله
امی وارث اولدقده ترکه‌نک ثلثی امک ایچوندر دیو بیورلمشدر کلام
جلیلک صدری یعنی (و ورثه ابواه) مضمونی بونلرک هر بریسنک
نصیبی بیان اولنمقسزین میراثک ابوینه مضاف قلنمش اولمسی جهتله
میراثک اب ایله ام بیننده مطلقا شرکتنی ایجاب ایتدیرر صکره
(فلامه الثلث) منطوقی یعنی ثلثک امه تخصیص قلنمش اولمسی
مؤداسی باقی‌یه یعنی مسکوت عنه اولان ثلثانه ابک مستحق اولملغنه
ضرورة بیان اولدی وابک نصیبی عرفاً منطوق حکمنده بولندی
زیرا احد شریکینک نصیبنی تخصیص و بیان بالضرورة اخرک
نصیبنی بیاندر

علماء اصول (ومنه السکوت فی معرض الحاجة) دیو معرض حاجتده
سکوتک بیان ضرورتدن اولدیغنی بیان ایدرک بوکا بکر بالغه‌نک ویمیندن
(نکول)

نکول ایدن کیمسه‌نک وشفیعک سکوتلرینی مثال کتورمشلردر
مثلا بر کیمسه بر بکر بالغه‌یه خطاباً طرفندن وکیلک اولوب سنی فلان
کمسنه‌یه نکاح ایده‌یمی دیدیکنده بالغهٔ مزبوره سکوت ایتسه بالغهٔ
مزبوره‌نک حیاسنی موجب حالتدن ناشی بوسکوتی اجازتنی بیاندر
چونکه معرض حاجتده سکوتدر معرض حاجتده سکوت ایسه
بیاندر

وکذا ناکلک یمیندن سکوتی کندوسندن ادعا اولنان شیئک کندی
اوزرنده ثبوتنی اقرار و بیاندر زیرا کشی اوزرینه لازم کلان
یمیندن امتناع ایتماز انجق امتناعنده حقلی اولدیغی صورتده امتناع
ایدر بو ایسه یمین ایتدیکی صورتده کندوسنک یمینده کاذب اوله‌جغنی
بیلسیله اولور

و بر کیمسه‌نک یمینده کاذب اولمسی ایسه انجق مدعینک دعواسنده
حقلی اولمسیله اولور بنابرین مدعی دعواسنده حقلی اولدیغی
صورتده مدعا علیهک یمیندن امتناع و سکوتی اقرار و بیان اولور
چونکه معرض حاجتده سکوتدر معرض حاجتده سکوت ایسه
بیاندر

وکذا شفیع بیعی بیلدکدن صکره طلب شفعه‌دن سکوتی شفعه‌یی تسلیم
ومنازعه ومخاصمه‌یی ترک ایلدیکنی بیاندر چونکه عادة بوشللو
تصرفاته راضی اولمیان کیمسه متصرف اوزرینه رد و اعتراضنی
اظهار ایدر

و آنکه منازعه ایدر ومع القدرة منازعه و مخاصمه‌دن سکوتی

شفعه‌یی تسلیمنه دلالت ایدر   چونکه معرض حاجتده سکوتدر معرض حاجتده سکوت ایسه بیاندر

---

۶۸ (ماده)   بر شیئك امور باطنه‌ده دلیلی اول شیئك مقامنه قائم اولور یعنی حقیقتنه اطلاع متعسر اولان امور باطنه‌ده دلیل ظاهر یسیله حکم اولنور بو ماده اصولیونك (دلیل الشیٔ فی الامور الباطنة یقوم مقامه) قاعده‌سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر

صاحب هدایه‌نك (واذا اطلع المشتری علی عیب فی المبیع فهو بالخیار ان شاء اخذه بجمیع الثمن وان شاء رده) دیو بیانی اوزره مشتری مبیعك ردینی ایجاب ایدر   عیبنه مطلع اولدقده مشتری مخیردر دیلرسه مبیعی جمیع ثمن مسماسیله قبول ایدر   و دیلرسه صاحبنه رد ایلر   زیرا بیع مطلق مبیعك عیوبدن سالم اولمسنی اقتضا ایدر چونکه سلامت صفات اصلیه‌دندر   وصفات اصلیه‌ده اصل اولان وجود اولمسیله سلامت عرفاً و عادةً وصف مطلوب مرغوبدر و اصولیونك (المطلوب عادة کالمشروط نصاً) قاعده‌لری حکمنجه عادةً مطلوب ایسه نصاً مشروط کبیدر   بناءً علیه وصف مطلوب بولنمدیغی حالده مشتری ایچون مخیرلك ثبوتی محققدر   زیرا مشترینك مخیرلکی اولمامش اولسه ایدی راضی اولمدیغی برشیئك لزومیله متضرر اولمسی لازم کلور ایدی   بو کا ایسه شرعاً مساغ یوقدر

اما دررو غررك (مداواة المعیب وعرضه علی البیع ولبسه واستخدامه ورکوبه فی حاجته رضاً) دیو بیانی اوزره مشتری مبیعك عیبنه

(بعد)

بعد الاطلاع مبیعه مداواة ایتمسی و بیعه عرض ایلمسی و کیمه‌سی و کندی حاجتنده بنمسی عیبه رضادر

کرچه رضا امور باطنه‌دن و اصل و حقیقتنه اطلاع متعسر اولان کیفیات و حالاتدن ایسه‌ده منوال مشروح اوزره مشترینك مبیعه مداوات وسائره‌سی کبی تملکك لوازمندن بولنان بر تصرفی وقوعه کتورمسی کندوسنك رضاسنه و مبیعی ملکنده استبقاسنه ظاهرده دلیل اولور

و بو دلیل ظاهر یسیله‌ده مشترینك رضاسنه و خیار عیبی اسقاطنه حکم اولنور   چونکه بر شیئك امور باطنه‌ده دلیلی اول شیئك مقامنه قائم اولور

منافع الدقایق صاحبی بو قاعده‌یی توضیحده (کصحة طلاق المخطیٔ فاذا اراد ان یقول انت جالس فقال انت طالق یقع الطلاق) دیو مخطینك طلاقنك صحتنی مثال ایراد ایلمشدرکه   بر کیمسه زوجه‌سنه خطاباً انت جالس یعنی سن اوطوره‌یورسن دیمکلکی مراد ایتدیکی حالده لساننده انت طالق یعنی سن بوشسك سوزی جاری اولسه طلاق واقع اولور دیمش   وسائر کتب فقهیه‌ده دخی بو وجهله حکم ایدلمش کرچه خطا دخی امور باطنه‌دن و اصل و حقیقتنه اطلاع متعسر اولان کیفیات و حالاتدن ایسه‌ده طلاقی لفظی صریح اولوب عرفاً نکاحدن طلاقدن غیریده استعمال اولنمدیغی و نیته محتاج بولنمدیغی کبی بالغ و عاقلدن صدور ایتمش اولان کلامك بلاسهو و لاغفلة ظهور ایتمش و سویلنمش اولمسی حکمنده طوتلمه‌سنك ایجاب حالدن بولنمسی

كلام صريح مذكورك زوج مزبور طرفندن خطاسز سويلنمش اولمسنه ظاهرده دليل اولمسيله بو دليل ظاهر يسيله حكم اولنور و طلاق واقع اولمش دينور چونكه برشيئك امور باطنه‌دن دليلى اول شيئك مقامنه قائم اولور

وكذا برنجى ماده‌نك تفصيلنده دخى بيان قلنديغى وجهله قصد امر قلبى وعزم باطنى اولوب اصل وحقيقتنه وقوف امكانسز اولمغين كندى مقامنه قائم اوله‌جق فعلى وقولى دليل ظاهر يسيله حكم اولنور

مثلا صاحب منحك (ودليله استعمال القاتل آلته فاقيم الدليل مقام المدلول) ديو بيانى اوزره بر كيمسه‌نك ديكر بركمسنه‌يى عمداً وقصداً قتل ايلمش اولمسنه قاتل الت قاتله وجارحه‌سنى بالذات وبالفعل مقتول اوزرينه استعمال ايلمش اولمسى دليل اولور و دليلده مدلولى مقامنه اقامه اولنور بنابرين ابن عابدينك (اذا شهدوا انه ضرب بالسيف حتى مات وان لم يذكر العمد) ديو بيانى اوزره شاهدلر اول كيمسه سيف وسلاح ايله مقتولى ضرب ايتدى ومقتولده وفات ايلدى ديو شهادت ايلسه‌لر هر نقدر عمداً لفظنى ذكر ايتمامشلر ايسه‌ده قصاص لازم كلور چونكه برشيئك امور باطنه‌ده دليلى اول شيئك مقامنه قائم اولور

٦٩ (ماده) مكاتبه مخاطبه كبيدر

وانقولينك بيانى اوزره مخاطبه وخطاب ايكيسيده بر معنايه يعنى برحاضر كمسنه‌يه سوز سويلمك معناسنه‌در قاموسك بيانه كوره مكاتبه مفاعله وزننده يازو يازشمق ومكتوبلشمق معناسنه‌در بو ماده فقهانك (الكتاب)

(الكتاب كالخطاب) والمكاتبة كالمخاطبة كلامندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

جناب حق نظم جليلنده الئطول وابلغ بولنان (ياايها الذين آمنوا اذا تداينتم بدين الى اجل مسمى فاكتبوه وليكتب بينكم كاتب بالعدل) آيت جليله‌سنده معلوم ومعين وقته دكين بر برلريله اخذ وعطاده ويكديكره بورج ايتمكده بولنانلره اول معامله‌لرينى يازملرينى وسنده ربط ايتملرينى واول سندك مال ووقتنده نقصان وزياده اولميه‌رق بينلرنده طوغرى وصحيح اوله‌رق بر كاتبك يازمسنى واول كاتبك الله تعالينك امر وتعليمى اوزره آنى يازمقدن ابا وامتناع ايتمامسنى واوزرنده حق اولان كيمسه حقدن قورقوب هيچ برشى نقصان وزياده اولميه‌رق اول حقى اقرار واملاسنى و بوكا متعلق مواد سائره‌سنى موضحاً بيان ايلمش ومنوال مشروح اوزره يازيله‌جق سند وقيوداتك شائبهٔ تزوير وشبههٔ تصنيعدن برى بولنديرلمسيچون احتياط واهتمام اولنمسنه تأكيد واكيد ايله تنبيه بيورمشدر

مخاطبه ايله حصوله كله‌جك مقصد مكاتبه‌ده دخى عينيله وتماميله حاصل اولور واوامرك تبليغات وتلقياتى دخى بو قبيلدن بولنور و (فان الرسول عليه السلام كان يبلغ تارة بالخطاب وتارة بالكتاب) ديو حضرت رسول اللهك احكامى تبليغى بعضاً خطاب و بعضاده كتاب ايله وقوعبولديغى صاحب درر طرفندن‌ده توضيح و بيان اولنور اقرار حجج شرعيه‌دندر (اخبار بحق لآخر على نفسه) تعريفيله معرفدركه بركيمسه ديكر كيمسه‌نك كندوسنده اولان حقنى خبر

ویرمك دیمكدر فقهانك (فانه كما یكون باللسان یكون بالبنـان) دیو تصریح و بیانلری اوزره اقرار لسان ایله اولدیغی كبی بنان ایله یعنی پارمق اوچلریله وقلم ایله‌ده اولور و بالمواجهه و بالمشافهه ایدیلان اقرارك حكمی نصلسه بالكتابه ایدیلان اقرارك حكمیده اویله اولور چونكه مكاتبه مخـاطبه كبیدر

صاحب اشـباه وغررك (الامر بكتابة الاقرار اقرار حكماً) دیو بیانلری اوزره بر كیمسـنه‌نك كندی اقرارینی یازمق اوزه اخره امر ایتمسی حكما اقرار در بناء علیه فلان كیمسه‌یه شوقدار غروش بورجم اولدیغنه دائر برسـند یازدیو بر كاتبه امر ایدرك یازدیروبده امضا ایتمش یاخود مهرله‌مش اولدیغی سندی كندو خط دستیله اولان سند كبی اقرار بالكتـابه قبیلندندر وكذا خانیه‌دن نقلاً صاحب اشباهك (یعمل بدفتر السمسار والصراف والبیاع) دیو بیانی اوزره تجـارك معتمدبه اولان دفترلرنده‌كی قیودی دخی اقرار بالكتـابه قبیلندندر وآنكله عمل جائزدر مثلا برتاجر بر كیمسنه‌یه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی كندو دفترینه قید ایتمش اولسه اول كمسیه اولقدر بورج اقرار ایتمش اولوب لدی الحاجته اقرار شفاهیسی كبی مقبول ومعتبردر چونكه مكاتبه مخـاطبه كبیدر

وویریلان دین سندنك رسم وعادته موافق اوله‌رق یازلمش اولمسی وخط وختمنك مشهور ومتعـارف بولنمسی ومعروف بولنمدیغی حالده استكتاب اولنه‌رق اهل خبره‌یه كوسترلمسی وسندك شـائبهٔ تزویر وتصنیعدن وارسـته‌لكی وشبهه‌دن بری اولمدیغی تقدیرده ومدیون

(هم)

هم سندی وهمده اصل دینی منكر بولندیغی صورتده مدعینك طلبیله مدیونك تحلیفی ماده‌لریله كتابتله اقرارك مواد سـائره‌سی مجلهٔ احكام عدلیه‌نك اون دردنجی كتابنك اقرار بالكتابه بحثنده محرردر

ابن عابدینك (كما ینعقد النكاح بالكتابته ینعقد البیع وسائر التصرفات بالكتاب) دیو بیانی اوزره نكاح كتابتله منعقد اولدیغی كبی بیع وسائر تصرفات دخی كتابتله منعقد اولور یعنی شفاهاً واقع اولان ایجاب وقبول معتبر اولدیغی كبی مكاتبه ایله حصوله كلان ایجـاب وقبول دخی مقبول ومعتبردر چونكه مكاتبه مخاطبه كبیدر

---

٧٠ (ماده) دلسزك اشارهٔ معهوده‌سی لسان ایله بیان كبیدر

بوماده فقهانك (ایماء الاخرس كالبیان) كلامندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

مافی الضمیرینی بیـان صددنده عاجز و بی زبان ودلسزدن كرك باش وكرك قاش وكرك كوز وال ایله اشارهٔ معروفه ومعهوده صادر اولدیغی كبی مقتدر وفصیح و بلیغ وناطقدن دخی بالایجاب اشـارتله بیان واقعدر

جناب حقك (فاتت به قومها تحمله قالوا یامریم لقدجیئت شیئاً فریاً) آیت جلیله‌سی مؤداسـیله بیـان بیورلدیغی اوزره حضرت عیسی علیه السلامك ولادتلرنده والده‌لرینی حضرت مریم رضی الله عنها حضرتلری عیسی علیه السلامی تحمیل ایله مسجد اقصا اصحابنه وقومی نزدینه كتوروب قومی آنی كوردكلرنده یامریم سنك اهل بیتنده واقع اولمامش وكورلمامش برچركین شیئله كلدك سن بكر ایكن بوولدسكاندن

حاصل اولدی دیو طعن و توبیخه آغاز ایله سؤاللرنده (فاشارت الیه) الآیة مضمـون جلیلی حکمنجه مریم رضی الله عنهـا حضرتلری بلانطق ولاتکلم بشکده بولندیغی حالده عیسی علیه السلامه اشارت ایلـدی یعنی بونی عیسـادن سؤال ایلدیکز و جوابنی آندن آلکز مفادینی مفید اشارت مخصوصه ایله اقتضاسنی بیان ایلدیکی وقعهٔ غریبهٔ معجزه نما تفصیلاتیله سورهٔ مریمده مبیندر

صاحب اشباهك احکام اشارتی بیانده (الاشارة من الاخرس معتبر وقائمة مقام العبـارة فی کل شیٔ من بیع واجارة ونکاح وطلاق وابراء واقرار) دیو ایلدیکی ایضاحاتی اوزره اخرسك یعنی دلسزك اشارتی معتـبر و بیع واجاره ونکاح وطلاق وابرا واقرار مثللو هر برشیده آنك اشارتی عباره و بیان مقامنده در

وکذا دلسزك یمینی و یمیندن نکولی دخی معتبردر چونکه دلسزك اشارة معهوده‌سی لسان ایله بیان کبیدر

فقهاشهادتی (هی اخبار بحق للغیر علی الغیر) ایله تعریف ایتمشلر و (رکنها استعمال لفظ الشهادة) دیه‌رك شهادتده شـهادت لفظی استعمـال شهادتك رکنی اولدیغنیده بیان ایتمشلردرکه شـهادت برکیمسه‌نك آخر کیمسنده اولان حقنی اثبات ایچون حضورحاکمده خصمینك مواجهه‌لرنده شهادت لفظیله یعنی شهادت ایدرم دیوخبر ویرمکدر

بنا برین دلسزك شهادتی مقبول دکلدر

٧١ (ماده) ترجمانك قولی هرخصوصده قبول اولنور

(بوماده)

بوماده فقهانك (یقبـل قول المترجم) کلامندن اخذاولنمش وآندن مترجم بولنمشدر ملتقی الابحرك کتاب قضاده (و یتخذ مترجماً عدلاً) دیو بیانی اوزره حاکم مدعی ومدعا علیهك و یاخود شـاهدلرك لغت ولسانلرینی بیلدیکی واکلایه‌مدیغی صورتده انلرك افاده وکلاملرینی تفسیر وترجمه ایتمك واکا افهام ایلمك ایچون محکمه‌ده موثوق وموٴتمن ترجمان بولندیرر

ابن نجیم ابن وهبان منظومه‌سندن نقلاً (یقبل قول الواحد العدل فی احد عشـر موضعاً) دیوکتابنده تعداد اولنـان اون برموضعده عادل وموثوق وموٴتمن یالکز برآدمك قولی قبول اولنور ایدوکنی وآنلردن بریسنك مترجم واحدك قولی یعنی برترجمانك قولی بولندیغنی بیان ایلمش وصاحب درر (والاحوط اثنان) دیه‌رك ترجمانك ایکی اولمه‌سنك احوط وافضل اولدیغنی تصریح ایتمشدر

علی کلا التقدیرین ترجمانك تفسـیر وترجمه وافاده‌سی وجهله مدعا هرندن عبارت بولنه‌یورایسه اقتضاسی حاکم طرفندن اجراقلنور چونکه ترجمانك قولی هرخصوصده قبول اولنور

٧٢ (ماده) خطاسی ظاهر اولان ظنه اعتبار یوقدر

بوماده اصولیونك (لاعبرة بالظن البین خطاؤه) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

اوچنجی ماده‌نك تفصیلنده دخی توضیحات وتصریحاتی ایله بیـان قلندیغی وجهله کفالت (ضم ذمة الی ذمة فی المطالبة) تعریفیله معرفه اولوب کفالت برشیئك مطالبه‌سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایتمکدر یعنی

بر كيمسه ذمتنى ديكركك ذمتنه ضم ايدوب آنك حقنده لازمكلان مطالبه يى كندو دخى درعهده والتزام ايلمكدر بناء عليه اصيل وكفيلك ايكيسيده مطلوب واحدك برمنوالى مشروح متعهدوملتزمى بولندقلرندن طالب مطالبه ده مخيردر آلاجغنى ديلرسه كفيلدن وديلرسه اصيلدن مطالبه ايدرو برندن مطالبه سى ديكرندن مطالبه سنى اسقاط ايتميوب برندن مطالبه ايتدكدنصكره ديكرندن وياخود معاً ايكسندن دخى مطالبه ايدر فقط اصيلك برائتيله ويا ايفاى دين ايتمسيله كفيلك دخى برائتى لازم كلور زيرا دين اودنمش ومطالبه ايچون بقا ومحل قالمامشدر

بنا برين كفيل اصيلك اداسنه مطلع اولميه رق كفيل اولديغى دين حالا باقيدر ظنيله مكفول بهى يعنى اداسنه متعهد بولنديغى دينى ادا ايتدكدنصكره دين مذكورى اصيلك تأديه سى ياخود داينك اصيلى دين مذكوردن ابرا ايلمش اولديغى ثابت اولسه كفيل ويرديكنى استرداد ايدر چونكه كفيلك ظننده كى خطاسى ظاهر اولمشدر خطاسى ظاهر اولان ظنه ايسه اعتبار يوقدر

وكذا صاحب محيطك (كل ما اخذ بغير حق يسترد منه) ديو بيانى اوزره اصيل دخى كفيلنك اداسنه واقف اولميه رق حالا دينم ظنيله تأديهٔ دين ايتدكدنصكره دين مذكورى كفيلنك اداسى ظاهر اولسه اصيل تكرار ويرمش اولديغى مبلغى استرداد ايدر چونكه اصيلك ظننده كى خطاسى ظاهر اولمشدر خطاسى ظاهر اولان ظنه ايسه اعتبار يوقدر وحقسز آلنان شيده استرداد اولنور

(وكذا)

وكذا صاحب اشباهك (ولو ظن ان عليه ديناً فبان خلافه يرجع بما ادى) ديو بيانى اوزره بر كيمسه ديكر بر كيمسه دن فلان جهتدن سنده شوقدر غروش آله جغم واردر و يرديكنده اول كيمسه دخى اول جهتدن اكا اولقدر بورجى واردر ظنيله مبلغ مذكورى ويردكدنصكره جهت مذكوره دن اكا دينى اولمديغى ظاهر اولسه و يرمش اولديغى مبلغ ايله اول كيمسه يه رجوع ايدر وآندن استرداد ايدر چونكه خطاسى ظاهر اولان ظنه اعتبار يوقدر

وكذا صاحب قنيه نك (ولو اقر بطلاق زوجته ظاناً الوقوع بافتاء المفتى فتبين عدمه لم يقع) ديو بيانى اوزره بر كيمسه نك زوجه سيله بينلرده وقوعبولان بعض قول وماجرادن طولايى طلاق وقوعبولمش ايدوكنه دائر بر مفتينك ويرمش اولديغى فتوى اوزرينه صحيحاً طلاق واقع اولمش ظنيله طلاقى اقرار ايتدكدنصكره مفتينك فتواسنك خلاف وخطاسى آندن اعلم ديكر بر مفتينك ويرمش اولديغى فتوى ايله ظاهر اولسه منوال مشروح اوزره ايديلان اقرار ايله طلاق واقع اولمامش اولور چونكه خطاسى ظاهر اولان ظنه اعتبار يوقدر

٧٣ (ماده) سنده مستند اولان احتمال ايله حجت يوقدر

بوماده اصوليونك (لاحجة مع الاحتمال الناشى عن دليل) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

اون برنجى ماده نك تفصيلنده دخى بيان قلنديغى وجهله اقرار مقرك ياحال صحتنده اولور و ياخسته لغنده ومرض موتنده وقوعبولور انسان مالنك وحقى خالصنك حسبما يختار متصرفى بولنمسى جهتله

کندوسنك صحتی حالنده اولان اقراری کرك ورثه‌دن بریسی ایچون اولسون و کرکسه اجنبی ایچون بولنسون هروجهله صحیح اوله‌جغی باهر ایسه‌ده مرض موتنده‌کی اقراری فقهای عظام حضراتنك (وان اقر لاجنبی صح وان احاط بماله) دیو ایلدکلری تصریحات اوزرینه انجق اجنبی وورثه‌نك غیری حقنده معتبر طوتیلور

ومریضك جمیع مالنی محیط ومستوعب بولنور ایسه‌ده صحیحدر دینلور اما مریضك مرض موتنده ورثه‌دن بریسی ایچون حادث اولان وصیت واقراری بقیهٔ ورثه‌سی طرفندن تصدیق اولنماقسزین باطل اولور زیرا مریضك مالنه مرض موتنده ورثه‌نك حقی تعلق ایتمش اولمسیله وارثلردن بعضیلرینی تخصیصده باقیلرینك حقنی ابطال تهمتی واردر بوایسه ممنوعدر نتکم حدیث شریفده (لاوصیته للوارث ولااقرار له بالدین) وارد اولمشدر

بنابرین برکیمسه ورثه‌سندن برینه شوقدر غروش بورجی اولدیغنی اقرار ایتدیکی تقدیرده اکر مرض موتنده ایسه دیکر ورثه تصدیق ایتمدکچه بواقراری حجت دکلدر زیرا دیکر ورثه‌دن مال قاچرمق احتمالی و بعض ورثه‌نك حقلرینی ابطال تهمتی مرض موته مستنددر یعنی سنده مستنددر سنده مستند احتمال ایله ایسه حجت یوقدر

اما حال صحتنده ایسه اقراری معتبر اولور واوحالده اولان احتمالی محضا برنوع توهمدن عبارت اولدیغندن اقرارك حجیتنه مانع دکلدر چونکه اصولیونك (فلا اعتبار بالتوهم) قاعده‌لری مفادی معلومدر بیع وهبه مثللو شیلرده بوقبیلدندر مثلا برکیمسه مرض موتنده

(ورثه‌سندن)

ورثه‌سندن بریسنه برشی صاتسه و یاهبه اتسه دیکروارثلرك تصدیق واجازتلرینه موقوف اولوب مریضك وفاتندنصکره اجازت ویررلرایسه صحیح ونافذدر و یرمزلر ایسه دکلدر چونکه سنده مستند اولان احتمال ایله حجت یوقدر

زوجه‌سندن ماعدا وارثی اولمیان کیمسه مرض موتنده جمیع اموالنی زوجه‌سنه و یاخود زوجندن بشقه وارثی اولمیان قادین جمیع اموالنی مرض موتنده زوجنه هبه وتسلیم ایتسه و یا اقرار ایله نفی ملك ایتسه صحیح اولور

و بونلردن بریسنك ترکه‌سنه امین بیت المالك مداخله ایتمکه حقی یوقدر مریضك بیع وهبه‌سنه واقرارینه متدائر سائر خصوصات ولازمکلان معاملات مجلهٔ احکام عدلیه نك کتاب بیوعی باب سابعنك فصل خامسنده وکتاب هبه‌سی باب ثانیسنك فصل ثانیسنده وکتاب اقراری باب ثالثنك فصل ثالثنده تفصیلاتیله مبین ومحرر بولنمشدر

منافع الدقایقك (وکذا لاحجة مع الاختلاف کاختلاف الشهود) دیو توضیح و بیانی اوزره سنده مستند اولان احتمال ایله حجت اولمدیغی کبی اختلاف شهود مثللو اختلال ایله‌ده حجت یوقدر

کنز الدقایقك (و یعتبر اتفاق الشاهدین لفظاً ومعنیً) دیو بیانی اوزره شهادتك دعوایه موافق بولنماسی شرط اولدیغی کبی شاهدلرك ادای شهادتده لفظ ومعنا جهتلریله اتفاقلریده شرطدر بنابرین شاهدلر مشهود بهده اختلاف ایتسه‌لر شهادتلری مقبول اولماز

مثلا شاهدلرك برى بيك غروشلق آلتون وديكرى بيك غروشلق سيم مجيديه ديو شهادت ايتسه لر شهادتلرى قبول اولنماز

وكذا مال مغصوب اولان حيوان حقنده شاهدلرك برى قيرآت وديكرى ياغز ياآلات و ياخود برى آت وديكرى قصراق ديو شهادت ايلسه لر شهادتلرى قبول اولنماز

زيرا قضا آنجق حجت ايله جائز اولور   حجت ايسه شاهدينك لفظاً ومعناً اتفاقلريله حاصل اوله بيله جكى جهتله انلرك اتفاقلرى بولنمديغى تقديرده نصاب شهادت كامل اولمديغندن حجت ثابت اولەمز

٧٤ (ماده) توهمه اعتبار يوقدر

بوماده فقهانك (فلا اعتبار بالتوهم) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر   توهم صرف واحتمال مجرده اعتبار يوقدر

بنابرين بركيمسه ديكر بركيمسه دن اشترا ايدوب دفع ثمن ايلديكى منزلده برمدت ساكن اولدقدنصكره منزل مزبور ذاتاً جن يتاغى وايچنده جن اولديغى بعض كيمسه لر طرفندن خبرويرلمش اولمسيله عيبى ظهور ايتدى ديو منزل مزبورى اول كيمسه يه رد وثمنى استرداد ايدرم ديەمز

وكذا بركيمسه كورجيدن ثمن معلومه برطولم كورك اشترا وقبض ايتدكدنصكره جائزكه كوركه برمستحق يعنى برصاحب ظهور ايدوب بندن آلورنفسكه كفيل ويرديو كورجى يه اجبار ايدەمز

وكذا برينك انسان بيوندن يوكسك بريرده پنجره سى اولوبده احتمالكه نردبان وضعيله قومشوسنك مقرنسوان اولان محلنه نظر (ايلر)

ايلرديو قومشوسى اول پنجره يى سد ايتديرەمز   چونكه بونلر محضا توهمدن عبارتدر   توهمه ايسه اعتبار يوقدر

قرينهٔ قاطعه حديقينه بالغ اولان امارەدر   قرينهٔ قاطعه نك اسباب حكمدن بريسى بولنديغنى بيان ذيلنده ردالمحتار (لوظهر من دار خالية انسان خائف بسكين متلوث بدم فدخلوها فورا فرأوا مذبوحاً لحينه اخذبه اذلايمترى انه قاتله) ديو برمثال ايراد ائلمشدركه بركيمسه النده قان بولاشمش پچاق اولديغى حالده خوف وتلاش ايله برخالى خانه دن چيقديغى كبى درعقب اول خانه يه كيريلوب هنوز بوغزلانمش برشخص كورلسه اول كيمسه بو شخصك قاتلى اولديغنه اشتباه اولنماز شايدكه اول شخص كندو كندوسنى اولدرمش اولمق كبى صرف احتمالات وهميه يه التفات قلنماز چونكه قرينهٔ قاطعه نك ظهورندنصكره آرتق بومثللو سوزلر محضا توهمدر   توهمه ايسه اعتبار يوقدر

٧٥ (ماده) برهان ايله ثابت اولان شى عياناً ثابت كبيدر

بوماده اصوليونك (الثابت بالبرهان كالثابت بالعيان) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر

برهان ضمله دليل وحجت واضحه معناسنه در   جمعى براهين كلور و برهان معجزه معناسنه ده اولور   نتكم موسى عليه السلامه (فذانك برهانان من ربك الاية) ديو خطاب الهى وارد اولمش و برهانان لفظى حجتان نيرتان ومعجزتان باهرتان ايله مفسر اولوب عصا ويد بيضانك موسى عليه السلامه محضا جانب الهيدن احسان اولنمش حجت نيره ومعجزهٔ باهره لر اولديغى آيت جليله ايله بيان بيورلمشدر

اهل میزان برهانی (قیاس مؤلف من مقدمات قطعیة منتج لنتیجة قطعیة) دیو تعریف ایدرك برهانك نتیجهٔ قطعیه‌یی انتاج ایدر مقدمات یقینیه‌دن مرکب برقیاس اولدیغنی بیان ایتمشلردر و علماء اصولی دخی (مافصل الحق عن الباطل ومیز الصحیح من الفاسد بالبیان الذی فیه) دیو برهان کندوسنده موجود بیان ایله حقی باطلدن فصل ایدر و صحیحیده فاسددن تمییز ایدر برشی اولدیغنی تعریف ایتمشلردر

منافع الدقایق صاحبی بوراده برهاندن مراد بینهٔ عادله‌در و (الثابت بالبرهان الثابت ببینة عادلة) تقدیرنده‌در دیو ماده‌یی وقاعده‌یی توضیح وتشریح ایلمشدر بوصورتجه برهان ایله یعنی بینهٔ عادله ایله ثابت اولان شی عیاناً یعنی معاینه ومشاهدهٔ بصرله ثابت اولمش کبیدر دیمکدر

الحاصل مدعی علیه مدعی بهی منکر بولندیغی تقدیرده مدعینك حقلی ومدعی علیهك حقسز اولدیغنی فصل وتمییز وتفریق ایده‌جك حجت واضحه بینهٔ عادله‌در و یقینی افاده ایلدیکی جهتله بینهٔ عادله ایله ثابت اولان برشی معاینه ومشاهدهٔ بصرله ثابت اولمش حکمنده‌در بنابرین مدعی علیه مدعی بهی اقرار ایدرایسه حاکم آنی اقراریله الزام ایدر واگر مدعی علیه دعوا اولنان نسنه‌یی انکار ایدرسه مدعی دعواسنی عادل شاهدلر ایله اثبات ایتدیکی تقدیرده حاکم اول نسنه‌یی مدعی علیه اوزرینه حکم ایدر وایکی صورتده دخی مدعی علیهك کندوسندن دعوا ایدیلان شیئی مدعی‌یه تسلیم وایفاسی ایجاب ایدر

ومدعی علیهك مادامکه بنم اقرارم یوقدر مدعی بهی مدعی‌یه تسلیم وایفا ایتمکلکم لازم کلماز دیوسوزسو یلمکه حقی یوقدر چونکه برهان ایله ثابت اولان شی عیاناً ثابت کبیدر و برشیکه کرك اقرار وکرك بینهٔ عادله ایله مدعی علیه اوزرنده ثابت بولنسون اول شیئك ایفا وتسلیمی لزومنجه فرقی یوقدر

۷٦ (ماده) بینه مدعی ایچون و یمین منکر اوزرینه‌در

بوماده (البینة للمدعی والیمین علی من انکر) حدیث شریفندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

بینه حجت قویه دیمکدر وظاهر وآشکار اولمق معناسنه‌در جمعی بینات کلور حق و باطل وصادق وکاذب کندوسیله واضح وآشکار اولمسی و بینلری انکله فصل وتمییز قلنمسی جهتله اول حجت قویه‌یه بینه اطلاق اولنمشدر یمین امیروزننده صاغ اله دینور یسار مقابلیدر جمعی ایمن وایمان کلور زور وقوت وقدرت معناسنده مستعملدر زیرا صاغ صولدن قوتلیدر نتکم جناب حقك نظم جلیلنده (لاخذنا منه بالیمین) وارد اولمش و یمین لفظی قوت وقدرت ایله مفسر بولنمشدر و یمین اندو قسم معناسنه‌در سلفده عربلر عهدو حلف خصوصنده صاغ الینی رفیقنك صاغ النه ضرب ومسح ایلدکاری علاقه سیله حلف وقسمه یمین اطلاق اولنمشدر

فقها یمینی (تقویة احد طرفی الخبر بالمقسم به) دیو تعریف ایتمشلردرکه یمین خبرك ایکی طرفنك برینی مقسم به ایله یعنی اسم الله ایله قوتلندیرمکدر چونکه خبرك صدق وکذبه احتمالی واردر وخبرك ایکی طرفی

صدق وكذب جهتلريدر كه يمين ايده جك كيمسه كندوسنك حقيقة ادعا وقولنده صادق اولديغنى بيله رك يمين ايدرايسه صدق جهتنى وكاذب اولديغنى بيلديكى حالده خلاف يره يمينه جسارت ايدرايسه كذب جهتنى قوتلندرمكه عزم وقصد ايتمش ديمكدر

غرر كتاب دعواده (وان انكر سئل المدعى بينة فان اقام قضى عليه والا حلفه بطلبه) ديوايلديكى توضيح و بيانى اوزره مدعى طرفندن ادعا اولنان برشيده اكر مدعى عليه مدعى بهى اقرار ايدرايسه حاكم انى اقرار يله الزام ايدر واكر انكار ايدرسه حاكم مدعيدن بينه استر مدعى بالبينة دعواسنى اثبات ايتديكى صورتده حاكم مدعى عليه اوزرينه حكم ايلر ومدعى دعواسنى اثباتدن اظهار عجز ايلديكى تقديرده مدعينك طلبيله مدعى عليهه يمين تكليف ايلر مدعى عليه يمين ايدرسه ياخود مدعى يمينو يرديرمز ايسه حاكم مدعى يى بلا بينة مدعى عليهه معارضه دن منع ايدر مدعى عليه يميندن نكول ايدرسه حاكم نكوليله حكم ايدر

فقهانك (ولا ترد اليمين على المدعى وان نكل خصمه) ديو بيانلرى اوزره مدعى عليه هرنقدر يميندن نكول ايدرايسه ده ائمه حنفيه يه كوره يمين مدعى اوزرينه رد اولنماز ومدعى يه يمين ايتمك لازم كلمز زيرا مقتضاء نص جنس ايمانك مدعى عليه جانبنده اولمقلغيدر مدعى جانبنده يمين يوقدر بنابرين مدعى عليهه يمين تكليف اولندقده يميندن نكول ايله اكر مدعى يمين ايدرسه مدعى بهى اكا ايفا و تسليم ايدرم ديسه سوزى خلاف نص اولديغندن التفاته شايان دكلدر چونكه بينه مدعى ايچون و يمين منكر اوزرينه در

(ماده)

٧٧ (ماده) بينه خلاف ظاهرى اثبات ايچون و يمين اصلى ابقا ايچوندر

بو ماده اصوليونك (البينات شرعت لاثبات خلاف الظاهر واليمين لابقاء الاصل) قاعده سندن خذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر

بينات جمع بينه در ظاهر و مبين معناسنه در بينه مدعينك صدقنه دلالت ايدر شهادت مبينه در

بينه خلاف ظاهرى اثبات ايچوندر زيرا ظاهره مخالف كورينان شى اثبات و بيانه محتاجدر اما اول شيكه حال ظاهره موافق ومطابقدر اول شى اصل ديمكدر و برشيئك ايسه بولنديغى حال اوزره قالمسى يعنى خلافنه علم ودليل اولمدقچه اولديغى حال اوزره ابقا و بقاسى اصل وراجح واعتبارده مقدم بولنمسى جهتله اصلى ابقا ايچون يمين لازمدر

صاحب قاضيخانك (ومن انكر فعل غير كان القول قوله لانه متمسك بالاصل ومن ادعى فعل نفسه لا يقبل قوله الا بحجة) ديو بيانى اوزره بر كيمسه كه غيرك فعلنى انكار ايدرايسه مع اليمين قول اول منكركدر زيرا اول منكر اصله متمسكدر اما كندى فعلنى ادعا ايدن كيمسه نك قولى آنجق حجت و بينه ايله مقبول اولور

بنابرين بر كيمسه معد للاستغلال اولميان منزلنى ديكر بر كيمسه يه ويروب اولدخى برمدت ايچنده ساكن اولدقدنصكره بينلرنده اختلاف واقع اولوب صاحب منزل بن منزلى سكا مدت معلومه تمامنه دكين شو قدر غروشه ايجار ايتمشيدم ديوب ايچنده اوطوران كيمسه دخى بلا

اجرة اسـكان ایتمشیدك دیسه طرفینك بینه‌لری اولمسـه قول منزلده ساکن اولان کیمسه‌نکدر زیرا غیرك فعلنی انکار ایتمشدر یعنی منزل مزبورك کندوسنه ایجار ایله و یرلمیوب بلا اجرة اسکان ایدلدیکنی صورت دفعده ادعا و بیان ایلمشـدر ومنزل مزبور ایسه ذاتا معد للاستغلال یعنی کرا ایچون یاپلمش بر بنا اولمدیغی جهتله اول کیمسنه اصله متمسك بولنمش اولمغله اصلك ابقاسیچون مع الیمین قول انك اولمشدر اما اول کیمسه‌که کندی فعلنی ادعا ایتمش یعنی شوقدر غروش ایجار ایله اسکان ایتدم دیمش معد للاستغلال بولنمیان بنا حقنده بوسوز خلاف ظاهر اولمغله اثبات و بیانه البتده محتاجدر چونکه بینـه خلاف ظاهری اثبات ایچون و یمین اصلی ابقا ایچوندر

وکذا جواهر الفتاوانك (رجل اثبت بالبینـة علی رجل انه اقر کذا طایعاً فاقام المدعی علیه بینة فی دفع دعواه انه اقر باکراه فالبینة بینة الاکراه فانه یثبت خلاف الظاهر) دیو بیانی اوزره بر کیمسه دیکر بر کیمسـه‌نك طایعاً اقراری اوزرینه بینه اقامه ایتـدکده مدعی علیه دخی دفع دعواسنده اقرارك اکراه ایله وقوعنه بینه کتورسه خلاف ظاهری مثبت بولندیغی جهتله اکراه بینه‌سی اولیدر زیرا متبایعاندن ایجاب وقبولك صدوری تحققنه مبنی مبایعه ده اصل وظاهر اولان طوع ورضادر اکراه خلاف اصل ومنافیٔ ظاهردر بینه ایسه خلاف ظاهری اثبات ایده‌نکدر بنابرین بایع ومشـتریدن هر بریسی طوع واکراهده اختلاف ایتسه‌لر اصل اولمسی جهتله قول مع الیمین مدعیٔ طوعکدر اکراه ماده‌سی خلاف ظاهر اولمغله

ثبوتی اثبات و بیانه محتاجدر چونکه بینه خلاف ظاهری اثبات ایچون و یمین اصلی ابقا ایچـوندر صلحده ومال دعواسندن ابرا خصوصنده دخی بعینه حکم بویله‌در

التمش دردنجی ماده‌نك تفصیلنده دخی بیان قلندیغی وجهله صاحب دررو غررك (الاصل فی الوکالة الخصوص وفی المضاربة العموم فان باع الوکیل نسـاء فقال آمره امرتك بنقد وقال اطلقت صدق الاخر بناء علی کون التقیید اصلا فی الوکالة) دیو بیانلری اوزره وکالتده اصل اولان خصوصدر ومضاربه‌ده عمومدر

بناء علی ذلك وکیل مؤکلنك مالینی ویره‌سیه صاتدقده مؤکل نقد ایله بیعه امر ایتمشیدم وکیل دخی سن اطلاق ایدوب بیعی برنسنه ایله تعیین وتقیید ایتمامشـیدك دیسه و طرفینك بینه‌لری اولماسه قول مع الیمین آمر مؤکلکدر چونکه وکالتده اصل وظاهر اولان تقییددر اطلاق خلاف ظاهردر مؤکل ایسه بونده اصله متمسکدر بنابرین اصلی ابقا ایچون آمر ومؤکله یمین لازمدر چونکه بینه حلاف ظاهری اثبات ایچون و یمین اصلی ابقا ایچوندر

وکذا صاحب اشـباهك (اختلف رب المال مع المضـارب فی التقیید والاطلاق فالقول للمضارب) دیو ایضاح ایلدیکی وجهله رب المال ایله مضارب بیننده تقیید واطلاقده اختلاف اولنسه قول مضاربکدر مثلا بر کیمسه دیکر کیمسه‌دن سفینه ایله تجارت ایتمك اوزره مضاربه طریقیله الدیغی اموال ایله اسکندریه‌یه سفرنده سفینه‌نك غرقیله مبلغ مذکور تلف اولدقدنصکره رب المال بن مبلغ مذکوری ساکه

ازميره سفر ايتمك اوزره و يرمشيدم مضارب دخي سن اطلاق ايدوب
نسنه تعيين ايتمامشيدك ديسه وطرفينك بينه‌لرى اولماسه قول مع اليمين
مضار بكدر چونكه مضـاربه ده اصل وظاهر اولان عمومدر
تقييد خلاف ظاهردر مضارب ايسه بونده اصله متمسكدر بنابرين
اصلى ابقا ايچون مضاربه يمين لازمدر چونكه بينه خلاف ظاهرى
اثبات ايچون و يمين ابقا ايچوندر

٧٨ (ماده) بينه حجت متعديه واقرار حجة قاصره‌در

بوماده فقهانك (البينة حجة متعديه والاقرار حجة قاصرة) كلاملرندن
اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

بينه حجت متعديه‌در يعنى غيرى‌يه تعدى وتجاوز وسرايتى واردر
(وحتى تظهر فى حق كافة الناس) ديو خصوصى بعض مواد ده
بينه‌نك كافۀ ناس حقنده تأثير وظهورى اولديغى فقهاء عظام حضراتى
طرفندن بيان ايدلمشدر

زيرا بينه آنجق حاكمك قضاسيله حجت اولور حاكمك ايسه ولايت
عامه‌سى بولنديغى جهتله حكم وقضـاسى كافۀ ناس حقنـده نافذ
اولور يعنى محكوم عليهده ومحكوم عليهك غيريده دخى سرايت
وتأثيرى بولنور

اما اقرار حجت قاصره‌در يعنى غيرى‌يه تعدى وتجاوز وسرايتى يوقدر
زيرا اقرارك قضايه احتياجى وتوقف وتعلق بولنمديغى ومقرك ولايتى
آنجق نفسى اوزرينه اولديغى جهتله اقرار آنجق مقرك كندوسى حقنده
حجت اولور ومقرك نفسى اوزرينه قاصر بولنور

(بنابرين)

بنابرين بزازيه‌نك (ادعى على الميت حقا فخصمه الورثة اوالوصى
والحكم على احد الورثة حكم على الكل وان لم يكن فى يده شئ من التركة)
ديو بيانى اوزره بر كيمسه ميت اوزرينه حق دعوى ايتسه مدعينك
خصمى ورثه و ياخود وصيدر واحد ورثه اوزرينه حكم ورثه‌نك
جمله‌سى اوزرينه حكمدر هر نقدر اول وارث يدنده تركه‌دن برشى
يوغيسه‌ده مثلا بر كيمسه فوت اولوب والده‌سنى وآخر دياره‌ده بولنان
سـائر ورثه‌سنى ترك ايتدكده بر كيمسـنه ظهور ايدوب بنم متوفانك
ذمتنده فلان جهتدن شوقدر بيك غروش الهجق حقم واردر ديو
متوفانك والده‌سى يوزينه دعوى ايدوب بعـد الاثبات والحكم مبلغ
مزبورى تركه‌دن السه سائر ورثه كلدكلرنده دائنه دينى بزم يوزيمزه
دخى اثبات ايله والا مبلغ مذكورى سندن الورز ديمكه حقلرى يوقدر
چونكه بينه حجت متعديه‌در واحد ورثه اوزرينه بالبينه حكم كليسى
اوزرينه حكمدر

وكذا جامع الفصولينك (فلولم يقم البينـة واقربه الوارث اونكل
ففى ظاهر الرواية يأخذ كل الدين من حصة المقر) ديو بيانى اوزره
متوفانك ورثه‌سى تركه‌سنى اقتسـام ايتدكلرندنصكره بريسى ظهور
ايدوب مورثكز متوفانك ذمتنده فلان جهتدن شوقدر بيك غروش الاجغم
واردر ديو دعوى ايتدكده و بينه اقامه ايده‌مديكى وسائر ورثه منكر
بولنديغى حالده ورثه‌دن يالكز بريسى اقرار ايلسه و يا يمين لازم كلوبده
يميندن نكول ايلسه دائن بعد الحكم مبلغ مذكورى تماماً مقرك مقبوض اولان
حصۀ وافيه‌سندن آلور

چونكه اقرار حجت قاصره‌در و حجت قاصره ایسه آنجق مقرك كندوسی حقنده حجت اولور سائر ورثه‌یه تأثیری یوقدر

وكذا در المختارك (و يثبت رجوع المشترى على بايعه بالثمن اذا كان الاستحقاق بالبينة اما اذا كان الاستحقاق باقرار المشترى او بنكوله فلا) دیو بیانی اوزره بر كیمسه‌نك شراء یدنده اولان بر ماله مستحق یعنی بر صاحب ظهور ایتدكده مشترینك انكاری اوزرینه مستحق اول مال كندوسنك اولدیغنی اثبات ایدوب‌ده اول مال مستحقه حكم اولنسه مشتری ویرمش اولدیغی ثمن ایله بایعه رجوع ایدر اما مشتری اول مال مستحقك اولدیغنی اقرار ایلسه یاخود مشترینك اوزرینه یمین لازم كلوب‌ده مشتری یمیندن نكول ایلسه ویرمش اولدیغی ثمن ایله بایعه رجوعه حقی یوقدر چونكه بینه حجت متعدیه و اقرار حجت قاصره‌در

٧٩ (ماده) كشی اقراریله الزام اولنور

بو ماده اصولیونك (المرء مؤاخذ باقراره) قاعده‌سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر كه كشی اقراریله مؤاخذه اولنور و آنكله الزام قلنور زیرا اقرار حجت قاصره‌در و بینه كبی حجت ملزمه‌در و بلكیده آندن اولی‌در كه اقرارده كذبك احتمالی عادت جهتیله ابعددر تكمله منافع الدقایق صاحبنك (لزم على المقر ما اقر به للمقر له لان اقراره للغير كاذبا ممتنع عادة) دیو بیانی اوزره مقر اوزرینه اقرار ایلدیكی نسنه‌یی مقرلهه ویرمسی لازم كلور زیرا مقرك غیری ایچون كاذباً اقراری عادة ممتنعدر وعادة ممتنع اولان شیده حقیقة ممتنع كبی عد اولنور بنابرین كشی اقراریله الزام اولنور

(مجمع)

مجمع شرعیه‌دن بریسیده اقرار در فقهانك (الرجوع عن الاقرار باطل) قاعده‌لری حكمنجه اقراردن رجوع باطلدر بناء على ذلك بر كیمسه فلان كیمسنه‌یه شوقدر غروش دینم واردر دیدكدنصكره اقرارمدن رجوع ایتدم دیمسنه اعتبار اولنمیوب اقراریله الزام اولنور و مقربی مقرلهه تسلیمی ایله امر اولنور

٨٠ (ماده) تناقض ایله حجت قالمز

یكرمی دردنجی ماده‌نك تفصیلنده تناقضك تعریفی و محل خفانك غیریده تناقضك مقبول اولمدیغی و خصمك تصدیق و حاكمك تكذیبیله‌ده تناقضك مرتفع اولور ایدوكی بیان ایدلمشدر مجمع الانهرك (فان رجعا قبل الحكم لا يحكم القاضى بشهادتهما الخ) دیو بیانی اوزره اگر شاهدلر بعد اداء الشهادة وقبل الحكم حضور حاكمده شهادتلرندن رجوع ایتسه‌لر انلرك ایلدكاری شهادتلریله قاضی حكم ایتمز زیرا آنلرك كلاملرنده تناقض واردر كلام متناقض ایله ایسه حكم اولنماز چونكه تناقض ایله حجت قالمز و بو صورتده اتلاف بولنمدیغی جهتله شاهدلره ضمانده لازم كلمز آنجق تعذیر اولنورلر كتاب مذكورك (وان رجعا بعده لا ينقض القاضى حكمه وضمنا ما اتلفاه بها) دیو بیانی اوزره شاهدلر بعد الحكم حضور حاكمده شهادتلرندن رجوع ایتسه‌لر قاضی ایلدیكی حكمی نقض ایتمز زیرا كلام ثانی صدق اوزرینه دلالتده اولكی كلام كبیدر كلام

اول ایسه اتصال قضا ایله تأکد ایتمش وترجیح قلنمش اولمغله کلام ثانی انی نقض ایده مز چونکه قاضی کلام متناقض ایله حکم ایده میه جکی کبی کلام متناقض ایله ایلمش اولدیغی حکمیده بوزه مز وبو صورتده شاهدلر شهادتلریله علی وجه التعدی اتلافنه سبب اولدقلری شیٔ یعنی محکوم بهی ضامن اولورلر

ینه کتاب مذکورك (فان رجع احدهما ضمن الراجع نصفاً) دیو بیانی اوزره اکر بعد الحکم والقضا شاهدلرك بریسی حضور حاکمده شهادتندن رجوع ایلسه اول رجوع ایدن کیمسنه محکوم بهك نصفنی ضامن اولور زیرا شاهدلرك هر بریسنك شهادتی نصف حجت اولور و بریسنك رجوعنه واو بریسنکده شهادتی اوزرینه ثبات و بقاسنه مبنی حجت آنجق نصفده باقی قالمش اولور بنابرین راجع رجوعیله شهادتنده تناقض ایلمش اولمسی جهتله کندوسنده حجت باقی قالمامش اولان محکوم بهك نصفنك ضمانی کندوسی اوزرینه لازم کلور

٨١ (ماده) اصل ثابت اولمدیغی حالده فرعك ثابت اولدیغی واردر

بو ماده اصولیونك (قد یثبت الفرع مع عدم ثبوت الاصل) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

منافع الدقایق صاحبی بو ماده یی توضیحده (فلو قال لزید علی عمرو الف وانا ضامن به فانکر عمرو لزم الکفیل اذا ادعاها زید دون الاصل) دیو برمثال ایراد ایلمشدرکه بر کیمسه عمروك زیده بیك غروش بورجی واردر بن اکا کفیل وضامنم دیسه واصیلك یعنی (مدیون)

مدیون دینلان عمروك انکاری اوزرینه زید مبلغ مذکوری کفیلدن ادعا ایلسه کفیلك مبلغ مذکوری ویرمسی لازم کلور

اصیل منکر اولوب هنوز اوزرینه برشی ثابت اولمامش ایسه ده اقرار شرعا حجت معتبره اولمغین قائل یعنی کفیل بونده اقراریله مؤاخذه اولنور وکفالت مشروحه سی اوزره مبلغ مذکوری ایفاسیله امر اولنور چونکه اصل ثابت اولمدیغی حالده فرعك ثابت اولدیغی واردر

٨٢ (ماده) شرطك ثبوتی عندنده اکا معلق اولان شیئك ثبوتی لازم کلور

بو ماده اصولیونك (المعلق بالشرط یجب ثبوته عند ثبوته) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر بعضلری شرطی (التزام لم یوجد فی امر لم یوجد بصیغة مخصوصة) دیو تعریف ایتمشلردرکه شرط هنوز ظهور ایتمامش برشیٔ صیغهٔ مخصوصه ایله ینه ظهور ایتمامش برشیده التزام ایتمکدر دیمشلر

مرآت ومرقاتك (ومن کلمات الشرط ان وهو اصل فیه وتدخل امراً معدوماً لکنه علی خطر الوجود) دیو بیانی اوزره حروف معانیدن بولنان ان کلمات شرطدندر واذا ومتی کلمه لری مثللو کندوسیله ظرفیت معناسی معتبر اولمیوب محضا شرط ایچون اولمسی وشرط معناسنه مخصوص بولنمسی جهتله شرطیتده اصلدر وبو ان لفظی امر معدومه داخل اولور لکن اول امر خطر وجود اوزره در یعنی اولوب اولمامق وحصوله کاوب کلمامك بیننده مترددر

وان لفظی تشکیکده استعمال اولنوب وجود وانتفاسی قطعی اولان شیده مستعمل دکلدر

بنابرین منافع الدقایق صاحبنك (لایقال ان جاء الغد فکذا لان الغد مما سیجئ قطعا) دیو بیانی اوزره اکر یارین کاورسه شویله اولسون دینمز زیرا یارینك همان کلسی قطعیدر آنده شك یوقدر

ولسان ترکیده بو ان لفظنك معناسنی افاده ایدن ادات شرط اکر لفظیدر تعلیق دخی بعضیلری (ترتیب امر لم یوجد علی امر لم یوجد بان واخواتها) دیو تعریف ایتمشلر وتعلیق هنوز ظهور ایتمامش برشئ ان وآنك اخواتی بولنانلر ایله یعنی لو ولولا واذا واذاما ومتی کبیلر ایله ینه ظهور ایتمامش برشئ اوزرینه ترتیب ایتمکدن عبارت اولدیغنی بیان ایلمشلر واصطلاح فقهاده تعلیق (ربط حصول مضمون جملة بحصول مضمون جملة اخری) تعریف مشهوریله معرف اولوب تعلیق برجملەنك مضموننك حصولنی جملهٔ اخرانك یعنی دیکر برجملەنك مضموننك حصولنه ربط ایتمك دیمکدرکه ربط اولنان شیئه معلق بالشرط وجزا ومربوط علیه اولان شیئه دخی معلق علیه وشرط دینلور

کلیات ابی البقانك (وشرط صحة التعلیق کون الشرط معدوماً علی خطر الموجود فان التعلیق بکائن تنجیز وبالمستحیل باطل) دیو بیانی اوزره شرطك حطر وجود اوزره معدوم اولمقلغی یعنی شرط هنوز موجود اولمیوب مستقبلده ظهور ووجودی ممکن اولان شیلردن (بولنملغی)

بولنمقلغی تعلیقك صحتنك شرطیدر زیرا کائنه تعلیق تنجیز دریعنی قبل التعلیق واقع اولان شرطه تعلیق منجز اولور ومعلق علیه اولان شی همان اولحالده واقع اولور ومحال اولان شرطه تعلیقده باطل اولور چونکه کلام لغو سویلنمش اولور

ابن عابدینك (کون الشرط معدوماً علی حطر الوجود) جملەسنی ایلدیکی تشریحی اوزره شرطك حطروجود اوزره معدوم اولمقلغی شرط آتیده اولوب اولمامق وظهور ایدوب ایتمامك بیننده مذبذب ومتردد برحالده بولنمق ومحالده اولمامق ولامحاله متحقق ده بولنمامق دیمکدر وینه ابن عابدینك (ومثال الشرط الفاسد بعتك بشرط کذا ومثال التعلیق بعتك ان رضی فلان) دیو بیانی اوزره شوشئی سکا شو شرطله صاتدم دیمك شرط فاسده مثال اولور وشوشئ سکا صاتدم اکر فلان کیمسه راضی اولورسه دیمك شرطه تعلیقه مثال اولور درر وغررك (ما یبطل بالشرط الفاسد ولا یصح تعلیقه بالشرط الخ) دیو بیانی اوزره عقود شرعیه ایکی نوع اوزرینه اولوب برنجی نوعی شرط فاسد ایله باطل اولان وشرطه تعلیق صحیح اولمیاندر ایکنجی نوعی شرط فاسد ایله باطل اولمیاندر وبو نوع اولده ایکی اصله مستنددر اولکیسی اولدرکه هرعقدکه بیع واجاره وسائره کبی انده مالی ماله مبادله اوله شرط فاسد ایله فاسدو باطل اولور زیرا شروط فاسده باب ربادندر واول ربا ایسه معاوضات مالیه ده اولور ومعاوضات غیر مالیه ده وهبه وصدقه مثللو تبرعاتده ربا اولماز چونکه ربا عوضدن خالی برزیاده لکدر وشروط فاسدەنك حقیقتی ایسه عقد اقتضا ایتمیان وعقده ملایم اولمیان زیاده لکدن عبارت

اولمسیله آنده دخی عوضدن خالی فضل بولنمشدر اشته (لانأکل الربوا)
(و احل الله البیع وحرم الربوا) آیت جلیله‌لریله منهی عنه اولان
ربانك برنوعیده بودر (شرط ملایم مقتضای عقدی تأکید
وتأیید ایدن وعقده منافی بولنمیان شرطدر

ایکنجی اصل اولدرکه تملیکات قبیلندن بولنان عقوداتك شرط
محضه تعلیقی جائزدکلدر تقییدات قبیلندن بولنانلرده‌ده حکم بویله‌در
وطلاق کبی اسقاط محضدن عبارت بولنانلرك مطلقا یعنی ملائم وغیر
ملائم شرطه تعلیقی جائزدر واطلاقات واسقاطات والتزامات
وولایات قبیلندن بولنانلرکده شرطه ملائمه تعلیق جائزدر

شرط فاسد ایله باطل اولان وشرط تعلیقی صحیح اولمیان برنجی نوع
(بیع) (وبیعه اجازت) (وقسمت) (واجاره) (ومال دعواسندن
صلح) (ومزارعه) (ومساقات) مثللولرمعاوضات مالیه‌دن
عبارت بولنمرله شروط فاسده ایله بونلرده فاسدوباطل اولورلر
(ورجعت) (وعزل وکیل) کبیلرنده شرطه تعلیق صحیح اولماز
شروط فاسده ایله باطل اولمیان ایکنجی نوع (قرض) (وهبه)
(وصدقه) (ونکاح) (وطلاق) (وخلع) (ورهن) (وایصاء)
(ووصیت) (وشرکت) (ومضاربه) (وکفالت) (وحواله)
(ووکالت) کبیلردرکه بونلر شروط فاسده ایله باطل اولمازلر زیرا
بونلر صاحب دررك (وانما لم یبطل هذه التصرفات بالشرط الفاسد
لانها امامن معاوضات غیر مالیة اومن تبرعات اومن اسقاطات) دیو
بیانی اوزره بونلرك بعضیسی معاوضات غیر مالیه‌دن وبعضیسیده
(تبرعات)

تبرعات وبرطاقیده اسقاطات قبیلندندر بوقبیلدن بولنانلر ایسه
شروط فاسده ایله باطل اولمازلر یعنی بونلرده عقد صحیح اولوب
آنجق شرط باطل اولور بنابرین برکیمسه برینه شو بیك غروشی
سکا هبه ویاخود تصدق ایتدم بکا برماه مجانا خدمت ایتمك اوزره
دیه‌رك مبلغ مذکوری اکا تسلیم ایلسه هبه وتصدق صحیح اولوب
شرط باطل اولور وموهوب له ویامتصدق علیه اوزرینه اول شرطه
رعایت ایتمك لازم کلمز

درالمختارك (وماتصح اضافته الی المستقبل ومالاتصح) دیو بیانی اوزره
بونلردن زمان مستقبله اضافتله انعقادی صحیح اولان (اجاره) (وفسخ
اجاره) (ومزارعه) (ومساقات) (ومضاربه) (ووکالت)
(وکفالت) (وایصاء) (ووصیت) (وطلاق) (ووقف)
مثللولردر مستقبله اضافتله انعقادی صحیح اولمیانلرده (بیع) (وبیعه
اجازت) وفسخ بیع) (وقسمت) (وشرکت) (وهبه) (ونکاح)
(ورجعت) (ومال دعواسندن صلح) (ودیندن ابرا) کبیلردر
وبونلر حالا تملیکات قبیلندن بولنمرله شرطه تعلیق اولنمدقلری کبی
زمان مستقبله دخی مضاف قلنمازلر

تفصیلات مبسوطه‌دن منفهم اوله‌جغی وجهله اطلاقات واسقاطات
والتزامات وولایات قبیلندن بولنان عقوداتك شرط ملایمه تعلیقی
جائزدر (اطلاق همزه‌نك کسریله آچیق وصالویرمك واسقاط دخی
دوشرمك معناسنه دیرلر

ابن عابدینك (فانهما من باب الاطلاقات والاسقاطات) دیوو بیانی اوزره

مضارﺑﻪ ووكالت دخی اطلاقات واسقاطات قبیلندن دیرلر زیرا مضاربه وتوكیلك عقدندن اول مضارب ووكیلك مالك ومؤكلك مالنده تصرفلری مالكك حقی بولنان اذن واجازتنه موقوف وآنكله مقید ایدی مالك مضاربه وتوكیلی عقد ایتمش وتصرفی وكیل ومضاربه تفویض ایله قید ثابتی رفع وازاله ایلمش اولمسی جهتله اطلاق واسقاط حصوله كلمشدر

مضاربه ووكالت و بونلرك امثالی شرطه تعلیقی قابل بولنان عقوداتدن بریسی شرطه تعلیق قلندیغی حالده شرطك ثبوتی عندنده اكا معلق اولان شیئك دخی ثبوتی لازم كلور مجلهٔ احكام عدلیه‌نك اون اوچنجی كتابنده تصریحاتیله بیان ایدلدیكی اوزره ركن توكیل بعضاً مطلق و بعضاً بروقته مضاف و برقید ایله مقید اولدیغی كبی بعضاً ده شرطه معلق اولور

مثلا بر كیمسه دیكر بر كیمسنه‌یه فلان افندی بورایه كلور ایسه بنم شو كتابلریمی صاتمق اوزره‌سنی وكیل ایتدم دیو بده اودخی قبول ایتسه وكالت اول افندینك كلمه‌سنه معلق اوله‌رق منعقد اولور واول افندی كلورسه وكیل دخی اول كتابلری صاته‌بیلور چونكه شرطك ثبوتی عندنده اكا معلق اولان شیئك دخی ثبوتی لازم كلور تعلیق بر جمله‌نك مضمونك حصولنی دیكر بر جمله‌نك مضمونك حصولنه ربط ایتمكدن عبارت ایدوكی یوقاروده بیان اولنمشیدی بو مثالده اول كیمسه شو كتابلریمی صاتمق اوزره سنی وكیل ایتدم جمله‌سنك مضمونی بولنان وكیلك كتابلری صاته‌بیلمه‌سی حصولنی

(فلان)

فلان افندی كلور ایسه جمله‌سنك مضمونی كه اول افندینك كلمكلكیدر انك حصولنه ربط ایتمش اولور هرنه‌زمان شرط ثابت اولور ایسه یعنی اول افندی كلور ایسه اكا معلق اولان شیكه وكیلك اول كتابلری صاته‌بلمسی ماده‌سیدر اودخی ثابت اولور ایدوكی آكلاشیلور

والتزامات وتعهدات قبیلندن بولنان عقدك دخی شرط ملائمه تعلیق جائزدر كفالت التزامات وتعهدات قبیلندندركه بر كیمسه ذاتنی دیكرك ذاتنه ضم ایدوب وانك حقنده لازم كلان مطالبه‌یی كندو دخی درعهده والتزام ایلمكدن عبارتدر

كنز الدقایقك (ویصح تعلیق الكفالة بشرط ملایم) دیو بیانی اوزره كفالتك شرط ملائمه تعلیقی صحیح اولور شرط معلق وزمان مستقبله مضاف اولمیه‌رق منجزاً كفالت منعقد اولدیغی كبی برشرطه وزمان مستقبله مضاف اوله‌رقده منعقد اولور و بومثللو شرطه وزمان مستقبله مضاف اوله‌رق منعقد اولان كفالتده شرط تحقق وزمان حلول ایتمدكجه كفیل مطالب اولماز

مثلا فلان آدم سنك اله‌جغكی ویرمز ایسه اداسنه كفیلم دیدكده كفالت مشروطاً منعقد اولوب لدی المطالبه اول آدم بورجنی ویرمز ایسه كفیلدن مطالبه اولنور چونكه شرطك ثبوتی عندنده اكا معلق اولان شیئك دخی ثبوتی لازم كلور

بیع واجاره واستیجار كبی تملیكات قبیلندن اولان عقوداتك شرط محضه تعلیقی جائز اولمدیغی كبی رجعت وعزل وكیل وحجر كبی تقییدات قبیلندن بولنان عقوداتك دخی شرط محضه تعلیقی جائز دكلدر (تقیید

اطلاقك مقابليدركه برشئ بندايتمك وقيد آلتنده طوتمق ديمكدر اطلاقات واسقاطاتي بيانده آنفاً اشارت اولنديغي اوزره وكيل قبل الوكاله مؤكلك مالنده ومحجور دخي قبل الاذن كندوسي حجر ايدلديكي مالده تصرفدن ممنوع ايديلر توكيل وفك حجر ايله آنلر ممنوع اولدقلري شيدن واول شيئله قيددن اطلاق ايدلمشلر ايكن وكيلك وكالتدن عزلي ومحجورك تصرفدن منع اولنمسي وينه حجر آلتينه آلنمش اولمسي اوجه نائل اولدقلري اطلاق تقييد ايلمشدركه وكيل معزول مؤكلنك مالنده ومحجور دخي حجر ايدلمش بولنديغي نسنه ده تصرف ايده مامكله مقيد اولمشلردر وكذا زوج وزوجه بينلرنده نكاح قائم اولديغي حالده زوجه زوجنك خدمتني وحقوق زوجيتني يرينه كتورمسيله مقيددر حال بويله ايكن زوج زوجه سني تطليق ايتدكده زوجهٔ مزبوره يي ايفاسيله مكلفه بولنديغي حقوقدن اخلا واطلاق ايتمش بولنمشيدي مؤخراً عدتي ايچنده ينه زوجهٔ مطلقهٔ رجعيه سنه مراجعتي وينه آني قبول زوجهٔ مزبوره يي كما في السابق حقوق زوجيته مراعاتي وخدمتي قيديله مقيد ايلمشدر

اشته بونلر كبي تمليكات وتقييدات قبيلندن بولنان شيلرك شرط محضه تعليقي جائز اولمامغله آنلردن بريسي شرط محضه تعليق قلنديغي تقديرده باطل اولوب حكمي قالمز يعني معلق عليه اولان شرط واقع اولسه بيله اكا معلق اولان شيئك دخي ثبوتي لازم كلمز

مثلا برآدم ديكر برآدمه اكر فلان كيمسه يارنكي كون كلورسه شومنزلمي بيك غروشه سكا صاتدم ديوب اولدخي اولشرطله قبول ايتدم ديسه

بيع باطل اولوب حكمي قالمز يعني اول كيمسه يارين كلسه بيله بيعك ثبوتي لازم كلمز وكذا بر كيمسه زوجهٔ مطلقهٔ رجعيه سنه باكه شوقدر غروشلق هديه ويرمك شرطيله سكا مراجعت ايلدم ديسه رجعه بوتعليق ايله باطل اولور وكذا بر كيمسه كندو وكيلنه سني وكالتدن عزل ايلدم بكا شوقدر غروش قرض ويرمك شرطيله ديسه عزل وكيل بوتعليق ايله باطل اولور

٨٣ (ماده) بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور

بوماده اصوليونك (يلزم مراعات الشرط بقدر الامكان) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

منافع الدقايق صاحبي بوماده يي (فلوشرط المودع بكسر الدال عدم دفع الوديعة الى امرأته مثلا فاذا امكن حفظ الوديعة بلادفعها الى امرأته ضمن الدافع الوديعة اذاهلكت في يد امرأته) ديو برمثال ايراديله توضيح ايلمشدركه مودع حين ايداعده وديع ومستودعه وديعه يي بالذات كندوسي حفظ ايتمسني وزوجه سنه ويرمامسني شرط قيلديغي ومستودعك وديعه يي زوجه سنه ويرمكسزين بنفسه حفظي ممكن اولديغي حالده زوجه سنه ويررده وديعه آنك يدنده تلف وضايع اولورايسه مستودع ضامن اولور چونكه بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور

اكرزوجه سنه ويرمكسزين حفظي ممكن اوله مديغي حالده مستودع وديعه يي زوجه سنه ويروبده انك يدنده تلف وضايع اولسه ضمان لازم كلماز زيرا بووجهله دفع تعدي صايلماز

بنابرين عقد ايداعده ايراد اولنان شرط اكر ممكن الاجرا ومفيد اولور ايسه معتبردر دكل ايسه اول شرط لغودر شويله كه مستودعك خانه سنده حفظ اولنمق شرطيله برمال ايداع اولنمشيكن حريق وقوعيله ديكر محله نقلنه مجبوريت كلدكده اول شرطه اعتبار اولنمز و بوصورتده وديع ديكر محله نقل اولنوبده بلاتعد ولاتقصير تلف و ياضايع اولسه ضمان لازم كلمز زيرا شرطه مراعاتك لزومى شرطك ايفا واجراسى ممكن اولان يرده‌در والا (لايكلف الله نفساً الاوسعها) آيت جليله سى منطوقنجه امكانك خارجنده بولنان برشرطى يرينه كتورمكله هيچ بركيمسه مجبور ومكلف طوتلمز

اصوليونك (شرط الواقف كنص الشارع) قاعده‌لرى وفقهانك (نصوص الواقف كنصوص الشارع) قوللرى حكمنجه امتثالده وكندوسيله عملك وجوبنده مفهوم ودلالتده واقفك حكم شرعه مخالف بولنميان شرطى نص شارع كبيدر وهروجهله شروط معتبره دندر زيرا شروط معتبره‌دن اولمامش اولسه ايدى امتثال واجب اولماز ايدى بنابرين (فمن بدله بعد ماسمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه) آيت جليله سى مفادعاليسنجه واقفك شرعه موافق شرطى مقتضاسنجه عمل اولنمسى وتبديل وتغييردن محفوظ طوتلمسنه اهتمام قلنمسى واجب اولور چونكه بقدر الامكان شرطه مراعات اولنمق لازم كلور

آنجق قاعدهٔ مذكوره‌نك اشباه وسائر كتب فقهيه‌ده (شرط الواقف يجب اتباعه الافى مسائل) ديو بعض مستثنياتى اولديغى كوسترلمش (وشو)

وشو حالده قاعدهٔ مذكوره عمومى اوزره اولمديغى وواقفك هرشرطى واجب الاتباع بولنمديغى و واقفك قاضى وقفك ناظرينى عزل ايتمامسنى شرط ايتمش اولمسى مخالف شرع شرط باطل ايدوكى شارح اشباه حموى طرفندن تصريح وبيان ايدلمشدر بناء على ذلك صاحب اشباه ومنافع الدقايقك (لوشرط الواقف ان لايعزل القاضى فللقاضى عزل غير الاهل) ولوشرط ان لايوجر وقفه اكثر من سنة ولكن الناس لايرغبون فى استيجاره سنة اوكان فى الزيادة نفع للفقراء فللقاضى المخالفة دون الناظر) شرط الواقف عدم الاستبدال وللقاضى الاستبدال اذا كان اصلح) ديو بيانلرى اوزره واقف ناظرك قاضى طرفندن عزل اولنمامسنى شرط ايتمش اولسه وناظرك ايسه اهلى اولمديغى وامور وقفه خيانتى ظاهر اولسه قاضى آنى عزل ايدوب يرينه اهل وارباب ومستقيم الاطوار برينى ناظر تعيين ايدر

وكذا واقف وقفى عقارنك برسنه‌دن زياده مدتله ايجار اولنمامسنى شرط ايتمش اولسه وناس ايسه سنهٔ واحده ايله استيجاره رغبت كوسترمسه و ياخود برسنه‌دن زياده يه ايجار اولنمقلغنده فقرا ومرتزقه‌يه نفع اولديغى باهر اولسه قاضينك شرط واقفه مخالفتى و برسنه‌دن زياده‌يه ايجار ايتمكلكى جائزدر

وكذا واقف وقفى عقارينك استبدال اولنمامقلغنى شرط ايتمش اولسه واول وقف عقارك ايسه استبدالنك وقف حقنده انفع واصلح اوله جغى باهر اولسه قاضى ايچون آنى استبدال جائزدر

زيرا قضاتك ولايت عامه سى بولنمسى جهتله وقف حقنده دخى اصلح

وانفع اولانی ایشلمك اوزرلرینه واجب اولور وشرطه ایسه بقدر الامکان مراعات اولنمق لازمکلور

غررك (جاز خیار الشرط للمتبایعین ولاحد هما) دیو بیانی اوزره بایع ویامشتری ویاخود ایکیسی بردن مدت معلومه ایچنده بیعی فسخ ایتمك ویاخو اجازت ایله انفاذ ایلمك خصوصنده مخیر اولمق اوزره بیعده شرط قیلمق جائزدر خیار وصف وخیار نقد وخیار تعیینده دخی حکم بویله در

صاحب دررك (ان شرط الخیار مخالف لمقتضی العقد وهو اللزوم الخ) دیو بیانی اوزره شرط خیار مقتضای عقده مخالفدر زیرا مقتضای عقد عقدك همان لزومیدر شرط خیار ایسه بوکا مانع بولنمسی جهتله شرط خیارك شرط مفسد اولمسی لازمکلور ایسه ده (اذا بایعت فقل لاخلابة ولی الخیار ثلاثة ایام) یعنی برشئ مبایعه ایتدیکده دیکه سوز ایله آلدامق وآلداتمق اولمسون زیرا بنم ایچون اوچ کون مخیرلك واردر دیو وارد اولان حدیث شریف ایله علی خلاف القیاس خیار شرط تجویز بیورلمش وبووجهله خیار شرط منصوص علیه بولنمش اولمغله بومثللو شرطلر ایله عقدك مقتضاسندن بولنان ویامقتضای عقدی تأیید وتأکیدایدن شرطلره واصولیونك (استعمال الناس حجة یجب العمل بها) والعادة محکمة) قاعده لری مدلولنجه ناس بیننده متعارف ومتعامل اولان شرطلره مراعات اولنمق لازمکلور

ابن عابدینك (وان یکون فی صلب العقد حتی لو الحقاه به لم یلتحق) (دیو)

بیانی اوزره شرطك صلب عقدده اولمقلغی شرط اولمسی جهتله بعد العقد الحاق اولنان شرطه اعتبار یوقدر بنابرین برکیمسه شراء صحیح ایله برمقدار حطب اشترا ایلدکدنصکره شراده شرط ایدلمکسزین موصولا بالشراء بایعه بواوطونلری سن منزلمه دکین ده کتوره جکسن دیسه عقد فاسد اولماز زیرا بعد العقد الحاق اولنمش برشرطدر بعد العقد الحاق اولنان شرطه ایسه اعتبار یوقدر

٨٤ (ماده) وعدلر صور تعلیقی اکتسا ایله لازم اولور

بوماده فقهانك (ان المواعید باکتساء صور التعلیق تکون لازمة) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

قاموسك بیانه کوره وعد وجد وزنده قولله برنسنه یی ایده جك وایشلیه جك اولمق معناسنه درکه سوز ویرمك ایله تعبیر اولنور وبوسوز که جك زمانده برشئ ایشلمك ایچون اولور

اکتسا همزه نك وتانك کسریله لباس کیمك وکینمك معناسنه در

کفالت لغتده ضم معناسنه در نتکم (وکفلها ذکریا) آیت جلیله سنده کی کفلها کلمه سی ضمها الی نفسه ایله تفسیر قلنمشدر والله تعالی حضرتلری ذکریا علیه السلامی مریم رضی الله عنها حضرتلرینك امور ومصالحنه کافل وضامن قیلدی وذکریا آنی نفسنه ضم ایلدی دیمکدر وبوحکایهٔ عجیبه وغریبه سورهٔ آل عمرانده تفصیلاتیله مبیندر

واصطلاح شرعده کفالت برشیئك مطالبه سی حقنده ذمتی ذمته ضم ایتمکدر ملتقی الابحرك (وهی ضربان بالنفس و بالمال فالاول

تنعقده بكفلت بنفسه او برقبته ونحو هما ممايعبر به عن البدن و بجزء شايع منه كنصفه وغيره) ديو بيانى اوزره كفالت ايكى قسم اوزره اولوب برقسمى كفالت بالنفسدركه برآدمك شخصنه كفيل اولمقدر و برقسمى دخى كفالت بالمالدركه برآدمك ذمتنده اولان مالك اداسنه كفيل اولمقدر   كفالت بالنفس كفيلك فلان كيمسه نك نفسنه ياخود رقبه سنه كفيل اولدم ديمسيله ياخود بوايكى لفظ مثللو لرايله كه جميع بدندن كندو لريله تعبير اولنور   روح وجسد و رأس كبى بونلره كفيل اولدم ديمسيله و ياخود دمكفولدن نصف وعشر كبى جزء شايعه يعنى فلان ادمك نصفنه و ياعشرينه كفيل وضامنم ديمسيله منعقد اولورو بونده نفس تجزى يى غيرقابل بولنديغندن جزء و بعضى ذكر كلى مثابه سنده بولنور

وعرف وعادتده (ضمنته اوهو على اوالى اوانازعيم اوقبيل به) مثللو تعهد والتزامه دلالت ايدن سوزلرايله ده يعنى كفيل وضامن اولدم و ياكفيل وضامنم اولشى بنم اوزريمه در ياخود بكادر ياخود بناكا زعيم وقبيلم ديمسيله كفالت صحيح ومنعقد اولور

(زعيم وقبيل ايكيسيده كفيل معناسنه درلر آنجق (لاباناضامن لمعرفته) يعنى كفيلك بن بوآدمك معرفتنه ضامنم و بن انى بيلورم ايو آدمدر ديمسيله كفالت صحيح اولماز   زيرا بولفظ معرفتى مستلزمدر مطالبه يى مستلزم دكلدر   كفالت ايسه تسليم وضمانى التزام ايلكدن عبارتدر بنابرين بركيمسه برينه شوقدر بيك غروش قرض ويردكدنصكره ديكر بركيمسه يه سن بنم قرض و يرديكم فلان كيمسه يى بيلورميسن (ديدكده

ديدكده اولدخى جواباً اوت بيلورم ايوآدمدر ديمش اولسه مجرد بويله ديمكله كفيل اولمش اولمز

وكذا خانيه نك (لمجرد الوعد لايلزم شئ) ديو بيانى اوزره وعد مجرد ايله ده برشى لازم كلمز   بنابرين بركيمسه برينه سن بومالى فلان كيمسنه يه صات ثمننه بن كفيل اولورم ديمسيله كفيل اولمسى لازم كلمز   چونكه وعد مجرددر وعد مجرد ايله ايسه برشى لازم كلمز فقط تنقيح حامديه نك (امااذاقاله معلقا بان قال ان لم يؤده فلان فانا ادفعه اليك ونحوه يكون كفالة) ديو بيانى اوزره اكراول كيمسه صورت معلقه ده سويلسه يعنى سن بومالى اول كيمسنه يه صات اكر اقچه سنى ويرمز ايسه بن ويريرم ديسه ومالى الان اقچه يى ويرمسه بو وعدى ايدن كيمسنه نك اقچه يى ويرمسى لازم كلور   چونكه وعدلر صور تعليقى اكتسا ايله لازم اولور

---

٨٥ (ماده) برشيئك نفعى ضمانى مقابله سنده در

بوماده جوامع الكلمدن بولنان (الخراج بالضمان) حديث شريفندن اخذ اولنمشدر   واشباه شارحى حموينك بو بابده كوستر ديكى ايضاحاتى اوزره حديث شريفمذ كورك سبب ورودى ايسه عصر سعادتده برمبيعك رديني ايجاب ايدر عيب قديمنه مطلع اولان برذات بايعى ايله حضور نبويده بعدالمخاصمه مبيعك ردى وجميع ثمنك اخذ واسترداد ايله حكم شرعى صادر اولدقده بايعك يانبى الله مشترى مبيعى استخدام ايتمشيدى اجرت لازم كلزمى استفسارى اوزرينه (الخراج بالضمان) حديث شريفى وارد اولمش و بونده اجرت لازم كلمديكى

بيان اولنمشدر كه برشيئك نفعى ضمانى مقابله سنده در يعنى برشى تلف اولديغى تقديرده خسارى كيمه عائد ايسه انك ضمانده ديمك اولوب اول كيمه نك بو وجهله ضمانى اول شيئله انتفاعه مقابل اولور

بنا برين خيار عيبله رد اولنان برحيوانى مشترى قوللانمش اولمسندن طولايى بايع اجرت الهمز زيرا قبل الرد اول حيوان تلف اوليدى خسارى مشترى يه عائد اوله جق ايدى

شارح مشار اليهك (كل ماخرج من شئ فهو خراجه) ديو بيانى اوزره برشيدن ظهور ايدن هر برشى اول شيئك خراجيدر بناء على ذلك اشجارك خراجى ثمر وميوه سى وحيوانك دخى ذريت ونسليدر

مضاربه (هى شركة فى الربح بمال من جانب وعمل من جانب) تعريفيله معرفه اولوب يعنى مضاربه برطرفدن سرمايه وديكر طرفدن سعى وعمل اولمق اوزره برنوع شركتدر ومضاربه ده رب المالك ربحه استحقاقى مالى ايله ومضاربك دخى سعى وعمليله اولديغى كبى اشبو ماده حكمنجه ربح ونفعه استحقاق بعضاً دخى ضمان ايله اولور نتكم ارباب صنايعدن برى يانه برشاكرد آلوب بده تقبل وتعهد والتزام ايلديكى ايشلرى نصف اجرتله اكا كورديرسه جائز اولور وكسبك يعنى ايش صاحبلرندن النان اجرتك نصفنه اول شاكرد عمليله مستحق اولديغى كبى استاد دخى عملى ضامن ومتعهد اولمسيله نصف ديكرينه مستحق اولور چونكه برشيئك نفعى ضمانى مقابله سنده اولور

٨٦ (ماده) اجرت ايله ضمان جمع اولماز

(بوماده)

بوماده اصوليونك (الاجر والضمان لايجتمعان) قاعده سندن اخذ اولنمش واندن مترجم بولنمشدر

صاحب بدايه نك (لايضمن الغاصب منافع ماغصبه الاان ينقص باستعماله فيغرم النقصان) ديو بيانى اوزره غاصب غصب ايتديكى شيئك منافعنى ضامن اولمز آنجق غاصبك استعماليله مغصوبك قيمتنه نقصان ترتب ايلسه نقصان قيمتى ضامن اولور

بنا برين بركيمسه برآدمك اوكوزلرينى غصباً آلوب برمدت چفت سورمكله اوكوزلر زبون اولوب قيمتلرينه نقصان كلسه اول آدم اوكوزلرينك نقصان قيمتنى غاصبه تضمين ايتديرر آنجق بو تضمين ايتديكدنصكره مغصوب منه غاصبدن اجرت طلب ايده مز چونكه اجرت ايله ضمان جمع اولماز

وكذا غررك (استأجر ارضا للزرع برفذرع رطبة ضمن مانقصت بلا اجر) ديو بيانى اوزره بركيمسه بغداى ذرع ايتمك اوزره استيجار ايلديكى تارلايه رطبه يعنى يونجه ذرع ايدوبده اول تارلايه نقصان ترتب ايلسه آجر نقصان ارضى مستأجره تضمين ايتديرر زيرا يونجه نك عروقنك يرده انتشارى جهتله يونجه نك ضررى بغدايدن زياده اولمسيله نقصان ترتب ايلديكى تقديرده مستأجرك نقصان ارضى ضامن اولمقلغى لازمدر لكن بعد التضمين اجرت لازم كلمز چونكه اجرت ايله ضمان جمع اولماز

ملتقى الابحرك (ومن لعمله اثر فى العين كصباغ وقصار يقصر بالنشاء والبيض فله حبسها للاجر فان حبسها فضاعت فلا ضمان ولا اجرله)

دیو بیانی اوزره بویاجی وجامه‌شوی کبی عملنده اثر اولان اجیرك ویره‌سی‌یه مقاوله اولنمامش ایسه اجرت ایچون یدنده مستأجر فیهی حبس ایتمکه صلاحیتی واردر و بووجهله حبس ایدو بده اول مال تلف اولسه ضامن اولماز فقط اجرت دخی آله‌مز

رکوب ایچون استکی اولنان حیوانه یوك یوکلدیله‌مز ویوکلدیلو بده حیوان تلف اولسه ضمان لازم کلور

وکذا بر محل معینه کیتمك اوزره دیو برحیوان استکرا اولندقده مستأجر اول حیوان ایله بشقه محله کیده‌مز وکیدو بده حیوان تلف اولسه ضامن اولور آنجق بونلرده وخلاف شرط ومقاوله مستأجر طرفندن حرکت وقوعبولو بده ضمان لازم کلان بونلر کبی سائر موادده دخی بعد التضمین اجرت لازم کلمز چونکه هم اجرت وهم ضمان ایکیسی بر یرده جمع اولماز

---

٨٧ (ماده) مضرت منفعت مقابله‌سنده‌در

بوماده اصولیونك (الغرم بالغنم) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر غرامت غینك فتحی ورانك تخفیفیله اداسی واوده‌مه‌سی لازم اولان نسنه‌در ضمتینله غرم ومیمك ورانك فتحیله مغرم دخی اول معنایه‌در نتکم نظم جلیلده (فهم من مغرم مثقلون) وارد اولمشدر

غینك ضمی ونونك سکونیله غنم ومیمك ونونك فتحیله مغنم طویملق مالیدر یعنی غنیمت بولمق دیمکدر ابن عابدین (اذا الغرم بالغنم) کلامنی ای المضرة بمقابلة المنفعة) دیو تفسیر ایلمشدرکه مضرت منفعت

(مقابله)

مقابله‌سنده‌در یعنی بر شیئك منفعتنه نائل اولان مضرتنه متحمل اولور دیمکدر

رد المختارك (ولوخیف الغرق فاتفقوا علی القاء امتعته فالغرم بعدد الرؤس) دیو بیانی اوزره سفینه ایچنده بولنان بر طاقم کیمسنه‌لر فورطنه‌نك شدتی ودریانك تلاطمندن ناشی غرق اولملری خوفیله کمی‌یی خفیفلتمك اوزره سفینه حموله‌سندن بعض امتعه‌یی بالاتفاق دکزه آتسه‌لر بوکیفیت سفینهٔ مذکورده بولنانلرك هر بریسنك جاننی تخلیص ایچون ایدلمش اولمسیله بونده ایجاب ایدن غرامت وضمان تقسیماتی عدد رؤس اوزرینه‌در چونکه مضرت منفعت مقابله‌سنده‌در وغرامت غنیمته کوره‌در

درالمختارك (الغرامات اذا کانت لحفظ الاملاك فالقسمة علی قدر الملك وان الحفظ الانفس فعلی عدد الرؤس ولایدخل صبیان ونساء) دیو بیان اوزره تکالیف امیریه اکر محافظهٔ نفوس ایچون ایسه عدد رؤس اوزرینه تقسیم اولنوب نسوان وصبیان دفتر توزیعه ادخال اولنمازلر واکر محافظهٔ املاك ایچون ایسه مقدار ملك اوزرینه تقسیم اولنور چونکه مضرت منفعت مقابله‌سنده‌در وغرامت غنیمته کوره‌در

ابن عابدینك (و یجب ان یکون الوقف کمال الیتیم فاذا کانت الدار مشترکة بین وقفین احتاجت الی المرمة فارادها احد الناظرین وابی الاخر یجبر علی التعمیر من مال الوقف) دیو بیانی اوزره ایکی صغیر یاخود ایکی وقف بیننده مشترك اولان برعقار تعمیره محتاج اولو بده حالی اوزره ابقاسی مضر اولدیغی حالده ایکی وصیدن یاخود ایکی

متوليدن برى تعمير ايتمك ايستيوبده ديكرى امتناع ايلسه وصى مال صغيردن ومتولى دخى مال وقفدن تعميره جبر اولنور

وكذا درالمختارك (ولوكان لموقوف داراً فعمارته على من له السكنى لامن الغلة) ديو بيانى اوزره سكنايه مشروطه وقف منزلك تعميرى غلهٔ وقفدن لازم كلميوب انجق من له السكنايه لازمدر

وكذا ملتقى الابحرك (وكرى ماملك على اربابه لاعلى الشفة ويجبر من ابى ومؤنته عليهم من اعلاه واذا جاوز ارض رجل سقطت عنه) ديو بيانى اوزره مملوك اولان نهر مشتركك آيقلانمسى اصحابى يعنى حق شربى اولانلر اوزرينه‌در بونلردن امتناع ايدن بولنور ايسه جبر اولنور حق شرب اصحابى مؤنت كرى واصلاحده تشريك اولنه‌مز نهر مشتركك مؤنت كرى واصلاحى يوقارودن باشلر وابتدا جمله حصه‌دارلر بونده متشارك اولورلر والك اوست طرفنده‌كى حصه‌دارك اراضيسندن چكلدكده او خلاص اولور وهكذا اشاغيسنه قدر ايندر مثلا اون كشى بيننده مشترك اولان بر نهر آيقلانه‌جق اولدقده الك اوست طرفنده‌كى حصه‌دارك نهايت اراضيسنه قدر اولان قطعه‌سنك مصارفى جمله‌سنك اوزرينه واندن صكره طقوزى اوزرينه وايكنجيسنك اراضيسى دخى چكلدكده سكزى اوزرينه تقسيم ايديلور صكره بوسياق اوزره كيديلور والك اشاغيده‌كى حصه‌دار جمله‌سنك مصرفنده مشارك اوله‌رق الك صكره كندى حصه‌سنى يالكز ياپار بو جهتله الك يوقارودەكى حصه‌دارك مصرفنك جمله‌سندن آز والك اشاغيده‌كى حصه‌دارك مصرفى جمله‌سندن زياده اولور چونكه مضرت منفعت مقابله‌سنده‌در وغرامت غنيمته كوره‌در

(بن)

ابن عابدينك (والكنيف الخارجة من الدور والازقة كما فى دمشق اذا احتاج الى الكرى فهو على عكس نهر الشرب) ديو بيانى اوزره كاريز مشتركى آيقلامق وطريق خاصى تعمير ايتمك نهر شريك عكسنه‌در يعنى بونلرده اشاغيدن باشلر ومصارف واقعه‌دن الك اشاغيده بولنان حصه‌داره جمله‌سندن آز والك يوقاروده بولنان حصه‌داره جمله‌سندن زياده واصابت ايدر ونهر شرب ايله بونك بيننده‌كى فرق صاحب شرب صويى كندى اراضيسنه ايصال ايتمك اوزره تارلاسنك ماقبلنك كرى واصلاحنه وصاحبه اوساخ ايسه وسخر كيدرمك اوزره كندى ارضنك مابعدينك يعنى اوك جهتنك كرى واصلاحنه محتاج بولنملرندن نشأت ايدر

---

٨٨ (ماده) كلفت نعمته ونعمت كلفته كوره‌در

بنا برين بر ملك مشترك تعمير وترميمه محتاج اولدقده صاحبلرى حصه‌لرينه كوره بالاشتراك تعمير ايله مكلفدر

جامع الفصولينك (جاز الجبر على الانفاق فى ذرع ودابة مشتركة) ديو بيانى اوزره مثلا ايكى كشى بيننده مشترك برحيوان اولوبده بريسى آنى بسلمكدن ابا ايتمكله ديكرى حاكمه مراجعت ايتسه حاكم ايچون امتناع ايدن حصه‌داره يا حصه‌كى صات وياخود مشتركا حيوانى بسله ديو جبر ايتمك جائزدر وحصه‌سنى صاتمديغى حالده مشتركا بسلمكه مجبوردر چونكه كلفت نعمته ونعمت كلفته كوره‌در وبو ماده پك سكساندنجى ماده‌يه متفرع وحكمده آنكله متحددر

۸۹ (ماده) برفعلك حكمى فاعلنه مضاف قلنور ومجبر اولمدقچه آمرينه مضاف قلنماز

بو ماده نك تفصيلى اولا اكراهك ايضاحنه متوقف بولنمشدر اكراه همزه نك كسريله بركمسنه يه جبراً برنسنه يى ايشلتمك معناسنه در نتكم آيت جليله ده واقع (لا اكراه فى الدين) لا اجبار فى الدين ايله تفسير اولنمشدركه دينى قبولده اكراه واجبار يوقدر ديمكدر

كتب اصولده اكراه (حمل الغير على مايكرهه بالوعيد) ديو تعريف اولنمشدركه اكراه وعيد واخافه ايله غيرى كريه كورديكى وراضى اولمديغى برايش اوزرينه حمل ايتمك واول ايشى ايشلتمك اوزره اكا اجبار ايتمكدر الحاصل اكراه بر كيمسنه يى اخافه ايله رضاسى اولمقسزين برايشى ايشلتمك اوزره بغير حق اجبار ايتمكدن عبارتدركه اول كيمسنه يه رانك فتحيله مكره واجبار ايدن كيمسه يه مجبر واول ايشه مكره عليه وخوفى موجب اولان نسنه يه دخى مكره به دنيلور

وملتقى الابحرك (وشرطه قدرة المكره على ايقاع ماهدد به وخوف المكره وقوع ذلك) ديو بيانى اوزره مجبرك تهديدينى ايقاعه مقتدر اولمسى ومكره بهك وقوعندن مكرهك قورقاسى يعنى مكره عليهى ايشلمديكى تقديرده مجبرك مكره بهى اجرا ايده جكنه كندوسنجه ظن غالب حاصل اولمسى اكراهك شرطيدر

اسبابنه مباشرت له حصولنده كسب عبادك مدخلى اولان يعنى عوارض مكتسبه دن بولنان اكراهك ايكى قسم اولديغى يعنى ملجئ وغير ملجئ قسملرندن عبارت بولنديغى مجامع الحقايق صاحبى بيان (ايلمش)

ايلمش واكراه ملجئى (مايعدم الرضا و يفسد الاختيار و يوجب الالجاء كما يكره باتلاف نفس اوعضو) ديو تعريف وتمثيل ايلمش واكراه ملجئ مكرهك رضاسنى ازاله ايدر واختيارينى افساد ايدر والجاء واضطرارنى ايجاب ايدر برشى اولديغى بيان ايلمش و بوكا اتلاف نفسى و ياقطع عضوى مثالى كوسترمشدر يعنى قسم اول عداولنان اكراه ملجئ اتلاف نفس ياقطع عضو ايله اولان اكراهدر ديمش و بونلردن برينه مؤدى اوله جغى جهتله ضرب شديد ايله اولان اكراهك دخى بوقبيلدن بولنديغى كتب فقهيه ده تصريح ايدلمش وفعله مباشرتده فاعلك الجاء واضطرارينى موجب اولان اكراه تام وكامل آنجق بو اكراه ملجئ بولنمشدر

و بو اكراه ملجئ تصرفات قوليه وفعليه ده دخى معتبر طوتلمشدر قسم ثانى اعتبار اولنان اكراه غيرى ملجئى دخى (مايعدم الرضا ولا يفسد الاختيار كما بحبس اوقيد اوضرب) ديو تعريف وتمثيل ايلمش واكراه غير ملجئ مكرهك رضاسنى ازاله ايدر لكن اختيارينى افساد ايتميوب بونده فاعل نيه قصد وعزمنده مستقل قالور برشى اولديغى بيان ايلمش و بوكاده حبس و ياقيد وضربى مثال كتورمشدر يعنى اكراه غير ملجئ كندوسنده تلف نفس خوف وخاطره سى اولميوب يالكز غم والمى موجب حبس وقيد وضرب كبى شيلر ايله اولان اكراهدر ديمش و بو اكراه غير ملجئ اكراه ناقص عد اولنوب يالكز تصرفات قوليه ده معتبر طوتلمشدر صاحب مرآتك (فالتصرفات الصادرة من المكره منقسمة الى قسمين مايمكن نسبته الى الحامل ومالا يمكن) (ديو)

دیو بیانی اوزره مکرهدن صدور ایده‌جك تصرفات ایکی قسمدر بونلردن بریسی حامله یعنی مجبره نسبتی ممکن اولاندر دیکریده حامل ومجبره نسبتی ممکن اولمیوب افعالده فاعله واقوالده متکلمه نسبت اولناندر بیع وشرا واجاره واقرار مثللو اقوال اوزرینه جاری اوله‌جق اکراهده متکلمك غیره آلت اولمغه صالح اوله‌مامسی جهتله یعنی مجبر ایچون مطلوب اولان فعل بنفسه ایجاد ممکن اولوبده اول فعلی وعید تلف ایله غیر اوزرینه حمل ایتدکده یعنی اخافه ایله اول ایشی غیره کوردیردکده کویا بنفسه اول فعلی ایشلمش اوله‌جغی مثللو اکر مجبرك بنفسه و بذاته اول فعله مباشرتی ممکن اوله‌میوبده اول ایشی غیر اوزرینه حمل ایلدیکی تقدیرده اول فعل غیر اوزرینه یعنی رانك فتحیله مکره اوزرینه مقصور اولور

اقوال اوزرینه واقع اولان اکراهده متکلمك غیره یعنی مجبره الت اولمغه صلاحیتی اولمدیغی باهردر زیرا کندی لساننده اصلا اختیار قالمامق اوزره کشی غیرك لسانیله حساً تکلم ایده بیلمسی صحیح اولمز بنابرین بوصورتله مکرهك مجبره آلت اوله بیلمسی صحیح وممکن اولمیان یرلرده اقوال احکامیله بالضرورة متکلم اوزرینه مقصور اولور یعنی مجبره نسبت اولمقسزین قول متکلمه مضاف قلنور

وشو حالده متکلمدن مکرهاً صدور ایده‌جك قول بیع وشرا واجاره واقرار کبی فسخی محتمل ورضایه متوقف عقوددن بولنور ایسه مکرهاً وقوعبوله‌جق عقد محلنده واهلندن صدور ایتدیکی حالده منعقد (اولور)

اولور اما رضا بولنمدیغی وفسادك هنوز کندوسنده بقاسی جهتله فاسداً منعقد اولور

مثلا ملتقی الابحرك (فلو اکره علی بیع اوشراء اواجارة اواقرار بقتل اوضرب شدید اوحبس مدید خیر بین الفسخ والامضاء) دیو بیانی وایراد ایلدیکی مثالی اوزره برکیمسه برشیء صاتمغه ویاخود صاتون آلمغه ویاخود برعقاری اجاره‌یه ویرمکه ویابرنسنه‌یی واقرار ایلمکه قتل ایله ویاضرب شدید وحبس مدید ایله اکراه اولنسه و بونلردن مکرهاً برینیده ایشلسه بعد زوال الاکراه اول عقودی فسخ ایله امضا بیننده مخیر قلنور یعنی فسخی قابل بومقوله عقود واقرارده رضانك شرط اولمسی وانك ایسه اکراه سبیله نا موجود بولنمسی جهتله کرکسه اکراه اکراه ملجئ اولسون وکرکسه غیر ملجئ بولنسون مکره ایستر ایسه اول عقود صادره‌یی فسخ ایلر ودیلرسه عقد فاسداً منعقد بولنمش اولمسنه مبنی عقد مذکوری امضا وانفاذ ایلر مرقاتك (فان کان ممالاینفسخ ولایتوقف علی الرضا لم یبطل به کالطلاق ونحوه فاذا اکرهت امرأة بوعید تلف اوحبس علی قبول مال الطلاق تطلق بدونه) دیو بیانی اوزره اکر قول مذکور طلاق مثللو فسخی محتمل اولمیان ورضایه متوقف بولنمیان قبیلدن ایسه اکراه ایله اول قولك حکمی باطل اولماز

مثلا برکیمسه زوجه‌سنه شوقدر بیك غروش مقابله سنده بنمله مخالعه اول یوخسه سنی تلف ایدرم دیدکده زوجهٔ مزبوره مکرهةً مخالعه اولسه مزبوره مطلقه اولور آنجق مبلغ مزبوری ویرمسی لازم کلمز چونکه (ثلاث جدهن جد وهزلهن جد) حدیث شریفی حکمنجه

طلاق وطلاق مثللولر جد وهزل ايله يعنى كرجك ولطيفه ايله دخى واقع اولديغى كبى اكر اهله‌ده واقع اولور وطلاق اسقاطات قبيلندن اولوب فسخى محتمل اولمديغى كبى رضايه‌ده متوقف دكلدر آنجق بدل خلع دنيلان مالك و يرلمسى رضايه متوقف بولنديغندن واكراه ايسه رضايى ازاله ايلمش اولمسيله بوماده ده طلاقك وقوعى و بدل خلعك و يرلمامسى لازم كلور

مثلا خسر و بو كيفيت صغيره‌نك خلعى كبيدركه بلامال واقع اولور ديمشدر ومينة المفتى بوخصوصى (صح قبول الصغيرة العاقلة الخلع فى حق الطلاق لاالبراءة من المهر) ديو توضيح ايلمشدركه صغيرهٔ مميزه زوجى ايله مهرى وشوقدر اشياسى اوزرينه خلع اولوب اشياى مرقومه‌يى زوجنه تسليم ايلسه طلاق واقع اولور آنجق صغيره بالغه اولدقده اشياء مرقومه‌يى زوجندن اله بيلور

و بحسب الاكراه واقع اولان افعالده ايكى قسمدر بونك بعضيسى فاعلك يعنى مكرهك حامل ومجبره آلت اولمامسنده اقوال كبيدركه فاعل اوزرينه مقصور اولوب حامل ومجبره تعدى وتجاوزى اولماز (اكل كبى كه غيرك اغزيله متصور اولماز يعنى ال اغزيله اتمك ييمز بناء عليه بو كبيلرك احكامندن هيچ برشى مجبر وحامله رجوع ايتمز مثلا برصائم كيمسه ديكر برصائم كيمسه‌يى افطاره يعنى اوروجنى بوزمغه اجبار واكراه ايلسه بونده فاعلك صومى باطل اولور اما مجبر وحاملك صومى باطل اولماز زناماده‌سنده دخى حكم بويله دركه غيرك آلتيله وطئ متصور اولماز بنا برين بر كيمسه ديكرينى

(زنا)

زنا اوزرينه اكراه ايلسه عقر زانى اوزرينه لازم كلور

و بحسب الاكراه واقع اولان افعالك بعضيسى‌ده اقوال اوزرينه واقع اكراه كبى اولميوب بلكه بونده فاعلك حامل ومجبره آلت اولمسى محتملدر بناء على ذلك بويله يرلرده فعلك حكمى فاعلنه مضاف اولنميه‌رق يالكز آمر مجبره مضاف قلنور

نفس و يامال اتلافى اوزرينه اولان اكراه كبيكه بونده مجبر وحامل فاعل ومكرهى بالذات اللريله طوتوب ياغى آلت ضرب وآلت كسر كبى برشخص ويابرمال اوزرينه سوق ايده‌رك واول صورتله انى استعمال ايدرك نفس ويامال تلفنك ميدانه كتورلمسى ممكندر بناء على هذا بوصورتله فاعلك حامله آلت اوله‌بيلمسى حيز امكانده بولنمسيله بويولده اكراه ايله واقع اولان تلف نفس و يامالده جنايتك موجبى يعنى قصاص وديت ومال متلفك ضمانى بلامشاركة الفاعل حاملى وآمر مجبرى اوزرينه‌در نتكم كتب اصولده (ولو اكرهه على قتل الغير عمداً فالقصاص على الحامل فقط) ديو ايديلان تصريحات اوزره بر كيمسه ديكر بر كيمسه‌يى عمداً قتله برآدمى اكراه ايلسه قصاص يالكز حامل وآمر مجبر اوزرينه‌در الحاصل افعال اوزرينه جارى اولان اكراهده بيان اولنان (اكل) ماده‌سى كبى فاعلك مجبره آلت اوله‌ميه‌جغى محللرده هرنقدر آمر مجبرووار ايسه‌ده ينه فعلك حكمى فاعلنه مضاف قلنور

اما اتلاف نفس ومال كبى فاعلك مجبره بيان اولنان صورتله آلت اوله‌بيلمسى ممكن ومتصور اولان مواددده دخى فعلك حكمى يالكز آمر

مجبره مضاف قلنور و بو دخی فاعل ومکره طرفندن اولنان ادعا اوزرینه بیان اولنان شرائطك وجودیله برابر اکراه معتبری ایقاعی آمر مجبر اوزرینه ثابت اولدیغی تقدیرده اولور

بنابرین بر کیمسه برینك مالنی اتلاف ایدوبده ضمان لازم کلدکده بن آنی فلان کشینك امریله اتلاف ایتمشیدم دیمسیله ضماندن بری اولهمز یعنی بومثللو سوز ایله کندوسنی ضماندن قورتهمز

چونکه برفعلك حکمی فاعلنه مضـاف قلنور ومجبر اولمدقچه آمرینه مضاف قلنهمز

بالاده دخی ایماو بیـانقلندیغی وجهله اکراه ملجیٔ تصرفات قولیه ده معتبر اولدیغی کبی تصرفات فعلیه ده دخی معتبر اولور

اما اکراه غیر ملجیٔ یالکز تصرفات قولیه ده معتبر اولوب تصرفات فعلیه ده معتبر اولمز

بناء علیه بر کیمسـه دیکره فلانك مالنی اتلاف ایت یوخسـه سنی قتل ایده رم یاخود برعضوکی کسرم دیو بده مکره دخی اتلاف ایتسه اکراه معتبر اولوب ضمان آنجق مجبره لازم کلور

اما فلانك مالینی اتلاف ایت یوخسه سنی ضرب یاحبس ایدرم دیو بده اودخی اتلاف ایتسه اکراه معتبر اولمیوب ضمان آنجق متلفه لازم کلور مجبره لازم کلمز چونکه برفعلك حکمی فاعلنه مضـاف قلنور ومجبر اولمدقچه آمرینه مضاف قلنماز

٩٠ (ماده) مباشر یعنی بالذات فاعل ایله متسبب مجتمع اولدقده حکم اول فاعله مضاف قلنور

بوماده اصولیونك (اذا اجتمع المبـاشر والمتسبب اضیف الحکم الی الفاعل) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

علمـای اصول مباشری (من یحصل التلف بفعله من غیران یتخلل بین فعله والتلف فعل فاعل مختـار) دیو تعریف ایتمشـلر یعنی مبـاشر اول کیمسـه درکه فعلیله تلف بیننه فاعل مختـارك فعلی یعنی برفعل اختیاری حیلولت ایتمکسزین محضا کندی فعلیله تلف حصوله کله بوندن مستبان اولورکه متسبب اول کیمسـه درکه کندی فعلیله تلف حصوله کله آنجق فعلیله تلف میانه سـنه فعل اختیاری حیلولت ایتمش اوله مبـاشر ایله یعنی بالذات فاعل ایله حصوله کلان اتلافه مباشرةً اتلاف دینديکی کبی متسببـله حاصل اولان اتلافه دخی تسبباً اتلاف دینور ذکر اولنان تعریفلر مفادندن نمـایان اوله جغی وجهله مباشرةً اتلاف برشیٔ بالذات تلف ایتمکدرکه ایدن کیمسه یه فاعل مباشر دینور تسبباً اتلاف دخی برشیئك تلفنه سبب اولمقدر

یعنی برشیده دیکر شیئك علی جری العادة تلفنه مفضی اولان برایش احـداث ایتمکدرکه ایدن کیمسـه یه متسبب دینور نتکم برمعلق قندیلك ایپنی کسمك قندیلك یره دوشوبده قیرلمسنه سبب مفض اولمغله ایپی کسان کیمسه مباشرةً ایپی تلف ایتمش وتسبباً قندیلی قیرمش اولور وکذلك بر کیمسـه برطولمی شق ایدوبده ایچنده کی یاغ آقوب تلف اولسه اول کیمسه مباشرةً طولومی وتسبباً یاغی اتلاف ایتمش اولور

سبب لغتده طریق وحبل یعنی ایپ معناسنه درنتکم (فاتبع سبباً) نظم جلیلی اتبع وسلك طریقا ایله تفسیرقلندیغی کبی (فلیمدد بسبب

الی السماء) آیت جلیله سنده‌کی سبب لفظی دخی حبل ایله تفسیر اولنمش وسبب باب معناسنه دخی اولدیغی بیان قلنمش و بونلرك جمله‌سی مقصوده ایصالده مشترك بولنمشدر

اصولیون سببی (ما یکون طریقاً الی الحکم فقط) دیو تعریف ایلمشلردرکه سبب حکم ایچون وضع اولنمیوب و حکمده تأثیری اولور برشیده اولمیوب آنجق حکمه طریق یعنی حکمه موصل برشیدر دیمشلر و بیان اولنان سبب وحکم بیننده برعلتك یعنی خارج مؤثرك توسطی لابدایدوکندن اکر علت سببه مضاف وسبب ایله حادث اولور ایسه بوصورتده سبب علت معناسنه اولوب حکم سببه مضاف قلنور

بنابرین دابه نك مشی وسیری سائق وقائدینك یعنی انی سور یجی و یدیجی نك طبیعتی اوزره بولنماسیله دابه نك فعلی بالضرورة سائق وقائدینه مضاف قلنماسنه مبنی برحیوانك راکب ویاقائدینه اول حیوانك اياغيله باصوب تلف ایلدیکی نسنه یی اول حیوانی اول نسنه اوزرینه سوقی سببیله ضمان واجب اولور

زیرا حیوانك اياغيله بصمه‌سی اول نسنه نك تلف وهلاکنه علتدر واول علت ایسه وطئه یعنی اياق آلتینه آلنوب چینمسنه سبب اولان سوق دابه یه مضافدرکه اول نسنه نك تلف اولمسی حیوانك بصمه سیله وقوعه کلمش ایسه‌ده اکاده سبب اول حیوانك اول شیء اوزرینه سوق ایدلمسی اولمشدر

(واکر)

واکر سببله حکم بیننده‌کی علت متوسطه سببه مضاف قلنماز ایسه علت متوسطه نك فعل اختیاری اولمقلغی کبی بونده سبب علت معناسنه اولمیوب بلکه سبب حقیقی اولمسی جهتله حکم سببه مضاف قلنماز بناء علی ذلك سارقك سرقت ایلدیکی مالی سرقت اوزرینه مجرد خارجدن دلالت ایتمش بولنان کیمسه یه ضمان لازم کلمز زیرا بونده سببله حکم بیننده برعلت توسط ایتمشدرکه اول علت فاعل مختارك یعنی سارقك فعل اختیاریسیدر حکم اول فاعله مضاف قلنور واول فاعلك ضامن اولمسی لازم کلور

وکذا النده حفظ ایدوب طوتمق اوزره برکیمسه برصبی چوجغه سلاح ویردکده اول صبی اول سلاح ایله کندی کندینی قتل ایلسه اول کیمسه یه ضمان ودیت لازم کلمز زیرا صبینك کندینی ضرب واتلافی کندی اختیاریله صدور ایتمشدر دافعه یعنی سلاحی حفظ ایچون النه ویرن کیمسه یه مضاف دکلدر

وکذا برکیمسه برصبی چوجیغه شواغاجه چیق وسلکلیوب میوه‌سنی یره دوکده سن‌یی یاخود برلکده یه لم دیدکده چوجیق دخی اول اغاجه چیقوب وآندن یره دوشوب تلف اولسه او کیمسه یه ضمان لازم کلمز زیرا بوتقدیرجه اغاجه بینمسی کندی اختیاریله واولکی صورتده هروجهله منفعت نفسیه‌سی ایچون اولدیغی کبی ایکنجی صورتده دخی من وجه منفعت نفسیه‌سی ایچون اولمشدر اماتکلم وحده صیغه‌سیله سویلنمش ایسه یعنی چوجق سن شواغاجه چیق ومیوه‌لرینی سیلك بنده آلتنده یره دوشنلری یه‌یم دیمش اولسه

حكم بونك خلافنه دركه بو صورتده ضمان لازم كلور زيرا شو حالده او كيمسه اول صبى يى مجرد آلت منزله سنده استعمال ايلمش اولمسيله تلف اكا مضاف قلنور ابن نجيم بو ماده يى امثلهٔ سائره سيله برابر (فلا ضمان على حافر البئر تعدياً بما اتلف بالقاء غيره) مثاليله توضيح ايلمشدركه برينك اذن ولى الامر اولمقسزين طريق عامده قازمش اولديغى قويى يه ديكرى برينك حيواننى القا ايله اتلاف اتسه قويى يى حفر ايدن كيمسه يه ضمان لازم كليوب القا ايدن كيمسنه ضامن اولور بو خصوص سببك مباشرتدن منفرد بولنديغى حالده اتلاف مالده عمل وتأثيرى اولمامسنه مبتنيدركه حفر بئر بانفراده يعنى مستقل بولنديغى ومباشرتدن عبارت اولان دفع بولنمديغى حالده تلف مالى موجب دكلدر هرنقدر حفر اولمامش اولسه فعلا ده تلف وقوعه كلمز ايديسه ده وصف اخير آنجق دفع اولمسيله حكم دفعه مضاف قلنور چونكه مباشر يعنى بالذات فاعل ايله متسبب مجتمع اولدقده حكم اول فاعله مضاف قلنور

---

۹۱ (ماده) جواز شرعى ضمانه منافيدر

بو ماده اصوليونك (جواز الشرع ينافى الضمان) قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر جواز شرعى ضمانه منافيدر ومانعة الجمعدركه برشيده هم جواز شرعى بولنسون همده ضمان لازم كلسون وايكيسى دخى بردن مادهٔ واحده ده مجتمع اولسون بو اولماز بنا برين ابن عابدينك (وللمستعير ان يودع على المفتى به وهو المختار) ديو بيانى اوزره مفتى به ومختار اولان قوله كوره مستعير عاريتى آخره

(ايداع)

ايداع ايده بيله جكى جهتله عاريت يد مستودعده تعدى وتقصير نسز تلف وضايع اولسه ضمان لازم كلمز

مثلا بر كيمسه بر قريه يه واروب كلنجه بنمك ايچون استعاره ايتديكى باركيرى معتاد اوزره بنوب اول قريه يه واردقده باركير يورليلوب قالمغله اول كيمسه باركيرى اول قريه اهاليسندن بر كيمسنه يه ايداع ايتدكدنصكره باركير اول كيمسنه نك يدنده حتف انفه تلف اولسه ضمان لازم كلمز چونكه مستعيرك ايداعنه جواز شرعى واردر جواز شرعى ضمانه منافيدر وكذا كنز الدقايقك (وللمودع ان يحفظها بنفسه وبعياله) ديو بيانى اوزره مستودع وديعه يى كندو مالى كبى بالذات كندوسى حفظ ايتديكى ياخود عيالنده بولنان وامينى اولان كيمسه يه حفظ ايتديرديكى كبى وديعه يى صاحبنه بالذات و ياخود امينى ايله رد وتسليم ايدر وامينى ايله رد وتسليم ايتديكى صورتده صاحبنه واصل اولمقسزين بلا تعد ولا تقصير تلف يا ضايع اولسه ضمان لازم كلمز وكذا صاحب اشباهك (والمقبوض على سوم الشراء مضمون لا المقبوض على سوم النظر) ديو بيانى اوزره سوم شرا طريقيله قبض اولنان مال مضموندر آنجق سوم نظر طريقيله يعنى كورمك ياخود كوسترمك اوزره قبض اولنان مال كرك بهاسى بيان اولنسون وكرك بيان اولنمسون قابضك يدنده امانت اوله رق تعدى وتقصير بولنمقسزين تلف وضايع اولسه ضمان لازم كلمز

وكذا فقهانك (المرء متصرف فى خالص حقه) ديو واقع اولان بيانلرى اوزره كشى كندى ملكنك وخالص حقنك كيف مايشا

متصرفی بولندیغندن ملکنده دیلدیکی نسنه یی یاپه بیله جکی جهتله کندو ملکنده قازمش اولدیغی قویویه بر ینك حیوانی دوشوب تلف اولسه ضمان لازم کلمز ذکر اولنان مواد جواز شرعی یه مستنددر جواز شرعی ایسه ضمانه منافیدر و بو قبیلدن بولنان هر بر موادده دخی حکم بو مرکزده‌در

۹۲ (ماده) مباشر متعمد اولماسه ده ضامن اولور

بو ماده اصولیونك (المباشر ضامن وان لم یتعمد) قاعده سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر مباشرة اتلاف برشیٔ بالذات تلف ایتمکدر که ایدن کیمسه یه فاعل مباشر دینلور

صاحب هدایه نك و منافع الدقایقك (ثم ان کان مع العلم فحکمه المأثم والمغرم وان کان بدونه فالضمان لانه حق العبد فلا یتوقف علی قصده ولا اثم لان الخطاء موضوع) والغاصب بمثل ما غصبه ان کان مثلیا و بقیمته ان کان قیمیاً) دیو بیانلری اوزره اکر غاصب مال مغصوبی غیرك مالی اولدیغنی بیله‌رك اخذ و تلف ایلمش ایسه بونده غصبك حکمی اثم و مغرمدر یعنی اول مالك اخذ و اتلافیله غاصب هم کناهکار اولور و همده مال مغصوبی ضامن اولور و اکر غیرك مالی اولدیغنی بیلمز ایدیسه بر منطوق حدیث شریف خطا مرفوع اولمغله مغصوب باقی ایسه عین مغصوبك ردی و مستهلك ایسه مغصوب حق عبد اولوب غاصبك تعمد و قصدینه متوقف بولنمدیغندن مثلیده مثلنك و قیمیده قیمتنك ضمانی لازم کلور

بنابرین بر کیمسه دیکرك کرك کندوسنده و کرك امینی یدنده اولان مالنی

(کرك)

کرك قصداً و کرك من غیر قصد اتلاف اتسه ضمان لازم کلور و کذا بر کیمسه کندو مالی ظنیله دیکرك مالنی اتلاف ایتسه و کذا بر ینك ایاغی قایوبده دوشه‌رك آخرك مالنی اتلاف ایتسه ضمان لازم کلور چونکه مباشر متعمد اولماسه ده ضامن اولور

منافع الدقایقك و تاتارخانیه نك (فیضمن القاتل بغیر حق دیته المقتول) وعلی القاتل القصاص فی العمد والدیة فی الخطاء) دیو بیانی اوزره خطاء قاتل بولنان کیمسه مقتولك دیتنی ضامن اولمسی لازم کلور چونکه مباشردر مباشر متعمد اولماسه ده ضامن اولور

۹۳ (ماده) متسبب متعمد اولمدقجه ضامن اولماز

بو ماده اصولیونك (والمتسبب لا الا بالتعمد) قاعده سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر طقسانبجی ماده نك تفصیلنده دخی بیان ایدلدیکی وجهله متسبب ضامن اولماز مثلا سرقت و قتل و قطعه دلالت کبیکه بونلرده سببله حکم بیننده فاعل مختارك فعل اختیاریسی تخلل و توسط ایلمش اولمسیله حکم اول فاعله مضاف قلنور یعنی مؤاخذه فاعل مباشر اوزرینه توجه ایدر و فاعل مباشرك ضامن اولمسی ایجاب ایدر

اما متسبب متعمد اولور ایسه حکم سببه مضاف قلنور مستودعك ودیعه اوزرینه سارقی دلالتی کبیکه مثلا مستودع سارق مقوله سندن بر طاقم کیمسنه‌لره فلان افندینك بنده شوقدر بیك غروش امانت آقچه سی واردر خانه مده فلان محلده طورمقده‌در یوللو سوز سویلدکدنصکره اول سارقلر کیدوب اول مالی اوخانه ده بیان اولنان

محلدن آلسه‌لر مستودعك ضامن اولمقلغی لازم کلور زیرا اوزرینه حفظی اهم وملتزم اولان نسنه‌نك حفظنی ترك ایتمش و بودلالتیله تعدی وقصد وتعمد ایلمش اولور

مادهٔ مذکوره تفصیلنده بیان ایدیلان ومشی وسیری سائق وقائدی بولنان انسانك طبعی اوزره جریان ایتمکده اولان دابه‌نك فعلنك وایلدیکی ضررینك بالضروره سائق وقائدینه مضاف قلنمسی دخی بوقبیلدن بولنور

تسببك موجب ضمان اولمسنده تعدی شرطدر یعنی متسببك برضرری ضامن اولمسی اول ضرره مفضی اولان فعلی حقسز اوله‌رق ایشلمش اولمسی ایله مشروطدر مثلا بر کیمسه بلااذن ولی الامر طریق عامده برقویی قازوبده اورایه دیکرك حیوانی دوشه‌رك تلف اولسه ضامن اولور اما کندوملکنده قازمش اولدیغی قویی‌یه دیکرك حیوانی دوشه‌رك تلف اولسه ضامن اولماز

مجمع الفتاوانك (والاصل الآخر ان تسبب الاتلاف اذا کان تعدیا فهو کالمباشر) دیو بیانی اوزره متسببك اتلافی تعدی ایله اولورسه متسبب فاعل مباشر کبی اولور یعنی بالذات اول شیٔ تلف ایتمش اولور

مثلا برینك حیوانی بر کیمسه‌دن اورکوبده فرار ایله ضایع اولسه ضمان لازم کلمز اما اول کیمسه اول حیوانی قصداً اورکتمش ایسه ضامن اولور

وکذا برصیاد اوه تفنك اتوبده سسندن دیکرك حیوانی اورکه‌رك

(فرار)

فرار ایدرکن دوشوب تلف یاخود ایاغی سقط اولسه ضامن اولماز اما حیوانی اورکتمك قصدیله تفنك آتمش ایسه ضامن اولور وکذا برکیمسه دیکرینك اخورینك قپوسنی آچوبده ایچنده‌کی حیوان فرار ایله ضایع اولسه یاخود قفسنك قپوسنی آچوبده ایچنده‌کی قوش اوچسه ضامن اولور کرچه مستتبب متعمد اولمدقچه ضامن اولماز اما تعدی وتعمدی اولیجق ضامن اولمسی لازم کلور

---

٩٤ (ماده) حیوانك کندولکندن اوله‌رق جنایت ومضرتی هدردر

بو ماده (جرح العجماء جبار) حدیث شریفندن اخذ اولنمش وحدیث مذکور دخی (جنایة الحیوانات واتلافها هدر) ایله تفسیر قلنمشدر

صاحب هدایه‌نك (ولو انفلتت الدابة فاصابت مالا او ادمیا لیلا او نهاراً لاضمان علی صاحبها) دیو بیانی اوزره برحیوان کرك کیجه وکرك کوندوز بوشانوبده کندولکندن اوله‌رق برینك ملکنه دخول ایله بر ضرر ایتسه ویاخود برآدمی بروجهله یاره‌لسه صاحبی اول ضرری ضامن دکلدر چونکه حیوانك کندولکندن اوله‌رق جنایت ومضرتی هدردر

اما صاحب قاضیخانك (رجل له کلب عقور کلما مر علیه مار یعضه فعض انساناً هل یجب علیه الضمان ان تقدموا الی صاحب الکلب قبل العض یضمن وان لم یتقدموا فیه قبل العض لایضمن بمنزلة الحائط المائل) دیو بیانی اوزره بر محله ویا برقریه‌ده بر کیمسنه‌نك کلبی عقور یعنی

طالایجی اولوب یاندن مرور ایدن آدملری اصرمسیله ضرری متعین اولدقده اول کیمسه اول محله ویا قریه اهالیسی طرفندن کلبکی ضبط ایله دیو تنبیه وتقدم اولندقدنصکره دکله میوب ینه صالیویردکده اول کلب بر کیمسه یی اصیروب جرح ایلسه مذکوردنناشی اول کیمسه متأثراً فوت اولسه صاحبنك اول کیمسه نك دیتنی ضامن اولمسی لازم کلور آنجق اوجه تنبیه اولنمامش ایسه صاحبنه ضمان لازم کلمز ثور نطوح یعنی سوسکن اوکوز وانهدامه مائل دیوار حقنده دخی حکم بو وجهله در

منافع الدقایقك (ان المرور فی طریق المسلمین مباح مقید بشرط السلامة) دیو بیانی اوزره طریق عامده مرور مباحدر وهرکسك طریق عامده کرك بنفسه اولسون وکرك حیوانیله بولنسون مروره حقی واردر آنجق بشرط السلامه در یعنی ممکن التحرز اولان حالاتده بشقه سنه ضرر ویرمامك شرطیله مقیدر زیرا طریق عامده مرور جمله ناس بیننده مشترك ایدوکندن برآدمك طریق عامدن مروری من وجه کندی حقنده تصرف ومن وجه غیری حقنده دخی تصرف دیمك اولمسیله مرور شرط سلامتله مقید قلنمشدر

دررو غررك (ضمن الراکب فی طریق العامة ماوطئت دابة وما اصابت بیدها اورأسها اوکدمت) دیو بیانی اوزره بر کیمسه نك طریق عامده بندیکی حیوانی اوك یاخود ارقه ایاغیله باصوب ویاباشیله اوروب ویادیشیله اصیروب تلف ایلدیکی نسنه یی راکبی ضامن اولور

(زیرا)

زیرا بومثللو شیلر ضرورات سیر وتسییردن اولمدیغندن احتراز ممکن ایکن ایدلمامش اولمغله ضمانی لازم کلمشدر

ملتقی الابحرك (لامانفحت برجلها اوذنبها الا اذا اوقفها) دیو بیانی اوزره بر کیمسه نك طریق عامده بندیکی حیوانی ارقه ایاغیله دپوب ویاقویرغیله چارپوب بده برضرر ایتسه راکبنه ضمان لازم کلمز چونکه راکبك بونلردن احترازی امکانسز اولمغله بو بابده وقوعبوله جق جنایت ومضرت اول حیوانك راکبنه نسبت اولنمقسزین مجرد کندولکندن اوله رق ظهوره کلمش دیمکدر حیوانك کندولکندن اوله رق جنایت ومضرتی ایسه هدردر

آنجق اول حیوانی طریق عامده طوردیردیغی حالده بوصورتده بیان ایدیلان ضرر واقع اولور ایسه راکبی ضامن اولور زیرا ایقافدن یعنی حیوانی طوردیرمقدن تحرز ممکن ایکن احتراز ایتمامسی وحقسز اوله رق حیوانی طوردیرماسی وطریقی مشغول قلمسیله تعدی ایلمش اولمسنه مبنی ضامن اولمسی لازم کلمشدر

صاحب هدایه نك جامع الصغیره نسبت ایده رك (وکل شیء ضمنه الراکب ضمنه السائق والقائد) دیو بیانی اوزره قائد وسائق یعنی طریق عامده حیوانی یدنجی وسوریجی راکب کبیدر یعنی انلر دخی آنجق راکبك ضامن اولدیغی ضرری ضامن اولورلر

---

٩٥ (ماده) غیرك مالنده تصرف له امر ایتمك باطلدر

بوماده اصولیونك (الامر بالتصرف فی ملك الغیر باطل) قاعده سندن

اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر كه بر كيمسه نك غير اوزرينه ولايتى اولمقسزين وغيرك مالنده تصرفه اول غير طرفندن اذن واجازت ووكالتى بولنمقسزين آنك مالنده تصرفله امر ايتمسى باطلدر

سكسان طقوزنجى ماده نك تفصيلنده دخى بيان ايديلديكى اوزره بر كيمسه برينك مالنى اتلاف ايدوب ده ضمان لازم كلدكده بن آنى فلان كشينك امريله اتلاف ايتمشيدم ديمسيله ضماندن برى اوله مز يعنى بومثللو سوزايله كندوسنى ضماندن قورتره مز چونكه بر فعلك حكمى فاعلنه مضافدر وغيرك مالنده تصرفله امر ايتمك باطلدر

ومادهٔ مذكوره ده تعريف وتوضيح قلنان اكراه ملجئ وآمر مجبر مسئله سى بو قاعده دن مستثنادر آنده مأمور مكره بولنمسى جهتله معذوردر وبوخصوصده ضمان آمر مجبر اوزرينه لازمدر

غرر وردالمختارك (التوكيل بالاستقراض باطل لا الرسالة) والتوكيل بقبض القرض صحيح) ديو بيانلرى اوزره بنفسه استقراضه مباشرت جائز اولديغى كبى قرض قبضه توكيلده صحيحدر آنجق استقراضه توكيل باطلدر زيرا استقراضه توكيل غيرك مالنده تصرفى آخره تفويضدر اول ايسه جائز دكلدر

اكر شرايه توكيلده غيرك ملكى اولان بيعى قبضه وغيرك ملكنده تصرفله امر ايسه ده بونده عوض واردركه وكيل مبيعك ثمنى ويروب بعده مبيعى قبض ايده جكدر استقراضه توكيل بونك خلافنه دركه آنده عوض يوقدر ومجرد غيرك مالنده تصرفله امر ايتمكدر غيرك مالنده تصرفله امر ايتمك ايسه باطلدر

بنا برين صاحب درركك (حتى لا يثبت به الملك) ديو بيانى اوزره

(بركيمسه)

بركيمسه برينى استقراضه وكيل ايتسه بونكله موكل ايچون ملك ثابت اولميه جغى جهتله استقراض واقع وكيل ايچون اولور موكل ايچون اولماز

وبودين ايله وكيل مطالبه اولنور موكل مطالبه اولنماز

رسالت باطل دكلدر زيرا رسالتده غيرك ملكنده تصرفى آخره تفويض يوقدر چونكه رسول محضا سفيردر سفير غيرك قولنى حكايه وبيان ايدن كيمسه در غيرك قولنى حكايه ايدن كيمسه يه غيرك قولنك احكامى لازم كلمز نتكم غيرك قذفنى حاكى اولان آدم بالذات قاذف اولماز ورسالتده حقوق عقد مرسله عائد اولور رسوله اصلا تعلق ايتمز

الحاصل رسالت بر كيمسه تصرفده مدخلى اولمقسزين بر كيمسه نك سوزينى ديكره تبليغ ايتمكدن عبارتدركه اول كيمسه يه رسول واول كيمسنه يه مرسل وديكرينه مرسل اليه دينلور

بنا برين بزازيه نك (الرسول لا يطالب بالدين بل يطالب المستقرض) ديو بيانى اوزره بر كيمسه ديكر بر كيمسنه دن شوقدر بيك غروش قرض ايستيوب اولدخى ويره جك اولدقدنصكره مبلغ مذكورى قبضه آخر برآدمى ارسال ايتمكله مرسل اليه يعنى اول كيمسنه مستقرضه ويرديو مبلغ مذكورى رسوله يعنى اول آدمه ويروب اولدخى مستقرضه تسليم ايلسه مقرض اولان شخص مبلغ مذكورى مستقرضدن طلب ايتدكده مجرديدكدن المادام ديو مبلغ مذكورى ويرمه مزلك ايده مز

چونكه رسول آنجق بر ينك سوزينى ديكره تبليغه مأمور ايدوكندن
رسول دين ايله مطالبه اولنماز آنجق مستقرض دين مذكور ايله
مطالبه اولنور ومستقرضك ايفا وتأديه سى لازم كلور

٩٦ (ماده) بر كيمسه نك ملكنده انك اذنى اولمقسزين اخر بر كيمسه نك
تصرف ايتمسى جائز دكلدر

بو ماده اصوليونك (لا يجوز لاحد ان يتصرف فى ملك الغير بلا اذنه)
قاعده سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر وزيرده بيان
اولنه جق بعض مسائل بو قاعده دن مستثنا طوتلمشدر

شرح طحاوينك (للاب ان يأكل من مال ولده اذا كان محتاجا اليه فان
اكله قدر حاجته لا يكون مضموناً) ديو بيانى اوزره فقير ومحتاج اولان
بر كيمسه موسر وغنى بولنان اوغلنك مالندن شو قدر آقچه يى اوغلنك
اذنسز قدر معروف كندى نفقه سنه صرف ايلسه اوغلى باباسنه مبلغ
مزبورى تضمين ايتديره مز بونده بابا جنس حقنه ظفرياب اولمش اولمغله
كندوسيچون برمنوال مشروح اخذ وصرف جائزدر زيرا انك
نفقه سى قبل القضاء اوغلى اوزرينه واجبدر

وكذا صاحب ذخيره وخانيه نك (وان كان لغائب عند الوالدين او الولد
او الزوجة مال من جنس حقوقهم فانفقوا على انفسهم جاز ولم يضمنوا) ديو
بيانلرى اوزره برآدم انا و باباسنى ويا ولد وزوجه سنى بلا نفقه براغوب
آخر دياره كيتدكدنصكره مزبوره لر اول آدمك كندولرده وديعه
اولان آقچه سندن كندى نفقه لرينه قدر معروف شوقدر آقچه صرف
ايلسه لر مزبوره لره ضمان لازم كلمز زيرا بونلرده جنس حقوقلرينه

(ظفر)

ظفر بولمش اولملريله حقلرى مقدارنده انلر ايچون ولايت اخذ واردر
منافع الدقايقك زيلعيدن نقلا (منها يجوز للولد والوالد الشراء من مال
المريض ما يحتاج اليه بغير اذنه) ديو بيانى اوزره مريضك اوغلى
و باباسيچون مريضك مالندن مريضك اذنى اولمقسزين مريضه
لازم اولان شيلرى اشترا ايتلرى جائزدر

وكذا كتاب مذكورك (ومنها اذا انفق المودع على ابوى المودع بغير
اذنه وكان فى مكان لا يمكن فيه اعلام القاضى لم يضمنوا استحساناً) ديو
بيانى اوزره قاضى يه اعلام ممكن اولميان يرده وديع بلا اذن موديعك
مالندن آنك ابوينى انفاق ايتسه استحساناً ضمان لازم كلمز وينه كتاب
مذكورك (ومنها اذا مات بعض الرفقة فى السفر فباعوا امتاعه وجهزوه
بثمنه وردوا البقية الى الورثة لم يضمنوا استحساناً) ديو بيانى اوزره
بر كيمسه طريق سفرده وفات ايتدكده رفقاسى آنك متاعنى بيع ايدوب
ثمنيله متوفايى تجهيز وتكفين وبقيه وفضله سنى ورثه سنه رد ايلسه لر
بونلره استحساناً ضمان لازم كلمز كرك بونلر وكرك بونلر كبى شرعاً
مساغ بولنميان بشقه محللرده بر كيمسه نك ملكنده آنك اذنى اولمقسزين
وآنك اوزرينه ولايتى بولنمقسزين آخر بر كيمسه نك تصرف ايتمسى
جائز دكلدر

٩٧ (ماده) بلا سبب مشروع بر ينك مالنى بر كيمسه نك اخذ ايتمسى
جائز اولماز

بو ماده اصوليونك (لا يجوز لاحد ان يأخذ مال احد بلا سبب شرعى)
قاعده لرندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

بناء على ذلك اوتوز برنجی ماده‌نك تفصیلنده دخی بیان ایدلدیکی اوزره
بر کیمسه سبب مشروعه مستند اولمیه‌رق دیکر بر کیمسه‌نك مالنی
اخذ ایتمش اولسه اول کیمسه غاصب اولور و مأخوذ و مغصوبك
عینی و یا مثلنی و یا قیمتنی مغصوب منه‌یه رد ایتمكلك اول کیمسه اوزرینه
واجب اولور شویله‌كه مال مغصوب عیناً قائم موجود ایسه تفاوت
اماكن ایله مالك قیمتجه فرق و تفاوتی اوله‌جغندن مغصوبی مكان
غصبده صاحبنه رد و تسلیمی واجبدر زیرا بو وجهله آخرك مالنی
المق و مالكنی ملكنك ثمرات و انتفاعندن دور ایتمك محضاً ظلمدر
ظلمك ایسه دفعی واجب و ابقا و تقریری قطعیاً حرام اولدیغندن
مغصوبی مغصوب منه‌یه رد و تسلیم ایله ظلم و ضرری دفع ایتمك غاصب
اوزرینه واجبدر و اكر مال مغصوب عیناً موجود اولمیوب ده
غاصب یدنده هلاك و تلف اولمش و مكیلات و موزونات مثللو مثلیاتدن
بولنمش بر نسنه ایسه مثل مثلنك صورت و معنا جهتلرنجه معادل و اعدلی
بولنه‌جغندن (فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیكم) نظم جلیلی حكم
منیفنجه غاصب اوزرینه مغصوبك مثلنی تسلیم لازمدر
و اكر مثلنك انصرام و انقطاعی و ایادئ ناسدن كسلمش بولنمسی جهتله
غاصب مغصوبك مثلنی تسلیمه مقتدر اوله‌مز ایسه حضرت امامه كوره
مغصوبك یوم خصومت و یوم قضاده‌كی قیمتنی مغصوب منه‌یه و یرمسی
لازمدر و اكر مغصوب مستهلك ثیاب و دواب مثللو عددیات
متفاوته‌دن اولور ایسه جنسیتجه حقه مراعات متعذر اوله‌جغی
و جنسندن مثلیله تضمینی امكانسز بولنه‌جغی جهتله یالكز مالیت
(وقیمتجه)

و قیمتجه‌سنه رعایت قلنور و غاصب اوزرینه آنجق یوم غصبده
اولان قیمتنی ضامن اولمق لازم كلور
تفصیلات مبسوطه‌دن منفهم اولدیغی وجهله بیان اولنان صورتلر ایله
و یا مغصوب منه جانبندن عفوك ظهوری ایله غاصب اوزرندن حق
ساقط اولور آنلردن بشقه هیچ بر وجهله ساقط اولماز بنابرین
بلا سبب مشروع برینك مالنی بر كیمسه‌نك اخذ ایلمسی جائز اولماز

۹۸ (ماده) بر شیده سبب تملكك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه
قائمدر
بو ماده اصولیونك (تبدل سبب الملك قائم مقام تبدل الذات)
قاعده‌سندن اخذ اولنمش و آندن مترجم بولنمشدر
شارح اشباه حموی (فالاسباب ثلثة مثبت للملك وهو الاستیلاء و ناقل
للملك وهو البیع و نحوه و خلافة وهو المیراث) دیو اسباب تملكك
اوچ قسمه منحصر اولدیغنی و بونلردن برنجیسی كه مثبت ملكدر او ده
مباح اوزرینه استیلا یعنی مالكی اولمیان بر مباح شیئ ایله یكجو رملك
ایدوكنی ایكنجیسی دخی ناقل ملكدر یعنی بیع و بیع مثللو ملكی بر مالكدن
دیكر مالكه ناقلدر اوچنجیسی ده خلافتدر كه فقهانك (الورثة
خلفاء المیت) دیو بیانلری اوزره بر كیمسه‌نك دیكره خلف و وارث
اولمسندن عبارت بولندیغنی بیان ایلمشدر
صاحب اشباه جلد ثانیده (القول فی الملك) دیدیكی محلده اسباب
تملكی تعداد صره‌سنده هبات و صدقاتك دخی اسباب تملكدن اولدیغنی
كشیده سلك سطور ایتمشدر

هبه اصطلاح شرعده (تمليك عين بلا عوض) ديو تعريف قلنمشدركه هبه بلاعوض برمالى آخره تمليك ايتمكدركه ايدن كيمسه يه واهب واول ماله موهوب وآنى قبول ايده نه موهوب له دينلور هديه بركيمسه يه اكراماً كتوريلان ياكوندريلان مال اولوب صدقه دخى ثواب ايچون هبه اولنان مالدر

كتب فقهيه ده بيان ايدلديكى اوزره هبه ايجاب وقبول ايله منعقد اولور وقبض ايله تمام اولور يعنى موهوب له قبض ايله موهوب به مالك اولور مجمع الانهرك (يصح الرجوع فيها كلا او بعضاً مالم يمنع مانع من الموانع الآتية) ديو بيانى اوزره كتب فقهيه ده ومجلهٔ احكام عدليه ده كتاب الهبه ده تفصيل وامثله لريله بيان قلنان موانع رجوعدن برمانع بولنمديغى تقديرده بعدالقبض موهوبك كرك كايسنده وكرك بعضيسنده اولسون وكرك موهوب لهك رضاسى وكركسه حاكمك قضاسيله اولسون واهبك هبه سندن رجوع ايتمسى صحيح اولور

درالمختارك (وخروج الهبة عن ملك الموهوب له بالكلية) ديو بيانى اوزره بيع وهبه يى اسباب تملكدن برسبب ايله عين موهوبه نك بالكلية موهوب لهك ملكندن خروجى دخى مانع رجوعدر زيرا صاحب دررك (فان تبدل الملك كتبدل العين) ديو بيانى اوزره ملكك تبدلى عينك تبدلى كبيدر وعين موهوبك تبدلى صورتنده واهبك هبه دن رجوعنه محل قالمديغى كبى مال موهوبده سبب تملكك تبدلى صورتنده دخى واهب ايچون رجوعه امكان يوقدر بنابرين موهوب لهك موهوبى برينه بيع ايله ياخود هبه وتسليم ايله بالكليه ملكندن اخراج ايتمسى

(واهبك)

واهبك هبه سندن رجوعنه مانعدر چونكه برشيده سبب تملكك تبدلى اول شيئك تبدلى مقامنه قائمدر

درالمختارك (فلو ضحى الموهوب له بالشاة الموهوبة وصارت لحماً لا يمنع الرجوع) ديو بيانى اوزره موهوب له شاة موهوبه يى يعنى كندوسنه باغشلنمش اولان قويونى قربان ايدوب شاة مزبوره لحم اولسه واهبك رجوعنه مانع اولماز يعنى مذكور قويونك كسلوب لحم اولمسى رجوعه مانع دكلدر زيرا مال موهوب بالكليه موهوب لهك ملكندن خروج ايتمامشدر

دررو غررك (وهب لرجل شيئاً وقبض الرجل فوهب الرجل لآخر ثم رجع الثانى اورد عليه فللاول الرجوع فيه) ديو بيانى اوزره بركيمسه كندوسنه هبه اولنان برشيئى بعض القبض آخر بركيمسنه يه هبه ايلدكدنصكره اول كيمسنه يعنى واهب ثانى هبه سندن رجوع ايتسه ياخود موهوب اول كيمسنه اوزرينه رد اولنسه واهب اول ايچون هبه سندن رجوع جائزدر زيرا موهوبك واهب ثانى يه عودت ايتمسى مجرد رجوع ايله در سبب جديد ايله دكلدر بنابرين واهب اول ايچون حق رجوع واردر

اما كتاب مذكورك (ولو تصدق به الثالث على الثانى ان كان فقيراً او باعه منه ان كان غنياً لم يرجع الاول) ديو بيانى اوزره ذكر اولنان موهوبى شخص ثالث واحب ثانى يه فقير اولديغى حالده تصدق ايدرسه ياخود غنى بولنديغى تقديرده بيع ايدرسه واهب اول رجوع ايده مز زيرا موهوب سبب جديد ايله واهب ثانى يه عود ورجوع

ایلمش اولمسنه مبنی ملك جدید اولمغله واهب اول ایچون بوصورتده حق رجوع ثابت اولهمامشدر چونکه سبب تملك تبدل ایتمشدر برشیده سبب تملکك تبدلی ایسه اول شیئك تبدلی مقامنه قائمدر

منافع الدقایق صاحبی بوقاعده‌یی (هی لك صدقة ولنا هدیة) حدیث شریفیله توضیح ایده‌رك قاعدهٔ مذکوره‌نك حدیث شریف مذکوره مستند بولندیغنی ایما ایلمشدر ومرویدرکه سید عالم صلی الله علیه وسلم یوماً من الایام صحابیه‌دن بریره رضی الله عنهانك بولندیغی خانه‌یی تشریفلرنده بریره جانبندن حضور سعادتموفورلرینه تبرکاً خرما تقدیم قلندیغی آنده لحم ایله برچوملك قینامقده اولدیغنی مشاهده بیوردقلرنده بریره‌یی تلطیف ومحضا تطییب ایچون (الا تجعلین لنا من اللحم نصیباً) خطاب حکمت مستطابنك مشار الیها سمتنه توجیه وانعطافیله یعنی یابریره آندن بزلر ایچون حظ ونصیب قلمزمیسکز دیو نطق همایونلری بریره کوشنه ایرشدیرلدکده بریره دخی (هی لحم تصدق علینا یارسول الله) کلام خضوع انجامنی یعنی یارسول الله اول لحم بزلره تصدق اولنمش برنسنه‌در ذات رسالت پناهیلری ایسه صدقاتك اکل وتناولنه رغبت بیورمزسکز جوابنی جناب رسول اللهه عرض ایدنجه فم کهربار سعادت نبویه‌دن (هی لك صدقة ولناهدیة) کلمات نعمت مباهاتی جواباً صادر ووارداولمشدر یعنی یابریره اول لحم سنك ایچون صدقه‌در وسندن بزلر ایچون ایسه هدیه‌در بیورلمشدر صاحب منار بوحدیث شریفی بیانده (فقدجعل تبدل الملك موجباً لتبدل الذات حکماً والعین واحدة) دیو جناب فخر رسلك بونده حکم

(وسبب)

وسبب جهتیله ملکك تبدلنی ذاتك تبدلنه موجب قلدیغنی وعین واحده بولندیغنی یعنی ذاتاً هر نقدر ثانی اولك عینی ایسه‌ده حکم وسبب جهتیله ثانی اولك غیری اولدیغنی وسبب ملك اولان تصدق واهدانك تبدلنی ذات متصدق به ومهدانك تبدلی مقامنه قائم ایدوکنی بیان ایلمشدر چونکه برشیده سبب تملکك تبدلی اول شیئك تبدلی مقامنه قائمدر

---

۹۹ (ماده) کیمکه برشیٔ وقتندن اول استعجال ایلرایسه محرومیتله معاتب اولور

بوماده اصولیونك (من استعجل الشیٔ قبل اوانه عوقب بحرمانه) قاعده‌سندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

ابن نجیم (من فروعها حرمان القاتل مورثه عن الارث) دیو مورثنی قتل ایتمش اولان کیمسه‌نك مورثنك میراثندن محرومیتنی بوقاعده‌نك فروعاتندن عد ایلمشدر

بنابرین برکیمسه برآن اول میراثه نائل اولمق ایچون مورثنی موجب قصاص اولان قتل ایله قتل ایلسه مقتولك میراثندن محروم اولور زیرا کیمکه برشیٔ وقتندن اول استعجال ایلرسه محرومیتله معاتب اولور

صاحب سراجیه مانع ارثی تعداد صره‌سنده (الثانی القتل الذی یتعلق به وجوب القصاص والکفارة) دیو کندوسنه قصاص وکفارتك وجوبی تعلق ایدن قتلك دخی مانع ارثدن بولندیغنی بیان ایلمشدر

کنز الدقایقك (والکل یوجب حرمان الارث الاهذا) دیو بیانی اوزره

قتل كرك عمد ايله وكرك شبه عمد ايله اولسون وكرك سهوده خطاءً
واقع اولسون بونلرك كافهسی قاتلك مقتولك ميراثندن محروميتنی
موجبدر نتكم حديث شريفده (لاميراث للقاتل) وارد اولمش
وقاتل ايچون مقتولك مالندن ميراث اولمديغی بيان بيورلمشدر

آنجق بسبب واقع اولان قتل مسببك ميراثدن محروميتنی موجب
دكلدر زيرا آنده مسبب حقيقةً قاتل دكلدر بنابرين بر كيمسهنك
غيرك ملكنده قازمش اولديغی بر قويويه اول كيمسهنك مورثی دوشوب ده
تلف اولسه ضمان حقنده مسبب قاتل زمرهسنه الحاق اولنمش اولمغله
ديت لازم كلور

آنجق ديتك ماعداسی ائمهٔ حنفيه عندنده اصل اوزره ابقا ايدلمش
اولمغين حافر ومسبب اول تلف اولان كيمسهنك ميراثندن محروم اولماز
شارح سراجيه سيد شريفك (وكذا الحال اذا كان القاتل صبياً
او مجنوناً فلا حرمان عندنا بالقتل) ديو بيانی اوزره قاتل صبی وياخود
مجنون اولور ايسه آنلر ايچون دخی ميراثدن محروميت يوقدر

بالاده بيان اولنان صورتلرده قاتلك ميراثدن محروميتی قتلك بحق
اولمامسنه مبتنيدر زيرا قاتلك ميراثدن محروم اولمقلغی قتل محظور
وممنوع اوزره عقوبت اولمق ايچون مشروع قلنمشدر

اما شارح مذكورك (واما اذا قتل مورثه قصاصاً او دفعاً عن نفسه
فلا يحرم اصلاً) ديو بيانی اوزره اكر بر كيمسه مورثنی لاحق اولان
حكم شرعی يه مبنی قصاصاً قتل ايلمش اولسه وياخود مقابله ومدافعه
ومحافظهٔ نفس ايچون اولديرمش بولنسه بو صورتلرده قاتل مقتولك
ميراثندن محروم اولماز

١٠٠ (ماده) هر كيمكه كندو طرفندن تمام اولان شيئی نقضه سعی
ايدر ايسه سعيی مردود در

بو ماده فقهانك (من سعی فی نقض ماتم من جهته فسعيه مردود)
قاعدهسندن اخذ اولنمش وآندن مترجم بولنمشدر

ابن نجيمك (لاتسمع الدعوی بعد الابراء العام نحو لاحق لی قبله)
ديو بيانی اوزره بر كيمسه فلانی كافهٔ دعاويدن بری قلدم ياخود آنده
اصلا حقم يوقدر ديسه ابراء عام اولوب آرتق ابرادن مقدم اولان
هيچ بر حقنی دعوی ايدهمز ودعوی ايتسه استماع اولنماز
زيرا ابرای عام صحيح ايله ايديلان ابرانك حكمی ماقبلنده جميع حقوقه
شمولی وجملهسنك محيط ومستوعب اولمغين ابرادن مقدم اولان جميع
حقوقی ساقط اولور چونكه ابرای عام جميع حقوقی كندی اختياريله
ذمت خصمندن اسقاط ديمكدر و بونك ايسه (الساقط لايعود)
قاعدهسنجه نقض واعادهسنه چاره يوقدر بنابرين هر كيمكه كندو
طرفندن تمام اولان شيئی نقضه سعی ايدر ايسه سعيی مردود در

وكذا جامع الفصولينك (استباعة المدعی اقرار بانه ملك ذی اليد)
ديو بيانی اوزره بر كيمسه آخر بر كيمسه يدنده بولنان ملك دكانی
اول كيمسهدن استشرا ايدوب يعنی آنی صاتون آلمقلغه چاليشوب
بيع اتمامكله اول كيمسه اول دكان قبل الاستشرا ملكمدر
ديو اول كيمسهدن يعنی ذی اليددن دعوی ايلسه دعواسی مسموع دكلدر
وكذا فصولينك (ولو ادعی الايفاء قبل اقراره لايقبل) ديو بيانی اوزره
بر كيمسه ديكر بر كيمسهدن جهت كفالتدن ذمتكده شوقدر غروش
حقم واردر ديو دعوی ايتدكده اول كيمسه اقرار ايدوب ديمدر ادا

ایده‌یم دیدکدنصکره دونوب بن مبلغ مذکوری قبل الاقرار ساکه ا
ایلمش ایدم دیو دعوی ایلسه دعواسی مسموع دکلدر چونک
بر شخصك بو مثللو ادعاسی کندو طرفندن تمام اولمش اولان شیئك نقض
سعیدر هر کیمکه کندو طرفندن تمام اولان شیئ نقضه سعی ایدر ایس
سعیی مردوددر
ابن عابدین (باع الاب مال ولده ثم ادعی الغبن الفاحش الا اذا اقر انه باع
بثمن المثل) دیو بیانی اوزره بر آدم کندی صغیر اوغلنك مالنی صاتدقدنصکر
غبن فاحش ادعاسنه قیام ایتمسنی بو قاعده نك مستثنیاتندن عد ایلمش
بنابرین بر کیمسه کندی صغیر اوغلنك مالینی آخره صاتدقدنصکره
غبن فاحش دعواسنه قیام ایتسه منع اولنمز دیمش آنجق اول مالی ثمن
مثل ایله صاتمش ایدوکنی اقرار ایتمش ایسه بو صورتده ینه دعواسنك
مسموع اولمیه جغنی و وصینك دخی مال صغیری منوال مشروح اوزره
بیع وادعاسی حقنده‌کی حکمنده بو مرکزده بولندیغنی تصریح ایلمشدر
(حسبی الله لاحول ولاقوة الا بالله)

قد صادف الختام بترتیب جمیل فی السبع الثانی من الربع الثالث
من السدس الرابع من النصف الثانی من العشر الثامن
من العشر العاشر بعد المأتین والالف
من هجرة من له العز والشرف

قد طبع بمطبعة العثمانیة
الکائنة فی دار السلطنة السنیة
فی ١١ صفر الخیر ١٢٩٩ سنه

T.C. ... ١٩٢٨

(مطبعهٔ عثمانیه‌ده) وسائر کتاب صاتیلان محللرده التی
غروش قیمت ایله صاتلمقده‌در .

سلطان محمود خان غازی حضرتلرینک تربهٔ شر
قارشوسنده (مطبعهٔ عثمانیه‌ده) طبع اولنمشدر
١٢٩٩